

**T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**DÜNYA GÖRÜŞLERİNİN, AKTİVİST KİMLİĞİN VE
OTANTİKLİĞİN LİDER OLMA KAYGISINA ETKİSİ**

**Hayri CENGİZ
1440201544**

DOKTORA TEZİ

**DANIŞMAN
Prof. Dr. İlker Hüseyin ÇARIKÇI**

ISPARTA – 2020

YEMİN METNİ

Doktora tezi olarak sunduğum “*Dünya Görüşlerinin, Aktivist Kimliğin Ve Otantikliğin Lider Olma Kaygısına Etkisi*” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadar ki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Bibliyografya’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim.

Hayri CENGİZ

25.07.2020

(CENGİZ Hayri, *Dünya Görüşlerinin, Aktivist Kimliğinin ve Otantikliğinin Lider Olma Kaygısına Etkisi, Doktora Tezi, Isparta, 2020.*)

ÖZET

Çalışmanın amacı gelecekte liderlik gösterme potansiyeli olan bireylerin sahip oldukları dünya görüşlerinin, otantiklik düzeylerinin ve aktivist kimliklerinin lider olma kaygıları üzerine etkilerini ortaya koymaktır. Liderlik pozisyonu için istekli olmayan bireylerin kaygı duyma düzeylerinin tespit edilip kaygıyı azaltabilecek öneriler getirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda ilk olarak geleceğin potansiyel liderleri üzerine yapılan bir çalışma değerlendirilerek araştırmanın evren ve örnekleme tespit edilmiştir. Ardından nicel bir araştırma özelliği taşıyan anket uygulamasıyla araştırma sürecine başlanmış, pilot çalışma (araştırma 1) ve asıl çalışma (araştırma 2) olmak üzere 2 aşamada süreç tamamlanmıştır. Pilot çalışma sürecinde Ege Üniversitesi ve İzmir Katip Çelebi Üniversitesi'nde öğrenim gören 385 lisans öğrencisi ile anket uygulaması yapılarak araştırma modeline ilişkin ön bilgi elde edilmiş, araştırmada yer alan ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlik değerleri kontrol edilmiştir. Pilot çalışma sürecinin ardından gerekli değişiklikler yapılarak asıl araştırma süreci gerçekleştirilmiştir.

Asıl araştırma sürecinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi'nde öğrenim gören toplamda 1022 lisans ve yüksek lisans öğrencisine anket uygulanmıştır. Araştırma modelinde yer alan tüm değişkenler boyut olarak değerlendirilmiş ve aralarındaki ilişkileri tespit etmek için AMOS 21.0 programı aracılığıyla yol analizi gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda dünya görüşlerinin, otantikliğinin ve aktivist kimliğinin lider olma kaygısı üzerinde anlamlı etkilerinin olduğu ortaya konmuştur. Özellikle hür irade ve bireyci dünya görüşünü benimseyen, otantiklikten uzaklaşmayıp özgün olabilen bireylerin lider olma kaygılarının da yüksek olmadığı görülmüştür. Aktivist kimliğinin lider olma kaygısına olan artırıcı etkisi araştırmanın farklı bulguları arasında yer almaktadır. Ayrıca araştırma modelinin kadın ve erkeklere göre ayrı ayrı değerlendirilmesi sonucunda etki değerlerinde değişme meydana gelmiş ve bazı ilişkilerin anlamsızlaştığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Lider Olma Kaygısı, Dünya Görüşü, Aktivist Kimlik, Otantiklik.

(CENGİZ Hayri, *The Effect of World Views, Activist Identity and Authenticity on Worries About Leadership*, PhD Thesis, Isparta, 2020.)

ABSTRACT

The purpose of the study is to determine the effects of the world views, authenticity levels and activist identities of individuals who are evaluated as the leaders of the future, on the worrying about leadership. It is thought that it is important to determine the levels of worry of individuals who are not willing for leadership position and to make suggestions that can reduce worry. Firstly, a study on the potential leaders of the future was evaluated and then the universe and sample of the research were determined. The research process started with the questionnaire application, which has a quantitative research feature, and the process was completed in 2 stages as pilot study (research 1) and main study (research 2). During the pilot study process, 385 undergraduate students at Ege University and İzmir Katip Çelebi University were surveyed and preliminary information about the research model was obtained, validity and reliability values of the scales in the research were checked. After the pilot study process, the main study process was carried out by making necessary changes.

In the main research process, a survey was applied to 1022 undergraduate and graduate students studying in the Middle East Technical University, Hacettepe University, İhsan Doğramacı Bilkent University, Marmara University, Istanbul University, Ege University and Dokuz Eylül University. All variables in the research model were evaluated in terms of dimensions and path analysis was carried out through the AMOS 21.0 program to determine the relationships between them.

As a result of the research, it is revealed that world views, authenticity and activist identity have significant effects on worrying about leadership. It has been observed that individuals who adopt the free will and individualist world view and who can not be far from authenticity and be authentic, do not have high worry about leadership. The enhancing effect of activist identity on worrying about leadership is one of the striking findings of the research. In addition, as a result of evaluating the research model separately for men and women, the values of effect changed and some relationships turned out to be insignificant.

Keywords: Worries About Leadership, World View, Activist Identity, Authenticity.

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI	i
YEMİN METNİ.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	v
KISALTMALAR	vii
TABLolar	viii
ŞEKİLLER	x
GRAFİKLER.....	xi
ÖN SÖZ	xii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. DÜNYA GÖRÜŞÜ KAVRAMINA GENEL BAKIŞ	4
1.1.1. Dünya Görüşü Kavramının Kuramsal Yapısı	10
1.1.2. Dünya Görüşü Kavramının Boyutları	16
1.1.2.1. Eylemlilik Boyutu	17
1.1.2.2. Sorumluluk Odağı Boyutu	18
1.1.2.3. Grupla İlişkiler Boyutu	19
1.1.2.4. Değişebilirlik Boyutu	21
1.1.2.5. Metafizik Boyutu	21
1.1.2.6. Hiyerarşi Boyutu	22
1.2. OTANTİKLİK	24
1.2.1. Otantikliğin Boyutları	29
1.2.1.1. Kendine Yabancılaşma	30
1.2.1.2. Otantik Yaşam	30
1.2.1.3. Dış Etkiyi Kabullenme	30
1.3. AKTİVİST KİMLİK VE AKTİVİZME BAĞLILIK	30
1.4. LİDER OLMA KAYGISI	36
1.4.1. Lider Olma Kaygısının Kuramsal Yapısı	43
1.4.1.1. Duygusal Değerlendirme Teorisi	43
1.4.1.2. Öz Belirleme Teorisi	45
1.4.1.3. Kendini Sabotaj Teorisi	47
1.4.2. Lider Olma Kaygısının Boyutları	49
1.4.2.1 Performans Kaygısı	49
1.4.2.2. Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	50
1.4.2.3. Zarar Görme ya da Zarar Verme Kaygısı	52
1.5. LİDER OLMA KAYGISI İLE DÜNYA GÖRÜŞLERİ, OTANTİKLİK VE AKTİVİZM İLİŞKİSİ	53
1.5.1. Lider Olma Kaygısı ve Dünya Görüşleri İlişkisi	54
1.5.2. Lider Olma Kaygısı ve Otantiklik İlişkisi	55
1.5.3. Lider Olma Kaygısı ile Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık İlişkisi	57

İKİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMA

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI	58
2.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ VE HİPOTEZLERİ	59
2.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	61
2.4. EVREN VE ÖRNEKLEM	61
2.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE SÜRECİ	64
2.5.1. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı	65
2.5.2. Otantiklik Ölçeği	71
2.5.3. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği	72
2.5.4. Lider Olma Kaygısı Ölçeği	73
2.6. ARAŞTIRMA 1 BULGULARI (PİLOT ÇALIŞMA)	74
2.6.1. Demografik Bulgular	74
2.6.2. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracına Ait Güvenilirlik Analizi	75
2.6.3. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğine Ait Geçerlik ve Güvenilirlik Analizleri	85
2.6.4. Otantiklik Ölçeğine Ait Geçerlik ve Güvenilirlik Analizleri	87
2.6.5. Lider Olma Kaygısı Ölçeğine Ait Geçerlik ve Güvenilirlik Analizleri	89
2.7. ARAŞTIRMA 2 BULGULARI (ASIL ÇALIŞMA)	91
2.7.1. Demografik Bulgular	91
2.7.2. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracına Ait Geçerlik ve Güvenilirlik Analizleri	93
2.7.3. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğine Ait Geçerlik ve Güvenilirlik Analizleri	97
2.7.4. Otantiklik Ölçeğine Ait Geçerlik ve Güvenilirlik Analizleri	99
2.7.5. Lider Olma Kaygısı Ölçeğine Ait Geçerlik ve Güvenilirlik Analizleri	101
2.7.6. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Normallik Analizi	104
2.7.7. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Betimleyici İstatistikler	104
2.7.7.1. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracına Ait Betimleyici İstatistikler	104
2.7.7.2. Otantiklik Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistikler	106
2.7.7.3. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistikler	107
2.7.7.4. Lider Olma Kaygısı Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistikler	108
2.7.8. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Farklılık Analizleri	108
2.7.9. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Farklılık Analizleri	110
2.7.10. Değişkenler Arası Korelasyon Analizi	120
2.7.11. Gözlenen Değişkenlerle Yol Analizi ve Hipotezlere İlişkin Analiz Bulguları	124
2.7.12. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracının Dolaylı Etkilerini Değerlendirme	133
2.7.13. Araştırma Modelininin Kadın ve Erkek Katılımcılara Göre Değerlendirilmesi	137
SONUÇ	142
KAYNAKLAR	154
EKLER	173
ÖZ GEÇMİŞ	179

KISALTMALAR

AGFI	: Adjusted Goodness Of Fit Index
AKT.	: Aktaran
AMOS	: Analysis of Moment Structures
BİLKENT	: İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
BMI	: Business Management Institute
CFI	: Comperative Fit Index
GA	: Güven Aralığı
GFI	: Goodness Of Fit Index
IBM	: International Business Machines
NFI	: Normed Fit Index
ODTÜ	: Orta Doğu Teknik Üniversitesi
RMSEA	: Root Mean Square Error of Approximation
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
TLI	: Turker Lewis Index
VB	: Ve benzeri
VD	: Ve diğerleri
X²/df	: Kikare/serbestlik derecesi

TABLolar

Tablo 1. Dünya Görüşü Kavramının Yer Aldığı Alanlar ve Araştırmacılar	5
Tablo 2. C Level Yöneticiler Hangi Üniversitelerden ve Bölümlerden Mezun	62
Tablo 3. Toplam Puana Göre Dünya Görüşlerini Değerlendirme	66
Tablo 4. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Boyutlarına Ait Bilgiler	67
Tablo 5. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Güvenilirlik Değerleri	68
Tablo 6. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Türkçe Versiyonu	69
Tablo 7. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Türkçe Versiyonu Boyutları	71
Tablo 8. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Yüzde ve Frekans Dağılımları	74
Tablo 9. Dünya Görüşleri Değerlendirme Aracı İfadelerinin Türkçe Karşılıkları	76
Tablo 10. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Boyutları ve İfadeleri -Araştırma 1	79
Tablo 11. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Versiyon 1 Güvenilirlik Değerleri -Araştırma 1	80
Tablo 12. Dünya Görüşleri Değerlendirme Aracı Versiyon 2 -Araştırma 2	83
Tablo 13. Dünya Görüşleri Değerlendirme Aracı Boyutları ve İfadeleri Versiyon 2 -Araştırma 2	84
Tablo 14. Toplam Puana Göre Dünya Görüşlerini Değerlendirme	84
Tablo 15. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri	86
Tablo 16. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri	86
Tablo 17. Otantiklik Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri	88
Tablo 18. Otantiklik Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri	88
Tablo 19. Lider Olma Kaygısı Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri	90
Tablo 20. Lider Olma Kaygısı Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri.....	90
Tablo 21. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Yüzde ve Frekans Dağılımları	91
Tablo 22. Değişebilirlik Boyutu Güvenilirlik Değerleri	95
Tablo 23. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracına Ait Uyum İyiliği Değerleri.....	95
Tablo 24. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracının Güvenilirlik Değerleri.....	96
Tablo 25. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri	98
Tablo 26. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri	99
Tablo 27. Otantiklik Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri	101
Tablo 28. Otantiklik Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri	101
Tablo 29. Lider Olma Kaygısı Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri	103
Tablo 30. Lider Olma Kaygısı Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri.....	103
Tablo 31. Ölçeklere Ait Normallik Analizi	104
Tablo 32. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Betimleyici İstatistikleri.....	105
Tablo 33. Otantiklik Ölçeği Betimleyici İstatistikleri.....	106
Tablo 34. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği Betimleyici İstatistikleri	107
Tablo 35. Lider Olma Kaygısı Ölçeği Betimleyici İstatistikleri.....	108
Tablo 36. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Gerçekleştirilen Fark Analizlerinin Sonuçları	109
Tablo 37. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Gerçekleştirilen Fark Analizlerinin Sonuçları.....	111
Tablo 38. Üniversitelere Göre Gerçekleşen Farklılıkların İstatistiksel Bilgileri	113
Tablo 39. Korelasyon Katsayısı Değerlendirme Aralıkları	121
Tablo 40. Değişkenlere Ait Korelasyon Analizi Sonuçları	122

Tablo 41. Yol Analizi Modeline Ait Uyum İyiliği Değerleri	127
Tablo 42. Yol Analizi Modeline Ait Regresyon Katsayıları	128
Tablo 43. Modele Ait Standartlaştırılmış Doğrudan Etkiler	129
Tablo 44. Modele Ait Standartlaştırılmış Dolaylı Etkiler	132
Tablo 45. Dünya Görüşlerine Ait Anlamli Dolaylı Etkiler	134
Tablo 46. Modele Ait Standartlaştırılmış Toplam Etkiler	135
Tablo 47. Kadın ve Erkek Katılımcılara Göre Modele Ait Standartlaştırılmış Doğrudan Etkilerin Değişimi	138
Tablo 48. Hipotezler ve Gerçekleşme Durumları	140

ŞEKİLLER

Şekil 1. Dünya Görüşü Kavramına Ait Teorik Nedensel İlişkiler	11
Şekil 2. Deneyimleyen Benlik	11
Şekil 3. Davranışa Geçen Benlik	12
Şekil 4. Uyarılma ve Duygu Dışa Vurum Süreci	43
Şekil 5. Stres Kaynağı ve Değerlendirme Süreçleri	44
Şekil 6. Hayat Dengesi ve Unsurları	51
Şekil 7. Araştırmanın Modeli	60
Şekil 8. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli.....	86
Şekil 9. Otantiklik Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli	87
Şekil 10. Lider Olma Kaygısı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli	89
Şekil 11. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli	94
Şekil 12. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli	98
Şekil 13. Otantiklik Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli	100
Şekil 14. Lider Olma Kaygısı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli	102
Şekil 15. Araştırmanın Bulguları: Gözlenen Değişkenlerle Yol Analizi Modeli	126

GRAFİKLER

Grafik 1. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Eylemlilik Boyutundaki Dünya Görüşleri.....	114
Grafik 2. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Grupla İlişkiler Boyutundaki Dünya Görüşleri.....	115
Grafik 3. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Sorumluluk Odağı Boyutundaki Dünya Görüşleri	116
Grafik 4. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Hiyerarşi Boyutundaki Dünya Görüşleri.....	117
Grafik 5. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Metafizik Boyutundaki Dünya Görüşleri.....	118
Grafik 6. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Dış Etkiyi Kabullenme Boyutu	119
Grafik 7. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	120

ÖN SÖZ

Öncelikle tez süreci boyunca bana yol gösteren ve desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen değerli danışmanım Prof. Dr. İlker Hüseyin ÇARIKÇI'ya, araştırma sürecinin kurgulanması ve çalışmayla ilgili her konuda gösterdiği yardım ve katkılarından dolayı Doç. Dr. Ali Murat ALPARSLAN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca araştırmayla ilgili fikirleri ve destekleri için Prof. Dr. Ramazan ERDEM'e, her zaman değerli görüş ve fikirlerinden yararlandığım Prof. Dr. Hakan DEMİRGİL'e, çalışmaya yaptığı önemli katkıları için Dr. Öğr. Üyesi Tahsin AKÇAKANAT'a, Dr. Öğr. Üyesi Mehmet ÖZMEN'e, Dr. Öğr. Üyesi Hasan Hüseyin UZUNBACAK'a ve Dr. Öğr. Üyesi Tuğba ERHAN'a teşekkürlerimi sunarım. Veri toplama sürecinde destek olan arkadaşlarım Dr. Öğr. Üyesi Ahmet GÜNAY'a ve Gökhan KAPILI'ya, her aşamada desteğini gösteren değerli meslektaşım Öğr. Gör. Kutay ÖZDEMİR'e çok teşekkür ederim.

Hayatım boyunca desteklerini esirgemeyen, bugünlere gelmemde büyük emekleri olan anneme ve babama, süreç boyunca gösterdiği anlayış ve desteğiyle her zaman yanımda olan kıymetli eşime ve bu çalışma sürecinde yeterince vakit ayıramadığım, hayatımıza mutluluk katan oğluma sonsuz teşekkür ve sevgilerimi sunarım.

Hayri CENGİZ

GİRİŞ

Günümüzde örgütler açısından rekabet sürekli artmakta, koşullar değişmekte dolayısıyla kalıcı olmak zorlaşmaktadır. Örgütler bu süreçte başarılı ve kalıcı olmak için etkili liderlere ihtiyaç duymaktadır. Son yıllarda gerçekleştirilen birçok araştırmada etkili liderlerin eksikliği ve bu eksikliğin örgütler açısından oluşturduğu olumsuzluklar ifade edilmektedir. Küresel araştırma şirketi olan Gallup'un verilerine göre işgörenlerin %75'i doğrudan yöneticilerinden kaynaklanan problemlerden dolayı işlerinden ayrıldıklarını ifade etmişlerdir (Robinson, 2008). Benzer olarak Amerika'da gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına bakıldığında çalışanların %65'i maaşlarında artış yapılmasının yerine yöneticilerinin değiştirilmesini tercih ettiklerini dile getirmişlerdir. 2011 yılında gerçekleştirilen ve on dört binin üzerinde yönetici ve insan kaynakları uzmanını inceleyen bir başka araştırma sonuçlarına göre ise mevcut liderlerin sadece %26'sının olumlu olarak değerlendirildiği görülmektedir (Boatman ve Wellins, 2011 akt. Chamorro-Premuzic, 2019). Örgütlerde genel olarak etkili liderlerin eksik olduğu ve mevcut liderlerden de memnun olunmadığı anlaşılmaktadır.

Örgütler için etkili liderlik gösterme potansiyeli yüksek bireyleri tespit etmek ve onların yeteneklerini değerlendirmek oldukça önemlidir. Etkili liderler tüm örgütler tarafından arzulanan, örgütü amaç ve hedeflerine ulaştırmada hayati öneme sahip bireylerdir. Ancak etkili lider olma potansiyeli olduğunu düşünülen bireyler lider olma konusunda istekli olmayabilirler. Çünkü insanlar duygularıyla hareket eden ve karar verirken duygularından etkilenen canlılardır. Ayca ve Shelia (2019)'ya göre lider olmanın beraberinde negatif etkilerinin de olacağına ilişkin kaygı yaşayan bireyler lider olmak konusunda hevesli olmayabilir ve kendilerini aday olarak göstermeyebilirler. Bu durumun sonucunda ise liderlik pozisyonu için uygun olmayan ve arzulanan bireyler aday olarak ortaya çıkabilmektedir.

Liderin ortaya çıkması araştırmalarında lider olmaya karar vermekle ilgili bireylerin duygu durumlarına odaklanan, lider olma kaygısı isimli yeni bir araştırmanın olduğu görülmektedir. Ayca ve Shelia (2019)'ya göre liderin ortaya çıkması literatüründe temel olarak takipçilerin kimleri lider olarak algıladığı, kimleri lider olarak düşünmediği üzerinde çalışmalar yapılmaktadır. Ancak bireyin kendisine liderlik pozisyonuna ilişkin kararının sorulduğu araştırmaların az sayıda olduğu ve sadece bireyin

lider olmaya ilişkin motivasyonunun (Chan ve Drasgow, 2001) sorulmasıyla gerçekleştirildiği ifade edilmektedir. Bu noktada Aycan ve Shelia (2019) bireylerin lider olmaya ilişkin sadece motivasyonunun yeterli olmayabileceğini, bireylerin duygu durumunun da karar almasında ve kendisini aday göstermesinde önemli bir rol oynadığını ifade ederek lider olma kaygısı yapısını geliştirmişlerdir. Lider olma kaygısı, bireylerin liderlik pozisyonu söz konusu olduğunda lider olmak için neden hevesli olmadıkları ve kendilerini aday olarak göstermedikleri sorularına yanıt aramaktadır.

Bireylerin liderlik pozisyonlarına ilişkin yaşadıkları kaygıyı tespit etmek ve etkili liderlik gösterme potansiyeli olan bireylerin de kendilerini aday göstermesini teşvik etmek amacıyla kişisel farklılıkları, değerleri ve kişisel özellikleri anlamak önemli olabilir. Bu doğrultuda araştırmanın temel problemi bireylerin sahip olduğu dünya görüşlerinin, otantiklik düzeylerinin ve aktivist kimliklerinin lider olma kaygılarına etkisinin mevcut olup olmadığını, mevcutsa hangi yönde ve kuvvetle etkilediğini ortaya koymaktır.

Birçok çalışmada bireylerin sahip olduğu kişilik özelliği temelli dünya görüşlerinin karar verme süreçlerini ve bireysel farklılıklarını temel olarak etkilediği ifade edilirken, dilimizde bireysel dünya görüşleri ve karar vermeye olan etkilerini değerlendiren çalışmaların kısıtlı olduğu görülmektedir. Bu tez çalışmasında yer alan dünya görüşleri Koltko-Rivera (2000) tarafından geliştirilmiş, 6 boyutta 12 dünya görüşünü temsil eden ölçme aracıyla değerlendirilmiş ve dilimizde ilk kez bu çalışmada kullanılmıştır. Buradan hareketle öncelikle dünya görüşlerinin, bireyin iyi oluşunun en önemli yordayıcılarından birisi olan otantiklik üzerine etkileri incelenmiştir. Otantiklik yapısı, Wood ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilmiş ve dilimize İlhan ve Özdemir (2013) tarafından uyarlanmıştır. Bireyin otantik olması ya da otantiklikten uzaklaşması hakkında bilgi sunan bir yapıda değerlendirilmiştir. Sonrasında ise otantik olmanın da diğerlerinin yararı için gönüllü bir davranışa katılması çerçevesinde ifade edilen aktivizme katılmayı etkileyebileceği değerlendirilerek aralarındaki ilişkiler incelenmiştir. Aktivizm ve aktivizme olan bağlılık yapısı ise Klar ve Kasser (2009) tarafından geliştirilen ölçme aracıyla değerlendirilmiş ve dilimizde ilk kez bu çalışmada kullanılmıştır.

Değerleriyle uyumlu yaşayabilen ve özgün olabilen bireylerin aktivizm gibi başkalarına fayda sağlamak üzere eyleme geçme davranışlarında bulunabilecekleri

değerlendirilmektedir. Otantik olmanın ve aktivist davranışlarda bulunmanın ise cesaretli olmayı gerektirdiği düşünülmektedir. Bundan dolayı otantik yaşayabilen ve başkalarına fayda sağlamak üzere eylemde bulunan bireylerin lider olma kaygılarının azalabileceği varsayılmaktadır. Hem otantiklik hem de aktivist kimlik bireyin sahip olduğu dünya görüşü ile ilişki içerisinde. Bu bağlamda bireylerin benimsedikleri dünya görüşlerinin lider olma kaygısına doğrudan ya da dolaylı etkilerinin olabileceği değerlendirilmiş ve aralarındaki tüm etkiler detaylı olarak ele alınmıştır.

Araştırmanın örneklemini ülkemizin tercih edilme düzeyi yüksek üniversitelerinde öğrenim gören lisans ve lisansüstü öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini belirleme sürecinde öncelikle katılımcıların geleceğin potansiyel liderleri oldukları bir çalışmayla ortaya konmuş, ardından pilot çalışma gerçekleştirilmiş ve son olarak da asıl çalışma yapılmıştır. Araştırma sonucunda lider olma kaygılarına ilişkin bulgular değerlendirilirken aynı zamanda katılımcıların benimsedikleri dünya görüşleri, otantiklik düzeyleri ve aktivizm gibi gönüllü davranışlara katılma düzeyleri tespit edilerek önemli bulgular elde edilmiştir.

Lider olma kaygısı güncel ve yeni geliştirilen bir yapı olduğu için diğer değişkenlerle olan ilişkileri hakkında yapılan araştırmaların sayısı sınırlıdır. Bu çalışma lider olma kaygısını açıklayan bireysel özellikleri, farklılıkları ele alması açısından özgün olmakla beraber literatüre yeni katkılar sunmayı amaç edinmektedir.

Bu çalışma iki bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde dünya görüşleri, otantiklik, aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık, lider olma kaygısı değişkenleri kavramsal çerçevede ifade edilerek aralarındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Çalışmanın ikinci bölümünde ise öncelikle pilot çalışmaya ilişkin bulgular paylaşılmış ardından yapılan düzenlemelere yer verilmiş ve asıl araştırmaya ilişkin bulgular detaylı olarak ele alınmıştır. Araştırmada kullanılan anket formları ve diğer belgelere ekler kısmında yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. DÜNYA GÖRÜŞÜ KAVRAMINA GENEL BAKIŞ

Türk Dil Kurumu'nun yaptığı tanımlamaya göre “Dünya Görüşü” sözcüğü hayatın ve evrenin manasını, değerini, amacını, insan davranışlarını ve varlığını tamamiyle kavramaya çalışan genel düşüncedir (www.tdk.gov.tr). Felsefe sözlüğünde yer alan tanımlamaya göre bireyin ya da grubun gelecek, insanlık, evren, tanrı ve benzeri konulara ilişkin sahip olduğu değerler, tavırlar, düşünceler ve inançlar bütünüdür. Kısaca insanların içinde bulunduğu toplum ve dünya ile ilgili bilimsel, felsefi, sosyo politik ve estetik görüşlerin toplamıdır. Bu bağlamda dünya görüşü bireyin dünyayı yorumladığı ve dünyaya baktığı perspektif olarak da ifade edilmektedir. Dünya görüşü bir koşullanma sürecinin ardından oluşabileceği gibi bilinçli çalışma, araştırma ve çaba göstermenin sonunda da benimsenebilir (Cevizci, 2017: 625). Dünya görüşü, hayatın ve varlığın anlamına ilişkin temel sorulara yanıt arayan (Kalm, 2010: 29), bireye ait anlam ve değer dünyası (Fazlıoğlu, 2005: 17) olarak tanımlanmaktadır.

Dünya görüşü sözcüğü ilk olarak 18. yy başlarında Almanya'da kendilerini “Romantik” olarak adlandıran düşünürler tarafından kullanılmıştır. Romantik düşünürlerin önde gelenlerinden Schleiermacher dünya görüşünü “*Dünyayla ilgili çeşitli gözlemler, tarih araştırmalarının ve doğa bilimlerinin sonuçlarından da faydalanarak bilincin eksiksiz bütünlüğünde toplanması, evren üstündeki tasarımların hepsi*” olarak ifade etmiştir (Uygur, 1963: 10). Alman tarihçilere göre dünya görüşü kavramını ilk olarak Alman filozof Immanuel Kant, “Critique of Judgement” adlı eserinde 1790 yılında, orijinal dili Almanca'da karşılığı olan “Weltanschauung” olarak kullanmıştır (Welt: Dünya, Anschauung: Görüş). Kant, dünya görüşünü genel olarak dünyaya ilişkin algılarımız olarak ifade etmiş ve eserlerinde dünya görüşünü kullanırken insan aklının algılama gücüne vurgu yapmıştır (Naugle, 1998: 22-23).

Dünya görüşü kavramı ortaya çıktıktan sonra ilk yıllarda fazla ilgi çekmemiştir. Sonrasında ise insan bilimcilerin dikkatini çekerek evrene ilişkin entelektüel algılamaları ifade ettiği değerlendirilmiş ve bu kavrama verilen önem artmıştır. Kant'ın ilk olarak eserlerinde kullandığı kavramla beraber felsefe alanında büyük bir değişim

gerçekleşmiştir. Dünya görüşü kavramı öncelikle Alman bilim insanları tarafından benimsenmiş ve entelektüel yaşam alanında ünlü bir hal almıştır. 1878’li yıllarda Almanca olarak kullanılan kavram Anglo-Amerikan akademik araştırmalarında değer kazanmış, 19.yy ortalarından itibaren hem Almanca hem İngilizce olarak kullanılmaya başlanmıştır. 19. yy boyunca daha popüler hale gelerek İngilizce konuşan insanların da hazinesine girmiştir (Naugle, 1986: 13-15). Dünya görüşü kavramı 19. yy boyunca ünlü filozoflardan Hegel, Kierkegaard, Dilthey ve Nietzsche’nin eserlerinde belirgin olarak yer almıştır. Oxford İngilizce sözlüğüne göre dünya görüşü kavramı İngilizce’de, Kant tarafından ilk kez kullanıldıktan 78 yıl sonra, 1868 yılında “Worldview” olarak kullanılmıştır. Sözlüğe göre dünya görüşü dünyaya ilişkin algı, birey ya da grubun dünyaya bakış açısı, yaşam felsefesi olarak tanımlanmıştır (Naugle, 1986: 13-15). Dünya görüşü kavramı ortaya çıktıktan sonra birçok bilim alanında yer aldığı görülmüştür. Kavramı felsefe, psikiyatri, psikoloji ve doğal bilimler alanında değerlendiren araştırmacılar Tablo’1 de gösterilmektedir (Naugle, 1986: 11-12).

Tablo 1. Dünya Görüşü Kavramının Yer Aldığı Alanlar ve Araştırmacılar

1-Dünya Görüşü Kavramının Felsefe Alanındaki Tarihi	2- Dünya Görüşü Kavramının Sosyal Bilimler Alanındaki Tarihi
A) 19. yy Dünya Görüşü Filozofları 1- G. W. F. Hegel (1770-1831) 2- Soren Kierkegaard (1813-1855) 3-Wilhelm Dilthey (1833-1911) 4- Friedrich Nietzsche (1844-1900)	Psikiyatri/ Psikoloji 1- Sigmund Freud (1856-1939) 2- Carl Jung (1875-1961)
IMMANUEL KANT, DÜNYA GÖRÜŞÜ (WELTANSCHAUUNG, 1724-1804)	
B) 20. yy Dünya Görüşü Filozofları 1- Edmund Husserl (1859-1938) 2- Karl Jaspers (1883-1969) 3- Martin Heidegger (1889-1976) 4- Ludwig Wittgenstein (1889-1951) 5- Jacques Derrida (1930-2004) 6- Michel Foucault (1926-1984)	3-Dünya Görüşü Kavramının Doğal Bilimler Alanındaki Tarihi 1- Michael Polanyi (1891-1976) 2- Thomas Kuhn (1922-1996)

Dünya görüşü kavramıyla ilgili yapılan çalışmalar değerlendirildiğinde kavramın dini, psikolojik ve felsefi bakış açılarıyla farklı tanımlamaların yapıldığı ve bu

tanımlamalara göre de kavramın içeriğindeki temel soruların değişiklik gösterdiği ifade edilmektedir (Tosun, 2015: 19). Dünya görüşünün öncelikle felsefik bir temelde değerlendirildiği ve kavramın tanımlanmasına ilişkin birçok tartışmanın yapıldığı anlaşılmaktadır.

19.yy filozoflarının dünya görüşü kavramına ilişkin yaptıkları tanımlamalar incelediğinde, Hegel dünya görüşünü kendi sonsuz dünyamızda yer alan unsurları en zengin ve en iyi kimliklerine göre tanımlamamızı sağlayan nesnel ve öznel bir düşünce olarak ifade etmiştir. Dünya görüşü aslında bireyin içinde bulunduğu ulusal yapıdan ve bireyin kendisinden karakterize edilmektedir. Her bireyin bir dünya görüşü olabilir. Bireysel dünya görüşü bireyin kendi çevresiyle olan ilişkisine dair algılamalarını yansıtmaktadır. Hegel çalışmalarında dünya görüşünün ifade ettiği anlamı ruh halini, algılamaları, tutumları ve insan bilincini kapsayacak şekilde zenginleştirerek dünya görüşü yerine hayata bakış kavramını kullanmıştır (Tubbs, 1997).

Kierkegaard dünya görüşünü “yaşam görüşü” (lifeview) kavramıyla ifade etmiştir. Kierkegaard’a göre dünya görüşü bireyin ne yapması gerektiğini bilmesini sağlayan bir yapı olmakla beraber, doğal ve gereklidir. Bireyin dünyadaki var oluş şekli ve dünya anlayışı yakın ilişki içerisinde (Naugle, 1986: 16-17).

Dünya görüşü kavramına ilişkin yaptığı çalışmalarla Kant’ın ardından gelen en önemli araştırmacılardan birisi Wilhelm Dilthey’dir. Çünkü dünya görüşü yapısını teorik ve kapsamlı bir yaklaşımla ele almıştır (Naugle ve Nussbaum, 1993:4). Dilthey’e göre dünya görüşü tüm bireylerde dünyaya ilişkin resim (dünyanın doğasına ilişkin inançlar), yaşamı değerlendirme (beğeni ve hoşnutsuzluklar, değer yargıları) ve yaşam biçimi (arzu, isteksizlik, amaç, görev, kural ve ilkeler) ile ifade edilen üç ortak özellik doğrultusunda oluşmaktadır. İfade edilen üç özellik düşünme, hissetme ve arzulama durumlarına karşılık gelmektedir. Düşünme, hissetme ve arzulama durumları ise kendi aralarında en baskın olan durumun egemenliği altında birleşerek dünya görüşü yapısını oluşturmaktadır (Hodges, 1969 akt. Naugle ve Nusbaum, 1993: 9).

Friedrich Nietzsche dünya görüşü kavramına detaylı olarak odaklanmamış olsa da dünya görüşleriyle ilgili temalara detaylı olarak yaklaşan kapsamlı bir perspektifizm doktrini geliştirmiştir. Nietzsche’nin felsefesinde dünya görüşü ve perspektifizm karşılıklı ilişki içerisinde. Dünya görüşü gibi perspektifizm de bireyin büyük ölçekte dünya da dahil olmak üzere olası her nesneyi yorumlamasına odaklanmaktadır. Çünkü

bireyin dünya üzerine olan perspektifi muhtemelen bireyin dünya görüşü ya da dünya perspektifidir (Naugle, 1998: 9-129).

Dünya görüşü kavramını psikoloji alanında ilk olarak Freud (1933) ve Jung (1954) kullanmıştır. Jung, psikoterapi ve dünya görüşleri arasındaki ilişkilerle ilgili çalışmalar yaparken, Freud psikanalizin bağımsız bir dünya görüşü oluşturup oluşturmadığını belirlemek amacıyla dünya görüşü kavramındaki yanıtız soruları araştırmıştır (Naugle, 1986: 289). Freud'a göre dünya görüşü, var oluşumuzla ilgili tüm sorunları tek bir geçersiz kılma hipotezi temelinde düzgün bir şekilde yanıtlayan, yanıtlanmamış hiçbir soru bırakmayan ve bizleri ilgilendiren her şeyin sabit, değişmez bir yere sahip olduğu fikri üzerine kurulan entelektüel bir yapıdır (Freud, 1933). Dünya görüşünü bir kişilik unsuru olarak değerlendiren Jung'a göre ise kavram, bireyin psikolojisinde sağlam bir şekilde yerleşik olan, bilinçsiz ve kültürel olarak aktarılan, bireyin algılarını ve tercihlerini yönlendirmede başlıca öneme sahiptir (Jung, 1954).

Dünya görüşü kavramıyla ilgili çeşitli çalışmaları olan araştırmacıların tanımları incelendiğinde, Ibrahim (1991) dünya görüşü kavramınının bireyin kendisini çevreden dünyayı (doğayı, diğer insanları, kurumları, vb.) nasıl algıladığıyla ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca dünya görüşünün bireyin sahip olduğu varsayımlardan olduğunu, bireyin inancına, uyumsuzluk ve problem çözme şekillerine karar vermesine doğrudan veya dolaylı olarak etkisinin olduğunu değerlendirmiştir. Sire (2004: 122) kavramı yaşamımıza, hareket etmemize, var oluşumuza ilişkin sahip olduğumuz doğru ya da yanlış varsayımlara dayanarak gerçekliğin temel yapısı hakkında sahip olduğumuz düşünelere ilişkin kalbimizin bir yönlendirmesi, bir çeşit bağlılık olarak tanımlamıştır. Sue (1978)'ya göre dünya görüşü bireyin dünyayla olan etkileşimine ilişkin algılamalarıdır. Kavramla ilgili çalışmaları olan bir başka araştırmacı Wolman (1973)'a göre dünya görüşü bireyin topluma, sosyal kurumlara ya da hayata ilişkin bakış açısidir. Dünya görüşü kavramı ve tarihi üzere felsefik, bilimsel ve teolojik birçok araştırması bulunan Naugle (1986: 1)'a göre bireyin hayatındaki en önemli olay eğitimi, kariyeri, finansal durumu, arkadaşları ya da ailesi değildir. Bireyin hayatındaki en önemli husus sahip olduğu dünya görüşüdür. Çünkü dünya görüşü bireye rehberlik ederek eğitim, kariyer, finans, aile ve arkadaşlık gibi tüm olaylara etki etmektedir. Bundan dolayı dünya görüşünün temel sebep, geriye kalan diğer her şeyin ise etki ya da sonuç olduğunu değerlendirmektedir.

Dünya görüşü yapısıyla ilgili psikoloji alanında çeşitli çalışmaları bulunan Koltko-Rivera (2000), bu kavramı dünyayı ve içindeki yaşamı tanımlamanın bir yolu olarak ifade etmiştir. Daha detaylı olarak dünya görüşü kavramını, dünyanın ne olduğuna, dünyada nelerin var olduğuna, hangi deneyimlerin doğru hangi deneyimlerin yanlış olduğuna, hangi tür davranışların ve ilişkilerin uygun, hangi tür davranışların ve ilişkilerin uygun olmadığına ilişkin sınırlayıcı ifadeler ve varsayımlar içeren bir inançlar bütünü olarak ifade etmektedir. Kavram dünyada nelerin bilinebileceği, nasıl bilinebileceği, hangi hedeflerin takip edilmesi gerektiği, nelerin yapılabilir ve başarılabilir olduğunu tanımlamaktadır. Dünya görüşleri kanıtlanamayan hatta kanıtlanması imkansız varsayımlardan da oluşabilmektedir (Koltko-Rivera, 2000: 2). Dünya görüşü felsefenin teknik olarak ifade ettiği metafizik, aksiyoloji, inanç, etik, bilinç ve anlamlandırma gibi durumları kapsayan bir dizi varsayımdır (Koltko-Rivera, 2000: 26).

Smith ve Schwartz (1997)'a göre bireyin değer öncelikleri bireyin davranışının tüm özellikleriyle ilgili temel amacını yansıtmaktadır. Koltko-Rivera (2000: 4), Smith ve Schwartz'ın ifadelerini genişleterek bireyin sahip olduğu dünya görüşünün bireyin temel amacını, rehber edindiği yöntemleri ve bireyin davranışının tümünü ya da önemli özelliklerini yansıttığını ifade etmektedir.

Dünya görüşü kavramı ifade edilirken ya da tanımlama yapılırken çoğu zaman inançlar ve değerler ile birbirine karıştırıldığı görülmektedir. Dünya görüşü ve değerlerin hepsi aslında birer inançtır. Ancak değerler sadece inancın bir çeşidini ifade ederken dünya görüşü kavramı değerler de dahil olmak üzere bir takım inanç türlerini ifade etmektedir. Dünya görüşü ve inançları da aynı anlamda değerlendirmek doğru değildir. Çünkü dünya görüşü gerçeğin doğasını anlamamızı sağlayan, kişilerarası ilişkilerde bireyin temel rehberi olan, insan kapasite ve limitlerine ilişkin inançları yansıtan bir kavramdır. İnançların diğer çeşitleri dünya görüşü olarak değerlendirilmemektedir. Dünya görüşü bireyin sahip olduğu bir takım inancın, bireyin bir durum ya da olayı değerlendirmesi sırasında odaklanmasıyla değerlendirme yapmaktadır. Dolayısıyla değer kavramı gibi tek kuralcı ya da yasaklayıcı bir inançtan oluşmamaktadır. Dünya görüşü birçok inancı içerip şekillenirken tutum ve değerleri de kapsamaktadır (Koltko-Rivera, 2000: 8-12). Benzer olarak dünya görüşü kavramının din kavramıyla birlikte yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Kavramların birbirleriyle yakın ilişkileri olmasına

rağmen, bu kavramlar aslında farklı anlamlar içermektedir. Her din bir dünya görüşü olarak değerlendirilebilir. Ancak her dünya görüşü ise dini değildir. Dinler dünya görüşü kavramının bir alt sınıfı olarak değerlendirilmektedir (Vroom, 2006).

Dünya görüşü kavramının örgütlü dünya görüşü ve kişisel dünya görüşü olarak iki farklı şekilde değerlendirildiği de görülmektedir. Örgütlü dünya görüşü, yazılı ya da yazılı olmayan kaynaklara dayalı gelenekler, değerler, ritüeller ve idealler içeren bir sistem tarafından geliştirilmektedir. Örgütlü dünya görüşünde yaşamla ilgili bu görüşe bağlı bir grup inanan mevcuttur. Örnek olarak her din örgütlü bir dünya görüşü olarak değerlendirilirken, her örgütlü dünya görüşü dini olmayabilir. Örneğin, hümanizmin kendine ait düzenlenmiş ritüel ve gelenekleri bulunmamakla beraber belirli düşünce ve idealleri mevcuttur (Van Der Kooij vd., 2013: 212). Kişisel dünya görüşünde bireyin insanlığa ve yaşama dair kişisel görüşleri ön plandadır. Kişisel dünya görüşleri belirli normlardan, değerlerden ve ideallerden oluşmaktadır. Kişisel bir dünya görüşü örgütlenmiş bir dünya görüşüne dayanabilir ya da ilham alabilir, ancak zorunlu değildir. Kişisel dünya görüşü örgütlenmiş dünya görüşüne göre daha seçici ve kendine özgüdür (Hartman, 1986; Sandsmark, 2000; akt. Van Der Kooij vd., 2013). Dünya görüşü kavramıyla ilgili yapılan tanımlarda genel olarak bireyin gerçeklerin doğasına ilişkin inancı, değerleri ve varsayımları ifadelerinin sıkça kullanıldığı ve bireyin sahip olduğu dünya görüşünün davranışına rehber olarak sergilediği davranışları etkilediği ifade edilmektedir.

Dünya görüşü kavramının literatürde birçok alan ve farklı araştırmalarda yer aldığı görülmektedir. Yapılan çalışmaların bazılarının din (Lovinger, 1984; Horton, 1993) felsefe (Vidal, 2007), psikoloji (Maslow, 1970; Overton, 1991; Jung, 1954; Ibrahim, 1999; Koltko-Rivera; 2000), antropoloji (Kluckhohn, 1950) gibi birçok genel ve alt disiplinde yer aldığı görülmektedir. Dilimizde ise dünya görüşü kavramıyla ilgili çalışmaların çok yoğun olmadığı ve genellikle dini açıdan değerlendirildiği görülmektedir (Tokat, 2006; Ok, 2009; Cirhinlioglu ve Ok, 2010; Ekşioğlu, 2011; Tosun, 2015).

Dünya görüşü kavramıyla ilgili teorilerin genel olarak kişilik özellikleri temelli (Kearney, 1984; Rokeah, 1973; Sue, 1978; Kelly, 1955; Maslow 1970), sosyo kültürel temelli (Kluckhon, 1950; Trevifio, 1996; Ibrahim ve Kahn, 1984; Myers, 1984) ve felsefe temelli (Freud, 1959, Jung 1954, Nietzsche, 1956; Dilthey, 1970; Pepper, 1970; Royce,

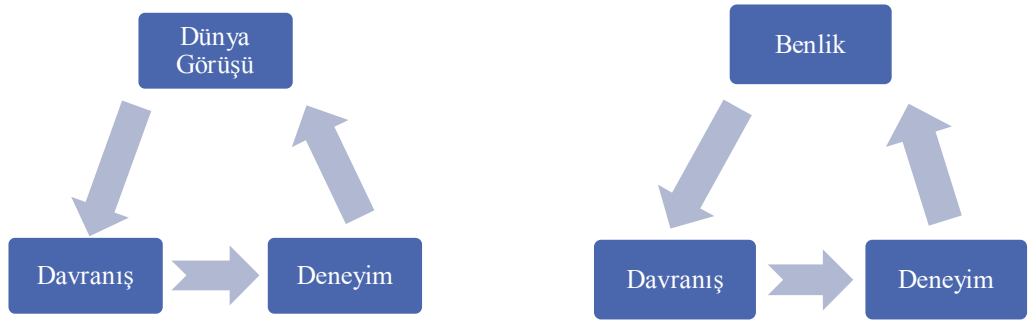
1964) oldukları görülmektedir. Felsefe temelli dünya görüşleri daha çok ontoloji, aksiyoloji, epistemoloji gibi felsefi sorgulama modelleri aracılığıyla insanların varlığını ve gerçekliğini anlamaya çalışan dünya görüşlerini ifade etmektedir. Sosyo kültürel temelli dünya görüşleri ise bireyin sosyal, kültürel, politik ve ekonomik gerçeklerin yapısına ilişkin sahip olduğu dünya görüşlerini tanımlamaktadır. Kişilik temelli dünya görüşü teorileri bireyin zihninde var olan, bireyin davranışı ve karar alma süreçlerinin ayrılmaz bir parçası olan inançlar, fikirler, bilgi ve varsayımlar yoluyla dünya görüşünü açıklamaktadır. Kısaca kişilik temelli dünya görüşlerinin bireyin davranışı ve karar alma süreçleri üzerinde önemli bir etkisinin olduğu değerlendirilmektedir (Jean-Francois, 2010: 48-54).

Koltko-Rivera (2000) tarafından geliştirilen dünya görüşleri bu araştırmanın bağımsız değişkeni olarak kullanılmaktadır. Psikoloji alanında değerlendirilen ve kişilik temelli bir yapıya sahip olan dünya görüşleri, bir sonraki başlıkta teorik olarak ele alınmaktadır.

1.1.1. Dünya Görüşü Kavramının Kuramsal Yapısı

Koltko-Rivera (2000)'ya göre literatürde dünya görüşü kavramıyla ilgili birçok küçük çaplı teori mevcuttur. Kendisinin geliştirdiği bütünleştirilmiş dünya görüşü teorisinde bireyin uyarıcı, algılama, tepki ve davranış süreçleri arasında dünya görüşünün etkisini daha detaylı olarak ifade etmiştir. Araştırmacıya göre bireyin sahip olduğu dünya görüşü bireyin davranışını etkilemektedir. Bireyin davranışı ise bireyin deneyimiyle etkileşim içerisindedir. Son olarak bireyin sahip olduğu deneyim, bireyin dünya görüşüne etkide bulunmaktadır.

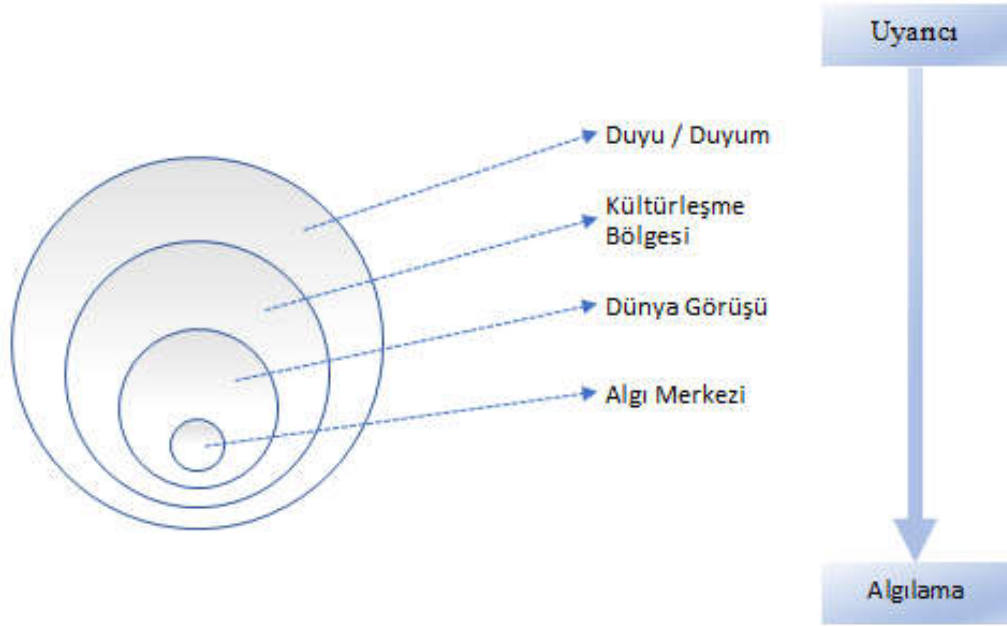
Koltko-Rivera (2000: 470-490), bütünleştirilmiş dünya görüşü teorisini ifade etmeden önce dünya görüşü, davranış ve deneyim arasındaki sürekli etkileşimin teorik olarak önemli olduğunu ifade etmiştir. Dünya görüşü, davranış ve deneyim arasındaki üçlü etkileşimin teori doğrultusunda açıklanmasında dünya görüşünün yerini benlik kavramı almaktadır. Benliğin davranışı, davranışın deneyimi, deneyimin de benliği etkilediği vurgulanarak deneyimleyen benlik ve davranışa geçen benlik olmak üzere dünya görüşü teorisi iki aşamada ifade edilmektedir.

Şekil 1. Dünya Görüşü Kavramına Ait Teorik Nedensel İlişkiler

Kaynak: Koltko-Rivera, 2000: 470-482

Dünya görüşü bireyin hisleri, kültürleşmesi, algısı, hafızası, motivasyonu, eylemliliği ve karakteriyle ilişkili olarak deneyimleyen benlik ve davranışa geçen benlik olmak üzere iki yön üzerine kurulmuş bir yapıda ele alınmıştır. Benlik, davranış ve deneyim birbirileri ile sürekli olarak ilişki içerisindeydir.

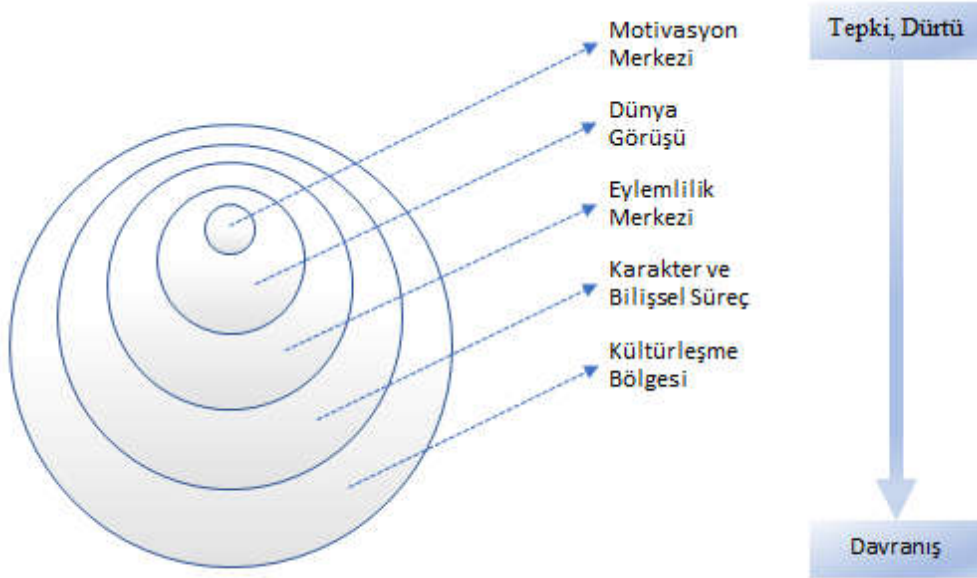

Şekil 2. Deneyimleyen Benlik

Kaynak: Koltko-Rivera, 2000: 484

Deneyimleyen benlik yapısındaki uyarıcı etki, öncelikle bireyin duyumunu ile ilgili psikofizyolojik süreçle karşılaşmaktadır. Bireyin algılamasında kültürün etkisinin önemli olduğu bilinirken kültürel etkilerin bireyin duyumuna etkisini gösteren bir kanıt bulunmamaktadır. Uyarıcı etkinin buradan sonra karşılaştığı bölge ise kültürleşme

bölgesidir. Kültürleşme kavramıyla ifade edilen bireyin belirli bir kültürün değerlendirme ve ifade tarzına olan bağlantısıdır. Kültürleşmenin bilişsel, davranışsal ve duygusal yönleri bulunmaktadır. Kültürleşme bölgesinin ardından uyarıcı etkinin bir sonraki karşılaştığı bölge ise bireyin sahip olduğu dünya görüşünün olduğu bölgedir. Uyarıcı etki bu bölgede bireyin yaşam ve dünya hakkında sahip olduğu varsayım veya inançlarla karşılaşır. Dünya görüşü bölgesinden sonra uyarıcı etkinin en son ulaştığı yer bireyin algı merkezidir. Burada geçtiği ve etkilendiği bölgelerin sonrasında, bireyin kültürleşme merkezi ve dünya görüşü yapılarına bağlı olarak tamamen anlamlandırılmaktadır (Koltko-Rivera, 2000: 483-485).

Şekil 3. Davranışa Geçen Benlik

Kaynak: Koltko Rivera, 2000: 487

Davranışa geçen benlik yapısında, bireyin uyarıcıya verdiği yanıt olan tepkinin davranışa dönüşme aşamaları hakkında bilgi verilmektedir. Motivasyon merkezi bireyin davranış sisteminin harekete geçiren temel bölgedir. Motivasyon kavramının birçok farklı kişilik teorileriyle ilişkilendirildiği bilinmektedir. Davranışa geçen benlik yapısının varsayımında ise motivasyon dürtüsünün bireyin deneyimlediği algılamaları ile bağlantılı olduğu ve bu doğrultuda da oluştuğu varsayımı mevcuttur. Motivasyon dürtüsü bireyin sahip olduğu dünya görüşü tarafından etkilenmekte ve şekillenmektedir. Ardından kişinin eylemlilik merkezi ile karşılaşmaktadır. Eylemlilik merkezi bireyin, genetik veya sosyal

güçler tarafından şartlandırılmayı, bir başka ifadeyle kendi iradesiyle sahip olduğu seçme yeteneğini ifade etmektedir. Bireyin dünya görüşü ile biçimlendirilmiş ve eylemlilik merkezinde değerlendirilmiş olan seçim, bir sonraki aşamada bireyin karakteri ve bilişsel süreci ile filtrelenmektedir. Karakter, bireysel eğilimin davranışa dönüşmesine katkıda bulunmaktadır. Bilişsel süreç ise mevcut koşullar doğrultusunda davranış seçiminin gerçekleşmesinin detaylarını yapılandırmaktadır. Son olarak bireyin içselleştirilmiş kültürünü temsil eden kültürleşme bölgesi bireyin seçiminin, davranışını ifade etmesi için kültürel olarak uygun bir forma sokmaktadır (Koltko-Rivera, 2000: 486-488).

Koltko-Rivera'nın bütünleşik dünya görüşü teorisine göre dünya görüşü bireyin yaşamının merkezinde yer alarak algılamaya ve tepkiye aracılık etmektedir. Bireyin harekete geçmesini sağlayan bir uyarıcı öncelikle bireyin sahip olduğu dünya görüşünde analiz edilmekte ve değerlendirilmektedir. Uyarıcı, bireyin dünya görüşünde değerlendirildikten sonra algı merkezine ulaşmaktadır. Benzer olarak motivasyon dürtüsünün de bireyin dünya görüşü tarafından analiz edilmeden davranışa dönüşmesi mümkün değildir. Diğer tüm şartlar eşit olduğunda bireyin algılamaları ve davranışları ile bireyin sahip olduğu dünya görüşü, kültürü, karakteri, bilişsel süreci ve baskın motivasyon dürtüleri tutarlı olacaktır. Teoriye göre bir diğer önemli nokta olan kültürleşme ise bireylerin hayatında önemli bir rol oynamakta olup, her zaman ve herkes için merkez noktadır (Koltko-Rivera, 2000: 494).

Dünya görüşü yapısını kişilik bağlamında değerlendiren Koltko-Rivera, bireyin sahip olduğu dünya görüşünün motivasyon ve eylemlilik odağı arasında konumlandırılmış olduğunu, kişilik özellikleri, biliş ve sosyal olaylarla ilişki içerisinde olarak yorumlayıcı bir mercek işlevi gördüğünü ifade etmiştir. Araştırmacı, teori geliştirme ve araştırma süreçlerinin sonunda bireyin sahip olduğu dünya görüşünün hem tutum hem de davranışı etkileyen biliş aracılığı ettiğini kanıtlamış olduğunu iddia etmektedir (Koltko-Rivera, 2000: 36; 2004). Miller (2012: 10)'a göre Koltko-Rivera'nın teorisinde bahsedilen ilişki ve açıklamalar Bandura (1977)'nin üçlü karşılıklı nedensellik teorisi ile uyum içerisindedir. Benzer olarak Dünya görüşü kavramıyla ilgili çeşitli çalışmaları olan Funk (2001)'a göre dünya görüşünün bireyin davranışı ve işleyişi üzerinde temel bir etkisi vardır. Çünkü bireyin sahip olduğu dünya görüşü algılama, bilme, düşünme ve yapmayı içeren istemli ve bilişsel işlevlere aracılık etmektedir.

Koltko-Rivera (2000) dünya görüşü yapısını kavramsallaştırma ve boyutlarını oluşturma sürecinde konuyla ilgili çeşitli çalışmaları olan Freud, Kluckhohn, Sue, Bergin, Trevino ve Triandis gibi araştırmacıların çalışmalarından yararlandığını ifade etmiştir.

Freud (1959) dünya görüşü kavramını bireyin dünyayla ilişkilerini düzenleyen ve açıklayan bireyin bilinçli olarak sahip olduğu fikirler, görüşler olarak değerlendirmiştir. Freud'e göre dünya görüşü kavramı epistemoloji, metafizik ve eylemlilik gibi boyutlara ve birçok özelliklere sahiptir. Koltko-Rivera dünya görüşleri değerlendirme aracını geliştirme sürecinde Freud'un çalışmalarında söz ettiği metafizik ve eylemlilik boyutlarının da yer alması gerektiğine karar vererek metafizik ve eylemlilik boyutlarını dünya görüşü değerlendirme aracına dahil etmiştir. Royce ve Mos (1980) dünya görüşü ve epistemoloji kavramlarıyla ilgili çalışmalar yapmışken, kavrama ilişkin metafizik ve eylemlilik boyutlarında bir çalışma daha önce yapılmamıştır (Koltko-Rivera, 2004).

Kluckhohn (1950; 1951) değer yönelimleri isimli çalışmasında dünya görüşü kavramının yapısıyla ilgili karmaşık bir model ortaya koymuştur. Modele göre bireylerin dünya görüşleri belirlenen 6 temel soruya verilen yanıtlarla ya da bireylerin deneyimlerinin yönelimleri ile tanımlanmaktadır (Koltko-Rivera, 2000: 40). Kluckhohn modeli bireylerin ve grupların değerleri, varsayımları, inançları, tutumları ve davranışları olmak üzere hem psikolojik hem de felsefi boyutlar içermektedir. Kluckhohn modelinin yanıt aradığı alanlar (Kluckhohn, 1951):

- İnsan Doğası Yönelimi: İnsan doğasının doğuştan gelen karakterine ilişkin yanıtlar aramaktadır. İnsan doğasının iyi, kötü yada hepsinin karışımı ya da nötr olduğunu varsaymaktadır.
- Değişebilirlik Yönelimi: İnsan doğasının değişebilir ya da değişemez olup olmadığına ilişkin yanıtlar aramaktadır.
- Doğayla İlişki Yönelimi: İnsanların doğayla olan ilişkileriyle ilgili yanıtlar aramaktadır. İnsanlar doğayla uyum ve ahenk içinde mi yaşamaktadır? Yoksa boyun eğerek mi yaşamaktadır?
- Zaman Yönelimi: İnsan yaşamının zamanla ilişkili odak noktası nedir? Davranışla ilgili karar verirken geçmişe mi, şimdiye mi yoksa geleceğe mi odaklanılır?
- Faaliyet yönelimi: İnsan faaliyetinin yöntemi nedir?

- İlişkisel yönelim: Kişilerarası ilişkilerin yöntemi nedir? Hiyerarşik ilişki mi? Kollektif ilişki mi? Bireysel ilişki mi? Sorularına yanıt aramaktadır.

Kluckhohn (1951) varsayımına göre modelde yer alan kavramlar insan davranışını, motivasyonunu, yaşam tarzını ve karar verme şekillerini etkilemektedir.

Birçok araştırmacı Kluckhohn'un modeli doğrultusunda dünya görüşünü değerlendirmek amacıyla farklı ölçme araçları geliştirmiştir. Bunlardan bir tanesinin, İbrahim ve Kahn (1984) tarafından geliştirilen dünya görüşü erişim ölçeğinin olduğu, yaygın olarak kullanıldığı ve en önemli değerlendirme araçlarından birisi olarak kabul edildiği görülmektedir. İbrahim ile Kahn (1984; 1991) her bireyin kendi dünya görüşünü vurgulayan benzersiz bir kültürel varlık olarak görülmesini tavsiye etmiş, kültürel kimliği ve dünya görüşünü bireyin yaşamında aracı güç olarak kullanan alanın bilişsel değerler perspektifi olduğunu ifade etmişlerdir. İbrahim ve Kahn insan doğası, sosyal ilişkiler, doğa, zaman yönelimi ve faaliyet yönelimlerinden oluşan beş boyutlu dünya görüşü erişim ölçeğini geliştirmiştir.

Dünya görüşü kavramıyla ilgili çalışmaları olan Sue (1978; 1999) dünya görüşü yapısını kontrol odağı ve sorumluluk odağı olmak üzere 2 farklı boyutta ele almıştır. Kontrol odağı boyutu bireyin yaşamsal olaylar üzerindeki kontrolüne ilişkin sahip olduğu inançları ifade etmektedir. Bireylerin başına gelen olaylardan tamamen kendisini sorumlu hissetmesi içsel kontrol odağı inancına sahip olduklarını, bireylerin yaşamlarında eriştiği pozisyonlar vb. gibi yaşamlarından elde ettiği sonuçların kendi kontrollerinin dışında şans, kader gibi güçlerden kaynaklandığına olan inançlarının ise dışsal kontrol odağı inancının özelliklerini yansıttığını değerlendirmektedir (Findley ve Cooper, 1983). Sorumluluk odağı boyutu bireye veya sisteme verilen sorumluluk, suçluluk duygularını ölçmektedir. Yüksek içsel sorumluluk odağına sahip bireyler başarı ya da başarısızlığın kendi yetersizliklerinden kaynaklandığına inanırken, yüksek seviyede dışsal sorumluluk odağına sahip bireyler sosyokültürel çevrenin bireyden çok daha baskın, güçlü olduğuna inanmaktadır. Dışsal sorumluluk odağına göre bireyin başına gelen olaylar kişisel koşullardan ziyade çevresel koşullardan kaynaklanmaktadır. Kontrol odağı ve sorumluluk odağı boyutları arasındaki ayrım değerlendirildiğinde, kontrol odağı beklenmedik durumların algılanan kontrolünü açıklarken, sorumluluk odağı ise algılanan sorumluluğu ya da suçu ifade etmektedir (Sue, 1978). Koltko-Rivera (2004)'ya göre boyutların ayırımındaki önemli nokta, dışsal kontrol odağı rasgele gelişen olaylarla baş

etme ile ilişkiliyken, sorumluluk odağı tahmin edilebilir sosyal dinamiklerle ilgilenmektedir.

Koltko-Rivera (2000) dünya görüşü değerlendirme aracını geliştirme sürecinde dünya görüşü yapısıyla ilgili daha önce gerçekleştirilen önemli çalışmaları ve dünya görüşü boyutlarını detaylı olarak değerlendirmiştir. Ardından uygun gördüğü boyutları kendi çalışmasına dahil ederek Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nı geliştirmiştir. Bu doğrultuda Freud (1959)'un çalışmalarından eylemlilik ve metafizik boyutlarını, Kluckhohn (1951)'un modelinden grupla ilişkiler, değişebilirlik ve hiyerarşi boyutlarını, Sue (1978; 1999) modelinden sorumluluk odağı boyutunu kendi ölçeği doğrultusunda düzenleyerek 6 boyuttan oluşan ve her bir boyutun iki farklı kutupta dünya görüşünü temsil ettiği yeni bir yapı oluşturmuştur.

1.1.2. Dünya Görüşü Kavramının Boyutları

Koltko-Rivera (2000)'nin geliştirdiği Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nda yer alan boyutlar ve boyutların temsil ettiği dünya görüşleri bu başlık altında detaylı olarak açıklanmaktadır. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nın temsil ettiği dünya görüşleri 6 farklı boyut altında ele alınmış ve her bir boyutun zıt kutuplardaki iki farklı dünya görüşünü temsil ettiği ifade edilmiştir. Bu doğrultuda dünya görüşlerine ilişkin boyutlar ve temsil ettiği dünya görüşleri;

- Eylemlilik boyutundaki dünya görüşleri: Hür irade ya da Determinist dünya görüşleri,
- Sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşleri: İçsel sorumluluk odağını ya da dışsal sorumluluk odağını benimseyen dünya görüşleri,
- Grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşleri: Bireyci ya da toplulukçu dünya görüşleri,
- Hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleri: Yatay hiyerarşiyi ya da dikey hiyerarşiyi benimseyen dünya görüşleri,
- Metafizik boyutundaki dünya görüşleri: Spiritüalist ya da materyalist dünya görüşleri,
- Değişebilirlik boyutundaki dünya görüşleri: İnsan doğasının değişebilir ya da değişemez olduğuna ilişkin inanca sahip dünya görüşleri olarak ifade edilmiştir.

Dünya görüşlerine ilişkin detaylı tanımlamalar ve açıklamalar bir sonraki alt başlıklarda ele alınmıştır.

1.1.2.1. Eylemlilik Boyutu

Eylemlilik sözcüğü dilimizde “Agency” kelimesinin karşılığı olarak yer almaktadır. Agency (eylemlilik) kavramıyla ilgili çalışmaları olan Atak (2011), sözcüğün dilimizdeki karşılığıyla ilgili psikoloji ve sosyoloji literatüründe detaylı olarak araştırma yapmasının ardından uzman görüşüne de başvurarak dilimize “eylemlilik” olarak çevrilmesinin uygun olacağını ifade etmiştir. Eylemlilik kavramı bireyin özerk bir şekilde belirli davranışlarda ve eylemlerde bulunabilmesi, kendi başına davranabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 1993; Atak, 2011).

Koltko-Rivera (2000) eylemlilik boyutundaki dünya görüşlerini Freud’un dünya görüşü modelini temel alarak geliştirmiş ve Coan (1979)’ın geliştirdiği dünya görüşü modeliyle ilişkilendirmiştir. Bireylerin davranışlarının sebepleriyle ilgili sahip oldukları varoluşsal inançları hür irade / iradeci davranış (voluntarist) ve determinist (belirlenmiş davranış) dünya görüşleri olarak iki zıt kutupta değerlendirmiştir (Koltko-Rivera, 2004: 27). Bu araştırma sürecinde eylemlilik boyutunda yer alan dünya görüşleri hür irade dünya görüşü ve determinist dünya görüşü olarak ifade edilmektedir.

Hür irade dünya görüşünde en önemli ayırım bireyin özerk olarak eylem ve davranışlarda bulunabilmesidir. Ek olarak hür iradenin insanın gerçek bir kabiliyeti, gerçek bir gücü olduğu ve bireylerin davranışlarının kendi hür iradeleriyle gerçekleştiği varsayımını temel almaktadır (Koltko-Rivera, 2000: 27-62). Hür irade dünya görüşünde insan eylemi özgür seçime ya da iradeye dayandırılmaktadır (Cevizci, 2017: 1056).

Determinist dünya görüşünde bireylerin tüm davranışlarının başkaları ya da toplum tarafından belirlendiği, davranışların hür irade ile karar verilmesinden ziyade belirli kalıplar doğrultusunda gerçekleştiği görüşü savunulmaktadır. Eylemlilik boyutu kişilik ve davranışla ilgili olduğu için psikoloji açısından çok önemli bir yere sahiptir. Eylemlilik boyutu insan davranışlarıyla ilgili güncel kavramların merkezinde yer almakla beraber Bandura’nın sosyal biliş teorisinde de ifade edilmiştir (Koltko-Rivera, 2000: 27-62). Eylemlilik boyutunda yer alan hür irade ve determinist dünya görüşlerine ilişkin ayırt edici nokta, bireylerin gerçekleştirdiği davranışların kendi hür iradeleriyle mi gerçekleştiğine yoksa bir dizi dış güçler tarafından zorunlu olarak mı belirlendiğine ilişkin sahip olunan inançlardır (Kobya, 2016: 2).

1.1.2.2. Sorumluluk Odağı Boyutu

Sorumluluk odağı boyutu Psikolog Sue (1978) tarafından geliştirilen dünya görüşü modelinin bir yönünü yansıtmaktadır. Sue tarafından geliştirilen dünya görüşü modelinde kontrol odağı ve sorumluluk odağı boyutları yer almaktadır. Kontrol odağı ve sorumluluk odağı boyutları içsel ve dışsal olmak üzere 2 farklı yapıda değerlendirildiği görülmüştür.

Koltko-Rivera (2000) dünya görüşleriyle ilgili çalışmasında Sue (1978)'nin geliştirdiği dünya görüşü modelinden sadece sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşlerini kendi çalışmasına dahil etmiştir. Literatür araştırmalarında kontrol odağı boyutuyla ilgili çalışmaların çok fazla olduğu görülürken, sorumluluk odağı boyutuyla ilgili çalışmaların daha az olduğu görülmektedir.

Sorumluluk odağı ve kontrol odağına ilişkin temel farkları değerlendirildiğinde;

- Kontrol odağı kavramsal olarak yalnızca sosyal güçlerin bireyin fırsatlarını engellediği rol ile ilgilenmediği aynı zamanda şans, kader ve fırsat rolüyle de ilgilendiği genel bir yapıdır. Sorumluluk odağı ise toplumsal güçlerin bireyin hayatta göstereceği başarımın sosyal güçler tarafından etkisine ilişkin algılanan güce yoğunlaşan, kısıtlanmış bir kontrol odağıdır.
- Kontrol odağı boyutu daha genel bir yapıyı ifade ederken sorumluluk odağı boyutu daha özel bir yapıda değerlendirme yapmaktadır.
- Kontrol odağı beklenmedik olayların algılanan kontrolünü ifade ederken sorumluluk odağı algılanan sorumluluk ya da suçu ifade etmektedir (Koltko-Rivera, 2004: 19).

Sorumluluk odağı temel olarak bireye ya da bireyin içinde bulunduğu sisteme yüklenen sorumluluğu, bir anlamda suçlama derecesini ölçmektedir. Sorumluluk odağı boyutunda bireyin başarılı olmak için sahip olduğu fırsatlar, statü vb. durumların tamamen kendi sorumluluğunda mı olduğu yoksa bu durumlara dışsal güçlerin mi neden olduğu düşüncesine ilişkin inançları yansıtmaktadır. Koltko-Rivera diğer dünya görüşleri boyutlarında olduğu gibi sorumluluk odağı dünya görüşlerini de içsel sorumluluk odağı ve dışsal sorumluluk odağı olmak üzere iki zıt kutupta değerlendirmiştir (Koltko-Rivera, 2000: 64; 2004: 19; Sue ve Sue, 1999).

Dışsal sorumluluk odağı temel olarak sosyokültürel çevrenin bireyden daha güçlü olduğunu savunmaktadır. Dışsal sorumluluk odağına sahip dünya görüşlerinde başarı ya da başarısızlık kişisel sebeplere bağlı olmaktan ziyade genellikle sosyoekonomik sistemlerinden kaynaklanmaktadır. İçsel sorumluluk odağı ise temel olarak kişi merkezli yönelimi ifade etmekte ve bireyin değerlerinin, hislerinin, hedeflerinin ve motivasyonunun anlaşılmasını sağlamaktadır. İçsel sorumluluk odağına sahip dünya görüşleri bireyin başarı ya da başarısızlıklarının sebebi olarak bireyin yeteneklerinin ya da yetersizliklerinin olduğu vurgulamaktadır. Dolayısıyla toplumda bireyin gösterdiği çaba, sahip olduğu yetenek ve sonucunda elde ettiği başarı veya başarısızlık arasında güçlü bir ilişkinin olduğu görüşü hakimdir (Sue ve Sue, 1999 akt. Koltko Rivera, 2000: 29; 2004: 19).

Center (2009: 86)'a göre bireylerin bilişsel ve motivasyonel çabalarıyla gerçekleştirecekleri performans ve başarı düzeyine ilişkin kapasitelerine olan inancını temsil eden ve Bandura (1977)'nin sosyal öğrenme kuramında tanımlanan öz yeterlik kavramı, kontrol odağı ve sorumluluk odağını tanımlayan dünya görüşleri ile yakından ilgilidir.

1.1.2.3. Grupla İlişkiler Boyutu

Grupla ilişkiler boyutu bireyler ile aile, iş grubu, okul grubu gibi referans gruplarının kendi gündemleriyle ilgili kuralcı ve yasaklayıcı inançlarını yansıtmaktadır. Grupla ilişkiler boyutu bireyci (individüalist) ve toplulukçu (kolektivist) dünya görüşleri olmak üzere iki zıt dünya görüşünü temsil etmektedir. Bireyci dünya görüşü bireyin kendi gündeminin, ilişki içerisinde bulunduğu gruptan daha önemli olduğu inancını yansıtmaktadır. Toplulukçu dünya görüşü ise bireyin ilişki içerisinde olduğu grubun gündeminin, bireyin gündeminden daha ön planda ve daha önemli olduğu inancını ifade etmektedir (Koltko-Rivera, 2000: 67-68).

Bireyin sahip olduğu benliğin yapısı dünyayı nasıl algıladığını, başkalarını nasıl değerlendirdiğini, duygularını, düşüncelerini ve davranışlarını etkilemektedir. Bireyci ya da ilişkili benlik kavramları 1980 yılından bu yana kültürlerarası psikolojide büyük ilgi görmekle beraber, bir kültürü veya o kültürdeki insanları anlamak için büyük bir önem taşımaktadır. Çünkü bireycilik ve toplulukçuluk kavramları sosyal davranıştaki kültürel farkın en önemli göstergelerinden birisi olarak kabul edilmektedir (Triandis, 1996; Triandis vd., 1998; Niles, 1998; Kağıtçıbaşı, 2019; Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2019).

Bireyci görüş, bireye ve bireyin istek ve amaçlarına öncelikli önem veren, toplum ya da grupla ilgili her şeyi bireyin ardından ikinci planda değerlendiren bir yapıda ele alınmaktadır (Oyserman vd., 2002). Toplulukçu görüşte ise birey kendisinden önce ilişkili olduğu grubun ihtiyaçlarının karşılanmasını esas almakta, kendi ihtiyaçlarının karşılanmasını sonraya bırakmaktadır (Triandis, 1996). Hofstede (1980) bireyciliği ve toplulukçuluğu önemli kültürel değerler olarak tanımlarken kavramları ben ve biz ifadeleriyle ilişkilendirmiştir. Yüksek bireycilik eğilimi olan kişilerde ben bilincinin, bireysel kararlara inancın, özerkliğin, özel yaşam ve farklı görüşlerin, duygusal açıdan kurum veya örgütlerden bağımsızlığın ön planda olduğunu ifade etmektedir. Toplulukçu eğilimde biz bilincinin, kurumlara veya örgütlere duygusal açıdan daha bağımlı olmanın, grup kararlarına inancın, toplumsal ilişkilerin ve ortaklaşa davranışların ön planda olduğunu değerlendirmektedir.

Gültekin ve Sığı (2007: 277)'ya göre bireyci eğilimin yoğunlukta olduğu kültürlerde;

- Öncelik bireysel özgürlüklerdedir.
- Tüm bireyler kendisinden sorumludur.
- Motivasyonun gerçekleşmesi başarı ve güce dayanır.
- Açık konuşmak saygıyla karşılanır ve dürüstlük olarak görülür.
- Toplum içinde insanlar arasındaki bağlar esnek ve serbesttir.
- Arkadaşlık ilişkileri işlerden sonra gelir.
- Genellikle bireysel karar verilir.
- Çalışan-yönetici ilişkileri birbirlerine olan çıkarlarına göre değişir.

Toplulukçu eğilimin hakim olduğu kültürlerde;

- Bireysel çıkarlardan ziyade grubun çıkarları daha üstündür.
- Plan ve programlar ortak çıkarlara göre yapılır.
- Grup içindeki bağlılığa ve konuma istinaden ödüller verilir.
- Kararlar grup olarak alınır. Çalışan-yönetici ilişkilerinde samimiyet ve yakınlık amaç edinilir.
- Grup standartlarına göre kurallara uyma ve politikalar belirlenir.
- Bireylerin aralarında yakın ilişkiler kurmaları ve güvenliklerinin sağlanması ile motivasyon ortaya çıkar.
- Topluluğun içinde saygınlığı yitirme korkusuyla kontrol sağlanır.

- Bir gruba ait olmak önemli olup, uyum ve bağlılık karşılığında grup, üyesini korumaktadır.

Seçer ve Çınar (2011: 50)'a göre bireycilik kişisel kontrolü, benzersizliği ve kişisel amaçları merkez noktasında değerlendiren bir dünya görüşü olarak kavramlaştırılmıştır. Bireyci ve toplulukçu eğilimleri dünya görüşleri olarak değerlendiren Koltko-Rivera (2000), kavramları ifade ederken özellikle bireysel ve grup hedefleri arasındaki çatışma durumlarına odaklanmıştır.

1.1.2.4. Değişebilirlik Boyutu

Bireylerin yaşamları boyunca önemli şekillerde değiştiği varsayımına dayanan gelişim psikolojisi, değişim süreçlerini çeşitli aşama ya da modellerle tanımlamayı amaçlamaktadır. Kişilik kuramcıları ise bireylerin yaşamları boyunca kişiliklerinin değişmediğini, çevreden etkilenmediğini ya da tam tersi olarak yaşam değişimlerinden ve yaşam sürelerindeki rol geçişlerinden etkilendiklerini belirtmektedir. Danışmanlık psikolojisi ise bireylerin terapi gibi dış güçler aracılığıyla değişebileceği görüşünü savunmaktadır (Center, 2009: 74-75). Koltko-Rivera (2000)'nın geliştirdiği değişebilirlik boyutu, yetişkin bireylerin sahip oldukları bazı kişisel özelliklerin değişebilir ya da değişemez olmalarına ilişkin sahip olunan inançları yansıtmakta ve değişebilir ve değişemez dünya görüşü olmak üzere iki zıt kutupta ifade edilmektedir.

Değişebilir kutupta, bireylerin huyu, karakteri, davranış eğilimleri, kişilik özellikleri ve alışkanlıklarının zaman içerisinde sosyal öğrenme vb. gibi dış güçler tarafından değiştirilebileceğine ilişkin sahip olunan inançlar mevcuttur. Değişemez kutba göre bireylerin huyu, karakteri, davranış eğilimleri, kişilik özellikleri ve alışkanlıkları adeta kişiye kazınmış gibidir ve değiştirilmesi mümkün değildir. Sosyal öğrenme gibi dış güçlerin de bireylerin bu özellikleri üzerinde herhangi bir değişiklik yapamayacağı görüşü savunulmaktadır (Koltko-Rivera, 2000: 63).

1.1.2.5. Metafizik Boyutu

Metafizik kavramı Türk Dil Kurumu'nun yaptığı tanımlamaya göre "doğa ötesi" anlamını taşımakta (<https://sozluk.gov.tr/>), var olanların gerçek doğasını belirleyip onların yapısını, ilkelerini ve anlamını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Cevizci, 2017: 1318). Metafizik boyutundaki dünya görüşleri Freud'un dünya görüşü modeline dayanmaktadır. Bu boyutta bireylerin gerçekliğin doğasına ilişkin sahip olduğu varoluşsal inançlar diğer dünya görüşleri boyutlarında olduğu gibi iki zıt dünya görüşü aracılığıyla,

spiritüalist ve materyalist dünya görüşleri olarak ifade edilmektedir (Koltko-Rivera, 2000: 31-70).

Spiritüalizm teriminin dilimizdeki karşılığının açık ve net olarak tanımlanmamasından dolayı çeşitli akademik çalışmalarda yaşamı anlamlandırma, maneviyat gibi tanımlamaların yapıldığı görülmektedir (Çınar ve Eti Aslan, 2017: 38). Spiritüalist dünya görüşünde maneviyat, bir başka ifadeyle manevi güçler, gerçekliğin en önemli unsurlarından birisi olarak kabul edilmektedir. Bireyler belirtilen manevi güçler sayesinde yaşamlarını anlamlandırabilmektedir. Spiritüalist dünya görüşünde çıkış noktası ruhun gerçeklikle ilgili en önemli unsurlardan birisi olarak kabul edilmesidir. Spiritüalizm gerçeklerin görünmeyen manevi yönü olduğu görüşünü savunmakta, bundan dolayı bireyin ya da grubun manevi varlıklar ya da güçlerle ilişkiler kurabileceğini ifade etmektedir. Bu çalışmada ele alınan spiritüalizm kavramı geniş ve detaylı bir anlam taşıyan spiritüalizm kavramının küçük bir yapısı ve bir dünya görüşü olarak tanımlanmaktadır (Koltko-Rivera, 2000: 31-70).

Materyalizm maddeden bağımsız bir alanın mevcut olmadığını, duygu, düşünce ve bilinç gibi unsurların hepsinin maddeden kaynaklandığını savunarak doğaüstü bir gücün mevcut olmadığı inancını yansıtmaktadır. Materyalizm kavramının felsefe, sosyoloji ve din alanlarında uzun yıllardan bu yana tartışıldığı görülmektedir. Materyalizm var oluşu metafizik sebeplerle ilişkilendiren açıklamalara karşı çıkararak tabiatüstü varlıkları ve fizik ötesi kanunları kabul etmeyen bir teoridir (Topaloğlu, 2003: 137-140). Materyalist dünya görüşü gerçekliğin temelinde yalnız maddenin olduğuna ilişkin sahip olunan inançları yansıtmaktadır. Materyalist yapı, spiritüalist yapının var olduğu, bu dünyada manevi güçlerin mevcut olduğu inancını reddederek her şeyi maddenin mevcudiyeti doğrultusunda değerlendirmektedir (Koltko-Rivera, 2000: 31-70).

1.1.2.6. Hiyerarşi Boyutu

Hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleri Kluckhohn modeli ve otoriterlik çalışmaları temelinde geliştirilmiştir. Bireyin hiyerarşi boyutunda yer alan dünya görüşünü tespit etmek, kültürü ve içerisinde yer alan insanları anlamak adına önemli bilgiler sunabilir (Triandis, 1996 akt. Koltko-Rivera, 2000). Hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleri ilişkilerde gerçekleşen otoritenin işleyişiyle ilgili sahip olunan kuralcı inançları yansıtmaktadır. Diğer dünya görüşleri boyutlarında olduğu gibi hiyerarşi boyutundaki

dünya görüşleri de dikey hiyerarşi ve yatay hiyerarşi olmak üzere iki zıt kutupta değerlendirilmektedir (Koltko-Rivera, 2000: 65).

Dikey hiyerarşi dünya görüşünde, açık ve istikrarlı bir otorite hiyerarşisine sahip olmanın gerekliliğine ilişkin inançlar yer almaktadır. Hiyerarşide üst mevkilerde yer alanlara saygı ve itaat gösterilmesinin önemli olduğu ifade edilmektedir. Yatay hiyerarşiyi savunan dünya görüşüne göre ise bireyler temelde eşit olarak kabul edilmektedir. Bireyler arasında rol farklılıkları olsa da karar verme ve otorite gücünün paylaşılması önemlidir. Hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleri bireyler arasında gerçekleşen hiyerarşinin nasıl olması gerektiğine ilişkin inançlarını dikey ya da yatay hiyerarşi açısından değerlendirerek ifade etmeyi amaçlamaktadır (Koltko-Rivera, 2004: 33).

Koltko-Rivera (2000)'nin geliştirdiği Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nın kullanıldığı çalışmaların genellikle psikoloji alanında olduğu görülmektedir. Çalışmalar detaylı olarak incelendiğinde dünya görüşü ile danışmanlık (Coll ve Zalaquett, 2007; Center, 2009; Murray, 2012), dünya görüşleri ile optimizm (Coll ve Draves, 2008), dünya görüşleri ile duygusal uyum arasındaki ilişkilerin (Miller, 2012) incelendiği çalışmalar oldukları görülmektedir.

Dünya görüşü yapısıyla ilgili çalışmalar genel olarak değerlendirildiğinde Reddy (2010), bireyin sahip olduğu dünya görüşleriyle iş tatmini ve demografik değişkenler arasındaki ilişkileri incelemiş ve düşük seviyede de olsa aralarında anlamlı ilişkilerin olduğunu ifade etmiştir. Alstott (2007) dünya görüşü kavramını detaylı olarak açıklayıp örgütler açısından önemini ifade eden bir çalışma gerçekleştirmiştir. Bou Malham (2017) dünya görüşlerinin subjektif iyi oluş, yaşamı anlamlandırma ve eşitsizlik toleransı ile ilişkili olabileceğini ifade etmiştir.

Dilimizde dünya görüşü kavramıyla ilgili çalışmaların çok fazla olmadığı görülmekle beraber daha çok dini açıdan değerlendirildiği anlaşılmaktadır (Tokat, 2006; Ok, 2009; Cirhinlioglu ve Ok, 2010; Ekşioğlu, 2011; Tosun, 2015). Farklı olarak Eraslan (2014)'ın gerçekleştirdiği araştırmada pozitif dünya görüşüne sahip olmanın psikolojik sağlamlık, yaşam memnuniyeti ve depresif belirtiler arasındaki ilişkide aracı rolüne sahip olduğu görülmektedir.

Koltko-Rivera (2000) ve Ibrahim (1991) son yıllarda dünya görüşü yapısıyla ilgili detaylı araştırmaları olan, kavramla ilgili yaptıkları çalışmalarla ve aldıkları atıflarla öncü

olarak değerlendirilen araştırmacılarıdır. Koltko-Rivera (2000) ve Ibrahim (1991) ifade ettikleri dünya görüşü teorilerinde bireyin davranışının ve amaçlarının sahip olduğu dünya görüşü tarafından etkilendiğini, dünya görüşünün karar verme, problem çözüme ve çatışma çözüme yöntemleri üzerine doğrudan ya da dolaylı olarak etkisinin olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu doğrultuda diğer araştırmalara benzer olarak bireylerin sahip olduğu dünya görüşleri bu araştırmanın temel bağımsız değişkeni olarak ele alınmış ve araştırmada yer alan diğer değişkenler üzerindeki etkileri incelenmiştir.

1.2. OTANTİKLİK

Bireylerin benimsediği dünya görüşleriyle otantiklik düzeylerinin etkileşim içerisinde olduğu düşünölmektedir. Çünkü otantiklik hem dünya görüşünde yer alan inançların kabulünü hem de inançların oluşumunu etkilemektedir. Bireyin sahip olduğu dünya görüşü otantik bir kişide kişilik özelliği gibi görülürken otantik olmayan bir kişide kültürel etkilerin ifadesi olarak değerlendirilebilir (Nilsson, 2007: 103).

Otantik kavramının ortaya çıkışı Yunan felsefelerine dayandırılmaktadır. Çünkü kişisel otantiklik kavramının tanımında yer alan “kendini tanı” gibi ifadelere tarihi ve eski Yunan felsefelerinde rastlanmaktadır. Otantiklik, “kendini tanı” söyleminin ifade ettiği kişisel deneyimleri, duyguları, ihtiyaçları, tercihleri, inançları ve istekleri içermektedir. Otantik olmak ise bireyin kendisini, hislerine ve düşöncelerine uygun şekilde ifade etmesi ve gerçek benliği çizgisinde davranması olarak tanımlanmaktadır. Burada bahsedilen gerçek benlik kavramı, gerçekten düşünölen ya da inanılanların ifade edilmesi, dürüst bir şekilde düşöncelerin ortaya çıkartılması ve hissedilenlerin olduğu gibi aktarılması olarak değerlendirilmektedir. Gerçek benliğin zıt kavramı olan sahte benlik davranışı ise sahte olma, gerçek düşünce ve hisleri saklama, başkalarının duymak istediklerini söylemek olarak değerlendirilmektedir. Son yıllarda otantik olmamaya ilgili çalışmalara daha fazla ilgi gösterildiği, sahte benlik yapısının daha fazla araştırıldığı görölmektedir (Snyder ve Lopez, 2002: 382).

Otantik kelimesi hümanist-varoluşçu modele göre gerçek ihtiyaç ve duygularımızı yansıtan eylemler ya da tercihler için kullanılan bir kelimedir. Otantik eylem ise samimiyet, anlam ve katılım içeren bir insan davranışı olarak tanımlanmaktadır (Budak, 2017: 538). Varoluşçu filozofların tanımlamalarına bakıldığında Kierkegaard (1941) otantikliği bireyin kendisiyle ve diğerleriyle olan ilişkisinde kendine özgü varlığının bir ifadesi olarak değerlendirmiş, diğerlerinin talepleri ve beklentileriyle bireyin benliği

arasında varoluşsal bir gerginliğin mevcut olduğunu ifade etmiştir. Kavramı benzer olarak değerlendiren Heidegger (1962) ise otantikliği bireyin kendi iradesiyle tutarlı olması ve diğerlerinin beklentilerine göre davranmaktan kaçınması olarak değerlendirmiştir (North, 2017: 35).

Maslow ve Rogers ise kendini gerçekleştiren bireylerin gelişimine dikkat çekmiştir. Burada bahsedilen kendini gerçekleştirme bireyin temel doğasına uygun yaşaması, kendisini net bir şekilde ifade etmesidir. Maslow kendi içsel yeteneklerini geliştiren, kendini gerçekleştiren bireyi tanımlarken otantik işleyişe de atıfta bulunmuştur. Çünkü kendi doğasına uygun yaşayan, diğerlerinden etkilenmeyen bireyler başkalarının beklentilerine göre hareket etmemektedir. Böylece kendi tercihleriyle daha uygun kararlar alıp, kendi seçimlerini yapabilmektedirler. Maslow ayrıca kendini gerçekleştiren bireylerin güçlü etik inançlara ve görüşlere sahip olduğunu düşünmektedir (Maslow, 1968; 1971; Rogers, 1959; 1963, akt. Avolio ve Gardner, 2005: 319-320).

Otantiklik aynı zamanda bireyin tam potansiyelini yerine getirmesinin ilk koşullardan birisidir. Çünkü öznel olarak deneyimlenen otantiklik bireyin tam potansiyelini yerine getirme derecesinin bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Rogers, 1965). Otantiklikle ilgili yapılan tanımlamaların ve araştırmaların birçoğunda tam işlev gören, işleyen kişi kavramı çizgisinde tam potansiyeline ulaşan birey ifade edilmeye çalışılmaktadır. Rogers (1965)'a göre tam işlev gören birey kendi içsel deneyimlerinin tamamen farkında olan ve buna göre davranan bireydir. Bu şekilde davranan birey içsel düşünceleri ve hislerini kendisine rehber edinerek ve onlara güvenerek diğerlerine karşı istediği gibi davranış sergileyebilmektedir.

Otantiklik kavramını kültürel açıdan değerlendiren Erickson (1995), bireyin göreceli otantiklik anlayışını kendisinden olan beklentilerini ya da kendi kararlarına olan bağlılığını yerine getirme derecesi olarak tanımlamaktadır. Bireyin otantik olmamasını ise kendisine olan bağlılığını yerine getirmemesi, kendi öz değerlerine bağlı hareket etmemesi olarak değerlendirmektedir. Bireyin otantiklik duygusunu ve hissini kendi öz değerleriyle ilişkilendirmek, duyguların sadece otantik hissetmenin ayrılmaz bir parçası olmadığı düşüncesini oluşturabilir. Çünkü duygular aynı zamanda çevredeki sosyal ve diğer durumlardan etkilenerek davranışı şekillendirip motive etmektedir (Erickson, 1995: 131).

Otantiklik kavramı ve içeriği Öz Belirleme Kuramı'nı temel almaktadır. Birey temel psikolojik ihtiyaçları karşılandığında ve kendisini özerk bir biçimde ifade edebildiğinde otantik olabilmektedir (Deci ve Ryan, 2000; Deci ve Ryan, 1985). Otantiklik kavramına ilişkin tanımlar incelendiğinde, otantiklik kavramını genel olarak bireyin yaşamını kendi çizgisinde, değerleri, düşünceleri ve inançlarıyla uyumlu olarak sürdürmesi, dış çevreyle olan ilişkilerinde ve iletişimde ise açık ve dürüst davranışta bulunması olarak tanımlamak mümkündür (Goldman ve Kernis, 2002; Kernis ve Goldman, 2006; Wood vd., 2008). Kernis ve Goldman otantiklik kavramını değerlendirirken Rogers'ın ifade ettiği bireyin potansiyelini tamamen yerine getirmesi ve kendini gerçekleştirme durumlarının önemine dikkat çekmişlerdir (Kernis ve Goldman, 2005). Harter (2002)'a göre otantiklik bireyin gerçek benliğine göre hareket etme derecesi olarak tanımlanmıştır. Otantik davranan birey kişisel deneyimleri, duyguları, ihtiyaçları, düşünceleri, tercihleri, inançları ve istekleri doğrultusunda hareket etmektedir (Snyder ve Lopez, 2002: 382). Roberts (2005: 699) ise otantikliği bireyin değerleri ile dışa vurduğu ifadeler ve davranış arasındaki uyum derecesi olarak ifade etmiştir. Otantiklik kavramı bireyin kendisini keşfetmesi ve ifade etmesi, kendisine karşı dürüst olması ve yaşamında gerçek anlamı bulması ile ilgilidir (Lewis, 2010). Otantiklik bireyin değerleri, duyguları ve yorumlamalarının rehberliği ile başkalarının etkisinde kalmadan, kendisi tarafından seçilen bir hayatı yaşamasıdır (Aydoğan vd., 2017: 39). Harvard Business Review (2015)'da yayınlanan Otantiklik Paradoksu isimli çalışmada otantikliğin bireyin kendisine karşı dürüst olması, hissettikleri ile yaptıklarının birbirleriyle tutarlılık göstermesi ve değerlerine yönelik tercihler yapması olmak üzere 3 farklı özellik içerdiği değerlendirilmiştir (Ibarra, 2015: 4).

Otantiklik yapısının farklı yaklaşımlarla ya da farklı yapılarla açıklanmaya çalışıldığı görülmektedir. Kernis ve Goldman'ın geliştirdiği çok boyutlu otantiklik modelinin Öz Belirleme Kuramı (Deci ve Ryan, 2000) ve Rogers (1961) Hümanistik Kuram doğrultusunda geliştirildiği ifade edilmektedir. Çok boyutlu otantiklik modeli farkındalık, yansızlık, ilişkisel otantiklik ve otantik davranış olmak üzere dört boyut çerçevesinde ele alınmış ve değerlendirilmiştir (Goldman ve Kernis, 2002; Kernis ve Goldman, 2005; 2006). Farkındalık boyutu bireyin kendisiyle ilgili olumlu ya da olumsuz özelliklerinin farkında olup bu özelliklerini kabul etmesi, kısaca kendisini tanıyıp, farkında olması olarak değerlendirilmektedir. Yansızlık boyutu bireyin kendisiyle ilgili

olumlu veya olumsuz tüm özelliklerini objektif olarak değerlendirip kabul etmesini ifade etmektedir. İlişkisel otantiklik boyutu bireyin insan ilişkilerinde samimi, gerçek ve içten davranışlar sergilemesini yansıtmaktadır. Son olarak otantik davranış boyutu ise bireyin kendi tercih ve değerleri doğrultusunda davranarak sahtelikten uzak durmasını yansıtmaktadır (İmamoğlu vd., 2011: 29-30).

Wood ve arkadaşları (2008)'nin geliştirdiği kişi merkezli otantiklik modeli ise Barrett-Lennard (1998)'in modelini temel almaktadır. Barrett-Lennard insancıl yaklaşımla ilişkilendirdiği tanımlamada otantiklik kavramını (Barrett-Lennard, 1998, akt. İlhan ve Özdemir, 2013: 143):

- Bireyin deneyimleri (duygular, derinlerdeki bilişler, fizyolojik durum),
- Deneyimlerin sembolleştirilmiş farkındalığı (duygu, biliş, fizyolojik durumlarla ilgili bilinçli farkındalığı),
- Deneyimlerin iletişim ve dışa yansıyan davranışlar (duygu ve davranışları ifade)

Arasındaki uyumu açıklayan üç maddeden oluşan bir yapıda değerlendirmiştir. Wood ve arkadaşları (2008)'nin geliştirdiği otantiklik modeli, kendine yabancılaşma, dış etkiyi kabullenme ve otantik yaşam olmak üzere üç boyutta ifade edilmektedir.

Otantiklik kavramıyla ilgili son dönemlerde gerçekleştirilen çalışmaların sayısının artması, kavramın sosyal araştırmalardaki önemine işaret etmektedir. Çünkü otantik olmak aynı zamanda tam fonksiyonda bulunabilen bir bireyin özelliğini de yansıtmakta ve sağlıklı olmanın da bir göstergesi olarak kabul edilmektedir (Horney, 1951; Rogers, 1965; Yalom, 1980). Otantiklik düzeyi artan bireyin yaşam doyumu, olumlu duygu durumu ve öz saygılarının da arttığı görülmektedir (Goldman ve Kernis, 2002).

Wood ve arkadaşları (2008)'nin gerçekleştirdiği çalışmada otantik yaşam ile benlik saygısının pozitif yönlü bir ilişkide olduğu anlaşılmaktadır. Ancak kendine yabancılaşma boyutu ile stres ve kaygı durumlarının pozitif yönlü, mutluluk durumu ile negatif yönlü bir ilişkide olduğu ortaya çıkmıştır. Bireyin diğerleriyle olan ilişkilerinde gerçek benliği doğrultusunda davranmaması psikolojik olarak negatif etkide bulunurken, gerçek benliği doğrultusunda davranması psikolojik olarak pozitif etkide bulunabilmektedir. Otantikliğin yakın ilişkiler de dahil olmak üzere desteklenmesi düşük benlik saygısı, kaygı, düşük yaşam doyumu ve depresyona karşı etkili olabilmektedir

(İlhan ve Özdemir, 2013: 143-144). Otantikliğini baskı altına alan bireylerde daha fazla stres ve kaygı durumu yaşandığı ifade edilmektedir (Wood vd., 2008).

Otantiklik kavramının genel olarak öznel iyi oluş, psikolojik iyi oluş, öz saygı ve yaşam tatmini ile pozitif yönlü bir ilişki içerisinde olduğu görülürken depresyon, kaygı, stres ve nevrozla negatif yönlü bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir (Sheldon vd., 1997; Goldman ve Kernis, 2002; Wood vd., 2008; Theran, 2010).

Otantiklikle ilgili yapılan örgütsel araştırmalar incelediğinde ise otantiklik kavramının işyerinde otantiklik olarak değerlendirilmesi sonucunda otonomi, iş tatmini, işe bağlılık ve rol içi performans değişkenleriyle pozitif yönlü bir ilişkide olduğu görülürken stres ile negatif yönlü bir ilişkide olduğu görülmektedir (Cable vd., 2013; Kifer vd., 2013; Toor ve Ofori, 2009; Van den Bosch ve Taris, 2014).

Ülkemizde yapılan araştırmalar incelediğinde İlhan ve Özdemir (2013: 147)'in yaptıkları çalışmada otantik yaşam ile olumlu duygu, yaşam doyumu, benlik saygısı, öznel iyi oluş ve özerklik doyumunun pozitif yönlü bir ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Otantikliği baskılayan boyutlar olan kendine yabancılaşma ve dış etkiyi kabullenme boyutları, otantik yaşam boyutundan tamamen zıt olarak sadece olumsuz duygu durumuyla pozitif yönlü bir ilişki içerisindeyken, diğer tüm değişkenlerle negatif yönlü bir ilişkisinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Ayrıca otantiklik yapısıyla ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde otantiklik ile;

- Psikolojik kırılma (Satici vd., 2013),
- Bireyci benlik kurgusu (Yöntem ve İlhan, 2013),
- Benlik saygısı, sürekli kaygı ve psikolojik iyi oluş (Tangör ve Curun, 2016),
- Özgecilik (Ekşi vd., 2016; Şanlı ve Koç, 2019),
- Mutluluk (Aydoğan vd., 2017; Aydın, 2018),
- Yaşam anlamı (Ekşi vd., 2019),
- Huzur düzeyi (Öksüz ve Karalar, 2019),
- Dindarlık (Şanlı ve Koç, 2019)

Değişkenlerinin anlamlı ilişkiler içerisinde oldukları görülmektedir.

Ülkemizde gerçekleştirilen tez çalışmaları incelediğinde Sağlam (2012) otantik yaşam ile sosyal istenirlik arasındaki ilişkileri incelemiş, otantik yaşam ve kendine yabancılaşma ile öz aldatma arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu, kendine

yabancılaşma ve dış etkiyi kabullenme boyutları ile de izlenim yönetimi arasında negatif bir ilişkinin olduğunu ifade etmiştir.

Duman (2014) gerçekleştirdiği araştırmada otantik yaşamın mutluluk ve öz duyarlık ile pozitif yönlü bir ilişkinin olduğunu, Gül (2016) otantik yaşam ile özgecilik arasında pozitif yönlü, kendine yabancılaşma boyutu ile özgecilik arasında ise negatif yönlü bir ilişkinin olduğunu değerlendirmiştir. Demir ve Murat (2017) otantiklik ile mutluluk düzeyi arasındaki ilişkide var olan anlam düzeyinin kısmi aracılık rolü olduğunu, Çelebi (2018) otantiklik ile korumacı kendini ayarlamının negatif yönlü bir ilişkide olduğunu, Sarıçalı (2018) ise olumlu mizah kullanımının doğrudan ve bilişsel esneklik ve psikolojik kırılma aracılığıyla otantikliğe dolaylı bir etkisinin olduğunu ortaya çıkarmıştır.

2019 yılında gerçekleştirilen araştırmalarda ise Arıcı (2019), otantik ebeveynlerin çocuklarının gelişimsel süreçlerinde yeniliklere açık olup yaratıcılıklarını desteklediklerini ifade etmiş, Bozkurt (2019) otantik yaşam ve kendine yabancılaşma boyutlarının sakin benlik düzeylerini anlamlı bir şekilde etkilediğini değerlendirmiş, Yavaşoğlu (2019) otantiklik ile mutluluk düzeyi arasında pozitif bir ilişki olduğunu, Sanlı (2019) otantiklik ile tükenmişlik arasındaki ilişkide olumsuz duygu düzeyinin aracı rolü olduğunu ortaya koymuştur.

White (2011), Kernis ve Goldman (2006)'ın geliştirdiği çok boyutlu otantiklik modeli ile Wood ve arkadaşları (2008)'nin geliştirdiği kişi merkezli otantiklik modellerinin faktör yapılarını ve geçerliliklerini inceleyip karşılaştırma yapmıştır. Yaptığı inceleme sonucunda Kernis ve Goldman'ın otantiklik envanterinin faktör yapısının yeterince destek görmediğini, ölçümün çok net olmadığını ve daha fazla analize ihtiyaç duyulduğunu ifade etmiştir. Buna karşılık Wood ve arkadaşları (2008)'nin geliştirdiği üç faktörlü yapının daha anlamlı sonuçlar gösterdiğini değerlendirerek bu modeli desteklediğini ifade etmiştir (White, 2011). Bu çalışmada White (2011)'in kıyaslamaları ve incelemeleri esas alınarak Wood ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen üç boyutlu otantiklik modeli tercih edilmiştir. Bu çalışmaya benzer olarak üç boyutlu otantiklik modelinin birçok araştırmada tercih edildiği görülmektedir.

1.2.1. Otantikliğin Boyutları

Wood ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen otantiklik ölçeği iyi oluşun temel bir özelliği olarak ifade edilerek Rogers (1951)'in kişi merkezli terapi teorisi

doğrultusunda üç faktör altında ele alınmıştır. Otantiklik ölçeği kendine yabancılaşma, otantik yaşam ve dış etkiyi kabullenme olmak üzere 3 boyuttan oluşmaktadır.

1.2.1.1. Kendine Yabancılaşma

Otantikliğin ilk boyutu olan kendine yabancılaşma bireyin bilinçli farkındalığı ve deneyimi ile gerçek benliği arasındaki uyumsuzluğu ifade etmektedir. Bilinçli farkındalık ve gerçek benlik arasındaki uyumsuzluk arttıkça kendine yabancılaşma düzeyi de artış göstermektedir (Wood vd., 2008). Kendine yabancılaşma aynı zamanda gerçek fizyolojik durumlar ile bilinçli farkındalık arasındaki uyum ya da uyumsuzlukla da ilgilidir. Kendine yabancılaşma kim olduğunu bilmemenin öznel deneyimi olmakla beraber kendilerini öz benliklerine uzak hisseden bireylerin durumunu da yansıtmaktadır (Van den Bosch ve Taris, 2014: 2-3).

1.2.1.2. Otantik Yaşam

Otantik yaşam boyutu ise bilinçli farkındalık ve gerçek davranış arasındaki uyumla ilişkilidir. Her iki boyutun uyumu otantik yaşamı temsil etmektedir. Otantik yaşam, bireylerin çoğu zaman kendi değer ve inançlarına uygun yaşayarak kendilerine dürüst olmalarını ifade etmektedir (Wood vd., 2008, Van den Bosch ve Taris, 2014: 3).

1.2.1.3. Dış Etkiyi Kabullenme

Wood ve arkadaşları (2008)'nın geliştirdiği otantiklik modelinin son boyutu dış etkiyi kabullenmedir. Dış etkiyi kabullenme, bireylerin dış etkileri ne ölçüde kabul ettiğini, başkalarının beklentilerini karşılama adına olan inancını ifade etmektedir. Dış etkiyi kabullenmek, kendine yabancılaşma duygusunu ve otantik yaşam deneyimini etkileyerek üçlü otantiklik modelini tamamlamaktadır (Van den Bosch ve Taris, 2014: 3).

Kendine yabancılaşma ve dış etkiyi kabul etme düzeylerinin yüksek seviyede olması otantik olmamayı, yapaylığı ya da sahte davranışı desteklemektedir. Bireyin değerlerine uygun olarak yaşayıp, olduğu gibi davranması ise otantikliği desteklemektedir (İlhan ve Özdemir, 2013: 143).

1.3. AKTİVİST KİMLİK VE AKTİVİZME BAĞLILIK

Aristo'ya göre insanoğlunu diğer canlılardan farklı kılan özellikleri sahip oldukları konuşma ve kendini ifade etme yetenekleridir. Bireyler ise politik aktivitelere katılarak bir nevi insan olmalarının verdiği temel motivasyonları gerçekleştirmektedir. Bu doğrultuda politik aktivizme katılan bireylerin iyi oluş düzeylerinin yükselmesi olası

bir durum olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte politik aktivizme katılmak ile iyi oluş düzeyi arasında da pozitif bir korelasyonun olduğu ifade edilmektedir (Duvall ve Dotson, 1998: 24). Aristo'nun çalışmalarında ifade ettiği politik aktivizm yapısında aktivizm kavramını sadece politik açıdan değerlendirmek, kavramın ifade ettiği anlamı daraltabilir. Dolayısıyla burada bahsedilen politik aktivizm kavramını daha geniş anlamda, tüm sosyal yaşamı kapsayan aktivizm olarak değerlendirmek faydalı olacaktır (Mulgan, 1990).

Ryan ve Deci (2001)'ye göre aktivizm bireylerin yaşamlarından anlam çıkarmaları ve gerçekte kim olduklarını ifade etmeleriyle ilgilidir. Yapılan araştırmalarda birçok psikolog düşünürün de aynı fikirde olduğu görülmüş ve politik olarak aktif olmanın bireylerin iyi oluşu için temel bir motivasyon sağladığını ifade etmişlerdir (Klar ve Kasser, 2009: 756).

Aktivizm çevreyi korumak, insan haklarını savunmak, savaşları önlemek gibi bazı politik olayları basit girişimlerle ya da sıra dışı eylemlerle savunma davranışı olarak değerlendirilebilir. Aktivizmin temel amacı toplumu politik davranış yoluyla daha iyi hale getirmek olarak ifade edilmektedir (Klar ve Kasser, 2009: 757). Dilimizde eylemcilik olarak da ifade edilen aktivizm kavramı Türk Dil Kurumu'nun yaptığı tanımlamaya göre etkinlik olarak tanımlanmıştır (<https://sozluk.gov.tr/>). Psikoloji sözlüğüne göre politik ya da diğer hedeflere katılım ve eylem yollarıyla elde etmeyi amaç, ilke edinmiş bir öğreti olarak ifade edilmiştir (Budak, 2017: 277). Aktivizm değişim yaratmak için gerçekleştirilen her çeşit bireysel, toplumsal, kamusal ya da resmi olmayan etkinlikleri kapsamaktadır. Dolayısıyla aktivizm yapısı belirli bir ideolojiye dayanmamaktadır. Aktivizmin temel amacı bir kurumu ya da kişiyi hedef alıp zarar veren yaklaşımlarda bulunmak değil, sorunlu ya da yanlış görülen bazı sosyal tutumları değiştirebilmek için çabada bulunmaktır (Sert, 2016: 12-26).

Klar ve Kasser (2009:757)'in yaptığı araştırmalara göre sosyal ilgi, üretkenlik, gönüllülük ve topluluk hissi arzuları teorileri ile politik aktivizm arasında doğrudan bir ilişki vardır. Sosyal ilgi, üretkenlik, gönüllülük ve topluluk hissi arzuları teorilerinde aktivizme katılmanın temel bir insan motivasyonu olduğu, aynı zamanda bireylerin iyi oluş düzeylerini arttırabileceği ifade edilmektedir.

Adler (1964)'e göre sosyal ilgi diğerlerinin refahını düşünme ve onların refahını arttırma kaygısı içerisinde olmaktır. Adler'in bir diğer tanımına göre bir başkasının

gözüyle görmek, başkasının kulaklarıyla duymak ve başkasının kalbiyle hissetmektir. Sosyal ilginin ifade edilmesi ise psikolojik sağlık için gerekli ön koşullardan birisi olarak değerlendirilmektedir. Sosyal ilgi kavramı Alfred Adler'in kişilik teorisinin temel yapıtaşlarından birisidir ve her bireyin temel karakteristiğinde yer alan önemli bir kişilik özelliğidir. Sosyal ilgi tüm insanlara karşı sosyal duygu durumlarını içermektedir. Sosyal ilginin özü bireyin kendisi dışında olan bir durumu, bireyin gizli de olsa kendisini düşünmeden, kendisinden bağımsız olarak değerlendirip önem vermesidir (Adler, 1964; Ansbacher ve Ansbacher, 1956: 135). Sosyal ilgi bireyin diğerleriyle özdeşleşmesine, toplum ve insanların refahını kişisel çıkarlarından üstün tutarak kaygı duymasına ve çaba göstermesine dayanmaktadır (Leak ve Leak, 2006: 207). Sosyal ilgi aynı zamanda bireyin yaşamı boyunca sorumlu olduğu görevlerini yerine getirmesinde ve karşılaştığı problemleri çözmesinde gerekli olabilecek bir yapıdır. Bireyler iş yaşantıları, insanlarla olan ilişkileri, sorumlu oldukları görevler gibi ilişki içerisinde oldukları her durumda bir takım problemlerle, sorunlarla karşılaşabilmektedir. Karşılaşılan problemlerin üstesinden gelmek için sosyal ilginin önemli olduğu ifade değerlendirilmektedir (Adler, 1979).

Adler'e göre sosyal ilginin topluma sağladığı yararın yanı sıra bireyin iyi oluşu için de önemli etkileri mevcuttur. Sosyal ilgi zihinsel sağlığın temel yapıtaşlarından birisi olarak değerlendirilmektedir. İçsel ya da bireylerarası yaşanan birçok sorun toplumsal ya da topluluk duygusunun eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Sosyal ilginin eksikliği ben merkezilik ve benlikle aşırı bir özdeşleşmeyle sonuçlanabilmekte olup sonrasında kişisel ya da kişilerarası olumsuz bir işleyişe yol açabilmektedir. Sosyal ilginin eksikliği bireyin yaşam tarzına doğrudan etki edebilir ve bu durum bireyin kendisini daha ön planda tutmasına neden olarak diğer insanlara karşı saygı seviyesini azaltabilir. Bununla birlikte intihar olayları, suçlar, bağımlılıklar gibi problemler yaşayan bireylerin de genel olarak sosyal ilgi eksikliği yaşadıkları görülmektedir (Adler, 1964; 1979).

Sosyal ilginin mevcut olduğu durumlarda bireysel hedeflerin de bilinçli ya da bilinçsiz olarak nihayetinde pozitif sosyal kültürel etkileri olmaktadır. Bir başka ifadeyle sosyal ilgisi olan bireylerin kişisel amaçları ve hedefleri de toplumun yararıyla paralel doğrultuda olmaktadır. Sosyal ilginin olmadığı durumlarda ise sosyal olarak nötr ya da negatif etkileri olmaktadır. Sosyal ilgiden yoksun birey için narsizm ve ben merkezci olmak doğal bir sonuç olarak değerlendirilmektedir (Ansbacher, 1985: 205).

Aktivizm yapısını ifade eden bir diğerk teori ise üretkenlik kavramı çerçevesinde ele alınmıştır. Üretkenlik (generativity) kavramı Erik Erikson'un Psikososyal Gelişme Teori'sinde yer almaktadır. Erikson'un erişkinlik kutuplarından bir tanesi olarak tanımladığı üretkenlik, bireyin kişisel çıkar beklentisi olmadan kendisini yeni nesillerin refahına ve geleceğine adayabilme yetisi olarak tanımlanabilir (Budak, 2017: 770). Bireyin kendisinden önce başkalarıyla ilgili bir olaya önem vermesi, ilgi göstermesi ve özen göstermesi üretkenlik kavramıyla açıklanmaktadır. Bundan dolayı üretkenlik kavramının politik aktivizm ve sosyal ilgi ile ilişkili olduğu açıkça görülmektedir (Klar ve Kasser, 2009: 756). Üretkenlik kavramı ebebeyn gibi ilgi gösterme, sosyal üretkenlik ve yaratıcılık gibi terimleri de kapsamasına rağmen eşdeğer anlam taşımamaktadır. Üretkenlik kavramının sürekli olarak kullanılan üretici olma ve yaratıcı olma kavramlarından daha temel ve daha biyolojik anlamlar taşıdığı ifade edilmektedir (Erikson, 1954, akt. Aubin ve McAdams, 1995: 2).

Birey gönüllü organizasyonlarda, iş ve aile yaşamında, çeşitli aktivitelerde, politik ya da dini örgütlerde ve topluluk aktivizminde olmak üzere birçok alanda üretkenlik gösterebilir (Çelik, 2019: 28). Erikson'un Psikososyal Gelişim Teorisi'ne göre üretkenlik sağlıklı bir kişiliğin ayrılmaz bir bileşenidir. Üretken bir birey gelecek kuşakların refahı için kaygısını hiçbir zaman yitirmez ve onların en iyi potansiyellerini gerçekleştirebilecekleri elverişli ortamları hazırlamak için çaba gösterir (Aubin ve McAdams, 1995: 1). Üretkenliğin bireyin orta yaşlarında en belirgin halini almasına rağmen, yaşam boyunca etkisinin sürdüğü görülmektedir. Gelecek nesil hakkında endişelenmenin ve başkalarının refahı için çaba göstermenin, bireyin de iyi oluşunu etkileyerek sağlıklı bir gelişim yaşamasına destek olduğu bilinmektedir (Klar ve Kasser, 2009: 756).

Aktivizmi açıklayan sosyal ilgi ve üretkenlik teorilerine ilave olarak gönüllülük yapısının da bireylerin iyi oluşlarıyla pozitif ilişkide olduğu görülmektedir (Meier ve Stutzer, 2008: 41). Gönüllü davranış yapısı içsel motivasyon ve dışsal nedenler olmak üzere iki grupta değerlendirilmiştir. İçsel motivasyon yapısında bireyler başkalarına yardım etmelerinden dolayı kendilerini daha iyi hissettiklerini ifade etmektedir. Çünkü birey başkalarına yardım etmekten haz almaktadır. Başkalarının refahını önemseyen, onlara yardım eden birey bu hareketini içsel motivasyon aracılığıyla kendiliğinden yaptığı için ödülü içseldir. Özetle bireyler başkalarına yardım etmekten haz ve mutluluk aldıkları

için maddi vb. başka ödülü arzulamazlar. İçsel motivasyon yapısında üç içsel ödül tanımlanmaktadır (Menchik ve Weisbrod, 1987).

Birinci ödülün bireylerin gönüllü olarak ilgilendikleri kişinin yararını gözetmesi olduğu belirtilmektedir. Bu yapıda prososyal tercihler sayesinde insanlar arasındaki eşitsizliğin azalabileceği görüşü hakimdir. Daha iyi durumda olan insanlar bir çıkar gözetmeden diğer insanların refahı için çaba gösterir ve sonucunda aldıkları mutluluk bireye içsel ödül vermektedir. İkinci ödül ise gönüllü bireylerin diğerleri için yaptıkları gönüllü davranıştan içsel fayda sağlamalarını ifade etmektedir. Bireyler diğerlerinin yararına olan görevleri, çalışmaları, aktiviteleri gerçekleştirirken diğer gönüllülerle ya da destek verdikleri bireylerle sosyal etkileşime geçmeleri sonucunda içsel ödül kazanırlar. Bu yapıda diğerleriyle etkileşimde olmak, gönüllü davranışın sonuçlarından daha ön plandadır. Üçüncü ödülde başkalarına yardım etme eyleminden kazanılan bireysel haz ön plana çıkmaktadır. Çünkü bireyin iyi bir amaca hizmet ettiğini, kendince doğru katkıda bulunduğunu bilmesi haz almasına neden olarak içsel ödül kazanmasını sağlamaktadır (Menchik ve Weisbrod 1987, akt. Meier ve Stutzer, 2008: 41).

Menchik ve Weisbrad (1987)'a göre gönüllülük davranışlarının gerçekleştirilmesinde dışsal sebepler de mevcuttur. Bireylerin gönüllülük hareketlerine katılma kararı verirken öncelikle kendileri için yarar sağlayabileceğini değerlendirip, başkalarına yardımcı olma davranışı gerçekleştirmeleri dışsal sebepler olarak tanımlanmaktadır. Dışsal sebeplerde yardım etmek ikinci plandadır ve diğerlerine karşı doğrudan pozitif duygular hissedilmemektedir. Bireyler gönüllü davranışları bir araç olarak değerlendirerek dışsal fayda getirmesini beklerler. Birinci dışsal sebep yapısı gönüllü davranışları insan sermayesine yapılacak bir yatırım olarak değerlendirmektedir. Bireyler kendi işlerinde sağlayacakları olası kazançlarını düşünerek gönüllü aktivitelere katılmaktadırlar. İkinci dışsal sebep ise bireylerin kendi sosyal ağlarına yatırım yapmak için gönüllü davranışlarda bulunmalarıdır. Bu yapıda bireyler gönüllü aktiviteler aracılığıyla iş bulabilmek ya da ticari bağlantılar kurabilmek için sosyal bağlantılar geliştirmeye çalışırlar. Üçüncü dışsal sebep bireylerin sosyal onay almak için gönüllü davranışlarda bulunabileceğini ifade etmektedir. Birey gönüllü aktivitelere katılmasıyla içinde bulunduğu referans grubundaki sosyal duruşuna katkı sağladığını değerlendirmektedir. Birey için sosyal onay ve prestij ödül kadar önemli olup ön planda yer almaktadır (Menchik ve Weisbrod 1987, akt. Meier ve Stutzer, 2008: 42).

Gönüllülük davranışları başkalarına fayda sağlamak için prososyal arzuları destekleyebilir. Benzer olarak gönüllülük faaliyetleri farklı, zorlayıcı görevlerde bulunma, diğer bireylerle ilişki içerisinde olma ve bu şekilde başkalarına yardımda bulunma durumlarını içerdiği için birey için eğlenceli de olabilmektedir (Meier ve Stutzer, 2008). Deci ve Ryan (2000:235)'a göre gönüllülük davranışı bireylerin yeterlik duygularını ve öz belirlemesini artırabilir. Çünkü içsel motivasyon bireyleri ilginç bulabildikleri, yenilik sağlayabileceğini düşündükleri faaliyetlere ve meydan okuma faaliyetlerine özgürce katılmalarını içermektedir. Bunun sonucunda bireyin yeterlik ve öz belirleme duyguları öznel iyi oluşunu pozitif olarak etkilemektedir.

Aktivizmi ifade eden son teori olan topluluk hissi arzularının temelinde dünyanın durumunu aktivizm yoluyla iyileştirmeye çalışmak mevcuttur. Dünyayı daha iyi bir yer haline getirmeye çalışmak gibi düşüncelerle ilişki içerisinde. Topluluk hissi gibi hedeflerin peşinden gitmek genellikle içsel motive edici davranışlarla ilgilidir. Bu tür aktivitelere katılan bireyler içsel motive edici davranışlarını gerçekleştirmeleri sonucunda psikolojik ihtiyaçlarını tatmin etmektedirler (Kasser, 1996; 2005).

Aktivizm ve aktivist davranışlarla ilgili yapılan araştırmaların genel olarak aktivist hareketleri tahmin eden belirleyiciler ve negatif duygular üzerine odaklandığı, aktivizm hareketlerine katılımların sonucunda oluşan pozitif değişimlere yoğunlaşmadığı görülmektedir (Vestergren vd., 2017: 203). Ancak aktivizme katılım sonucu bireylere yansıyan pozitif değişimlerin de olduğu bilinmektedir. Bireylerin içten, kendilerince motive olarak davranışta bulunmaları ve sonrasında olumlu sonuçlar elde etmeleri arasındaki ilişkiye ait birçok araştırmanın olduğu görülmektedir. Kendilerince motive olan bireylerin, dışsal ödüllerle motive olanlara göre yaratıcılık, iyi oluş, dayanıklılık, öz saygı ve performans gibi konularda daha iyi oldukları ortaya çıkmıştır. Çünkü bireyin davranışı ne kadar içten, özerk bir şekilde motive edilirse iyi oluşu üzerindeki etkisinin o kadar büyük olacağı değerlendirilmektedir (Deci ve Ryan, 2008; Ryan ve Deci, 2017).

Diener ve arkadaşları (1999) gerçekleştirdikleri araştırmada öznel iyi oluş ile topluma katkıda bulunmayı amaç edinen katılımcılar arasında anlamlı bir ilişkinin olduğunu ifade etmişlerdir. Özellikle bireyin kendi değerleri doğrultusunda katıldığı aktivitelerin öznel iyi oluşa daha büyük etkisinin olduğunu değerlendirmişlerdir. Benzer olarak yardımseverliğe önem veren bireylerin sosyal aktivitelere katıldıklarında ve diğerlerine ilgi ve yardım gösterdiklerinde daha çok öznel iyi oluşa sahip oldukları

görülmektedir. Genel olarak ifade etmek gerekirse bireylerin değerleri ve amaçları ile ilişkili davranıp diğerlerine yardım etmesi, onlar için faydalı davranışta bulunması kendi iyi oluşlarına pozitif katkı sağlamaktadır (Compton ve Hoffman, 2013: 34-35). Aktivizme katılmak bireylerin ortak hedefleri doğrultusunda sosyal bağ kurmalarına da olanak sağlayabilir. Mutluluk gibi pozitif duygular bireyler arasında yayılarak iyi oluşa etki edebilir. Bu konudaki araştırmalar toplum psikolojisi alanındaki çalışmalarda daha detaylı olarak incelenebilir (Compton ve Hoffman, 2013: 272).

Aktivizme katılmanın bireylerin iyi oluşuna pozitif etkisinin olduğunu ifade eden birçok araştırma mevcuttur (Foster, 2013; 2014; Gilster, 2012; Thomas ve Louis, 2013). Boehnke ve Wong (2011), bireysel kaygı durumu ve aktivizme katılma arasındaki ilişkiyi araştırmıştır. Sonuç olarak aktivizme katılan bireylerin daha az endişe ve kaygı duydukları ortaya çıkmıştır. Başka bir araştırmada ise aktivizme katılmanın bireyin uğrunda çaba gösterdiği aktiviteye odaklanması ve etkililiğine olan inancı sayesinde hayatında yaşayabileceği olası tükenmişlik durumuna da engel olabileceğini ifade etmektedir (Einwohner, 2002). Vestergren ve arkadaşları (2016)'nın gerçekleştirdikleri araştırmaya göre aktivizme katılma sonucu gerçekleşen pozitif değişimler arasında benlik saygısı ve özgüven gibi değişkenlerin yer aldığı görülmektedir. Aktivizme katılmak yaşam tatmini ve mutlulukla ilgili pozitif duyguları tetiklerken aktivizm grubu dışına olan öfke ve küçümseme duygularını da destekleyebilir (Becker vd., 2011). Aktivizmle ilgili riskli kabul edilen davranışların, olumsuz olayların da değerlendirildiği çalışmalar mevcuttur. Ancak bu çalışma doğrultusunda ele alınan aktivizm kavramı ve aktivist davranış, daha çok iyi oluşa verdiği pozitif katkı çerçevesinde ifade edilen bir kişilik özelliği olarak değerlendirilmiş ve bu yöndeki ölçme araçlarından faydalanılmıştır. Zarar verici, amacı dışında yönlendirilen ve sonuç olarak toplumda öfkenin ve olumsuz duyguların artmasına neden olan davranışlar bu çalışma kapsamında ele alınmamıştır.

1.4. LİDER OLMA KAYGISI

Liderler herkesin kolaylıkla vermek istemeyeceği, sorumluluk gerektiren zorlu kararları vermek zorundalardır. Kimi liderler örgütün hayatta kalması için küçülmeye gitmesine karar vermek zorundayken, kimi liderler radikal bir şekilde yeni bir ürün hattının peşinden gitmeye ya da gelecekte durgunluk yaratma olasılığı olan mevcut yolu takip etmeye karar vermek zorunda kalabilirler. Antrenörler oyuna ilişkin son taktikleri verirken, askeri komutanlar birliklerine nerede konuşlanmaları gerektiği emrini, itfaiye

ekip lideri bir binanın kurtarılıp kurtarılamayacağını değerlendirerek müdahale emrini vermektedir. Farkında olunması gereken durum ise, liderler tarafından verilen kararların hepsinin risk içermesidir. Bundan dolayı verilen her kararın doğru olması mümkün değildir ve ne kadar başarılı olursa olsun kusursuz bir süreç yöneten lider yoktur (Hunter vd., 2011: 239).

Liderlik kavramına ilişkin tanımlamaların son yüzyılda sürekli olarak güncellendiği, zenginleştiği görülmektedir. Liderlikle ilgili tanımlar 1900'lü yıllardan itibaren ele alındığında, 1900 ile 1990 yılları arasında yaklaşık 200 farklı tanımlamanın yapıldığı anlaşılmaktadır (Northouse, 2016: 2). 1900 yılından itibaren liderlik tanımının içeriğinde öne çıkan ifadeler kısaca değerlendirildiğinde;

- 1900 ile 1929 yılları arasında liderlik kavramıyla ilgili yapılan tanımlamalarda genel olarak hakimiyet teması, gücün kontrolü ve merkezileştirilmesi vurgulanmıştır.
- 1930'lu yıllarda hakimiyet temasından ziyade bireyin kişilik özelliklerinin bir grubun kişilik özellikleriyle etkileşimi ön planda tutularak, kişilik özellikleri odak noktası olarak ele alınmıştır. Liderin grubu etkileyebileceği gibi grubun da lideri etkileyebileceği tartışmaları gündeme gelmiştir.
- 1940'lı yıllarda grup yaklaşımı ön plana çıkmıştır. Liderlik grup faaliyetlerini yönlendiren bireyin davranışı olarak ifade edilmiştir.
- 1950'li yıllarda liderliğin tanımlanmasında üç tema hakim olmuştur. Belirtilen temalar liderlerin grup ilişkilerinde yaptıkları olarak değerlendirilen devam eden grup teorisi, ortak amaçları geliştiren bir ilişki olarak liderlik ve son olarak da etkililik kavramı ışığında grubun işleyişini etkileyen bireyin yeteneği olarak liderlik şeklinde ele alınmıştır.
- 1960'lı yıllarda ortak hedeflerin ön planda olduğu görülerek, liderlik kavramı ortak hedefler doğrultusunda bir arada bulunan bireyleri etkileyen davranışlar olarak değerlendirilmiştir.
- 1970'li yıllarda örgütsel davranış yaklaşımına odaklanılmıştır. Bu süreçte liderlik grup ya da örgütlerin hedeflerine ulaşması için devamlılığını sağlayan yapı olarak ele alınmıştır. Liderlerin hedeflere yönelimde harekete geçilmesini sağlaması teması ön planda olmuştur.

- 1980’li yıllarda liderlikle ilgili yapılan çalışmaların zirve noktalarına ulaştığı görülmüştür. Diğerlerine istediğini yaptırma, etkileme, kişisel özellikler ve dönüşüm gibi birçok tema etrafında tanımlamalar yapılmıştır.
- 21. yy’ın başlamasıyla beraber liderlik ve yönetimle ilgili yapılan çalışmalar, tartışmalar devam ederek liderlik “genel olarak ortak bir hedefe ulaşmak için diğerlerini etkilemek” tanımı çevresinde kabul görmeye başlamıştır. Bu yaklaşımla beraber otantik liderlik, spiritüel liderlik, hizmetkar liderlik ve adaptif liderlik gibi yaklaşımlar ön plana çıkmıştır (Northouse, 2016: 2-5).

Geçmişten günümüze liderlik kavramıyla ilgili yapılan tanımlamalar ve çalışmalar incelendiğinde tanımlamalardaki ortak temaların grup, süreç, kişilik özellikleri açısından değerlendirme, ortak amaçlar gibi kavramlarla ifade edildiği görülmektedir. Bu noktada liderlik genel anlamda bir süreç olarak ele alınırsa, ortak amaçlar doğrultusunda bir araya gelen gruptaki bireyleri etkileme olarak ifade edilebilir. Liderlik yapısında etki, grup, ortak amaç ve süreç birer bileşendir (Northouse, 2016: 5-6). Koçel (2015:668)’e göre lider, diğer bireyleri belirli amaçlar doğrultusunda davranmaya yönlendiren, onları etkileyen ve ilham almalarını sağlayan, diğerlerinin kendisini isteyerek takip etmelerini sağlayan kişidir.

Liderlik yapısında genel olarak diğerlerinin değerlendirmesiyle liderin belirlendiği, bireyin liderliğe olan ilgisine ya da ilgisizliğine çok önem verilmediği görülmektedir. Liderlik literatürü incelendiğinde bireylere lider olmayla ilgili kendisini aday göstermesini, lider olma motivasyonunu sorgulayan ilk çalışmanın Chan ve Gragrow (2001) tarafından gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Lider olma motivasyonu bireyin lider olmaya karar vermesini, motivasyonunu etkileyen bireysel farklılık yapısıdır (Chan ve Dragrow, 2001: 482). Lider olma motivasyonu, liderlik rolüne en çok ilgi duyan ve motive olanları anlamak adına önemli bir yapıdır (Badura vd., 2019: 1). Aycan (2018)’a göre göre bireylere ilk defa lider olma motivasyonlarına ilişkin yaklaşım gerçekleştirmek liderlik literatüründe daha fazla lider adayının ortaya çıkması, bireyin kendi kararının öğrenilmesi açısından çok önemli bir adım olarak değerlendirilmektedir. Ancak lider olma motivasyonunun tek başına yeterli olmadığı ifade edilmektedir. Çünkü çok motive olunan durumlarda dahi kaygı gibi duygu durumları yaşamak bireyin karar vermesini etkileyebilmektedir. Motivasyon ve duygu karar verme modellerinde iki farklı

boyutu ifade etmektedir. Lider olmaya karar vermek için motivasyonun yanında duygu durumunun da önemli olduğu ve lider olma motivasyonunun yüksek olması önemliken lider olma kaygısının da düşük olmasının önemli olduğu değerlendirilmektedir. (<https://www.youtube.com/watch?v=tuU4d2VnaXg>).

Aycan ve Shelia (2019: 1) bireylerin hissettiği duyguların karar verme aşamasında önemli bir etkisinin olduğunu değerlendirerek, lider olma kararında motivasyonla birlikte duyguların da rol aldığını ifade etmişlerdir. Sonuç olarak bireylerin duygularının rolünü de değerlendirerek lider olma motivasyonu çizgisinde lider olma kaygısı isimli yeni bir yapı geliştirmişlerdir. Lider olma kaygısı, bireylerin liderlik rolünü üstlendiklerinde karşılaşılabilecekleri olası negatif sonuçlarla ilgili kaygıları, endişeleri olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin duygu alanına temas eden ve duygu temelli bireysel farklılık değişkeni olan lider olma kaygısının, liderin ortaya çıkmasını etkilediği ifade edilmektedir.

Birçok insan liderlik pozisyonuna ulaşmak için istekli olduğunu belirtmektedir. Yüksek maaşlar, sosyal yardımlar ve fazla sayıda imkanın olması liderliği çekici kılabilir. Ancak hemen kabul edilmeyen, üzerinde düşünülen nokta ise liderlik pozisyonunun beraberinde getireceği temel sorumluluklardır (Mcconnell, 2003:362). Güvenilmez ve belirsiz bir ortamda liderlik arzulanan bir hedef olmayabilir (Aycan ve Shelia, 2019: 1-2). Dolayısıyla birey, liderlik pozisyonunun beraberinde getireceği sorumlulukları yerine getirme sürecinde yaşayabileceği olumsuzluklara ilişkin kaygı duyabilir.

Birey kendi kararları ve seçimleri ile kendisini var eden, gerçekleştirdiği eylemlerin sorumluluğu altında yaşamına devam eden bir canlıdır. Kaygı durumu sadece insana özgü bir ayrıcalık olup, olağan dışı değildir. Kaygı tüm insanların yaşamında yer alan temel bir olgudur. Kierkegaard'a göre kaygı kavramı bireyin gelecekteki olanaklarının hiçliğine ilişkin hissettiği hem kaçınma hem de isteme halidir. Kierkegaard kaygı kavramını uçurumun kenarında yaşanan bir baş dönmesi durumuna benzetmektedir. Sonu görünmeyen bir uçuruma doğru adım atıldığında uçurumun bireyi içine çekeceği kesindir. Ancak bireyin uçurumun içine doğru adımını atıp, atmamasının kararını kendisinin verebilecek olması ve bu tür riskli durumlardaki tüm olasılıkların birey tarafından değerlendirilmesi bahsedilen baş dönmesi durumunu meydana getirmektedir. Dolayısıyla kaygı durumu olasılıklar arasında seçim yapma ve sonucunda

sorumluluğun bireye ait olduğu her durumda ortaya çıkan bir baş dönmesi durumu olarak görülebilir (Akış, 2014: 13-22).

Sigmund Freud (1959) kaygının dürtü ve içgüdülerin sebep olduğu gücün bastırılması sonucunda ortaya çıktığını ifade etmiştir. Daha sonraki teorisinde kaygının doğum yaşantısının bir tekrarı olduğunu ileri sürmüştür (Köknel, 2014: 18), son teorisinde kaygıyı bir uyarıcı olarak değerlendirmiştir (Budak, 2017: 421). Carl Gustav Jung (1961)'a göre kaygı, akılcı olmayan korku, imge, tasarım ve baskılar tarafından bilincin saldırıya uğraması olarak tanımlanmış, kaygının ortak bilinçaltından geldiği ifade edilmiştir (Köknel, 2014: 19). Heidegger (1976) kaygıyı kopma ve ayrılma duygusundan kaynaklanan temel bir olgu olarak nitelendirmiştir (Köknel, 2014: 17). Budak (2017)'ın psikoloji sözlüğünde ifade ettiği tanımlamaya göre ise *“Kaygı kavramı en yaygın kullanımıyla tehlike ya da talihsizlik beklentisinin, korkusunun yarattığı tedirginlik ya da bunaltıdır. Kaygı kavramının nesnesiz olmasından dolayı korku kavramından farklılık gösterir. Korku kavramının ister bir insan olsun ister bir olay olsun bir nesnesi vardır. Ancak kaygı kavramının bir nesnesi yoktur.”* Kaygı kavramının öğrenme teorilerinde kaçınma tepkisini güdüleyen ikincil bir itici güç, güdü anlamında kullanıldığı da ifade edilmiştir. Birey verdiği kaçınma tepkisi aracılığıyla kaygıyı azalttığını düşünmektedir (Budak, 2017: 421). Lider olma kaygısında ifade edilen kaygı, genel kaygıdan daha spesifik olarak değerlendirilmektedir. Burada ifade edilen kaygı, daha çok liderlik pozisyonunun beraberinde getireceği zorlu sorumluluklar ve alışılmış yaşam tarzının değişmesinden kaynaklı baskılarla ilişkilidir (Yürekli, 2015: 6).

Aycan ve Shelia (2019) liderlik rolüne aday olmanın ya da olmamanın duygular tarafından etkilenen bir karar olduğunu ifade etmişlerdir. Lider olma kaygısı yapısını geliştirme sürecinde gerçekleştirdikleri araştırmalarda bireylerin liderlik pozisyonu söz konusu olduğunda çok istekli olmadıklarını, önceki jenerasyonlara göre daha isteksiz olduklarını, karşılaşılabilecekleri riskleri değerlendirdikleri ve lider olmaları durumunda yaşayabilecekleri olumsuz sonuçları da düşünüp kendilerini aday olarak göstermediklerini ifade etmişlerdir (Chudzikowski, 2012; Derue ve Ashford, 2010; Torres 2014, akt. Aycan ve Shelia, 2019: 1). Bu konuda yapılan araştırmaların en önemlilerinden bir tanesi Harvard Business Review (2014)'de yayınlanan ve bireylerin lider olma konusunda isteksizliklerini değerlendiren araştırma olmuştur. Ülke genelinde çeşitli kurumlardan 3625 tam zamanlı çalışanın katıldığı anket sonuçlarına göre, sadece

%34'ün lider olmaya istekli olduğu, %7'nin ise yalnız c seviyesi liderlik pozisyonlarına istekli oldukları tespit edilmiştir. Araştırmaya katılan erkek çalışanların kadın çalışanlara göre lider olma konusunda daha istekli oldukları görülmüştür. Sonuçlara göre liderlik pozisyonu için hevesli olmayan katılımcılar, rolün gerekliliklerini yerine getirememek ya da iş aile dengesini tehlikeye atmak gibi lider olmaları durumunda karşılaşılabilecekleri olumsuz sonuçlar hakkında endişelerini dile getirmişlerdir. Ayrıca araştırma sonuçları genel olarak değerlendirildiğinde, örgütlerin iş aile dengesinde sorunlar yaşama endişesinden dolayı lider olmak fikrinden uzak duran bireylerle ilgili sonuçlara önem vermesi gerektiğini göstermektedir (Torres, 2014). Çünkü elverişsiz ve uygun olmayan bir iş hayatı kültürü sadece şirketlerin performansını, rekabetçiliğini ve çalışanların işe alımını etkilemekle kalmaz, aynı zamanda örgütün yeteneklerini de daraltabilir. Harvard Business Review'de yayınlanan çalışmaya benzer olarak son yıllarda etkili liderlerin eksikliğini vurgulayan birçok araştırma lider olma kaygısı yapısının gerekliliğini ve önemini desteklemektedir (Aycan ve Shelia, 2019: 1-2).

Aycan 2018 yılında Süleyman Demirel Üniversitesi'nde düzenlenen 6.Örgütsel Davranış Kongresi'nde "Kim lider olmak ister, kim istemez: Liderliğe Yeni Bakış Açılımları" isimli çalışma programının bir özeti olan Lider Olma Kaygısı yaklaşımının temel sorularını;

- *"Liderlik söz konusu olduğunda neden taşın altına elimizi koymuyoruz?"*
- *"Neden liderlik görevlerine kendimizi aday olarak göstermiyoruz ve istekli olmuyoruz?"*
- *"Var olan liderlik yapılarını beğenmediğimiz halde neden bu konuda biz sorumluluk almak istemiyoruz?"*

İfadeleri aracılığıyla tanımlamıştır (<https://www.youtube.com/watch?v=tuU4d2VnaXg>).

Lider olma kaygısı yapısı genel olarak;

- Liderlik potansiyeli yüksek bireylerin liderlik pozisyonu ortaya çıktığında neden liderlik rolüne adaylıktan uzak durduğuna ilişkin önemli bilgiler verebilir.
- Duydukları kaygı yüzünden liderlikle ilgili faaliyetlerle ilgilenmeyen ve organizasyonun radarında görünmeyen nitelikli bireylerin tespit edilmesini sağlayabilir.

- Liderlik için uygun bireylerin duygularını anlayıp organizasyonun doğru olmayan bir bireye liderlik rolünü vermesine engel olabilir.
- Kadınlar, engelliler ve etnik azınlıklar gibi yeterince temsil edilmeyen grupların liderlik pozisyonları için kendilerini neden aday göstermediklerine ilişkin bilgiler sağlayabilir.
- Yeterince temsil edilmeyen çalışan gruplarının özel ihtiyaçlarını ele alan programlar geliştirmek amacıyla bir ihtiyaç değerlendirme aracı olarak kullanılabilir.
- Lider olmayla ilgili kaygıların temel nedenini belirleyip liderlik gelişim programlarının etkinliğinin artmasına fayda sağlayabilir (Aycan ve Shelia, 2019: 2).

Özet olarak lider olma kaygısı yaklaşımı, lider olmanın duygular tarafından etkilenebilecek bir karar gerektirdiğini ifade etmektedir. Lider olma kaygısı yaklaşımının kavramsallaştırılmasında bahsedilen liderlik, her türlü organizasyonun hiyerarşisinde herhangi bir düzeyde resmi olarak rol işgal etmeyi ifade etmektedir. İnfomal liderliği veya davranışları içermemektedir (Aycan ve Shelia, 2019).

Lider olma kaygısı liderlik görevi söz konusu olduğunda bireyin kendisini aday gösterip göstermemesini ifade eden bir yapı olmakla beraber bireyin diğerleri tarafından aday gösterilip gösterilmemesini de açıklayan bir yapı olarak da değerlendirilebilir. Çünkü liderlikle ilgili aday olma durumu söz konusu olduğunda bireyin hissettiği kaygının yüksek olması ve bireyin fizyolojik olarak uyarılması, bireyin konuşmasında ya da diğerleriyle olan diyalogunda hissedilebilir. Bunun sonucunda kaygılı olduğu değerlendirilen bireylerin lider adayları olarak düşünülmedikleri görülmektedir. Benzer olarak liderlik rolünü kabul etmekle ilgili kaygı yaşayanların kaygılı olmayanlara göre adaylıklarını teşvik eden etkinliklere katılmak için daha az çaba gösterip daha az kaynak harcayabilecekleri değerlendirilmektedir. Bu sebeple diğerleri tarafından liderliğe aday olarak değerlendirilme ihtimallerinin azaldığı düşünülmektedir (Aycan ve Shelia, 2019: 10).

Liderlik pozisyonu için yanlış adayları tercih etmek organizasyonlar açısından istenmeyen bir durumdur. Bu nedenle yüksek liderlik potansiyeline sahip bireylerin kaygılarının temel nedeninin incelenmesi ve tespit edilmesi önemlidir. Yeni bir yapı olarak ifade edilen lider olma kaygısı liderlik için doğru değer ve yetkinliklere sahip

bireylerin lider adayı olarak ortaya çıkmasına katkı sağlamaktadır (Aycan ve Shelia, 2019: 10-13).

1.4.1. Lider Olma Kaygısının Kuramsal Yapısı

Lider olma kaygısı Duygusal Değerlendirme Teorisi, Öz Belirleme Teorisi ve Kendini Sabotaj teorisi olmak üzere üç teoriye dayanmaktadır. Lazarus (1991)'a göre kaygı sonuçları tehdit edici durumların beklentisinden kaynaklanırken, Deci ve Ryan (1985)'a göre başarı, ilişki kurma ve otonomi ihtiyacının karşılanamaması durumunda sonuçları tehdit edici durumlar ortaya çıkmaktadır. Jones ve Berglas (1978) ise yaşanan bu durumların sonucunda Kendini Sabotaj (Öz Engelleme) Teori'sinde bahsedilen kaçınma davranışının ortaya çıkacağını ifade etmişlerdir (Aycan ve Shelia, 2019: 2).

Lider olma kaygısı yapısının kuramsal temelini oluşturan teoriler bir sonraki başlıklarda detaylı olarak incelenmektedir.

1.4.1.1. Duygusal Değerlendirme Teorisi

Lazarus (1991) Duygusal Değerlendirme Teorisi'nde duygularımızın uyarıcının değerlendirmeleri tarafından belirlendiğini ifade etmiştir. Bu değerlendirme uyarıcı ile duygusal tepki arasında aracılık etmektedir. Değerlendirme süreci bilişsel etiketlemeden önce derhal ve bilinçsizce yapılmakta olup, aynı anda hem psikolojik uyarılmayı hem de duygusal deneyimi güdüleyip harekete geçirmektedir. Duygusal durumu yorumlamada yer alan bilişsel aktivite ise bilinçli ya da bilinçsiz olabilmektedir (Lazarus,1991; <https://courses.lumenlearning.com/boundless-psychology/chapter/theories-of-emotion/>).

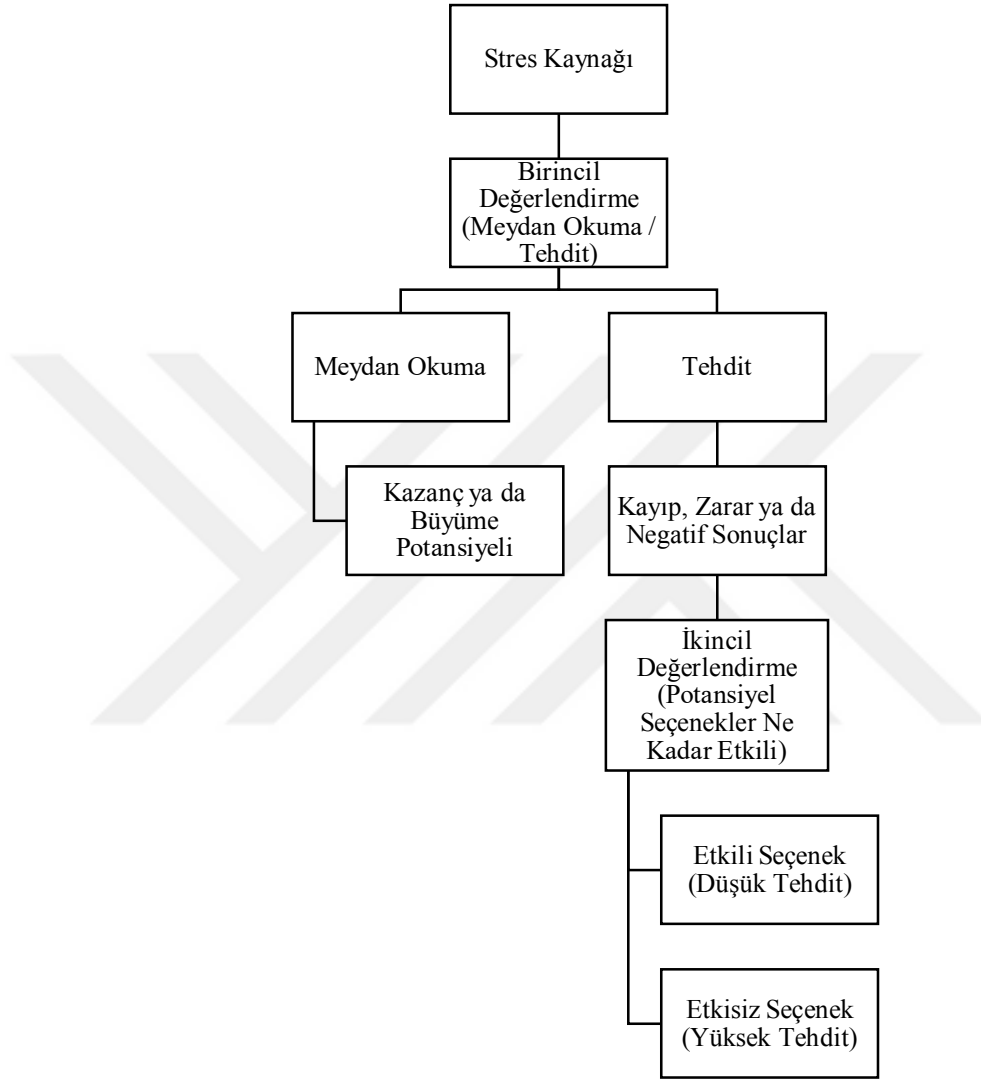

Şekil 4. Uyarılma ve Duygu Dışa Vurum Süreci

Kaynak: <https://courses.lumenlearning.com/boundless-psychology/chapter/theories-of-emotion/>.

Lazarus (1991) duygusal değerlendirme teorisi aşamasında yaptığı çalışmaları birincil değerlendirme ve ikincil değerlendirme olmak üzere iki ana değerlendirme çerçevesinde gerçekleştirmiştir. Birincil değerlendirme gelişen bir olayın önemini ve anlamını belirlemeye çalışırken ikincil değerlendirme bireyin olayların olası sonuçlarının üstesinden gelme yeteneğini değerlendirmektedir. Spesifik duygu ve stres bağlamında birincil değerlendirme strese neden olan durumun getirebileceği muhtemel tehlike ya da karşılaşılabilecek zararın boyutuna ilişkin yargılar olarak ifade edilmektedir. Olası bir

tehdit algısı ise daha sonra ikincil değerlendirmeyi tetikleyerek strese neden olan durumla başa çıkmak için mevcut seçeneklerin değerlendirilmesi ve bu seçeneklerin ne kadar etkili olabileceğine ilişkin algıları içermektedir (Lazarus,1991; <https://courses.lumenlearning.com/boundlesspsychology/chapter/theories-of-emotion/>).

Şekil 5. Stres Kaynağı ve Değerlendirme Süreçleri

Kaynak: <https://courses.lumenlearning.com/boundless-psychology/chapter/theories-of-emotion/>.

Lazarus (1991)'a göre birey stres kaynağı ile karşılaştığı zaman öncelikle birincil değerlendirme yoluyla potansiyel tehdidi analiz edip değerlendirmektedir. Sonrasında ikincil değerlendirme yoluyla bu durumu yönetmek için etkili seçeneklere sahip olup olmadığını belirlemektedir. Bir stres kaynağının tehdit edici olarak algılanması ve etkili başa çıkma seçeneklerinin az olması ya da hiç olmaması durumunda stresin ya da

istenmeyen durumun ortaya çıkması muhtemeldir (Lazarus, 1991; <https://courses.lumenlearning.com/boundless-psychology/chapter/theories-of-emotion/>).

Sonuç olarak duygular, karşılaştığımız olayları değerlendirmemiz, yorumlamamız ve anlamlandırmamız sonucu ortaya çıkmaktadır. Duygular aynı zamanda bir bağımsız değişken işlevi görerek düşünceleri negatif yönde etkileyebilmekte ve sonuçlar hakkında daha fazla düşünülmesine neden olabilmektedir (Lazarus, 1991: 353). Bu doğrultuda sonucu riskli olarak algılanan kararlarla ilgili değerlendirme yaparken duyguların düzenleyici bir rol oynadığı bilinmektedir (Chassot vd., 2014). Değerlendirme teorisinin temelde cevaplama çalıştığı soru ise farklı insanların neden aynı durumlar için farklı duygusal tepkilere ve algılara sahip olduklarıdır (Lazarus, 1991).

1.4.1.2. Öz Belirleme Teorisi

Öz Belirleme Teorisi Deci ve Ryan tarafından 1970'li yıllar itibariyle geliştirilmiş, insan davranışı ve kişilik gelişimiyle ilgili ampirik temelli bir teoridir. Öz Belirleme Teorisi sosyal faktörlerin ilişki kurma, özerklik ve yeterlik gibi psikolojik ihtiyaçların karşılanması yoluyla bireylerin gelişimini nasıl desteklediğini ya da engellediğini açıklamayı öngörmektedir. Teorinin temelinde insan gelişimini destekleyen ya da engelleyen sosyal koşullarla ilgilenmek vardır. Teori biyolojik, sosyal ve kültürel koşulların iyi oluş, psikolojik büyüme, katılım için insan yetenek/ kapasitesini nasıl geliştirdiğini ya da düşürdüğünü incelemektedir. Dolayısıyla teorinin odak noktasının iyi oluş ve gelişmeyi destekleyen ya da engelleyen koşullar olduğu ifade edilebilir. Öz Belirleme Teori'si insanları doğuştan meraklı, fiziksel olarak aktif, sosyal bireyler olarak değerlendirmektedir. Bireysel gelişim ise proaktif katılım, bilgi ve davranışsal düzenlemeleri özümsemek ve sosyal gruplara entegre olmakla karakterize edilmektedir. İnsanlar bebekliğinden itibaren hem iç hem de dış dünyaya ilgi duyma, derinlemesine bilgi edinme ve deneyim kazanma eğilimi gösterirler. Öz Belirleme Teorisi belirtilen gelişim sürecinin optimal olarak ilerleyeceği koşulların yanı sıra, bağlamların bunlarla nasıl etkileşime girebileceğine ya da zarar verebileceğine odaklanmaktadır (Ryan ve Deci, 2017: 3-4).

Öz Belirleme Teorisi insan arayışlarının doğasında özerklik, yeterlik ve ilişkili olma ihtiyaçlarında tatmin olma durumunun olduğunu ifade etmektedir. Bu tatmin en derin anlamıyla insan gelişiminin temelini, özünü yansıtarak iyi oluş ve zinde olma göstergesini yansıtır (Ryan ve Deci, 2017: 5). Fiziksel ihtiyaçlar gibi özerklik, yeterlik ve

ilişki kurma ihtiyaçlarının da eksikliklerinin ya da tatminlerinin karşılanmasının ölçülebilir etkileri mevcuttur (Ryan ve Deci, 2017: 10). Optimal gelişim ve işleyiş için belirtilen ihtiyaçların karşılanması gerekmektedir (Deci ve Ryan 2012: 417). Belirtilen ihtiyaçların herhangi birinin yoksunluğu iyi oluştta gözle görülür düşüslere yol açmaktadır. Öz Belirleme Teorisi'nin ilk temel ihtiyacı özerklilktir. Özerklik gönüllülük, uyum ve bütünlük hissi ile ilişkili bir işleyiş şeklidir. Burada bahsedilen özerklik gönüllülük duygusu ile ilişkili olup bağımsız olma ile eş anlamlı değildir. Özerklik kavramının en ayırt edici özelliği bireyin otantik çıkarları ile değerlerinin uyumlu olmasıdır (Ryan ve Deci, 2017: 10). Özerklik ihtiyacı bağımsızlık ve kontrol özgürlüğünü ifade etmekle beraber kişisel kontrol kavramıyla ilgili değildir. Özerklik bireylerin işlerini nasıl yapacaklarını seçebilecekleri algısına işaret ederek bireyin kendi kararını verebilme seçeneğine sahip olduğu inancını ifade etmektedir (Bono, 2001: 43-44).

Yeterlik kavramı ise etkililik ve ustalık hissetme konusundaki temel ihtiyaçları temsil etmektedir (Ryan ve Deci, 2017: 11). Deci (1975)'ye göre bireylerin doğuştan gelen yeterlik gereksinimleri bireyleri kendi kapasitelerine en uygun zorlukları aramaya yönlendirmektedir. Yeterlik duygusu bu zorlu uyaranlarla girilen etkileşim sonucu oluşmaktadır (Bono, 2001: 45).

İlişkili olma ihtiyacı sosyal olarak bağlı hissetmemekle ilgilidir. İnsanlar en çok başkaları tarafından ilgi gördüklerinde, düşünöldüklerini hissettiklerinde kendilerini iyi hissederler. Aynı zamanda sosyal grupların bir üyesi olarak, bir gruba katkıda bulunarak ilişki ve aidiyet yaşarlar. İlişki ihtiyacı aynı zamanda bağlı olma ve diğerleri arasında kendini önemli hissetme ile de ilgilidir. Bireyler hem diğerleriyle ilişkili hem de içerisinde bulunduğu sosyal grubun önemli bir üyesi olma durumunda ait olma ve ilişki ihtiyaçlarını karşılayabilmektedir (Ryan ve Deci, 2017: 11).

Öz Belirleme Teorisi'nin ortaya çıkması sürecinde yapılan ilk çalışmalar dışsal ödöllerin içsel motivasyonlara etkilerini inceleyen araştırmalarla başlamıştır (Deci ve Ryan 2012: 416-417). Teori ayrıca sosyal çevrenin davranışlar, motivasyon, tutumlar ve değerler üzerindeki etkilerine de odaklanmaktadır. Ancak bu durumları farklı bir yaklaşımla değerlendirmektedir. Öz Belirleme Teorisi insan organizmasının doğuştan, doğal olarak aktif olduğunu, doğuştan motive olduğunu ve bütöleştirici süreçler doğrultusunda da doğal olarak geliştiğini ifade etmektedir. Diğer bir ifadeyle niteliklerin ve yeteneklerin öğrenilmesine gerek yoktur. Onlar insan doğasında zaten mevcuttur. Yine

de zamanla gelişirler ve öğrenmede merkezi bir rol oynayıp, sosyal çevreden etkilenirler. İçsel motivasyon insan doğasında var olan bir özellik olarak kabul edilerek psikolojik özgürlüğün ya da öz belirlemenin prototipi olarak görülmektedir. Sosyal çevrenin yeterlik ve öz belirleme gereksinimlerini destekleyip desteklememesine bağlı olarak içsel motivasyon zarar görebilmektedir (Deci ve Ryan, 2012: 417).

Eğer ödül ya da cezanın, pozitif geri bildirim ve rekabetin bireyin bahsedilen temel ihtiyaçlarını engelleyebileceği düşünülüyorsa içsel motivasyon zarar görebilir. Ancak gerçekleşen olayın bireyin temel ihtiyaçlarını desteklemesi bekleniyorsa içsel motivasyonun yükseleceği ön görülmektedir. Tehditler, parasal ödüller ve rekabetin özerkliği engellediği düşünülürken, bu durumların içsel motivasyonu düşürdüğü değerlendirilmektedir. Buna karşın pozitif geri bildirim ve seçme hakkının bireyde olması yeterlik ve öz belirleme düzeylerini arttırarak daha fazla içsel motivasyon yaşamasına sebep olmaktadır (Deci ve Ryan, 2012: 417-418).

1.4.1.3. Kendini Sabotaj Teorisi

Kendini Sabotaj ya da Öz Engelleme Teorisi olarak dilimizde kullanılan kavram (self handicapping), bireyin öz yeterliliğini korumak için başarılı performans olasılığını azaltan engeller yaratması ya da iddia etmesi olarak tanımlanmaktadır (Jones ve Berglas, 1978). Budak (2017)'a göre ise bireyin başarısız olma beklentisi olduğu durumlarda kendi performansını sabote edip olası başarısızlık durumu için geçerli olabilecek bahaneler üretmesi olarak açıklanmaktadır. Bireyin kendisini sabote etmesindeki amaç başarısızlığı dış koşullara ilişkilendirip kendi yetersizliğini gizleyerek öz-imajını korumaktır (Budak, 2017: 428).

Bir diğer tanımlamaya göre kendini sabotaj kavramı gelecekte karşılaşılabilecek olası başarısızlık ya da kötü performans sergileme durumuna karşın kaçınma ya da bahane yaratma durumlarını içermektedir. Kendini sabotaj durumu birçok negatif sonuçla ilişki içerisindedir. Yapılan çalışmalarda kendine sabotajla olumsuz başa çıkma stratejileri, düşük performans, okulda düşük not alma, zaman yönetiminde başarısızlıklar gibi durumların ilişki içerisinde olduğu görülmektedir. Kötü ya da zayıf performans sergileme korkusu bir bireyin kendisini geri çekmesi ya da sabote etmesinin temel nedeni olarak değerlendirilmektedir. Sonuç olarak kendine sabotaj bireylerin belirli durumlarda kendi yetenekleri hakkında hedefleri olmasını gerektirir. Bir diğer ifadeyle gerçekleştirmek istediği performans düzeyi hakkında bir hedefi olmayan birey, yeterlik duygularını

korumak için başarısız olmaktan ya da kendini sabote etmekten korkmamaktadır (Lovejoy ve Durik, 2010: 242-243).

Snyder ve Smith (1982) kendine sabotaj kavramını bireyin yaşayabileceği herhangi bir öz saygı kaybına karşılık olarak ortaya çıkan süreç olarak tanımlamaktadır. Birey bu süreçte;

- Başarı durumunun benliğine yansımalarını arttırarak, başarısızlık durumunun benliğine yansımalarını azaltarak kendisini güçlendirir.
- Değerlendirmeye konu olan tehdit edici olabilecek durumdan tamamıyla kaçınır.
- Benliğine olumlu yansıyacak geri dönüşleri üst seviyede, olumsuz geri dönüşleri ise en az seviyede tutma kabiliyetine sahip çevresel koşulları korumaya çaba gösterir (Snyder ve Smith, 1982, akt. Abacı ve Akın, 2011: 25).

Kendine sabotaja neden olan temel etmen bireyin gelecekteki performansına yönelik güvensizliğidir (Baumeister ve Scher, 1988: 8). Urdan ve Midgley (2001)'de diğer araştırmacıların ifadelerine benzer olarak kendine sabotaj durumunun temelinde kaçınma güdüsünün olduğunu ifade etmişlerdir. Çünkü kendine sabotaj durumunun ortaya çıkmasını tetikleyen temel faktör başarısız olma, yeteneksiz ve beceriksiz olarak değerlendirilme korkusudur. Dolayısıyla birey başarısız olma korkusu hissettiğinde öz değerlerini korumak adına bir kaçınma yolu olan kendine sabotaj durumuna yönelebilir. Kendini sabote eden bireyler olası başarısızlık durumunda diğerlerine yetersiz, başarısız görünmeme adına kaygı yaşarlar. Çünkü yetersizlik ya da yeteneksiz olarak algılanmak bireyin utanmasına ve kendini sabote etmesine neden olmaktadır. Sonuç olarak yeterli performansı sergileyememe kaygısı ve bu durumun ardından ortaya çıkacak olumsuz algılamalar, değerlendirmeler kaçırma arzusunu ortaya çıkarmaktadır (Urdan ve Midgley 2001, akt. Abacı ve Akın, 2011: 138-141).

Birey diğerlerinin ondan başarılı bir performans beklemesine ilişkin bir kaygı yaşayabilir. Bireyi kaygılandıran sebep, başarılı olma durumları değil başarısız olma olasılıklarıdır. Benliklerini koruma gereksinimi hissedilen bireyler kaçınma davranışı gibi kendini sabotaj yöntemlerine başvurabilirler (Abacı ve Akın, 2011: 34).

1.4.2. Lider Olma Kaygısının Boyutları

Lider olma kaygısı yapısının boyutları Öz Belirleme Teorisi çerçevesinde geliştirilmiştir. Performans kaygısı, hayat dengesinin bozulması kaygısı ve zarar görme ya da zarar verme kaygıları kısmen yeterli, özerklik ve ilişki kurma ihtiyaçlarının karşılanmasında bir tehdit olarak değerlendirilmektedir (Aycan ve Shelia, 2019: 2).

1.4.2.1 Performans Kaygısı

Lider olma kaygısı oluşumunda performans kaygısı, bireyin liderlik pozisyonu için aday olduğu durumda, liderlik pozisyonuna geldiğinde yapabileceği hatalar, yapacağı hataların dikkat çekmesi, yapılan hatalardan dolayı mahcup olması ve tüm yaşanabilecek olumsuzlukların sonucunda öz güven kaybı yaşama olasılıkları doğrultusunda hissettiği kaygıyı ifade etmektedir (Aycan, 2018). Bireyin liderlik pozisyonunu tercih ettiğinde yaşayabileceği olası başarısızlık, yeterli ihtiyacı karşılayabilmesine yönelik bir tehdit içermektedir (Aycan ve Shelia, 2019: 2). Yeterlik Öz Belirleme Teori'sinin savunduğu üç temel ihtiyaçtan bir tanesidir. Yeterlik bireyin görevlerini yerine getirme sürecinde, hayatla mücadele etmede ve bireysel amaçlarını gerçekleştirmede yeterli olduğu hissini yaşamasıdır (Calp ve Bacanlı, 2016). Birey kendisine verilen görevleri başarılı bir şekilde yerine getirmesinin ardından kendisine olan güveninin yükselmesiyle yeterlik ihtiyacını gerçekleştirmiş olur (Doğan ve Eryılmaz, 2012: 384).

Performans kaygısı yapısının 1960'lı yıllarda geliştirilmiş "başarısız olma korkusu" isimli çalışmanın bazı özelliklerini yansıttığı değerlendirilmektedir. Başarısız olma korkusu bireyin bir işte başarısız olma durumunun sonucunda karşılaşacaklarından korkması olarak ifade edilmektedir. Birey olası başarısızlığının sonunda utanç duyma, kendini değersiz hissetme, diğerlerinin olası ilgi kaybı ve hayatındaki önemli insanların da üzülmesi gibi sonuçlarla karşılaşacağını düşünmektedir (Conroy vd., 2007: 240). Başarısız olma korkusunun bireyin bilişsel süreçlerinin bozulması, kaygı ve endişe durumlarıyla pozitif ilişkide olduğu bilinmektedir (Conroy vd., 2002: 86). Yapılan araştırmaya göre başarısız olma korkusu yüksek bireyler başarısız olma durumlarında yıkıcı bir duygu olarak bilinen utanç duygusunu hissedebileceklerini ifade etmişlerdir. Utanç duygusu yıkıcı olarak değerlendirilir, çünkü bireyin kendisini suçlu hissetmesinden daha fazlası olarak tüm benliğe suçlayıcı yaklaşmaktadır (McGregor ve Elliot, 2005: 219). Utanç kavramı başarısızlığı önleme güdüsü içerisinde ifade edilse de başarısız olma korkusunun bir tür performans kaygısı olarak değerlendirildiği görülmüştür. Kaygı ve

utanç başarısız olma korkusuna ilişkin duygulardır. Bireyler çevre ile kurdukları ilişkilerinde, hedeflerine ulaşma yolunda yeteneklerini etkileyebileceklerine inandıkları değişiklikleri ya da durumları algıladıklarında duygular ortaya çıkmaktadır (Lazarus, 1991 akt. Conroy, 2001: 432).

Başarısız olma korkusu ve performans kaygısı yapıları tamamıyla ilişkili değildir. Çünkü lider olma kaygısı etki alanına özgüdür. Örneğin başarısız olma korkusu düşük olan bir bireyin liderlik görevi söz konusu olduğunda kaygı düzeyi yüksek olabilmektedir (Jackaway ve Teevan, 1976; Aycan ve Shelia, 2019: 2).

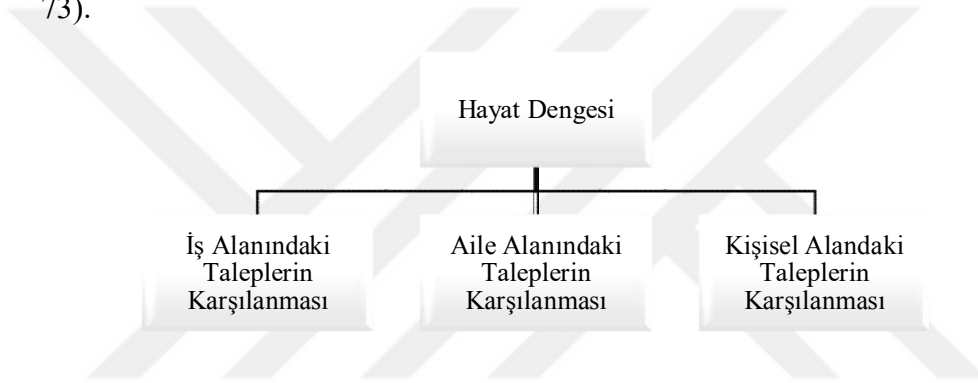
1.4.2.2. Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı

Liderin en kritik görevlerinden bir tanesi ailesine karşı yükümlülükleri, kariyeri ve kişisel yaşamı arasındaki zamanı etkili bir şekilde dengeleyebilmesidir. İş hayatındaki tanınmış liderlerin otobiyografileri incelendiğinde iş, aile ve kişisel yaşamları arasında düzgün bir denge kurma konusunda daha iyi olma isteklerinin olduğu görülmektedir (Muna ve Mansour, 2009: 122). Aileye ve işe karşı olan sorumluluklar bireylerin hayatındaki en önemli iki alandır. Her iki alana karşı yeterli desteği gösterebilmek ve iki alan arasında uyumsuzluk yaşamamayı sağlamak daha stressiz bir hayat sağlamaktadır (<https://hburturkiye.com/blog/is-aile-dengesini-kuramayanlara>). Bireyler iki alan arasında stres yaşamamanın da belirli kuralları olduğunu bilmektedir. Bu yüzden liderlik pozisyonuna geldiklerinde dengeyi kuramama ve sonrasında yaşayacaklarına ilişkin kaygı hissetmeleri olağan bir durum olarak değerlendirilebilir.

İş ve aile kavramları yaşam boyunca vazgeçilmez olarak ilişkili olunan unsurlardır. İş, bireylerin ihtiyaçlarını karşılamasını sağlarken getirileriyle beraber bireylerden de taleplerde bulunmaktadır. Aile yapısının da benzer olarak bireye sağladıklarının yanında bireyden de talepleri mevcuttur. İş ve aile dengesinin oluşması için bu unsurlar bireyden enerji, sevgi, emek ve zaman talep ederler. Bireyler kendilerinden beklenen bu talepleri yeterince karşılayamadıklarında problemler ortaya çıkmaktadır. İş ve aile dengesiyle ilgili yapılan çeşitli çalışmalar mevcutken, bireyin kendi taleplerinin karşılanmasının hep ikinci plana bırakıldığı görülmektedir. İş ve aile unsurlarında dengenin önemi kadar bireyin kendi taleplerinin de karşılanması hayat dengesini olumlu etkilemektedir. Dolayısıyla hayat dengesi iş, aile ve kişisel hayatın taleplerinin tatminkar bir şekilde karşılanmasından oluşmaktadır. Denge tanımına “ben” kavramı da dahil edilerek ilk kez üçlü yapı olarak ifade edilmiştir. Lider olma kaygısında

ifade edilen denge kavramı bireyin yaşamında yer alan her alanın farklı taleplerinin yerine getirilmesini içermektedir. Hayat dengesi kavramı ise, “yaşantımızın üç temel alanı olan iş, aile ve kişisel alanlardaki taleplerin kişiyi tatmin edecek oranda karşılanması” olarak tanımlanmaktadır (Aycan vd., 2007: 25-37; Aycan ve Shelia, 2019).

Hayatın farklı alanlarına ayrılan enerji, zaman, maddi kaynaklar vb. durumların sadece belirli bir alanda yoğunlaşmasıyla dengesizlik durumu oluşabilir. Bu durum hayat dengesinin bozulduğunu ya da zarar gördüğünü ifade etmektedir (Aycan vd., 2007: 37-38). Hayat dengesinin iyi işlememesi hayatın her alanında sonuçları olumsuz etkileyebilecek durumlar yaratabilir. Bu durumlar hem ruhsal hem fiziki sağlığı olumsuz etkileyerek performansı ve ilişkileri de olumsuz etkileyebilmektedir (Aycan vd., 2007: 73).

Şekil 6. Hayat Dengesi ve Unsurları

Kaynak: Aycan vd., 2007: 74.

Hayat dengesizliğinin yaratacağı sıkıntılar hayat dengesinin unsurlarına göre değerlendirildiğinde;

İş Alanındaki Sıkıntılar:

- İşi bırakma eğilimindeki artış ve devamsızlık
- İşyerine bağlılıkta ve iş tatmininde azalma
- Motivasyonda azalma
- Rol tatmininde azalma
- İş performansında düşüş ve takım çalışmasında verimsizlik.

Ailevi / İlişkisel Alandaki Sıkıntılar:

- Çocuklarla ilişkilerde yaşanan sorunlar.
- Rol tatmininde azalma
- Motivasyonda azalma
- Evlilik doyumunda azalma

➤ Sosyal çevre, arkadaşlar ve ebeveynlerle ilişkilerde yaşanan sorunlar

Kişisel Alandaki Sıkıntılar:

➤ Psikolojik sıkıntılar

➤ Psikomatik sıkıntılar

➤ Bireyin kendisine ayırdığı zamanda hissettiği tatminsizlikler olarak ifade edilmektedir (Aycan vd., 2007: 74).

Liderlik rolü çalışma alanında özerkliği arttırabilirken, bireyin sosyal yaşamındaki özerkliğini sınırlayabilir. Bu noktada lider olma durumlarında bireylerin yaşayabileceği hayat dengesinin bozulması kaygısı öz belirleme teorisinin savunduğu ihtiyaçlardan biri olan özerklik ihtiyacı durumu ile ilişki içerisindedir. Birey lider olma pozisyonu ortaya çıktığında özerklik ihtiyacıyla ilgili herhangi bir tehdit algılsa hayat dengesinin bozulmasına ilişkin kaygı yaşayabilir. Bu durumda da liderlik görevini üstlenme konusunda kendisini ön plana koymayabilir (Aycan ve Shelia, 2019: 2). Özerklik ihtiyacı bireyin kendi eylemlerini başlatması, davranışlarını kabul edip arkasında durması, temel ifadeyle bireyin kendisini gerçekleştirdiği ve gerçekleştireceği eylemlerin temelinde hissedebilmesidir (Kowal ve Fortier, 1999; Ryan ve Deci, 2017).

Birey liderlik pozisyonuna geldiğinde yaşayabileceği kişisel, ailevi ya da işle ilgili olumsuzlukları değerlendirerek liderlik pozisyonuna kaygıyla yaklaşabilir. Hayat dengesinin bozulması kaygısı belirtilen üç unsura ilişkin duyulan kaygıyı ifade etmektedir.

1.4.2.3. Zarar Görme ya da Zarar Verme Kaygısı

Lider olma kaygısında zarar görme ya da başkalarına zarar verme kaygısı, bireyin liderlik pozisyonuna geldiğinde diğer işgörenleri incitip zarar verebilmesine ve stres gibi sorunlardan dolayı kendisinin zarar görebilmesine ilişkin duyduğu kaygıdır. Diğer bireylere zarar verme durumu öz belirleme teorisinin bir diğer yapı taşı olan ilişki kurma ihtiyacının karşılanması hususunda tehdit oluşturmaktadır (Aycan ve Shelia, 2019: 2-3). Zarar görme ya da zarar verme kaygısı diğer bireylere karşı adil olamamak, acımasız ve kırıcı bir insan olmak, işten çıkarma kararı vermek, stres nedeniyle sağlık sorunları yaşamak gibi durumlara ilişkin duyulan kaygıları ifade etmektedir (Aycan, 2018).

Bireyler lider olma kararı verdiklerinde diğerlerine zarar veren bir tür toksik lider olabileceklerini düşünerek liderlik pozisyonuna kaygı ile yaklaşabilirler. Toksik liderlik, liderin kişisel özelliklerinden kaynaklanan yıkıcı ve yıpratıcı davranışların kuruluşu ve

takipçilere ciddi olarak zarar verdiği bir süreci ifade etmektedir. Toksik liderler başlangıçta çekici, sevimli görülebilen ancak nihayetinde takipçilerine kötü davranma, rahatsız etme, çalışma motivasyonlarına zarar verme gibi birçok yıkıcı davranışta bulunabilirler. Aynı zamanda takipçilerinin temel haklarını kötü niyetli bir şekilde ihlal etme, bireyler arasında bilinçli olarak sorunlar yaratma, takipçilerin temel ihtiyaç ve korkularını tespit ederek bu durumların üzerinde yıpratıcı bir şekilde oynamak, diğer liderlerle bilinçli olarak veri akışını kesmek, takipçileri korkutmak, yalnız bırakmak, moralini bozmak, yetersiz olduklarını hissettirmek gibi bilinçli ve zarar verici davranışlar sergileyebilirler (Lipman-Blumen, 2010: 1-3). Son yıllarda yıkıcı ve zarar veren liderlerin yaygınlaşması konusunda artan bir farkındalık mevcuttur. Yıkıcı ve zarar verici liderlerle ilgili haberler ve duyumlar artmaktadır. Dolayısıyla liderlik pozisyonuna geldiklerinde diğerlerine zarar verme olasılıklarının olduğunu düşünen bireylerin liderlik pozisyonlarına kaygı ile yaklaşabilecekleri düşünülmektedir (Aycan ve Shelia, 2019: 3).

Bireyler lider olma kararı verirken lider olmaları durumlarında karşılaşacakları stresden dolayı sağlık sorunları yaşayabilme ihtimallerini de değerlendirerek kaygı yaşayabilirler (Aycan ve Shelia, 2019). *“Stres, bireyin içerden ya da dışardan gelen ve mevcut dengeyi ya da duygusal, bilişsel, sosyal işleyişi bozma eğilimi gösteren ve onu bu dengeyi korumaya veya bozulan dengeyi yeniden kurmaya yönelik yeni davranışlara zorlayan gerçek ya da algılanan uyarıcılara verdiği fiziksel-ruhsal-bilişsel tepkilerdir”* (Budak, 2017: 678). Görev beklentisi örgütsel stres kaynakları arasında yer almakta olup bireyin yaptığı işle ilgili bir stresin sebebidir. Bazı meslek grupları yapısı itibariyle diğer meslek gruplarına göre daha stresli olabilirken, örgüt içerisinde de özellikle yöneticiler kendilerinden beklenen yüksek performanstan dolayı baskı altında olabilirler. Bu durum bireyleri daha kısa zamanda daha fazla iş yapmaya, daha fazla sorumluluk almaya yönlendirmektedir. Daha fazla sorumluluk alma durumunun da kalp hastalıkları gibi sağlık sorunlarına neden olabildiği görülmektedir (Durna, 2004: 193; Menon ve Akhilesh, 1994: 13).

1.5. LİDER OLMA KAYGISI İLE DÜNYA GÖRÜŞLERİ, OTANTİKLİK VE AKTİVİZM İLİŞKİSİ

Bu başlık altında araştırmanın bağımlı değişkenli olan lider olma kaygısı ile dünya görüşleri, otantiklik ve aktivizm arasında ilişkilendirmeler yapılmış ve başlıklar altında ifade edilmiştir.

1.5.1. Lider Olma Kaygısı ve Dünya Görüşleri İlişkisi

Yapılan çeşitli araştırmalarda insan davranışlarının kültürel etkiler, kişisel değer yönelimleri ya da dünya görüşleri aracılığıyla ifade edildiği görülmektedir (Kluckhohn ve Strodtbeck, 1961). Kişisel deneyimler, farklı kültürel etkiler, çevre ve kişisel yansımalar bireyin etrafındaki dünyayı yorumlamasını ve dünya görüşünün şekillenmesini sağlayarak bireyin davranış biçimini etkilemektedir. Çünkü bireyin sahip olduğu dünya görüşü bireyin düşüncelerine ve gerçekleştireceği eylemlere bir dayanak ve temel oluşturmaktadır (Nasir vd., 2016: 555). Dünya görüşleri, sorulan soruları ve ulaşılan bilgileri değerlendirmeyi, analiz etmeyi ve anlam oluşturma yöntemlerini etkilemektedir (Nicholas ve Gobble, 1991: 31). Bireyler benimsedikleri dünya görüşlerine göre yaşamlarını sürdürmekte ve dünyayı nasıl görüyorlarsa öyle hareket etmektedirler. Dünya görüşü davranışa, inanca, toplumsal ve bireysel yaşantılarına doğrudan etki etmektedir. Dolayısıyla bireylerin dünya görüşlerini incelemek esasen o bireyleri incelemeyi ifade etmektedir (Şeriatı, 2016: 14). Benzer olarak Strauss (2005)'ta dünya görüşünün davranışını etkilediğini ifade ederken bir nevi duygusal güvenlik ağı gibi hizmet ettiğini belirtmektedir (Strauss 2005, akt. Jean Francois, 2010: 57).

Dünya görüşleri davranışlara, tutumlara, değerlere, fikirlere ve görüşlere yansırken bireylerin olayları düşünme, karar verme, davranma ve algılama süreçlerini de etkilemektedir (Ow, 1991: 48; Jean Francois, 2010: 54). Sonuçları risk içeren kararları alırken ve kararlarla ilgili değerlendirme yaparken, duygular ve dünya görüşü gibi kişisel özelliklerin düzenleyici rolü olduğu bilinmektedir (Chassot vd., 2014: 144). Dünya görüşü genel olarak değerlendirildiğinde, duyguların önemli bir belirleyicisi olması sebebiyle karar vermeyi etkilediği görülmektedir (Gifford 2011, akt. Ramkissoon ve Smith, 2014: 102).

Yapılan çeşitli araştırmalar ve kuramsal çalışmalarda bireyin sahip olduğu dünya görüşü ve duyguların, karar verme aşamasında önemli belirleyiciler olduğu ifade edilmektedir. Çünkü dünya görüşleri bireylerin hedeflerine ulaşmada kullanacakları yolları bulmaları için sürekli olarak kullandıkları bilişsel, algısal ve duygusal haritalar olarak tanımlanmaktadır (Van Opstal ve Hugé, 2013: 690). Araştırmalar detaylı olarak incelendiğinde dünya görüşünün duygular üzerinde bir belirleyici rolünün de olduğu görülmektedir.

Dünya görüşü kavramı ve etkileriyle ilgili araştırmalar genel olarak ele alındığında, Koltko-Rivera (2000)'nın dünya görüşü teorisinde ifade ettiği, bireyin sahip olduğu dünya görüşünün davranışı, duyguları ve bilişi etkilediği varsayımına benzer olarak değerlendirildiği görölmektedir.

Son yıllarda liderlik literatüründe gerçekleştirilen araştırmalardan birisi de lider olma motivasyonudur. Lider olma motivasyonunu geliştiren Chan ve Drasgow (2001: 481)'a göre kişilik özellikleri ve değerler bireylerin liderlik rolüne ve faaliyetlerine katılımını etkilemektedir. Lider olma motivasyonu çalışması sonrasında lider olmaya ilişkin motivasyonla beraber duygu durumlarının da önemine dikkat çekerek lider olma kaygısı yapısı geliştirilmiştir. Lider olma kaygısını geliştiren Aycan ve Shelia (2019: 13)'da bireyin kişilik özellikleri ile lider olma kaygısının ilişkili olabileceğini ifade ederek gelecek araştırmalar için yol göstermiştir. Bu doğrultuda ifade edilen tüm teorik nedenler ve ilişkilendirmeler ile kişilik temelli dünya görüşlerinin lider olma kaygısına doğrudan ya da dolaylı etkilerinin olabileceği değerlendirilmiştir.

1.5.2. Lider Olma Kaygısı ve Otantiklik İlişkisi

Lider olma kaygısı ve otantiklik ilişkisini değerlendiren doğrudan yapılmış bir çalışma mevcut değildir. Ancak otantiklik gibi kişisel özelliklerle kariyere ilişkin karar verme süreçleri arasındaki ilişkileri inceleyen araştırmaların olduğu görölmektedir. White (2011) çalışmasında otantiklik ve çalışma hayatıyla ilgili kaygıları, özellikle de bireyin kariyeriyle ilgili karar verme sürecinde yaşadığı kararsızlıklar arasındaki ilişkileri incelemiştir. White (2011: 13), otantiklik ve karar verme aşamasında yaşanan sıkıntılar arasındaki ilişkileri araştırma sürecinde, duygu durumlarının ve kişilik özelliklerinin önemli olduğunu ifade etmiştir. Benzer olarak gerçekleştirilen bir takım çalışma da bireyin duygularının ve kişisel özelliklerinin kariyeriyle ilgili karar verme aşamalarında yaşadığı zorluklarda rol oynadığını göstermektedir (Brown ve Rector, 2008; Saka vd., 2008; White, 2011). Otantiklik kavramı öz farkındalık bileşeni sebebiyle kariyere ilişkin kararsızlık yaşama durumlarıyla ilişki içerisindedir. Çünkü öz farkındalık kavramının otantikliğin kavramsallaştırılmasında kritik bir yapı olduğu düşünölmektedir. Bireylerin düşüncelerinin, duygularının ve değerlerinin farkında olmadan gerçek benliklerine göre yaşayamayacağı, davranamayacağı değerlendirilmektedir. Gerçek benliklerine göre hareket edemeyen bireylerin ise otantik olamayacağı düşünölmektedir (White, 2011: 14).

Otantiklik kavramıyla ilgili yapılan tanımlamalara göre otantiklik seviyesi yüksek bireylerin ilişkilerinde daha dürüst, daha bilgi sahibi ve açık oldukları düşünülmektedir. Buna göre otantiklik düzeyleri yüksek bireylerin değerlendirme, yargılama düzeylerinin de uygun olduğu değerlendirilmiş ve bireylerin otantiklik seviyesi arttıkça kariyerlerine ilişkin daha az kararsızlık yaşamalarının beklendiği ifade edilmiştir (White ve Tracey, 2011: 220). Otantiklikten uzaklaşan bireylerin ise kendilerini daha olumsuz değerlendirdikleri görülmüş, buna bağlı olarak depresyon ve kaygı yaşama olasılıklarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu durumun sebebinin oldukları gibi yaşayamayan, özgün olamayan bireylerin sosyal olarak da kabul görmeme kaygısı yaşamalarının olduğu anlaşılmıştır (Lopez ve Rice, 2006; Bryan vd., 2017; İlhan ve Özdemir, 2013; Wang, 2016).

Lider olma kaygısının kuramsal olarak kendini sabotaj teorisi ile de ilişkili olduğu bilinmektedir. Kendini sabotaj bireylerin gelecekte karşılaşılabileceği olası kötü performans ya da başarısızlık durumuna karşı kaçınma ya da bahane yaratma davranışı olarak tanımlanmıştır (Lovejoy ve Durik, 2010). Lider olma kaygısının teorik bir bileşeni olan kendini sabotaj ile otantiklik arasında yapılan araştırmaların mevcut olduğu ve aralarında anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Sarıçalı (2014)'nın gerçekleştirdiği araştırmada bireylerin kendini sabotaj ya da diğer ifadeyle kendini engelleme alguları ile otantiklik düzeyleri arasında anlamlı ve negatif yönde bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Benzer olarak Akın ve Akın (2014)'ın gerçekleştirdikleri araştırmada kendini sabotaj durumu ile otantik yaşamın negatif yönde, dış etkiyi kabullenme ve kendine yabancılaşma boyutlarının ise pozitif yönde ilişkili oldukları anlaşılmaktadır.

Lider olma kaygısı ile otantiklik arasında doğrudan bir çalışma olmamasına rağmen otantiklik ile kaygı, kariyere ilişkin karar verme, öz engelleme, sosyal olarak kabul görmeme, psikolojik iyi oluş ve nevroz gibi değişkenlerin ilişki içinde oldukları görülmektedir. Bu bağlamda otantiklik araştırmalarının sonuçları değerlendirildiğinde, otantik bireylerin lider olma kaygılarının düşük, dış etkiyi kabullenen ve kendine yabancılaşan dolayısıyla otantik olmayan bireylerin ise lider olma kaygılarının yüksek seviyede olabileceği düşünülmektedir. Buna göre kişisel bir özellik olarak değerlendirilen otantik olmanın ya da otantiklikten uzaklaşmanın lider olma kaygısına olası etkilerinin incelenmesi amacıyla ilişkiler kurulmuş ve araştırma gerçekleştirilmiştir.

1.5.3. Lider Olma Kaygısı ile Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık İlişkisi

Yapılan çeşitli araştırmalarda aktivizme katılmanın bireylerin iyi oluşlarının ve mutluluklarının üzerinde pozitif, bireysel kaygı ve endişelerinin üzerinde ise negatif etkilerinin olduğu görülmektedir. Ancak aktivizme katılmanın bireylerin lider olmaya ilişkin adaylıklarını değerlendirirken yaşayacakları duygu durumlarının üzerinde doğrudan bir etkisinin olduğu ifadeye ya da çalışmaya rastlanmamıştır.

Bu araştırmada bireyin kendi değerleri doğrultusunda yaşamasının dolayısıyla otantik olmasının ya da dış etkilere maruz kalmasının ve kendisine yabancılaşmasının sonucunda otantiklikten uzaklaşmasının, lider olma kaygısına etkisinin olabileceği bir önceki başlıkta sebepleriyle beraber ifade edilmiştir. Otantiklikten uzaklaşmayan bireylerin de aktivizm gibi gönüllü eylemlere katılıma daha yatkın oldukları değerlendirilmektedir. Çünkü değerleri ve amaçları ile ilişkili, içten ve özerk olabilen bireylerin diğerleri için faydalı davranışta bulunmalarının kendi iyi oluşlarını da pozitif yönde etkilediği görülmektedir (Compton ve Hoffman, 2013; Deci ve Ryan, 2008; Ryan ve Deci, 2017). Dolayısıyla kendi değerleri doğrultusunda yaşayan ve sahte olmayan bireylerin gönüllü bir davranışta bulunma hareketi olan aktivizme katılma olasılıklarının da yüksek olduğu düşünülmektedir.

Aktivizme katılma gibi gönüllülük faaliyetlerinin diğer bireylerle ilişki içerisinde bulunarak zorlayıcı görevlerde, meydan okuma faaliyetlerinde yer almayı kapsadığı ve aktivizme katılma sonucunda bireyin yeterlik gibi öz belirleme duygularının arttığı görülmüştür (Deci ve Ryan, 2000; Meier ve Stutzer, 2008). Benzer olarak kendince motive olan ve aktivizme katılan bireylerin, dışsal olarak motive olanlara göre dayanıklılık ve performans gibi konularda daha iyi oldukları ortaya çıkmıştır (Deci ve Ryan, 2008; Ryan ve Deci, 2017). Ayrıca aktivizme zaman ayıran bireylerin endişe ve kaygı düzeylerinin (Boehnke ve Wong, 2011) ve tükenmişlik durumlarının (Einwohner, 2002) azaldığı çeşitli çalışmalarda ortaya konmuştur. Aktivizme katılma sonucu gerçekleşen sonuçlar ele alındığında diğerleri için gönüllü olan, ortak bir amaç için biraraya gelip genel olarak çıkar beklemeyen bireylerin lider olma kaygılarının azalabileceği değerlendirilip değişkenler arasında ilişki kurulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bireyler liderlik pozisyonunun beraberinde getireceği olası negatif sonuçları düşünerek liderlik için hevesli olmayabilir ve kendilerini aday göstermeyebilirler. Bunun sonucunda ise istenmeyen liderlik vasıflarına sahip bireyler kendilerini aday gösterebilmektedir. Narsist, yıkıcı ve zorba gibi toksik liderlik gösterme potansiyeli olan, istenmeyen vasıflara sahip bireylerin liderlik pozisyonuna gelmelerinin yaratacağı birçok olumsuzluk örgütlerin büyük bedeller ödemesine sebep olmaktadır. Dolayısıyla liderlik pozisyonu için uygun kriterlere sahip, ancak yaşadığı kaygıdan dolayı kendilerini aday olarak göstermeyen bireylerin kaygı düzeylerini ve kaygı duyma sebeplerini tespit etmek oldukça önemlidir. Bu doğrultuda liderlik pozisyonu için hevesli olmayan bireyleri tespit edip kaygı düzeylerini açıklayan değişkenlerle beraber araştırmalar yapmak uygun, etkili ve başarı potansiyeli yüksek bireylerin liderlik pozisyonu için istekli birer aday olmalarına katkı sağlayabilir.

Araştırmanın temel amacı geleceğin liderleri olarak değerlendirilen bireylerin lider olma kaygılarını tespit edip, araştırmada yer alan değişkenler aracılığıyla ifade etmektir. Buradan yola çıkarak öncelikle bireylerin sahip oldukları dünya görüşlerinin, otantiklik düzeylerinin ve aktivist kimliklerinin lider olma kaygılarına etkisinin ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Sonrasında ise lider olma kaygısını etkileyen değişkenlerin tespit edilip, bireyin kaygı düzeyinin uygun seviyede olması için öneriler getirmek istenmektedir.

Bu bağlamda araştırma modelinde yer alan dünya görüşleri, otantiklik düzeyleri, aktivizme katılma ve kendini aktivist olarak tanımlama düzeylerinin tespit edilmesi de araştırmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır. Bu kapsamda araştırmanın alt amaçları:

- Bireylerin sahip oldukları dünya görüşlerinin tespit edilmesi,
- Bireylerin otantiklik düzeylerinin tespit edilmesi,
- Bireylerin aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeylerinin tespit edilmesi,
- Demografik özelliklerin araştırmada yer alan değişkenlere etkisinin tespit edilmesi,

- Lider olma kaygısı ifade edilirken otantikliğin ya da aktivist kimlik ve aktivizme bağlılığın olası aracı etkilerinin tespit edilmesi olarak belirlenmiştir.

2.2. ARAŞTIRMANIN MODELİ VE HİPOTEZLERİ

Araştırmada yer alan değişkenlerin dayandırıldığı teoriler doğrultusunda bireylerin sahip oldukları dünya görüşlerinin, otantiklik düzeylerinin ve aktivist kimlik, aktivizme bağlılık düzeylerinin lider olma kaygıları üzerinde anlamlı bir etkisinin olup olmadığını tespit etmek ve araştırmada yer alan değişkenlerin birbiriyle olan ilişkilerini ortaya çıkarmak amacıyla aşağıdaki hipotezler geliştirilmiştir:

H₁: Bireylerin sahip olduğu dünya görüşlerinin lider olma kaygıları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H₂: Bireylerin sahip olduğu dünya görüşlerinin otantiklik düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

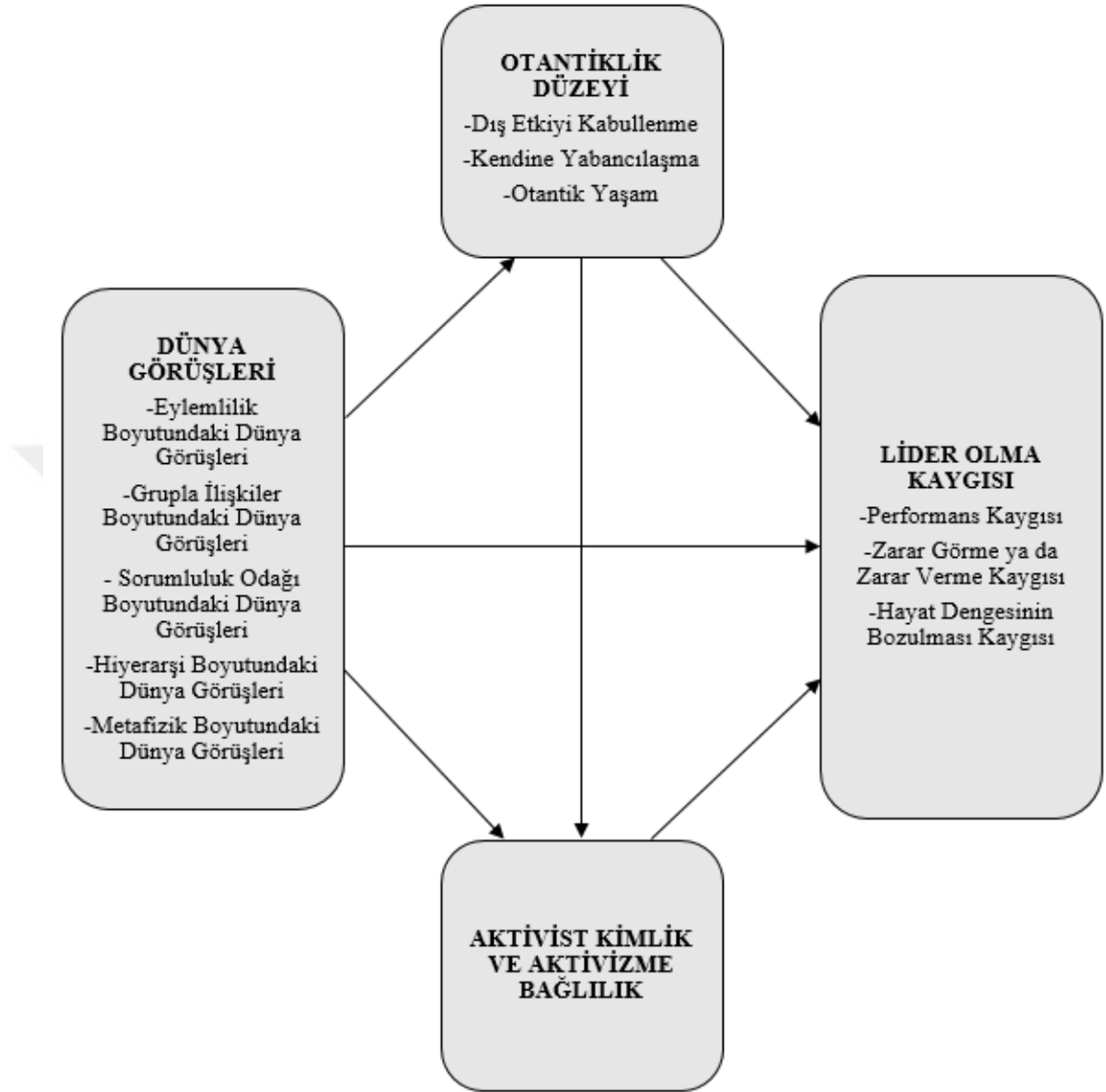
H₃: Bireylerin sahip olduğu dünya görüşlerinin aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H₄: Bireylerin otantiklik düzeylerinin lider olma kaygıları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H₅: Bireylerin aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeylerinin lider olma kaygıları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

H₆: Bireylerin otantiklik düzeylerinin aktivistlik kimlik ve aktivizme bağlılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

Araştırma hipotezlerine ilişkin oluşturulan model Şekil 7’de gösterilmektedir.

Şekil 7. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın temel bağımsız değişkeni dünya görüşleridir. Her dünya görüşü boyutu birbirinden farklı, zıt kutuplarda iki dünya görüşünü temsil etmektedir. Araştırma modeline göre lider olma kaygısı araştırmanın bağımlı değişkenidir. Bireylerin sahip oldukları dünya görüşlerinin lider olma kaygısına doğrudan etkisinin olabileceği gibi otantiklik ya da aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık üzerinden dolaylı etkilerinin de olabileceği değerlendirilmiştir. Ayrıca otantiklik ile aktivist kimlik ve aktivizme bağlılığın da lider olma kaygısına olası etkileri modelde gösterilmektedir.

2.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmada birincil kaynaklardan veri toplamak için hazırlanmış sistematik bir soru formu olan anket kullanılmıştır. Dolayısıyla araştırma nicel araştırma özelliğine sahiptir. Anket yöntemi ekonomik olması ve birden fazla konu hakkında veri toplayabilme imkanı vermesinden dolayı tercih edilmiştir. Araştırmada kullanılan anket formunda, demografik bilgilerin yer aldığı ifadeler ve araştırmaya ait 4 farklı ölçek yer almaktadır. Bu çalışma pilot (araştırma 1) ve asıl araştırma (araştırma 2) olmak üzere 2 aşamadan oluşmaktadır. Araştırma sürecinde test edilecek hipotezlere ilişkin ön bilgi edinme, araştırmada yer alan ölçeklerin geçerlik ve güvenilirliklerini test etme, anlaşılmayan ifadeleri tespit etme ve katılımcı tepkileri hakkında fikir sahibi olmak için öncelikle pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma yapılmasının temel amacı, asıl araştırma için en uygun verileri hazırlayabilmek ve asıl araştırma sonrası elde edilecek sonuçları güvenle genelleymektir. Pilot çalışma ve asıl çalışmanın bulgularına ilişkin veriler sonraki başlıklarda detaylı olarak ifade edilmiştir. Pilot çalışmaya ait anket formu Ek-1’de, asıl çalışmaya ait anket formu ise Ek-2’de yer almaktadır.

Araştırmada toplanan verilerin analizi IBM SPSS 22 ve AMOS 21.0 programları aracılığıyla yapılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin tanımlayıcı özellikleri ortalama, sayı, frekans, standart sapma ve yüzde dağılımı gibi ölçü birimleriyle ifade edilmiştir. Analiz işlemleri yapılmadan önce araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin güvenilirlik analizleri ve faktör analizleri gerçekleştirilmiş, verilerin normal dağılıma uygunluğunu test etmek amacıyla normallik testi yapılmıştır. Ardından araştırmanın hipotezleri doğrultusunda gözlenen değişkenlerle yol analizi yapılmış ve sonuçlar ifade edilmiştir.

2.4. EVREN VE ÖRNEKLEM

Araştırmanın temel bağımlı değişkeni lider olma kaygısıdır. Dolayısıyla geleceğin liderleri olarak değerlendirilen, lider olma potansiyeli yüksek bireyleri tespit edip araştırmaya katılım sağlamaları öncelikli amaç olmuştur. Araştırma için uygun örnekleme ulaşmak amacıyla Data Expert (2017) tarafından yapılan araştırma ve BMI tarafından yayınlanan araştırma analizi sonuçlarına ulaşılmıştır. BMI’in yayınladığı “C-Level Yöneticiler¹ Hangi Üniversiteden Mezun?” isimli araştırmanın sonuçları

¹ C-Level pozisyonlar üst düzey yönetici ünvanlarını ifade etmektedir. CEO (Chief Executive Officer) İcra kurulu yöneticisi, CHRO (Chief Human Resources Officer) İnsan Kaynakları Yöneticisi, CFO (Chief Financial Officer) Finans Departmanı Yöneticisi, CMO (Chief Marketing Officer) Pazarlama ve Satış Departmanı Yöneticisi, CTO (Chief Technology Officer) Teknoloji ve Ar-Ge’den Sorumlu Yönetici, CIO

değerlendirilerek bu tez çalışmasının evren ve örneklemine karar verilmiştir. BMI'ın yayınladığı sonuçlara göre yöneticilerin mezun oldukları üniversiteler ve bölümlere ait bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır (<http://www.bm-institute.com/haber/c-level-yoneticiler-hangi-universiteden.html>).

Tablo 2. C Level Yöneticiler Hangi Üniversitelerden ve Bölümlerden Mezun

C-LEVEL YÖNETİCİLER HANGİ ÜNİVERSİTELERDEN MEZUN?		C-LEVEL YÖNETİCİLER HANGİ BÖLÜMLERDEN MEZUN?	
1) Orta Doğu Teknik Üniversitesi	%14	1) İşletme	%18
2) Boğazici Üniversitesi	%12	2) Endüstri Mühendisliği	%9
3) İstanbul Teknik Üniversitesi	%10	3) Elektrik – Elektronik Mühendisliği	%8
4) Marmara Üniversitesi	%9	4) İnşaat Mühendisliği	%8
5) İstanbul Üniversitesi	%9	5) Makine Mühendisliği	%8
6) Hacettepe Üniversitesi	%6	6) Bilgisayar Mühendisliği	%8
7) Bilkent Üniversitesi	%6	7) İktisat	%6
8) Yıldız Teknik Üniversitesi	%4	8) Kimya Mühendisliği	%5
9) Koç Üniversitesi	%4	9) Siyaset Bilimi & Uluslararası İlişkiler	%5
10) Ankara Üniversitesi	%3	10) Hukuk	%3
11) Dokuz Eylül Üniversitesi	%3		
12) Galatasaray Üniversitesi	%2		
13) Sabancı Üniversitesi	%2		
14) Ege Üniversitesi	%2		
15) Yurtdışı Üniversite	%2		
16) Gazi Üniversitesi	%1		
17) Mimar Sinan Üniversitesi	%1		
18) Bilgi Üniversitesi	%0,8		
19) Bahçeşehir Üniversitesi	%0,8		
20) Anadolu Üniversitesi	%0,6		

Data Expert araştırma sürecinde 3850 üst düzey yöneticiyle görüşme gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucuna göre Türkiye'deki üst düzey yöneticilerin %14'ünün Orta Doğu Teknik Üniversitesi mezunu olduğu görülmüştür. Araştırmanın diğer bulgularına göre ilk 15 sırada İstanbul, Ankara ve İzmir illerinde yer alan köklü üniversitelerin olduğu ortaya çıkmıştır. Yöneticilerin mezun oldukları bölümler incelendiğinde İşletme bölümünün %18 ile birinci sırada, mühendislik bölümlerinin (toplamda %46) ise ikinci sırada yer aldığı görülmektedir. Sonrasında İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bölümlerinden İktisat bölümünün (%6), Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler bölümünün (%5) olduğu, Hukuk fakültesi mezunlarının ise araştırmanın %3'ünde yer aldıkları ifade edilmektedir.

(Chief Information Officer) Bilgi Sistemleri Departmanı Yöneticisi vb. (<https://toptalent.co/c-level-pozisyonlar-nelerdir-c-level-yoneticiler-kimlerdir>).

Araştırmacının çalıştığı alanı ve elde ettiği sonuçları genelleştireceği grup araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Evren içinde farklı yöntemler kullanılarak seçilen ve yeterli ölçüde evreni temsil ettiği düşünülen grup ise örnekleme oluşturmaktadır (Saruhan ve Özdemirci, 2016: 197). Bu bağlamda araştırmanın evrenini Data Expert (2017) tarafından yapılan çalışmada tespit edilen üniversitelerde ve belirtilen bölümlerinde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmanın evrenini temsil edebilecek bir örneklem grubuna ulaşmak amacıyla Ankara, İstanbul ve İzmir illerinde yer alan Ortadoğu Teknik Üniversitesi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversite'lerinin 2018-2019 eğitim öğretim yılında öğrenim gören lisans öğrencilerine ulaşılmıştır. Dolayısıyla araştırmada olasılığa dayalı olmayan bir örnekleme yöntemi olan kasti örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Kasti örnekleme yönteminde araştırmacı konuyla ilgili sorulara yanıt alabileceği katılımcılara ulaşmaya (Karagöz, 2017: 66) ve araştırmanın amacıyla ilgili en uygun katılımcıları örnekleme almaya çalışmaktadır (Gürbüz ve Şahin, 2016: 134). Araştırmada yer alan üniversiteler, bu çalışmanın evrenini oluşturan ve Tablo 2'de yer alan üniversiteler arasında yaklaşık %50 oranında paya sahiptir. Ek olarak araştırmada yer alan katılımcılar ağırlıklı olarak İşletme ve Mühendislik bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Bundan dolayı araştırmanın evreni temsil etme kabiliyetinin olduğu değerlendirilmektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan 7 üniversitede öğrenim gören 1120 üniversite öğrencisiyle karşılıklı görüşmeler yapılarak anket uygulaması gerçekleştirilmiştir. 98 adet anket eksik, geçersiz doldurulmasından dolayı analizden çıkartılmış ve 1022 adet anket ile veri analizi yapılmıştır. Örnekleme oluşturan 1022 kişinin %47,2'si erkek, %52,8'i ise kadındır. Örnekleme yer alan öğrencilerin üniversitelere göre dağılımı %29,5 Orta Doğu Teknik Üniversitesi, %16,2 Hacettepe Üniversitesi, %14,6 İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, %13,5 Marmara Üniversitesi, %11,1 İstanbul Üniversitesi, %8,2 Ege Üniversitesi, %6,9 Dokuz Eylül Üniversitesi olarak gerçekleşmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın dayandığı evren ve örneklem olan Data Expert araştırmasında yer alan ilk 15 üniversite içerisinde 1., 4., 5., 6., 7., 11. ve 14. sıralarında yer alan üniversitelerde öğrenim gören katılımcılardan veriler toplanmıştır. Örnekleme ilişkin demografik bilgiler detaylı olarak araştırmanın bulguları kısmında ifade edilmiştir.

Araştırmaya ilişkin evren büyüklüğü ve örneklem hakkında yapılan değerlendirmelerde evren büyüklüğünün 500.000 kişi ve altı olarak ele alındığında %95 güven aralığında 384 katılımcının, %99 güven aralığında ise 664 katılımcının örneklem için yeterli olduğu ifade edilmektedir (Gürbüz ve Şahin, 2016: 132). Buna göre araştırma sürecinde toplanan 1022 verinin evreni temsil etme gücünün yüksek olduğu ifade edilebilir.

2.5. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI VE SÜRECİ

Araştırmada kullanılan anket formlarının ilk versiyonu ile Şubat 2019 ile Nisan 2019 tarihleri arasında İzmir ilinde yer alan Ege Üniversitesi ve İzmir Katip Çelebi Üniversitesi'nde öğrenim gören lisans öğrencileriyle pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma sürecinin tamamlanmasının ardından gerçekleştirilen analizlerin sonuçlarına ve katılımcıların taleplerine göre anket formlarında çalışmanın orijinal yapısını bozmayacak şekilde bir takım değişiklikler yapılmıştır. Yapılan değişiklikler danışman öğretim üyesi ve alanındaki uzman öğretim üyelerince tekrar kontrol edilmiştir. Dilimize ilk kez çevirisi gerçekleştirilen ölçekler ve yapılan değişikliklere ilişkin detaylı bilgi sonraki başlıklarda verilmiştir.

Pilot çalışmanın ardından yapılan değişikliklerle asıl çalışmaya ait anket formunun son versiyonu oluşturulmuştur. Asıl araştırma ise anket formunun son versiyonu ile Nisan 2019 ile Haziran 2019 tarihleri arasında, Ankara, İstanbul ve İzmir illerindeki Ortadoğu Teknik Üniversitesi, İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, Marmara Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Dokuz Eylül Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrencilerle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya katılan öğrenciler ağırlıklı olarak Mühendislik Fakültesi ve İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileridir.

Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin tüm bilgiler bulgular başlığında ifade edilmiştir. Asıl çalışmada kullanılan anket formunda öncelikle katılımcılara çalışmanın amacıyla ilgili kısa bilgi verilmiş ardından araştırma soruları 5 bölüm olarak katılımcılara sunulmuştur. Birinci bölümde katılımcılara ait tanımlayıcı bilgilere ulaşmak amacıyla demografik sorular bulunmaktadır. Kişisel bilgileri toplamayı amaçlayan bu bölümde katılımcıların cinsiyeti, öğrenim gördüğü üniversite, bölümü, sınıfı, anne mesleği, baba mesleği ve 15 yaşına kadar büyüdükleri yerlere ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümde Aycan ve Shelia (2019) tarafından geliştirilen bireylerin lider

olma kaygılarını araştırmaya yönelik Lider Olma Kaygısı Ölçeği'ne ilişkin 16 adet ifade bulunmaktadır. Üçüncü bölümde bireylerin sahip oldukları dünya görüşlerini değerlendirmek amacıyla Koltko-Rivera (2000) tarafından geliştirilmiş 46 adet ifadeden oluşan Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı yer almaktadır. Dördüncü bölümde ise bireylerin aktivizme katılma ve kendilerini aktivist olarak tanımlama düzeylerini değerlendirmek amacıyla Klar ve Kasser (2009) tarafından geliştirilen Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği'ne ait 8 adet ifade bulunmaktadır. Son olarak beşinci bölümde Wood ve arkadaşları (2008) tarafından geliştirilen ve dilimize İlhan ve Özdemir (2013) tarafından çevrilen Otantiklik Ölçeği'ne ilişkin 12 adet ifadeye yer verilmiştir. Pilot çalışma sürecinde katılımcılar genel olarak Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nı yanıtlarken ifadelerin uzun sürmesinden dolayı sıkıldıklarını, ifadeleri anlamakta güçlük yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bundan dolayı asıl araştırma anket formu düzenlenirken Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'na ilişkin soruların bir kısmı beşinci bölümün sonuna ilave edilerek katılımcıların sıkılmaması hedeflenmiştir. Katılımcılara sunulan anket formuyla kendilerini objektif olarak değerlendirerek en uygun ifadeyi işaretlemeleri istenmiştir. Bu doğrultuda araştırma boyunca tüm katılımcılarla birebir görüşülmüş, katılımcı tarafından anlaşılmayan ifadeler hakkında detaylı bilgi verilmiştir.

Araştırmada yer alan ifadelere ilişkin yapılan puanlamalar ölçeğin orijinal değerlendirmesinde olduğu gibi katılımcılara sunulmuştur. Bu doğrultuda Lider Olma Kaygısı Ölçeği'nde 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Katılımcılardan ölçekte yer alan ifadelerin karşılığında (1) "Beni Hiç Kaygılandırmaz" (5) "Beni Çok Kaygılandırır" arasında değişen puanlama yapmaları istenmiştir. Dünya Görüşü Değerlendirme Ölçeği, Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği ve Otantiklik Ölçeği'nde ise araştırmaların orijinal formunda olduğu gibi 7'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Katılımcılardan sorulara (1) "Kesinlikle Katılmıyorum", (7) "Kesinlikle Katılıyorum" arasında değişen puanlamalar yapmaları istenmiştir. Araştırmada kullanılan anket formları Ek-1 ve Ek-2'de yer almaktadır.

2.5.1. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı

Bireylerin sahip oldukları dünya görüşlerini değerlendirmek amacıyla Koltko-Rivera (2000)'nin kendi doktora tezinde geliştirdiği orijinalinde 54 soru ve 6 boyuttan oluşan 7'li Likert tipi "Worldview Assessment Instrument (WAS)" Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı kullanılmıştır. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı sorumluluk

odağı, eylemlilik, grupla ilişkiler, hiyerarşi, metafizik ve değişebilirlik boyutlarındaki dünya görüşlerini temsil etmekte, her boyut 2 farklı dünya görüşünü ifade etmektedir. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nın boyutları ve temsil ettiği dünya görüşleri Tablo 3'de detaylı olarak gösterilmektedir. Koltko-Rivera Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nı geliştirme sürecinde örnekleminin ağırlığını lisans ve lisansüstü öğrencilerin oluşturduğu 5 farklı çalışma yapmış ve ilk denemelerinde 7 boyut ve 150 ifadeden oluşan ölçeği gerçekleştirdiği son analizlerin ardından 54 ifade ve 6 boyut olarak revize etmiştir. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'na göre, bireylerin ifadelere verdiği yanıtlar 1 ile 7 puan arasında puanlanarak ilgili boyutun toplam skoru alınmaktadır. Koltko- Rivera (2000) katılımcıların ölçekte yer alan ifadeleri anlamaması durumunda yanına “??” ifadesini eklemesini, bu maddelerin 4 puan olarak değerlendirilmesini ve bir formda 4'den fazla boş cevabın ya da “??” olması durumunda değerlendirmeye alınmaması gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcıların verdiği cevaplar ve toplam skorlarına göre sahip oldukları değerlendirilen dünya görüşleri Tablo 3'de gösterilmektedir.

Tablo 3. Toplam Puana Göre Dünya Görüşlerini Değerlendirme

Boyut	Toplam Puana Göre Dünya Görüşü	Toplam Puana Göre Dünya Görüşü
Metafizik	(40 Üzeri) Spiritüalist	(40 Altı) Materyalist
Sorumluluk Odağı	(56 Üzeri) Dışsal	(56 Altı) İçsel
Eylemlilik	(32 Üzeri) Hür İrade	(32 Altı) Determinist
Grupla İlişkiler	(48 Üzeri) Toplulukçu	(48 Altı) Bireyci
Hiyerarşi	(24 Üzeri) Dikey	(24 Altı) Yatay
Değişebilirlik	(16 Üzeri) Değişebilir	(16 Altı) Değişmez

Tablo 3'de yer alan toplam skor puanlarına göre değerlendirme detaylı olarak incelendiğinde;

- Katılımcıların metafizik boyutundaki dünya görüşlerini değerlendiren ifadelere verdiği yanıtlar toplamı 40 puan altı ise katılımcıların dünya görüşü materyalist, 40 puan ve üstü ise spiritüalist dünya görüşüne sahip olarak değerlendirilmektedir.
- Katılımcıların sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşlerini değerlendiren ifadelere verdiği yanıtlar toplamı 56 puan altı ise katılımcıların dünya görüşü içsel sorumluluk odağına, 56 puan ve üstü ise dışsal sorumluluk odağına sahip olarak değerlendirilmektedir.

- Katılımcıların eylemlilik boyutundaki dünya görüşlerini değerlendiren ifadelerle verdiği yanıtlar toplamı 32 puan altı ise determinist, 32 puan ve üzeri ise hür irade dünya görüşüne sahip olarak değerlendirilmektedir.
- Katılımcıların grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşlerini değerlendiren ifadelerle verdiği yanıtlar toplamı 48 puan altı ise bireyci, 48 puan ve üzeri ise toplulukçu dünya görüşüne sahip olarak değerlendirilmektedir.
- Katılımcıların hiyerarşi boyutundaki dünya görüşlerini değerlendiren ifadelerle verdiği yanıtlar toplamı 24 puan altı ise yatay hiyerarşi, 24 puan ve üzeri ise dikey hiyerarşi görüşüne sahip olarak değerlendirilmektedir.
- Katılımcıların değişebilirlik boyutundaki dünya görüşlerini değerlendiren ifadelerle verdiği yanıtlar toplamı 16 puan altı değişmeyen, sabit kişilik özelliği gösteren dünya görüşüne, 16 puan ve üzeri ise değişebilir kişilik özelliği gösteren dünya görüşüne sahip olarak değerlendirilmektedir.

Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nda yer alan ifadelerin hangi boyutu temsil ettiği ve ölçekte yer alan ters kontrol soruları detaylı olarak Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Boyutlarına Ait Bilgiler

Boyut	İfadeler	Ters Puanlanan İfadeler
Metafizik	3, 12, 16, 20, 24, 28, 37, 41, 45, 49	
Sorumluluk Odağı	1, 4, 8, 17, 21, 25, 27, 29, 33, 42, 46, 48, 50, 53	4, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 23, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 44, 45, 47, 48, 50, 52, 53, 54
Eylemlilik	5, 9, 13, 22, 30, 34, 38, 51	
Grupla İlişkiler	2, 6, 10, 14, 18, 26, 31, 35, 39, 43, 52, 54	
Hiyerarşi	7, 15, 23, 36, 40, 47	
Değişebilirlik	11, 19, 32, 44	

Tablo 4'de ifade edilen Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nın orijinal yapısında;

- Metafizik boyutunu 3, 12, 16, 20, 24, 28, 37, 41, 45 ve 49 numaralı ifadeler,
- Sorumluluk Odağı boyutunu 1, 4, 8, 17, 21, 25, 27, 29, 33, 42, 46, 48, 50 ve 53 numaralı ifadeler,
- Eylemlilik boyutunu 5, 9, 13, 22, 30, 34, 38 ve 51 numaralı ifadeler,
- Grupla İlişkiler boyutunu 2, 6, 10, 14, 18, 26, 31, 35, 39, 43, 52 ve 54 numaralı ifadeler,
- Hiyerarşi boyutunu 7, 15, 23, 36, 40 ve 47 numaralı ifadeler,

➤ Değişebilirlik boyutunu 11, 19, 32 ve 44 numaralı ifadeler temsil etmektedir.

Ölçekte yer alan 4, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19, 23, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 44, 45, 47, 48, 50, 52, 53 ve 54 numaralı ifadeler ise ters puanlanmaktadır.

Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Koltko- Rivera (2000)'ya göre ölçek aslında 6 farklı alt ölçekten oluşmaktadır. Çünkü her bir boyut ifadelerine verilen toplam skor puanlarına göre bireyin sahip olduğu farklı dünya görüşünü belirlemektedir. Dolayısıyla ölçekte yer alan boyutların geçerlik ve güvenilirliklerinin tek bir yapıdan ziyade ayrı ayrı değerlendirildiğinde uyum iyiliği değerlerinin referans değerlerinde olması ölçeğin kullanılması için yeterli sayılmaktadır (Koltko-Rivera, 2000). Koltko-Rivera ölçeği geliştirme sürecinde Tablo 5'de gösterilen güvenilirlik değerlerine ulaşmıştır.

Tablo 5. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Güvenilirlik Değerleri

Boyut	Cronbach's Alpha
Metafizik	0,91
Sorumluluk Odağı	0,80
Eylemlilik	0,81
Grupla İlişkiler	0,77
Hiyerarşi	0,71
Değişebilirlik	0,65

Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nda yer alan boyutların iç tutarlılık katsayısının (cronbach's alpha) metafizik boyutunda 0.91, sorumluluk odağı boyutunda 0.80, eylemlilik boyutunda 0.81, grupla ilişkiler boyutunda 0.77, hiyerarşi boyutunda 0.71, değişebilirlik boyutunda 0.65 olarak gerçekleştiği görülmektedir.

Koltko-Rivera (2000) gerçekleştirdiği geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin ardından ifadelerine ait faktör yüklerinin de referans değerleri arasında olduğunu ve Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nın kullanıma uygun olduğunu ifade etmiştir.

Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı dilimizde ilk kez bu araştırmada kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye çeviri sürecinde Brislin ve arkadaşları (1973)'nin önerdiği geri çeviri yönteminden faydalanılmıştır. Bu yöntem ölçeğin kullanılmasının amaçlandığı dile ilk çevirisi, ilk çevirinin değerlendirilmesi, geri çeviri, geri çevirinin tekrar değerlendirilmesi ve uzman görüşünden oluşan beş aşamalı bir süreçle gerçekleştirilmektedir. Ölçeğin orjinalinde yer alan ifadeler öncelikle yetkin Dil Bilimci iki öğretim üyesiyle beraber dilimize çevrilmiştir. Ardından alanında yetkin üç öğretim

üyeleri tarafından tekrar kontrol edilerek düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra Dil Bilimci öğretim üyeleri tarafından tekrar İngilizce'ye çevrilerek ifadelerin uygunluğu hakkında karşılaştırma yapılmıştır. Son olarak alanında uzman öğretim üyelerinin tekrar değerlendirmesiyle çeviri süreci tamamlanmıştır. Çeviri işlemlerinin ardından öncelikle pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışmayla ilgili bulgulara yer verilen başlıkta detaylı anlatıldığı üzere, pilot çalışmada ölçeğin güvenilirliğini bozan, Türkçe'ye çevrilmesinden ya da kültür vb. etkenlerden dolayı iyi anlaşılmadığı düşünülen maddeler ölçekten çıkartılmıştır. Pilot çalışma sürecinde katılımcılardan gelen geribildirimlerde ters soruların çok fazla olması, ölçekte yer alan ifadelerin çok uzun olması ve ifadelerin anlaşılmasında yaşanan zorluklara ilişkin şikayetler alınmıştır. Bu doğrultuda iki tane ters puanlanan ifade düz ifade olarak değiştirilmiş ve ters ifadelerin yerinde değişiklikler yapılmıştır. Metafizik boyutunda yer alan ifadelerin bir tanesi çok uzun olduğu için 2 ayrı madde olarak değiştirilmiştir. Bunun ardından ölçeğe ait ilk 35 ifade anket formunun birinci bölümüne yerleştirilirken son 11 ifade ise anket formunun en sonuna eklenmiştir. Ölçekle ilgili yapılan tüm değişiklikler çeviri sürecinde yer alan öğretim üyelerinin kontrolü ve onayı doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

Pilot çalışma sonrası analiz ve tekrar düzenleme işlemlerinin ardından Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nda yer alan toplam ifade sayısı 46'ya düşmüş, boyutlara ait ifadeler güncellenmiş, alınan toplam skor puanları ve karşılığı boyutlar tekrar belirlenmiştir.

Tüm analiz ve değerlendirme işlemlerinin ardından Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nın dilimizde 46 soru ve 6 boyut olarak kullanılmasının daha uygun olacağına karar verilmiştir. Dilimizde kullanılması uygun görülen Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nın boyutları, ifadeleri ve skor puanlarına ilişkin değerlendirmeler Tablo 6'da gösterilmektedir.

Tablo 6. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Türkçe Versiyonu

Boyut	Toplam Puan a Göre Dünya Görüşü	Toplam Puan a Göre Dünya Görüşü
Metafizik	(44 Üzeri) Spiritüalist	(44 Altı) Materyalist
Sorumluluk Odağı	(32 Üzeri) Dışsal	(32 Altı) İçsel
Eylemlilik	(28 Üzeri) Hür İrade	(28 Altı) Determinist
Grupla İlişkiler	(44 Üzeri) Toplulukçu	(44 Altı) Bireyci
Hiyerarşi	(20 Üzeri) Dikey	(20 Altı) Yatay
Değişebilirlik	(16 Üzeri) Değişebilir	(16 Altı) Değişmez

Tablo 6’da yer alan Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı’nın dilimizde kullanılan son versiyonunun toplam skor puanlarına göre değerlendirmesini detaylı olarak incelendiğinde;

- Katılımcıların metafizik boyutundaki dünya görüşlerini değerlendiren ifadelere verdiği yanıtlar toplamı 44 puan altı ise katılımcıların dünya görüşü materyalist, 44 puan ve üstü ise spiritüalist dünya görüşüne sahip olarak değerlendirilmektedir.
- Katılımcıların sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşlerini değerlendiren ifadelere verdiği yanıtlar toplamı 32 puan altı ise katılımcılar içsel sorumluluk odağı, 32 puan ve üstü ise dışsal sorumluluk odağına dünya görüşüne sahip olarak değerlendirilmektedir.
- Katılımcıların eylemlilik boyutundaki dünya görüşlerini değerlendiren ifadelere verdiği yanıtlar toplamı 28 puan altı ise determinist, 28 puan ve üzeri ise hür irade dünya görüşüne sahip olarak değerlendirilmektedir.
- Katılımcıların grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşlerini değerlendiren ifadelere verdiği yanıtlar toplamı 44 puan altı ise bireyci, 44 puan ve üzeri ise toplulukçu dünya görüşüne sahip olarak değerlendirilmektedir.
- Katılımcıların hiyerarşi boyutundaki dünya görüşlerini değerlendiren ifadelere verdiği yanıtlar toplamı 20 puan altı ise yatay hiyerarşi, 20 puan ve üzeri ise dikey hiyerarşi dünya görüşüne sahip olarak değerlendirilmektedir.
- Katılımcıların değişebilirlik boyutundaki dünya görüşlerini değerlendiren ifadelere verdiği yanıtlar toplamı 16 puan altı ise değişmeyen, sabit kişilik özelliği gösteren, 16 puan ve üzeri ise değişebilir kişilik özelliği gösteren dünya görüşüne sahip olarak değerlendirilmektedir.

Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı’nın dilimizde kullanılmasının uygun görüldüğü son versiyonunda, ölçekte yer alan ifadelerin temsil ettiği boyutlar ve ölçekte yer alan ters kontrol soruları Tablo 7’de gösterilmektedir.

Tablo 7. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Türkçe Versiyonu Boyutları

Boyut	İfadeler	Ters Puanlanan İfadeler
Metafizik	19, 20, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 30, 31, 32	
Sorumluluk Odağı	35, 36, 37, 40, 41, 42, 43, 44	11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18,
Eylemlilik	1, 2, 3, 4, 5, 11, 12	28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 40,
Grupla İlişkiler	6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18	41, 42, 43, 44, 45, 46
Hiyerarşi	25, 26, 27, 33, 34	
Değişebilirlik	38, 39, 45, 46	

Bu doğrultuda;

- Metafizik boyutunu 19, 20, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 30, 31, 32 numaralı ifadeler,
- Sorumluluk Odağı boyutunu 35, 36, 37, 40, 41, 42, 43, 44 numaralı ifadeler,
- Eylemlilik boyutunu 1, 2, 3, 4, 5, 11, 12 numaralı ifadeler,
- Grupla İlişkiler boyutunu 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18 numaralı ifadeler,
- Hiyerarşi boyutunu 25, 26, 27, 33, 34 numaralı ifadeler,
- Değişebilirlik boyutunu 38, 39, 45, 46 numaralı ifadeler oluşturmaktadır.

Ölçekte yer alan 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46 numaralı ifadeler ise ters puanlanmaktadır.

2.5.2. Otantiklik Ölçeği

Otantik olma düzeyini ölçmek amacıyla İlhan ve Özdemir (2013) tarafından Türkçe'ye uyarlaması yapılan Otantiklik Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeği Wood ve arkadaşları (2008) geliştirmiş ve orijinal ismi "Authenticity Scale" dir. 12 madde ve 3 alt boyuttan oluşan ölçek 7'li Likert olarak uygulanmıştır. 1'den 7'ye (Kesinlikle Katılmıyorum - Kesinlikle Katılıyorum) yapılan puanlamalarla, katılımcıların otantik yaşam, dış etkiyi kabullenme ve kendine yabancılaşma düzeylerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir. Wood ve arkadaşları (2008)'nin otantiklik ölçeğini geliştirme sürecinde birçok örneklem üzerinde çalışma gerçekleştirdiği görülmektedir. Yaptıkları çalışmaların sonucunda ölçeğe ilişkin doğrulayıcı faktör analizi uyum indeks değerlerinin uygun değerler aldığı görülmektedir (Wood vd., 2008: 393).

Otantiklik Ölçeği otantik yaşam, dış etkiyi kabullenme ve kendine yabancılaşma boyutları olmak üzere 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Otantik yaşam boyutu 1, 8, 9 ve 11

numaralı ifadelerden, dış etkiyi kabullenme boyutu 3, 4, 5 ve 6 numaralı ifadelerden, kendine yabancılaşma boyutu ise 2, 7, 10 ve 12 numaralı ifadelerden oluşmaktadır. Ölçekte ters soru bulunmamaktadır. İlhan ve Özdemir (2013)'e göre ölçek sonuçları boyut olarak değerlendirileceği gibi otantik yaşam boyutu skorlarından diğer boyutların skorlarının çıkartılmasıyla toplam otantiklik puanının da ölçülebileceği ifade edilmiştir. Kendine yabancılaşma ve dış etkiyi kabullenme düzeyleri otantik yaşamdan uzaklaşmayı ifade etmektedir (İlhan ve Özdemir, 2013: 143).

İlhan ve Özdemir (2013) ölçeğin dilimize uyarlama sürecini iki aşamada tamamlamıştır. Üniversite öğrencileri üzerinde yapılan araştırma sonucunda ölçeğe ilişkin doğrulayıcı faktör analizi uyum indeks değerleri $sd = [74.39/50]$ 1.49, RMSEA=.055, CFI=.95, GFI=.92 bulunmuştur. Ölçeğe ait iç tutarlılık katsayıları ise otantik yaşam boyutu için 0,62, dış etkiyi kabullenme boyutu için 0,67 ve kendine yabancılaşma boyutu için 0,79 olarak bulunmuştur. Araştırma sürecinde ulaşılan değerler ölçeğin uygun referans değerlerine sahip olduğunu göstermektedir.

2.5.3. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği

Bireylerin aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeylerinin tespit edilmesi amacıyla Klar ve Kasser (2009) tarafından geliştirilen 8 ifade ve tek boyuttan oluşan Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği kullanılmıştır. Klar ve Kasser ölçeği geliştirirken Sosyal Kimlik-Spesifik Kolektivizm Ölçeği'nin alt boyutu olan "Aktivist Kimlik" boyutuna ek olarak kendileri tarafından geliştirilen "Aktivizme Bağlılık" ifadelerini de ekleyerek Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği'ni oluşturmuştur. Ölçeğin literatürdeki adı "Activist Identity and Commitment Scale" dir. Ölçekte yer alan 4 ifade aktivist kimliği, 4 ifade ise aktivizme bağlılığı tespit etmeyi amaçlamıştır. Ölçeğin orijinalinde 1, 3, 5 ve 7. ifadeler aktivist kimlikle, 2, 4, 6 ve 8. ifadeler ise aktivizme bağlılıkla ilgilidir. Katılımcıların ifadelere verdiği yanıtlar 1 ile 7 (Hiç katılmıyorum - Tamamen Katılıyorum) arasında değişerek kendilerini aktivist olarak tanımlayanların skorları yüksek, tanımlamayanların skorları ise düşüktür. Ölçeğin geliştirilme sürecinde üniversite öğrencileri arasında yapılan birçok çalışma sonucunda iç tutarlılık katsayısının 0,96 olarak hesaplandığı ve faktör analizi sonuçlarının da uygun referans değerleri arasında yer aldığı görülmektedir (Klar ve Kasser, 2009: 760-761).

Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği dilimizde ilk kez bu çalışmada kullanılmıştır. Ölçeğin Türkçe'ye çevrilme sürecinde yine Brislin vd. (1973) önerdiği geri

çeviri yönteminden faydalanılmıştır. Öncelikle ölçekte yer alan ifadeler alanında yetkin Dil Bilimci iki öğretim üyesiyle beraber dilimize çevrilmiştir. Ardından ifadeler alanında yetkin üç öğretim üyesi tarafından tekrar kontrol edilerek düzeltmeler yapılmıştır. Daha sonra Dil Bilimci öğretim üyeleri tarafından tekrar İngilizce'ye çevrilerek ifadelerin uygunluğu hakkında karşılaştırma yapılmıştır. Son olarak alanında uzman öğretim üyelerinin tekrar değerlendirmesiyle çeviri süreci tamamlanmıştır. Çeviri sürecinin ardından araştırmanın bulguları kısmında yer alan pilot çalışma bölümünde detaylı anlatıldığı üzere, ölçege ait uyum iyiliği değerlerinin uygun olduğu görülmüş ve asıl çalışmaya herhangi bir değişiklik yapılmadan devam edilmiştir. Aktivizm kavramının kültürümüzde çok yer almadığı düşünülerek araştırma anketinde öncelikle aktivizm kavramıyla ilgili kısa bir tanım yapılmış, katılımcıların bu tanımı okuduktan sonra ankete yanıt vermeleri rica edilmiştir. İlgili tanım ve açıklamalar ek dosyasında yer alan araştırma anket formlarında bulunmaktadır.

2.5.4. Lider Olma Kaygısı Ölçeği

Lider olma kaygısını ölçmek amacıyla Aycan ve Shelia (2019) tarafından geliştirilen, 16 ifadeden oluşan 5'li Likert tipi Lider Olma Kaygısı (1-Çok Düşük Oranda Kaygılandırır - 5-Çok Büyük Oranda Kaygılandırır) Ölçeği kullanılmıştır. Düşük puan verilen ifadelerde bireyin lider olma kaygısının düşük, yüksek puan verilen ifadelerde bireyin lider olma kaygısının yüksek olduğu değerlendirilmektedir. Lider Olma Kaygısı ölçeği Performans Kaygısı, Zarar Görme ya da Zarar Verme Kaygısı ve Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı olmak üzere 3 boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 1, 5, 9, 13 ve 15. maddeler Performans Kaygısı boyutuna, 3, 7, 10, 11 ve 12. maddeler Zarar Görme veya Zarar Verme Kaygısı boyutuna, 2, 4, 6, 8, 14 ve 16. maddeler ise Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı boyutuna ait ifadelerdir (Aycan ve Shelia, 2019).

Aycan ve Shelia (2019)'nın gerçekleştirdikleri "*Leadership? No, Thanks!*" *A New Construct: Worries About Leadership* isimli çalışmada ölçeğin uyarlamasına ilişkin yapılan doğrulayıcı faktör analizine göre $\chi^2/df= 2.08$, AGFI=.93, CFI=.95, RMSEA= .046 bulunmuştur. Ek olarak alt boyutlara ilişkin iç tutarlılık değerleri; Performans Kaygısı 0,88, Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı 0,87, Zarar Görme veya Zarar Verme 0,82 olarak hesaplanmıştır. Geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin ardından ölçeğin uyum değerlerinin uygun olduğu görülmektedir. Lider Olma Kaygısı Ölçeği'ni çalışanlar üzerinde uygulayan Aycan ve Shelia'dan ölçeğin lisans öğrencileri üzerinde uygulanması

konusunda onay alınmış ve bu doğrultuda katılımcılara ölçek hakkında bilgi veren açıklama “Çalıştığınız/çalışacağınız kurumda bir liderlik pozisyonu için adaylığınızın söz konusu olduğunu düşünün. Liderlik pozisyonuna gelerseniz aşağıdakileri yaşama olasılığınız sizi ne oranda kaygılandırır?” ifadesiyle değiştirilerek örneklem grubuna iletilmiştir.

2.6. ARAŞTIRMA 1 BULGULARI (PİLOT ÇALIŞMA)

Araştırmada kullanılan ölçüm araçlarının güvenilirliğinin ve geçerliliğinin tespit edilmesi ve gerekiyorsa iyileştirmelerin yapılması, araştırmada kullanılan Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı ve Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçekleri’nin dilimizde ilk kez kullanılıyor olması, hipotezlerin tekrar gözden geçirilmesi ve seçilen örneklemin doğruluğunun tespiti amacıyla pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma sürecinde değerlendirilen verilerin iyi analiz edilerek gerekli düzenlemelerin yapılması asıl araştırmanın sunacağı katkıyı olumlu yönde etkileyebilir. Bundan dolayı pilot çalışmadan elde edilen veriler önem arz etmektedir. Pilot çalışma Şubat 2019-Nisan 2019 tarihleri arasında İzmir ilinde yer alan Katip Çelebi Üniversitesi ve Ege Üniversitesi’nde öğrenim gören 385 öğrencinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Katılımcılara Ek-1 formunda yer alan pilot çalışma anketi uygulanmıştır. Pilot çalışmaya ait tüm bilgiler Araştırma 1 bulguları başlığı altında verilmektedir.

2.6.1. Demografik Bulgular

Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 8’de gösterilmektedir.

Tablo 8. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Yüzde ve Frekans Dağılımları

Demografik Özellik	Kategori	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	185	48,1
	Erkek	200	51,9
Üniversite	Katip Çelebi Üniversitesi	251	65,2
	Ege Üniversitesi	134	34,8
Fakülte	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	122	31,7
	Mühendislik Fakültesi	263	68,3
Anne Mesleği	Kamu Sektörü	60	15,6
	Özel Sektör	65	16,9
	Girişimci	9	2,3
	Ev Hanımı	220	57,1
	Diğer (Emekli, vefat vb.)	31	8,1
Baba Mesleği	Kamu Sektörü	105	27,3
	Özel Sektör	144	34,4
	Girişimci	16	4,2
	Diğer (Emekli, vefat vb.)	120	31,2
15 Yaşına Kadar	İl	258	67

Yaşanılan Yer	İlçe	107	27,8
	Köy	20	5,2
<i>Toplam Katılımcı (N)</i>	385		

Pilot araştırmanın örnekleminde yer alan 385 öğrencinin %48,1'inin kadın, %51,9'unun ise erkek olduğu görülmektedir.

Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversiteye göre dağılımları incelendiğinde Katip Çelebi Üniversitesi'nin %65,2, Ege Üniversitesi'nin ise %34,8 olduğu ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya katılan öğrencilerin %68,3'ü Mühendislik Fakültesi'nde, %31,7'si ise İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenim görmektedir.

Tablo 8'e göre araştırmada yer alan katılımcıların anne meslekleri incelendiğinde en yüksek oranda %57,1 ev hanımı olduğu ortaya çıkmıştır. Ardından % 16,9 özel sektör çalışanı, %15,6 kamu çalışanı, %8,1'inin emekli ya da vefat ettiği, %2,3'lik kısmın ise girişimci olduğu görülmektedir.

Katılımcıların baba meslekleri değerlendirildiğinde ise %34,4'ü özel sektör çalışanı, %27,3'ü kamu sektörü çalışanı, %31,2'sinin emekli ya da vefat ettiği, %4'ünün de girişimci olduğu ortaya çıkmıştır.

Katılımcıların 15 yaşına kadar yaşadıkları yerlere ilişkin dağılımları incelendiğinde %67 il, %27,8 ilçe, %5,2 köy yanıtı verdikleri görülmektedir.

2.6.2. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracına Ait Güvenilirlik Analizi

Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Koltko-Rivera (2000) tarafından geliştirilmiş ve orijinalinde 6 boyut ve 54 ifadeden oluşmaktadır. Ölçeğin dilimize çevrilmesi sürecinde ölçeğin orijinalinde yer alan ifadeler alanında uzman öğretim üyelerince çevrilmiş ve kontrol edilmiştir. Ölçeğin dilimize çevrilme süreci, ifadelerin tekrar değerlendirilmesi ve ölçeğe ilişkin güvenilirlik analizi bu bölümde aşama aşama ifade edilmektedir. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'na ait ifadelerin dilimize çevrilmesi sonrası ölçeğe ait asıl ifadeler ve Türkçe karşılıkları Tablo 9'da gösterilmektedir.

Tablo 9. Dünya Görüşleri Değerlendirme Aracı İfadelerinin Türkçe Karşılıkları

Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Orjinali (Worldview Assessment Instrument)	İfadelerin Dilimize Çevrilmiş Hali (1. Aşama)
1. Some social groups can keep people down no matter how much the people want to succeed	1. İnsanlar ne kadar başarılı olmak istese de bazı sosyal gruplar insanları engelleyebilir.
2. My country's needs come before my own	2. Ülkemin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.
3. There is a real spiritual realm that affects our life in this world	3. Bu dünyada yaşamımızı etkileyen gerçek bir manevi alem vardır.
4. If you work hard and manage your Money well, you'll never have to worry about being poor	4. Eğer çok çalışıp iktisatlı davranırsan, fakir olmakla ilgili hiçbir zaman kaygı duymana gerek kalmaz
5. Free will is part of human nature	5. "Özgür/hür irade" insan doğasının bir parçasıdır.
6. My neighbourhood's needs come before my own	6. Komşumun ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.
7. A teacher should set rules in class rather than decide them along with the students.	7. Bir öğretmen sınıfta kural koyarken öğrencilerle birlikte karar vermektense ziyade kendisi kuralları koymalıdır.
8. Prejudice keeps many people from getting a job.	8. Önyargı bir çok insanın iş sahibi olmasını engeller.
9. The feeling that we have personal choice is actually just an illusion	9. Tercihlerimizin tamamen bize ait olduğunu düşünmek bir yanılgıdır.
10. Other people must take care of themselves; I've got to look out for Number one	10. Diğer insanlar kendi başlarının çaresine bakmalı. Ben öncelikle kendimi düşünürüm.
11. A person's character cannot be altered, tampered with, or changed.	11. Bir kişinin karakteri düzeltilemez, dönüştürülemez veya değiştirilemez.
12. When we die, we die; there is no continued existence.	12. Öldüğümüzde bitmiş oluruz. Artık devam edecek bir varoluş yoktur.
13. People only believe in "free will" because they are taught to believe in it.	13. İnsanlar özgür/hür iradeye inanır. Çünkü ona inanmaları öğretilmiştir..
14. My own goals are more important than the goals of my group, at work, school, or in my community.	14. Kişisel amaçlarım içinde bulunduğum okul, iş veya toplum grubunun amaçlarından daha önemlidir.
15. At home, important decisions should be made by the parents and children together.	15. Evde önemli kararları anne, baba ve çocuklar beraber vermelidir.
16. There is only matter; there is no substance such as "spirit"	16. Varolan şeylerin özünde ruh yoktur. Sadece madde vardır.
17. If people really want to succeed, they'll overcome any kind of discrimination.	17. İnsan isterse her türlü ayrımcılığa ve dezavantaja rağmen başarılı olabilir.
18. My family's needs come before my own.	18. Ailemin ihtiyaçları benim ihtiyaçlarımdan önce gelir.

19. Even a lot of bad friends cannot change a basically good child for long. 19. Genel olarak iyi olan bir çocuğu bir çok kötü arkadaşı dahi olsa değiştiremez.
20. Nothing is really “dead”: spirit infuses everything and everyone. 20. Hiç bir şey gerçekten ölmüş değildir: Ruhanilik/maneviyat herşeyi ve herkesi besler.
21. Poor people can justly blame society for their position in life. 21. Yoksul insanlar bu durumda olmalarından dolayı haklı olarak toplumu suçlayabilirler.
22. People really have “free will” in making choices for their lives. 22. Gerçekten de “Özgür/hür iradeye” sahip kişiler kendi yaşamları için seçim yaparlar.
23. At work, managers and workers should work together to make important business decisions. 23. İşyerinde yöneticiler ve çalışanlar işle ilgili önemli kararları beraber vermelidir.
24. People can actually receive revelation or visions from the spiritual realm. 24. İnsanlar aslında ruhani/manevi dünyadan ilham alabilirler.
25. When poor people do drugs, it is because society has made them desperate. 25. Yoksul insanların uyuşturucu kullanmasının sebebi toplumun onları umutsuzlaştırmasıdır.
26. In a company, it is better to contribute to the overall performance of one’s department rather than to just further one’s carrier 26. Bir şirkette kişinin bulunduğu departmanın toplam performansına katkıda bulunmak, sadece bir kişinin kariyerine katkıda bulunmaktan daha iyidir.
27. Poor people can justly blame rich people for their position in life. 27. Yoksul insanlar içinde buldukları konumdan dolayı haklı olarak zengin insanları suçlayabilirler.
28. Prayer may make someone feel good, but otherwise it is pointless. 28. Dua etmenin bir kişinin kendisini iyi hissetmesinin dışında bir faydası yoktur.
29. Unemployment exists because some people don’t want to work 29. İşsizlik sadece bazı insanların çalışmak istememesinden kaynaklıdır.
30. It may take a lot of effort, but a person can decide to change even a very old habit. 30. Kişi zor da olsa çok eski alışkanlıklarını değiştirebilir.
31. What I think I should do is more important to me than what the leaders of my spiritual community think I should do. 31. Kişisel olarak yapmak istediklerimi kendimi ait hissettiğim ruhani/manevi topluluk liderinin yapmamı istediklerinin önüne geçer.
32. Even “brainwashing” or torture cannot really change someone’s basic character. 32. Kişiye işkence yapılırsa da beyni de yıkansa temel karakteri tamamen değişmez
33. When poor people do drugs, it’s because they don’t want to improve themselves. 33. Yoksul insanlar kendilerini iyileştirmek istemedikleri için uyuşturucu kullanırlar.
34. Human beings are like computers: controlled by their programming, and without real choice. 34. İnsanlar bilgisayarlar gibidir. Gerçek seçimleri dışında otomatik programlama ile kontrol edilirler.
35. My first allegiance is to myself, rather than anyone or anything else. 35. Herhangi biri veya herhangi bir şeyden ziyade öncelikle kendime bağlıyım.
36. It is important for twelve year old children to obey their parents’ directions without dispute. 36. 12 yaşında bir çocuğun anne babasına itiraz etmeden onların kurallarına uyması önemlidir.

37. There is no such thing as an “ultimate” or spiritual reality beyond everyday life. 37. Günlük yaşamın ötesinde nihai ya da spritüal/manevi gerçeklik diye bir şey yoktur.
38. The idea of “free will” is a joke: there is no such thing. 38. “Özgür/hür irade” düşüncesi ütöpiktir. Öyle bir şey yoktur.
39. As an employee, the company’s needs come before my own. 39. Bir çalışan olarak, çalıştığım şirketin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.
40. The important decisions in a family should be made by the parents alone, rather than deciding along with the children. 40. Aileyle ilgili önemli kararlar çocuklarla beraber verilmesinden ziyade anne baba tarafından verilmelidir
41. Some people posses actual spiritual Powers like healing and being able to foresee the future. 41. Bazı insanlar geleceği tahmin edebilme ya da sezgileri ile geleceğe dair doğru kararlar verme gibi ruhani güçlere sahiptir.
42. People drop out of high school because of racism and prejudice in the school system. 42. İnsanlar liselerin sisteminde oluşan önyargı ve ırkçılık yüzünden liseden ayrılıyor.
43. I would donate my recreational spending Money for one month if the head of my religious congregation asked for a donation for necessary repairs to our house of worship. 43. Eğer içinde bulunduğum dini cemaatin başkanı ibadethanemizle ilgili gerekli onarımlar için bağış isterse, eğlence / sosyal yaşam için ayırmış olduğum 1 aylık maaşımı bağışlardım.
44. A basically kind, optimistic person will remain that way, even after surviving a hostage experience. 44. Nazik ve iyimser bir kişi, rehine olsa, nice zorluk veya tehdit içeren deneyimler yaşasa bile sonrasında yine nazik ve iyimser olarak yaşamına devam edebilir.
45. When people say they feel joy through spiritual experiences, this is just the power of suggestions. 45. İnsanlar ruhani/manevi deneyimlerle kendilerini mutlu hissettiklerini söylediklerinde, bu sadece bir düşüncenin/fikrin gücüdür.
46. A Shift in company policies can make even a hard working person unemployed and poor. 46. Şirket politikalarında yapılan bir değişiklik, çalışan bir kişiyi bile işsiz ve yoksul bırakabilir.
47. Teachers and students should work together to compose classroom rules. 47. Öğretmenler ve öğrenciler sınıf kurallarını oluşturmak için beraber çalışmalıdır.
48. No other group of people can keep you down if you are determined to succeed. 48. Başarılı olmak için kararlıysan hiçbir grup seni aşağı çekemez.
49. We can receive messages from spirits. 49. Ruhlar aleminden mesajlar alabiliriz.
50. Anyone who really wants to work can get a job 50. Gerçekten çalışmak isteyen bir kişi, isterse zorlanmadan iş bulabilir.
51. People can decide to live differently than any way they have ever been taught. 51. İnsanlar kendilerine öğretilenlerden veya dayatılan hayattan farklı yaşamaya karar verebilir.
52. I value my own freedom above even my family relationships. 52. Kendi özgürlüğüm aile ilişkilerimden bile daha değerlidir.

53. Anyone who really values education will be sure to graduate from high school, at least. 53. Eğitim almak isteyen insanların önünde en azından liseyi bitirinceye kadar bir engel yoktur.
54. I would rather spend time working on my own projects than serve on the local community board for free. 54. Yerel toplum kuruluşlarında ücretsiz olarak hizmet etmektense kendi projelerim üzerinde çalışmayı tercih ederim.

Ölçekte yer alan ifadelerin dilimize çevrilmesi ve uygunluğunun değerlendirilmesinin ardından ilk olarak 42. ve 47. maddeler uygun olmadığı gerekçesiyle araştırma dışında bırakılmıştır. Çeviri sürecinde yer alan öğretim üyelerinin görüşlerine göre 42. ve 47. maddelerin ifade etmeye çalıştığı asıl anlamı karşılamadığı gerekçesiyle dilimizde kullanılmasının uygun olmayabileceği değerlendirilmiştir. Bu işlemin ardından ters maddelerde, madde sıralamalarında ve boyutlarda hiçbir değişiklik yapılmadan pilot çalışma sürecine başlanmıştır. 52 madde ve 6 boyuttan oluşan ölçeğin dilimize çevrilmiş ilk versiyonu ile pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot çalışma sürecinde ölçekte yer alan boyutlar ve boyutlara ait ifadeler Tablo 10’da verilmiştir.

Tablo 10. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Boyutları ve İfadeleri -Araştırma 1

Boyut	İfade
Metafizik	3, 12, 16, 20, 24, 28, 37, 41, 45, 49
Sorumluluk Odağı	1, 4, 8, 17, 21, 25, 27, 29, 33, 46, 48, 50, 53
Eylemlilik	5, 9, 13, 22, 30, 34, 38, 51
Grupla İlişkiler	2, 6, 10, 14, 18, 26, 31, 35, 39, 43, 52, 54
Hiyerarşi	7, 15, 23, 36, 40
Değişebilirlik	11, 19, 32, 44

Pilot çalışma verilerinin toplanmasının ardından dilimize çevrilen ölçeğe ilişkin güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Güvenilirlik analizi, ölçme işleminin hatalardan arındırılmış olmasını temel almaktadır. Dolayısıyla araştırma sürecinde kullanılan ölçeklere ilişkin güvenilirlik analizi yapılarak ölçümdeki hatalar tespit edilmeye çalışılmıştır. Güvenilirliğe ilişkin verilere ulaşmanın çeşitli yolları mevcuttur. Bu çalışmada ise ölçüme ilişkin tutarlılık göstergesi olan cronbach’s alpha güvenilirlik katsayısının SPSS programı aracılığıyla değerlendirilmesiyle güvenilirlik verilerine ulaşılmıştır (Can, 2017: 387-388). Cronbach’s alpha güvenilirlik katsayısının aldığı değere göre ölçekle ilgili aşağıdaki değerlendirmeler yapılabilir (Karagöz, 2017: 445):

$0,00 \leq \alpha < 0,40$ ölçek güvenilir değildir.

$0,40 \leq \alpha < 0,60$ ölçeğin güvenilirliği düşüktür.

$0,60 \leq \alpha < 0,80$ ölçek oldukça güvenilirdir.

$0,80 \leq \alpha < 1$ ise yüksek derecede güvenilir bir ölçektir.

Ölçeğin dilimize çevrilmesi ve pilot araştırma gerçekleştirilmesinin ardından elde edilen güvenilirlik katsayıları Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Versiyon 1 Güvenilirlik Değerleri - Araştırma 1

Boyutlar	Sayı	İfadeler	Cronbach’s α
Metafizik	3	Bu dünyada yaşamımızı etkileyen gerçek bir manevi alem vardır	0,830
	12	Öldüğümüzde bitmiş oluruz. Artık devam edecek bir varoluş yoktur	
	16	Varolan şeylerin özünde ruh yoktur. Sadece madde vardır.	
	20	Hiç bir şey gerçekten ölmüş değildir: Ruhanilik/maneviyat herşeyi ve herkesi besler	
	24	İnsanlar aslında ruhani/manevi dünyadan ilham alabilirler.	
	28	Dua etmenin bir kişinin kendisini iyi hissetmesinin dışında bir faydası yoktur	
	37	Günlük yaşamın ötesinde nihai ya da spritüel/manevi gerçeklik diye bir şey yoktur	
	41	Bazı insanlar geleceği tahmin edebilme ya da sezgileri ile geleceğe dair doğru kararlar verme gibi ruhani güçlere sahiptir	
	45	İnsanlar ruhani/manevi deneyimlerle kendilerini mutlu hissettiklerini söylediklerinde, bu sadece bir düşüncenin/fikrin gücüdür	
	49	Ruhlar aleminden mesajlar alabiliriz	
Sorumluluk Odağı	1	İnsanlar ne kadar başarılı olmak istese de bazı sosyal gruplar insanları engelleyebilir.	0,361
	4	Eğer çok çalışıp iktisatlı davranırsan, fakir olmakla ilgili hiçbir zaman kaygı duymana gerek kalmaz	
	8	Önyargı birçok insanın iş sahibi olmasını engeller.	
	17	İnsan isterse her türlü ayrımcılığa ve dezavantaja rağmen başarılı olabilir.	
	21	Yoksul insanlar bu durumda olmalarından dolayı haklı olarak toplumu suçlayabilirler.	
	25	Yoksul insanların uyuşturucu kullanmasının sebebi toplumun onları umutsuzlaştırmasıdır.	
	27	Yoksul insanlar içinde buldukları konumdan dolayı haklı olarak zengin insanları suçlayabilirler.	
	29	İşsizlik sadece bazı insanların çalışmak istememesinden kaynaklıdır.	
	33	Yoksul insanlar kendilerini iyileştirmek istemedikleri için uyuşturucu kullanırlar.	
	46	Şirket politikalarında yapılan bir değişiklik, çalışkan bir kişiyi bile işsiz ve yoksul bırakabilir.	
	48	Başarılı olmak için kararlıysan hiçbir grup seni aşağı çekemez.	
	50	Gerçekten çalışmak isteyen bir kişi, isterse zorlanmadan iş bulabilir.	
	53	Eğitim almak isteyen insanların önünde en azından liseyi bitirinceye kadar bir engel yoktur.	
5	“Özgür/hür irade” insan doğasının bir parçasıdır.	0,361	
9	Tercihlerimizin tamamen bize ait olduğunu düşünmek bir yanılgıdır.		
13	İnsanlar özgür/hür iradeye inanır. Çünkü ona inanmaları öğretilmiştir..		

Eylemlilik	22	Gerçekten de “Özgür/hür iradeye” sahip kişiler kendi yaşamları için seçim yaparlar.	0,534
	30	Kişi zor da olsa çok eski alışkanlıklarını değiştirebilir.	
	34	İnsanlar bilgisayarlar gibidir. Gerçek seçimleri dışında otomatik programlama ile kontrol edilirler.	
	38	Özgür/hür irade” düşüncesi ütöpiktir. Öyle bir şey yoktur.	
	51	İnsanlar kendilerine öğretilenlerden veya dayatılan hayattan farklı yaşamaya karar verebilir.	
Grupla İlişkiler	2	Ülkemin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.	0,603
	6	Komşumun ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.	
	10	Diğer insanlar kendi başlarının çaresine bakmalı. Ben öncelikle kendimi düşünürüm.	
	14	Kişisel amaçlarım içinde bulunduğum okul, iş veya toplum grubunun amaçlarından daha önemlidir.	
	18	Ailemin ihtiyaçları benim ihtiyaçlarımdan önce gelir.	
	26	Bir şirkette kişinin bulunduğu departmanın toplam performansına katkıda bulunmak, sadece bir kişinin kariyerine katkıda bulunmaktan daha iyidir.	
	31	Kişisel olarak yapmak istediklerimi kendimi ait hissettiğim ruhani/manevi topluluk liderinin yapmamı istediklerinin önüne geçer.	
	35	Herhangi biri veya herhangi bir şeyden ziyade öncelikle kendime bağlıyım.	
	39	Bir çalışan olarak, çalıştığım şirketin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.	
	43	Eğer içinde bulunduğum dini cemaatin başkanı ibadethanemizle ilgili gerekli onarımlar için bağış isterse, eğlence / sosyal yaşam için ayırmış olduğum 1 aylık maaşımı bağışladım.	
52	Kendi özgürlüğüm aile ilişkilerimden bile daha değerlidir.		
54	Yerel toplum kuruluşlarında ücretsiz olarak hizmet etmekten kendi projelerim üzerinde çalışmayı tercih ederim.		
Hiyerarşi	7	Bir öğretmen sınıfta kural koyarken öğrencilerle birlikte karar vermekten ziyade kendisi kuralları koymalıdır.	0,619
	15	Evde önemli kararları anne, baba ve çocuklar beraber vermelidir.	
	23	İşyerinde yöneticiler ve çalışanlar işle ilgili önemli kararları beraber vermelidir.	
	36	12 yaşında bir çocuğun anne babasına itiraz etmeden onların kurallarına uyması önemlidir.	
	40	Aileyle ilgili önemli kararlar çocuklarla beraber verilmesinden ziyade anne baba tarafından verilmelidir	
Değişebilirlik	11	Bir kişinin karakteri düzeltilemez, dönüştürülemez veya değiştirilemez.	0,462
	19	Genel olarak iyi olan bir çocuğu birçok kötü arkadaşı dahi olsa değiştiremez.	
	32	Kişiyi işkence yapılsa da beyni de yıkansa temel karakteri tamamen değişmez	
	44	Nazik ve iyimser bir kişi, rehine olsa, nice zorluk veya tehdit içeren deneyimler yaşasa bile sonrasında yine nazik ve iyimser olarak yaşamına devam edebilir.	
Toplam			0,649

Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nın güvenilirlik değerleri incelendiğinde, Karagöz (2017)'ün ifade ettiği uyum değerlerine göre boyutların bir kısmının uygun değerler almadığı görülmektedir. Metafizik, Grupla İlişkiler ve Hiyerarşi boyutlarının sırasıyla iç tutarlılık değerlerinin 0,83, 0,60, 0,62 olarak gerçekleşip güvenilir referans

değerleri arasında yer aldığı görülürken, Sorumluluk Odağı, Eylemlilik ve Değişebilirlik boyutlarının sırasıyla iç tutarlılık değerlerinin 0,36, 0,53 ve 0,46 olarak hesaplandığı, güvenilirliklerinin düşük ve uygun olmadığı görülmektedir.

Ölçekte yer alan boyutların bir kısmının güvenilirlik değerlerinin uygun seviyelerde çıkmaması sonucunda güvenilirlik analizine ilişkin veriler detaylı olarak incelenerek hangi maddelerde problem olduğu tespit edilmiştir. Ardından danışman öğretim üyesine ve alandaki öğretim üyelerine tekrar danışılarak ölçeğe ait ifadeler tekrar değerlendirilmiş, düzeltme ve madde çıkartma işlemi ölçeğin özgünlüğünden uzaklaşmadan gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda pilot çalışma analizinin ardından ölçeğin ilk çevirisinde yer alan “İnsanlar ne kadar başarılı olmak istese de bazı sosyal gruplar insanları engelleyebilir (1)”, “Önyargı birçok insanın iş sahibi olmasını engeller (8).”, “İnsanlar özgür/hür iradeye inanır. Çünkü ona inanmaları öğretilmiştir (13)”, “Bir şirkette kişinin bulunduğu departmanın toplam performansına katkıda bulunmak, sadece bir kişinin kariyerine katkıda bulunmaktan daha iyidir (26)”, “İşsizlik sadece bazı insanların çalışmak istememesinden kaynaklıdır (29)”, “Yoksul insanlar kendilerini iyileştirmek istemedikleri için uyuşturucu kullanırlar (33)” ve “Şirket politikalarında yapılan bir değişiklik, çalışkan bir kişiyi bile işsiz ve yoksul bırakabilir (46)” maddeleri gerçekleştirilen güvenilirlik analizlerinin ardından uygun olmadıkları gerekçesiyle ölçekten çıkartılmıştır. Ölçekten çıkartılan ifadelerden 1, 8, 29, 33 ve 46 numaralı ifadeler sorumluluk odağı boyutuna, 13 numaralı ifade eylemlilik boyutuna, 26 numaralı ifade ise grupla ilişkiler boyutuna aittir.

Madde düzeltme işlemine ilave olarak “Bazı insanlar geleceği tahmin edebilme ya da sezgileri ile geleceğe dair doğru kararlar verme gibi ruhani güçlere sahiptir (41)” ifadesi daha iyi anlaşılması amacıyla iki farklı maddeye bölünerek “Bazı özel insanlar geleceği daha fazla tahmin edebilir.” ve “Bazı özel insanlar sezgileri güçlü olduğu için geleceğe yönelik doğru kararlar verirler.” olarak değiştirilmiştir.

Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nda yer alan bazı boyutların düşük güvenilirlik değerlerine sahip olmasından dolayı pilot çalışma sürecinde doğrulayıcı faktör analizi yapılmamıştır. Öncelikle güvenilirlik değerlerini bozan maddeler tespit edilerek düzenleme işlemi yapılmış ve asıl araştırma sürecine geçilmiştir. Asıl araştırma sürecinde toplanan ilk 400 veri ile Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'na ilişkin geçerlik

ve güvenilirlik analizi yapılmış, ölçeğin uygun olduğunun anlaşılmasının ardından veri toplama sürecine devam edilmiştir.

Yapılan işlemlerin ardından Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'na ilişkin ifadelerin son haliyle asıl araştırma gerçekleştirilmiştir. Tüm işlemlerin ardından ölçeğe ilişkin son değişiklikler ve boyutlara ait maddeler Tablo 12'de yer almaktadır.

Tablo 12. Dünya Görüşleri Değerlendirme Aracı Versiyon 2 -Araştırma 2

Sıra No	İfade
1	“Özgür/hür irade” insan doğasının bir parçasıdır.
2	Gerçekten de “Özgür/hür iradeye” sahip kişiler kendi yaşamları için seçim yaparlar.
3	Kişi, zor olsa da çok eski alışkanlıklarını değiştirebilir.
4	İnsanlar kendilerine öğretilenlerden veya dayatılan hayattan farklı yaşamaya karar verebilir.
5	Tercihlerimiz tamamen bize aittir. Başkalarının etkisi yoktur.
6	Ülkemin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.
7	Komşumun ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.
8	Ailemin ihtiyaçları benim ihtiyaçlarımdan önce gelir.
9	Bir çalışan olarak, çalıştığım şirketin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.
10	Eğer içinde bulunduğum dini cemaatin başkanı ibadethanemizle ilgili gerekli onarımlar için bağış isterse, eğlence / sosyal yaşam için ayırmış olduğum 1 aylık maaşımı bağışladım.
11	İnsanlar tıpkı bilgisayarlar gibidir. Gerçek seçimleri yerine programlama ile kontrol edilirler
12	“Özgür/hür irade” düşüncesi ütöpiktir. Öyle bir şey yoktur.
13	Diğer insanlar kendi başarılarının çaresine bakmalı. Ben öncelikle kendimi düşünürüm.
14	Kişisel amaçlarım içinde bulunduğum okul, iş veya toplum grubunun amaçlarından daha önemlidir.
15	Kişisel olarak yapmak istediklerim, kendimi ait hissettiğim ruhani/manevi topluluk liderinin yapmamı istediklerinin önüne geçer.
16	Herhangi biri veya herhangi bir şeyden ziyade öncelikle kendime bağlıyım.
17	Kendi özgürlüğüm aile ilişkilerimden bile daha değerlidir.
18	Yerel toplum kuruluşlarında ücretsiz olarak hizmet etmektense kendi projelerim üzerinde çalışmayı tercih ederim.
19	Bu dünyada, yaşamımızı etkileyen gerçek bir manevi alem vardır.
20	Hiç bir şey gerçekten ölmüş değildir: Ruhanilik/manevi yat herşeyi ve herkesi besler.
21	İnsanlar aslında ruhani/manevi dünyadan ilham alabilirler.
22	Bazı özel insanlar geleceği daha fazla tahmin edebilir.
23	Bazı özel insanlar sezgileri güçlü olduğu için geleceğe yönelik doğru kararlar verirler.
24	Ruhlar aleminden/dünya dışı alemden mesajlar alabiliriz.
25	Bir öğretmen sınıfta kural koyarken öğrencilerle birlikte karar vermekten ziyade kendisi kuralları koymalıdır.
26	12 yaşında bir çocuğun anne babasına itiraz etmeden onların kurallarına uyması önemlidir.
27	Aileyle ilgili önemli kararlar, çocuklarla beraber verilmesinden ziyade anne baba tarafından verilmelidir.
28	Öldüğümüzde bitmiş oluruz. Artık devam edecek bir varoluş yoktur.
29	Varolan şeylerin özünde ruh yoktur. Sadece madde vardır.
30	Dua etmenin bir kişinin kendisini iyi hissetmesinin dışında bir faydası yoktur.
31	Günlük yaşamın ötesinde nihai ya da spritüel/manevi gerçeklik diye bir şey yoktur.
32	İnsanlar ruhani/manevi deneyimlerle kendilerini mutlu hissettiklerini söylediklerinde, bu sadece bir düşüncenin/fikrin gücüdür.
33	Evde önemli kararları anne baba ve çocuklar beraber vermelidir.
34	İşyerinde yöneticiler ve çalışanlar işle ilgili önemli kararları beraber vermelidir.
35	Yoksul insanlar bu durumda olmalarından dolayı haklı olarak toplumu suçlayabilirler.
36	Yoksul insanların uyuşturucu kullanmasının sebebi toplumun onları umutsuzlaştırmasıdır.
37	Yoksul insanlar içinde buldukları konumdan dolayı haklı olarak zengin insanları suçlayabilirler.
38	Bir kişinin karakteri değiştirilebilir, dönüştürülebilir veya düzeltilir.

39	Genel olarak iyi olan bir çocuk, birçok kötü arkadaşına sahip olursa değişebilir.
40	Eğer çok çalışıp iktisatlı davranırsan, fakir olmakla ilgili hiçbir zaman kaygı duymana gerek kalmaz.
41	İnsan isterse her türlü ayrımcılığa ve dezavantaja rağmen başarılı olabilir.
42	Başarılı olmak için kararlıysan hiçbir grup seni aşağı çekemez.
43	Gerçekten çalışmak isteyen bir kişi, isterse zorlanmadan iş bulabilir.
44	Eğitim almak isteyen insanların önünde en azından liseyi bitirinceye kadar bir engel yoktur.
45	Kişiyi işkence yapılsa da beyni de yıkansa temel karakteri tamamen değişmez.
46	Nazik ve iyimser bir kişi, rehine olsa, nice zorluk veya tehdit içeren deneyimler yaşasa bile sonrasında yine nazik ve iyimser olarak yaşamına devam edebilir.

Tablo 12’de Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı’nın revize edilen son haline ilişkin 46 ifade yer almaktadır. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı’nın son haline ait boyutlar ve madde numaraları ise Tablo 13’de gösterilmektedir.

Tablo 13. Dünya Görüşleri Değerlendirme Aracı Boyutları ve İfadeleri Versiyon 2 - Araştırma 2

Boyut	İfade
Metafizik	19, 20, 21 ,22, 23, 24, 28, 29, 30, 31, 32
Sorumluluk Odağı	35, 36, 37, 40, 41, 42, 43, 44
Eylemlilik	1, 2, 3 ,4, 5, 11, 12
Grupla İlişkiler	6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18
Hiyerarşi	25, 26, 27, 33, 34
Değişebilirlik	38, 39, 45, 46

Tablo 13’de yer alan Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı’nın son haline göre Metafizik boyutu 19, 20, 21, 22, 23, 24, 28, 29, 30, 31, 32 numaralı ifadelerden, Sorumluluk Odağı boyutu 35, 36, 37, 40, 41, 42, 43, 44 numaralı ifadelerden, Eylemlilik boyutu 1, 2, 3, 4, 5, 11, 12 numaralı ifadelerden, Grupla İlişkiler boyutu 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 16, 17, 18 numaralı ifadelerden, Hiyerarşi boyutu 25, 26, 27, 33, 34 numaralı ifadelerden, Değişebilirlik boyutu 38, 39, 45, 46 numaralı ifadelerden oluşmaktadır. Ölçekte yer alan 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46 numaralı ifadeler ise ters puanlanmaktadır. Bu doğrultuda Tablo 14’de belirtilen boyutlara ve karşılığında yer alan puanlara göre katılımcıların dünya görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Tablo 14. Toplam Puana Göre Dünya Görüşlerini Değerlendirme

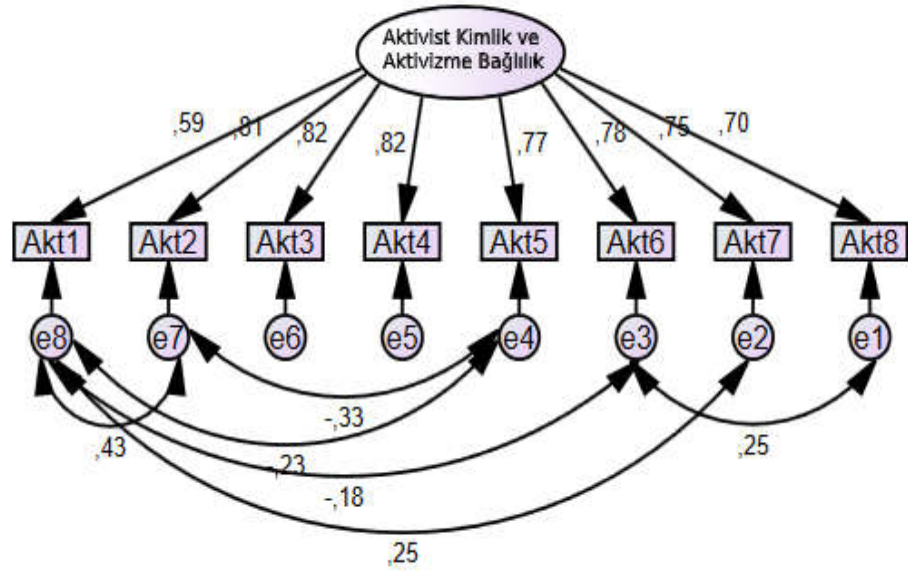
Boyut	Toplam Puana Göre Dünya Görüşü	Toplam Puana Göre Dünya Görüşü
Metafizik	(44 Üzeri) Spiritüalist	(44 Altı) Materyalist
Sorumluluk Odağı	(32 Üzeri) Dışsal	(32 Altı) İçsel
Eylemlilik	(28 Üzeri) Hür İrade	(28 Altı) Determinist
Grupla İlişki	(44 Üzeri) Toplulukçu	(44 Altı) Bireyci
Hiyerarşi	(20 Üzeri) Dikey	(20 Altı) Yatay
Değişebilirlik	(16 Üzeri) Değişebilir	(16 Altı) Değişmez

Tablo 14’de görüleceği üzere metafizik boyutundaki dünya görüşü değerlendirmesinde boyutla ilgili ifadelerle verilen yanıtların toplam skoru 44 ve üzeri ise spiritüalist, 44 puanın altı ise materyalist dünya görüşü olarak değerlendirilmektedir. Sorumluluk odağı boyutunda 32 ve üzeri puan alan bireyler dışsal, 32 puan altı alan bireyler ise içsel dünya görüşüne sahip olarak ifade edilmektedir. Eylemlilik boyutunda 28 puan ve üzeri alan bireyler hür irade, 28 puan altı alan bireyler ise determinist dünya görüşüne sahip olarak değerlendirilmektedir. Grupla ilişkiler boyutunda 44 ve üzeri puan alan bireyler toplulukçu, 44 puan altı alan bireyler ise bireyci dünya görüşüne sahip olarak nitelendirilmektedir. Hiyerarşi boyutunda 20 ve üzeri puan alan bireyler dikey hiyerarşi, 20 puan altı alan bireyler yatay hiyerarşi dünya görüşüne sahip olarak değerlendirilmektedir. Son olarak değişebilirlik boyutunda ise 16 ve üzeri puan alan bireylerin değişebilir, 16 puan altı alan bireylerin ise değişmez dünya görüşünü benimsedikleri ifade edilmektedir.

Pilot çalışmaya ilişkin analizlerin ardından Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Tablo 12’deki ifadelerle, Tablo 13’deki boyutlar ve Tablo 14’de yer alan değerlendirme kriterleriyle asıl araştırma süreci için hazır duruma getirilmiştir.

2.6.3. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğine Ait Geçerlik ve Güvenirlik Analizleri

Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği orijinalinde 8 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin dilimize çevrilmesi ve kullanılması sürecinde ise ölçeğin yapısında herhangi bir değişiklik yapılmadan pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Özellikle yurtdışında geliştirilen ölçeklerin kullanılacağı kültürde de yapı geçerliliğinin uygun olup olmadığını tespiti amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmaktadır (Sönmez ve Alacapınar, 2016: 152). Pilot araştırma sonucunda ölçeğe ilişkin doğrulayıcı faktör analizi AMOS 21.0 programıyla gerçekleştirilmiş ve Şekil 8’de gösterilmiştir.

Şekil 8. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi sürecinde madde ekleme ya da çıkartma işlemi yapılmadan, 6 adet hata kovaryansı ile uygun referans değerleri elde edilmiştir. Ölçeğe ilişkin uyum değerleri ise Tablo 15'de yer almaktadır.

Tablo 15. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Değerleri	Referans Değerleri	Araştırmaya Ait Değerler
χ^2/df	$\chi^2/df < 5$ (Hair vd., 2013)	3,06
RMSEA	RMSEA < 0,08 (Hair vd., 2013)	0,07
CFI	CFI > 0,9 (Hair vd., 2013)	0,98
GFI	GFI > 0,8 (Forza ve Flippini, 1998)	0,97
AGFI	AGFI > 0,8 (Abedi vd., 2015)	0,93
NFI	NFI > 0,8 (Forza ve Flippini, 1998)	0,98
TLI	TLI > 0,9 (Forza ve Flippini, 1998)	0,97

Ölçeğe ait uyum iyiliği değerleri incelendiğinde uygun referans değerleri elde edildiği tespit edilmiştir. Faktör analizinin ardından ölçekle ilgili güvenilirlik analizi gerçekleştirilerek Tablo 16'da yer alan değerlere ulaşılmıştır.

Tablo 16. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri

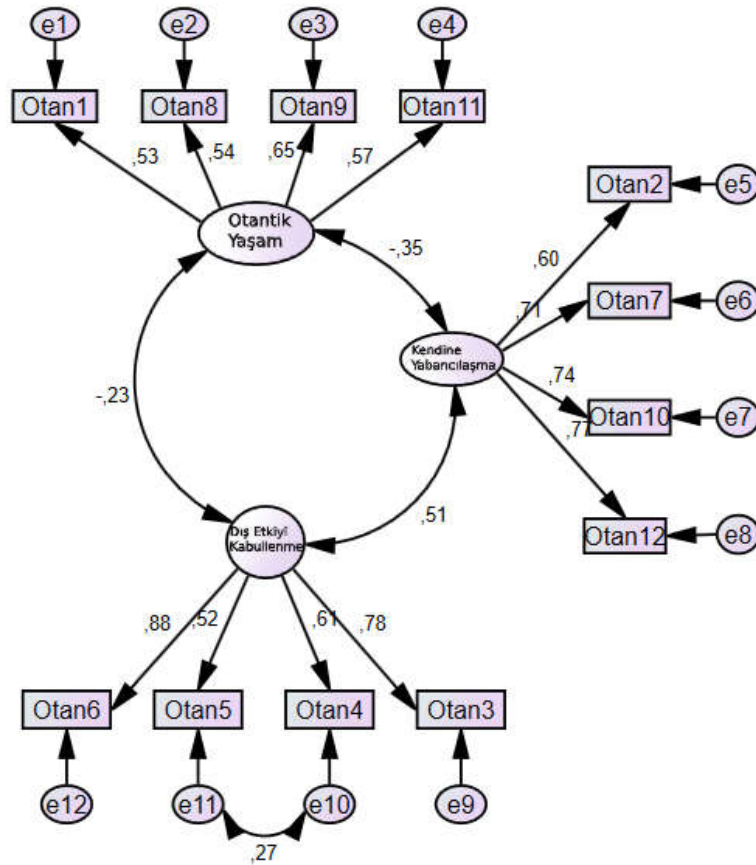
Sayı	İfadeler	Cronbach's α
1	Aktivist olmak benim kim olduğumun merkezindedir.	0,91
2	Aktivizme katılmaya gerçekten kararlıyım.	
3	Kendimi aktivist olarak tanımlarım.	
4	Yoğun olsam dahi aktivizm için zaman yaratırım.	

-
- 5 Beni iyi tanıyan insanlar aktivist olarak çağırırlar.
 - 6 Aktivizme katılmak için zahmete katlanırım.
 - 7 Bir aktivist olmak benim kim olduğumun önemli bir göstergesidir.
 - 8 Aktivizme katılmak zorunda olduğumda gerekli zamanı ayırırım.
-

Tablo 16’da ifade edilen iç tutarlılık değerine göre ölçeğin yüksek güvenilirlikte olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin ardından geçerli uyum değerlerinin ortaya çıkmasıyla Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği’nin asıl araştırma için uygun olduğu değerlendirilmiştir.

2.6.4. Otantiklik Ölçeğine Ait Geçerlik ve Güvenilirlik Analizleri

Pilot araştırma sürecinde geçerlilik ve güvenilirliği kontrol edilen bir diğer ölçek Otantiklik Ölçeği’dir. Otantiklik Ölçeği de orjinalinde olduğu gibi 12 madde ve 3 boyut olarak değerlendirilmiştir. Dilimizde birçok çalışmada kullanılan ölçeğe ilişkin gerçekleştirilen doğrulayıcı faktör analizi modeli Şekil 9’da gösterilmektedir.

Şekil 9. Otantiklik Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Otantiklik Ölçeği'nin doğrulayıcı faktör analizi sürecinde 1 adet hata kovaryansı gerçekleştirilerek uygun uyum değerleri elde edilmiştir. Ölçeğe ait uyum iyiliği değerleri Tablo 17'de görülmektedir.

Tablo 17. Otantiklik Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Değerleri	Referans Değerleri	Araştırmaya Ait Değerler
χ^2/df	$\chi^2/df < 5$ (Hair vd., 2013)	2,97
RMSEA	RMSEA < 0,08 (Hair vd., 2013)	0,07
CFI	CFI > 0,9 (Hair vd., 2013)	0,93
GFI	GFI > 0,8 (Forza ve Flippini, 1998)	0,94
AGFI	AGFI > 0,8 (Abedi vd., 2015)	0,90
NFI	NFI > 0,8 (Forza ve Flippini, 1998)	0,89
TLI	TLI > 0,9 (Forza ve Flippini, 1998)	0,90

Tablo 17'de yer alan uyum değerleri incelendiğinde değerlerin uygun referans değerleri arasında olduğu görülmektedir. Faktör analizinin ardından ölçekle ilgili güvenilirlik analizi gerçekleştirilerek Tablo 18'de yer alan değerlere ulaşılmıştır.

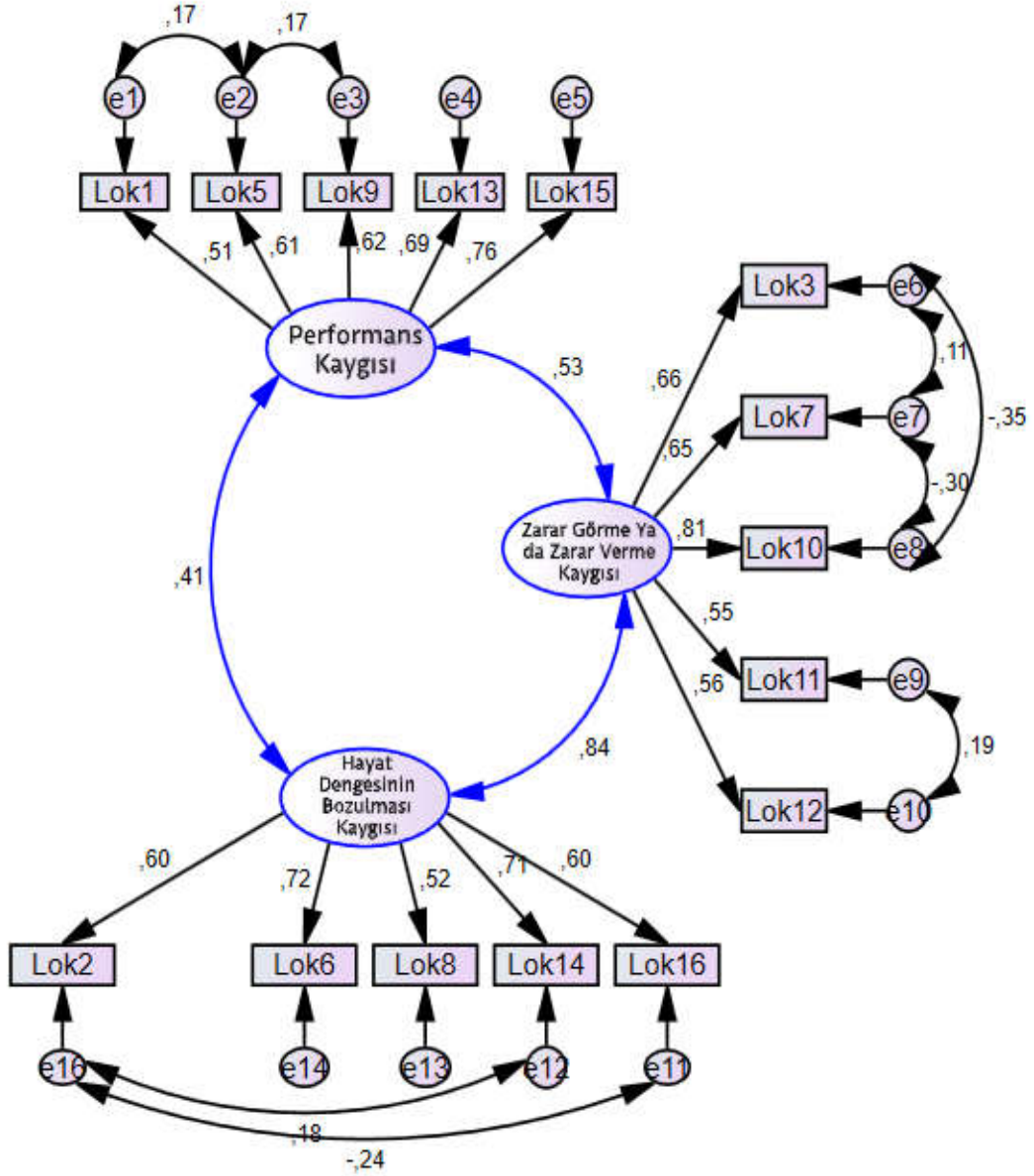
Tablo 18. Otantiklik Ölçeğinin Güvenirlik Değerleri

Boyutlar	Sayı	İfadeler	Cronbach's α
Kendine Yabancılaşma	2	Gerçekten içimde ne hissettiğimi bilmiyorum.	0,80
	7	Kendimi yeteri kadar tanımadığım hissine kapılıyorum.	
	10	Kendimi gerçek benden uzak hissediyorum.	
	12	Kendime yabancılaştığımı hissediyorum.	
Dış Etkiyi Kabullenme	3	Başkalarının görüşlerinden çok fazla etkilenirim.	0,80
	4	Genellikle başkalarının bana yapmamı söyledikleri şeyleri yaparım.	
	5	Her zaman başkalarının benden beklentilerini yerine getirmem gerektiğini hissederim.	
	6	Diğer insanlar (başkaları) beni çok etkiler.	
Otantik Yaşam	1	Kişinin kendisi olmasının popüler olmasından daha iyi olduğunu düşünüyorum.	0,67
	8	Her zaman inandığım şeylere sadık kalırım.	
	9	Birçok ortamda olduğum gibi davranırım.	
	11	Değerlerime ve inançlarıma uygun olarak yaşarım.	
Toplam			0,66

Otantiklik Ölçeği'ne ait güvenilirlik değerlerine bakıldığında iç tutarlılık katsayısının kendine yabancılaşma boyutu için 0,80, dış etkiyi kabullenme boyutu için 0,80, otantik yaşam boyutu için de 0,67 değeri aldığı görülmektedir. Ölçeğin tamamının iç tutarlılık katsayısının ise 0,66 olarak hesaplandığı ve güvenilir referans aralığında yer aldığı görülmektedir. Bu doğrultuda Otantiklik Ölçeği'nde yer alan ifadelerde herhangi bir değişiklik yapılmadan asıl araştırma sürecine geçilmiştir.

2.6.5. Lider Olma Kaygısı Ölçeğine Ait Geçerlik ve Güvenilirlik Analizleri

Pilot araştırma sürecinde test edilen son ölçme aracı Lider Olma Kaygısı Ölçeği'dir. Ölçek 3 boyut ve 16 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin geçerliliğine ilişkin faktör analizi gerçekleştirilmiş ve sonuçlar Şekil 10'da gösterilmiştir.

Şekil 10. Lider Olma Kaygısı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Lider Olma Kaygısı Ölçeği'nde Şekil 10'da görüleceği üzere faktör yükü düşük olan Lok4 = "Kendime ayıracağım zamanın azalması" ifadesi analiz dışı bırakılmıştır. Ek olarak 8 adet hata kovaryansı yapılarak modelin uyum iyiliği değerlerinde kabul edilebilir

referans değerlerine ulaşılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizine ait uyum iyiliği değerleri Tablo 19’da gösterilmektedir.

Tablo 19. Lider Olma Kaygısı Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Değerleri	Referans Değerleri	Araştırmaya Ait Değerler
χ^2/df	$\chi^2/df < 5$ (Hair vd., 2013)	2,85
RMSEA	RMSEA < 0,08 (Hair vd., 2013)	0,69
CFI	CFI > 0,9 (Hair vd., 2013)	0,92
GFI	GFI > 0,8 (Forza ve Flippini, 1998)	0,93
AGFI	AGFI > 0,8 (Abedi vd., 2015)	0,89
NFI	NFI > 0,8 (Forza ve Flippini, 1998)	0,89
TLI	TLI > 0,9 (Forza ve Flippini, 1998)	0,90

Tablo 19’da yer alan uyum değerleri incelendiğinde değerlerin uygun referans değerleri arasında olduğu görülmektedir. Faktör analizinin ardından Lider Olma Kaygısı Ölçeği’ne ilişkin güvenilirlik analizi gerçekleştirilerek Tablo 20’de yer alan değerlere ulaşılmıştır.

Tablo 20. Lider Olma Kaygısı Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri

Boyutlar	Sayı	İfadeler	Cronbach’s α
Performans Kaygısı	1	Yaptığım hataların eskiye oranla daha çok dikkat çekmesi	0,79
	5	Daha fazla eleştiriye maruz kalmak	
	9	Kendimi her zaman kanıtlamak zorunda olmak	
	13	Başarısız olursam kendime güvenimin sarsılması	
	15	Başarısız olma durumunda herkese karşı mahcup olmak	
Zarar Görmek veya Zarar Vermek Kaygısı	3	Çalışanlara karşı adil olamamak	0,77
	7	Aldığım kararlar başkalarına zarar vermek	
	10	Eşimle/partnerimle sorunlar yaşamak	
	11	Acımasız ve katı bir insan olmak	
Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	12	İşten kaynaklı sağlık problemleri yaşamak	0,76
	2	Aileme yeteri kadar zaman ayıramamak	
	6	İş aile dengesini kuramamak	
	8	Arkadaşlarıma yeteri kadar zaman ayıramamak	
	14	Aileme karşı görevlerimi yerine getirememek	
	16	Özel hayatımın yok olması	
Toplam			0,86

Güvenilirlik analizi sonucunda lider olma kaygısı ölçeği’nin “Performans Kaygısı” boyutuna ilişkin iç tutarlılık katsayısının 0,79, “Zarar Görmek veya Zarar Vermek” boyutuna ilişkin iç tutarlılık katsayısının 0,77, “Hayat Dengesinin Bozulması” boyutuna ilişkin iç tutarlılık katsayısının 0,76 olduğu görülmüştür. Ölçeğin tümüne ilişkin iç tutarlılık katsayısının ise 0,86 olduğu görülmektedir. Ölçeğe ilişkin iç tutarlılık katsayısının 0,80’den büyük olması ölçeğin yüksek derecede güvenilir bir yapıda olduğunu göstermektedir. Pilot araştırmaya ilişkin yapılan geçerlik ve güvenilirlik

çalışmalarının ardından bu tez çalışmasının asıl araştırma süreci gerçekleştirilmiş ve sonraki bölümlerde detaylı olarak anlatılmıştır.

2.7. ARAŞTIRMA 2 BULGULARI (ASIL ÇALIŞMA)

Araştırma 2 bulguları başlığı altında asıl araştırmaya ilişkin bulgular, değerlendirmeler ve yorumlar detaylı olarak ifade edilmektedir. Öncelikle katılımcıların demografik özelliklerinin dağılımlarına ilişkin bilgiler verilmiş ardından araştırmada kullanılan ölçeklerin geçerlik ve güvenilirlik analizlerine ait bulgulara değinilmiştir. Geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin sonrasında araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin betimleyici istatistikler paylaşılmış ve araştırmaya ait fark testleri yapılmıştır.

Araştırmanın bulguları başlığının son kısmında ise araştırmada yer alan değişkenlerin birbirileri arasındaki korelasyon ilişkilerine yer verilmiştir. Son olarak hipotezleri test etmek amacıyla araştırma modeline ilişkin gözlenen değişkenlerle yol analizi gerçekleştirilmiştir.

2.7.1. Demografik Bulgular

Araştırmada yer alan katılımcıların cinsiyet, üniversite, fakülte, sınıf, anne mesleği, baba mesleği, 15 yaşına kadar yaşadıkları yerlere ilişkin frekans ve yüzde bilgileri Tablo 21’de yer almaktadır.

Tablo 21. Katılımcıların Demografik Özelliklerinin Yüzde ve Frekans Dağılımları

Demografik Özellik	Kategori	Frekans	Yüzde
Cinsiyet	Kadın	540	52,8
	Erkek	482	47,2
Üniversite	Orta Doğu Teknik Üniversitesi	301	29,5
	İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	149	14,6
	Hacettepe Üniversitesi	166	16,2
	İstanbul Üniversitesi	113	11,1
	Marmara Üniversitesi	138	13,5
	Ege Üniversitesi	84	8,2
	Dokuz Eylül Üniversitesi	71	6,9
Fakülte	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	537	52,5
	Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	331	32,4
	Fen Edebiyat Fakültesi	123	12
	Hukuk Fakültesi	21	2,1
	Diğer	10	1
Sınıf	Hazırlık	64	6,3
	1.Sınıf	221	21,6
	2.Sınıf	167	16,3
	3.Sınıf	182	17,8
	4.Sınıf	269	26,4

	Lisansüstü	119	11,6
Anne Mesleği	Kamu Çalışanı	228	22,3
	Özel Sektör Çalışanı	173	16,9
	Girişimci	17	1,7
	Ev Hanımı	532	52,1
	Diğer (emekli, vefat vb.)	72	7
Baba Mesleği	Kamu Çalışanı	309	30,2
	Özel Sektör Çalışanı	410	40,1
	Girişimci	69	6,8
	Diğer (emekli, vefat vb.)	234	22,9
15 Yaşına Kadar Yaşadığınız Yer	İl	794	77,7
	İlçe	176	17,2
	Köy	40	3,9
	Diğer	12	1,2
<i>Toplam Katılımcı (N)</i>	<i>1022</i>		

Tablo 21’de görüleceği üzere araştırmada 1022 katılımcı yer almaktadır. Katılımcıların 540’ı (%52,8) kadın, 482’si (%47,2) erkektir. Kadın katılımcıların erkek katılımcılardan %5 daha fazla olduğu görülmektedir.

Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversiteler değerlendirildiğinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi 301 kişi (%29,5), Hacettepe Üniversitesi 166 kişi (%16,2), İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi 149 kişi (%14,6), Marmara Üniversitesi 138 kişi (%13,5), İstanbul Üniversitesi 113 kişi (%11,1), Ege Üniversitesi 84 kişi (%8,2) ve Dokuz Eylül Üniversitesi 71 kişi (%6,9) olduğu görülmektedir. Katılımcıların dağılımının araştırmanın çıkış noktası olan “*C-Level Yöneticiler Hangi Üniversiteden Mezun*” isimli çalışmaya uygun olduğu görülmektedir.

Katılımcıların öğrenim gördükleri fakülteler incelendiğinde ilk sırada 537 kişi (%52,5) ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, ikinci olarak 331 kişi (%32,4) ile Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, üçüncü olarak 123 kişi (%12) ile Fen Edebiyat Fakültesi, dördüncü olarak 21 kişi (%2,1) ile Hukuk Fakültesi olduğu görülmektedir. Araştırmada yer alan diğer fakültelerde öğrenim gören katılımcıların sayısının az olması sebebiyle (10 kişi, %1) diğer fakültelerde öğrenim görenler olarak gruplandırılmıştır. Burada yer alan katılımcılar Tıp, hemşirelik vb. bölümlerde öğrenim görmektedir.

Katılımcıların öğrenim gördükleri sınıflar incelendiğinde 64 (%6,3) kişinin hazırlık sınıfında olduğu, 221 (%21,6) kişinin 1. sınıfta olduğu, 167 (%16,3) kişinin 2. sınıfta olduğu, 182 (%17,8) kişinin 3. sınıfta olduğu, 269 (%26,4) kişinin 4. sınıfta olduğu, 119 (%11,6) kişinin lisansüstü eğitimde olduğu görülmektedir.

Katılımcıların annelerinin mesleklerine ilişkin dağılımlar incelendiğinde 532 (%52,1) kişinin ev hanımı olduğu, 228 (%22,3) kişinin kamu çalışanı olduğu, 173

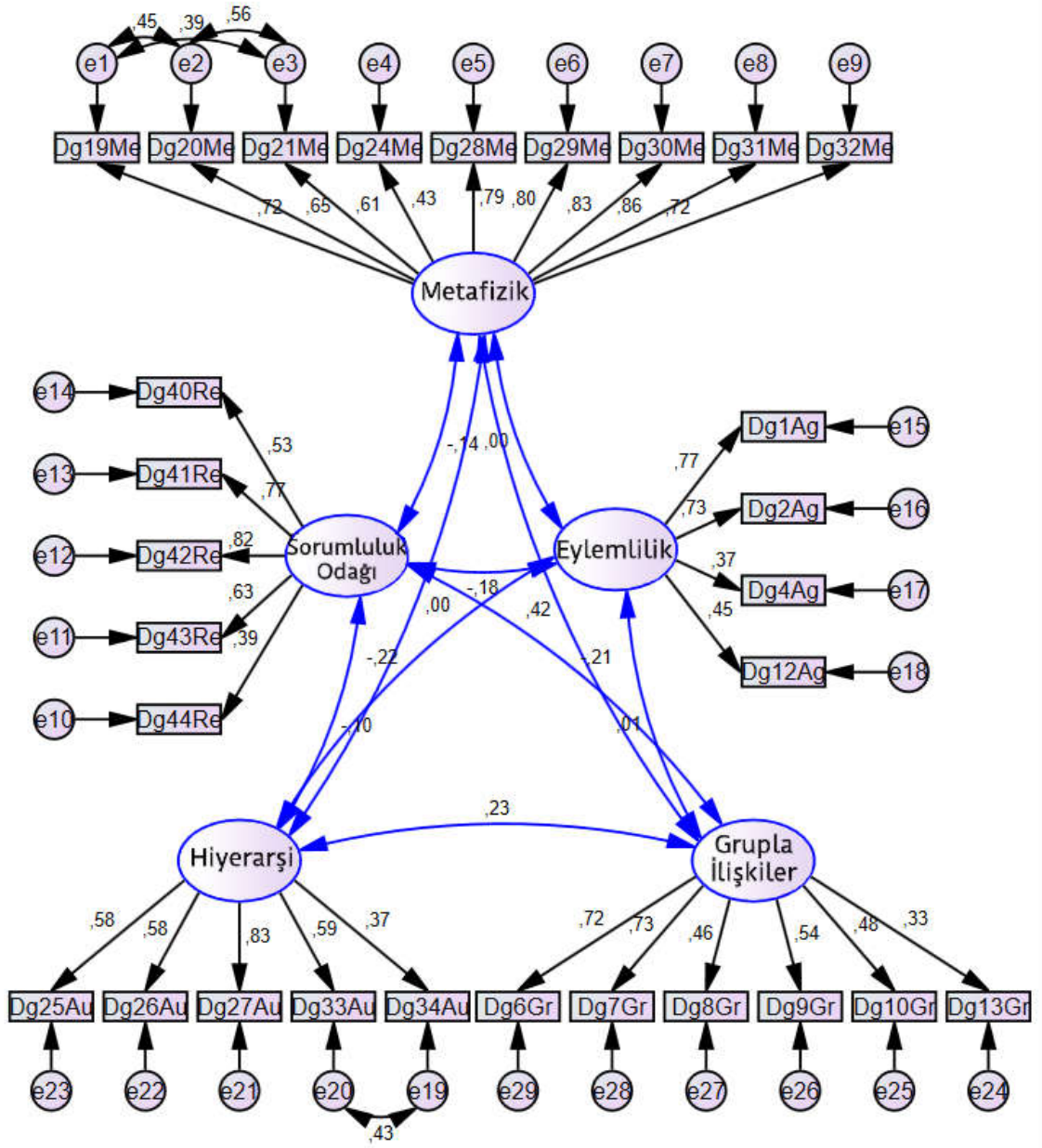
(%16,9) kişinin özel sektör çalışanı olduğu, 17 (%1,7) kişinin girişimci olduğu görülmektedir. 72 (%7) kişinin ise emekli, vefat vb. durumlardan dolayı diğer seçeneğine yanıt verdikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların anne meslek frekansları genel olarak değerlendirildiğinde en yüksek 532 kişi ile ev hanımlarından oluştuğu görülmektedir.

Katılımcıların baba mesleklerine ilişkin dağılımlar incelendiğinde 410 (%40,1) kişinin özel sektör çalışanı olduğu, 309 (%30,2) kişinin kamu çalışanı olduğu, 69 (%6,8) kişinin girişimci olduğu görülmektedir. 234 (%22,9) kişinin emekli, vefat vb. durumlardan dolayı diğer seçeneğine yanıt verdikleri anlaşılmaktadır. Katılımcıların baba meslek frekanslarına genel olarak bakıldığında en yüksek 410 kişi ile özel sektör çalışanlarının olduğu görülmektedir.

Katılımcıların 15 yaşına kadar büyüdüğü, yaşadıkları yer ifadesine verdikleri yanıtlar incelendiğinde 794 kişinin (%77,7) ilde, 176 kişinin (%17,2) ilçede, 40 kişinin (%3,9) köyde yaşadıkları görülmektedir. Araştırmaya katılan 12 (%1,2) kişi ise bu seçeneğe diğer cevabı vermiştir. Diğer cevabı verenlerin kasaba, belde vb. cevaplar yazdıkları gözlemlenmiştir.

2.7.2. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracına Ait Geçerlik ve Güvenilirlik Analizleri

Gerçekleştirilen pilot çalışmanın ardından Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nın dilimizde 6 boyut ve 46 ifadeyle yer almasının uygun olduğu değerlendirilmiştir. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'na ilişkin doğrulayıcı faktör analizi AMOS 21.0 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar ile daha önceden kurgulanmış olan faktör yapılarının uyum sağlayıp sağlamadığı tespit edilmiştir. Öncelikle ölçüğe ilişkin hiçbir sınırlama, değişiklik yapılmadan modifikasyon indeksi ve uyum istatistikleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçların ölçüğün orijinali ile uyum sağlamaması sebebiyle tekrar revize edilerek madde değeri düşük olan ifadeler analiz dışı bırakılmış ve hata kovaryansları yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Şekil 11'de gösterilmektedir.

Şekil 11. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Şekil 11'de görüldüğü üzere değişebilirlik boyutunda yer alan ifadelerin pilot çalışmada olduğu gibi asıl araştırma sürecinde de düşük güvenilirlik ve düşük faktör yüklerine sahip olmalarından dolayı ölçekten çıkartılmasına karar verilmiştir. Değişebilirlik boyutuna ilişkin iç tutarlılık değerleri Tablo 22'de gösterilmektedir.

Tablo 22. Değişebilirlik Boyutu Güvenilirlik Değerleri

Değişebilirlik Boyutu		Cronbach's Alpha		
	İfadeler	Pilot Çalışma	Asıl Çalışma	Koltko-Rivera
11	Bir kişinin karakteri düzeltilemez, dönüştürülemez veya değiştirilemez.			
19	Genel olarak iyi olan bir çocuğu birçok kötü arkadaşı dahi olsa değiştiremez.	0,462	0,535	0,650
32	Kişiye işkence yapılsa da beyni de yıkansa temel karakteri tamamen değişmez			
44	Nazik ve iyimser bir kişi, rehine olsa, nice zorluk veya tehdit içeren deneyimler yaşasa bile sonrasında yine nazik ve iyimser olarak yaşamına devam edebilir.			

Koltko- Rivera (2000) ölçekte yer alan boyutların farklı dünya görüşlerini temsil ettiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla ölçekte yer alan bir boyutun çıkartılmasının ölçeğin genel yapısını bozmayacağı değerlendirilmektedir. Benzer olarak kendisinin gerçekleştirdiği araştırma sürecinde de değişebilirlik boyutuna ilişkin iç tutarlılık değerinin diğer boyutlara göre düşük olduğu görülmüştür. Sonuç olarak bu çalışma kapsamında Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı 5 boyut ve 10 dünya görüşü çerçevesinde değerlendirilmiştir.

Metafizik boyutunda yer alan 22 ve 23 numaralı ifadeler, sorumluluk odağı boyutunda yer alan 35, 36 ve 37 numaralı ifadeler, eylemlilik boyutunda yer alan 3, 5 ve 11 numaralı ifadeler ve grupla ilişkiler boyutunda yer alan 14, 15, 16, 17 ve 18 numaralı ifadeler düşük faktör yüklerine sahip olmaları gerekçesiyle analiz dışı bırakılmıştır. Çıkarılan ifadelerin ardından kabul edilebilir uyum iyiliği değerlerine ulaşılmıştır. Araştırmaya ilişkin uyum iyiliği değerleri ve kabul edilen referans aralıkları Tablo 23'de detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 23. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracına Ait Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Değerleri	Referans Değerleri	Araştırmaya Ait Değerler
χ^2/df	$\chi^2/df < 5$ (Hair vd., 2013)	3,38
RMSEA	RMSEA < 0,08 (Hair vd., 2013)	0,05
CFI	CFI > 0,9 (Hair vd., 2013)	0,92
GFI	GFI > 0,8 (Forza ve Flippini, 1998)	0,92
AGFI	AGFI > 0,8 (Abedi vd., 2015)	0,90
NFI	NFI > 0,8 (Forza ve Flippini, 1998)	0,89
TLI	TLI > 0,9 (Forza ve Flippini, 1998)	0,91

Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin veriler incelendiğinde uyumu bozan ifadelerin analizden çıkartılması ve 4 adet hata kovaryansı gerçekleştirilmesiyle kabul edilebilir referans değerlerinin de üzerine çıkılarak hedeflenen düzeyde iyileşme sağlanmıştır.

Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'na ilişkin güvenilirlik analizi incelendiğinde metafizik boyutu için iç tutarlılık katsayısının 0,91, sorumluluk odağı boyutu için 0,76, grupla ilişkiler boyutu için 0,70, eylemlilik boyutu için 0,65, hiyerarşi boyutu için ise 0,74 olarak hesaplandığı görülmektedir. Ölçek bütün olarak değerlendirildiğinde ise iç tutarlılık katsayısının 0,76 olarak hesaplandığı ve pilot çalışmada elde edilen referans değerlerine göre ölçeğin daha güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Güvenilirlik analizine ait detaylı ifadeler Tablo 24'de yer almaktadır.

Tablo 24. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracının Güvenilirlik Değerleri

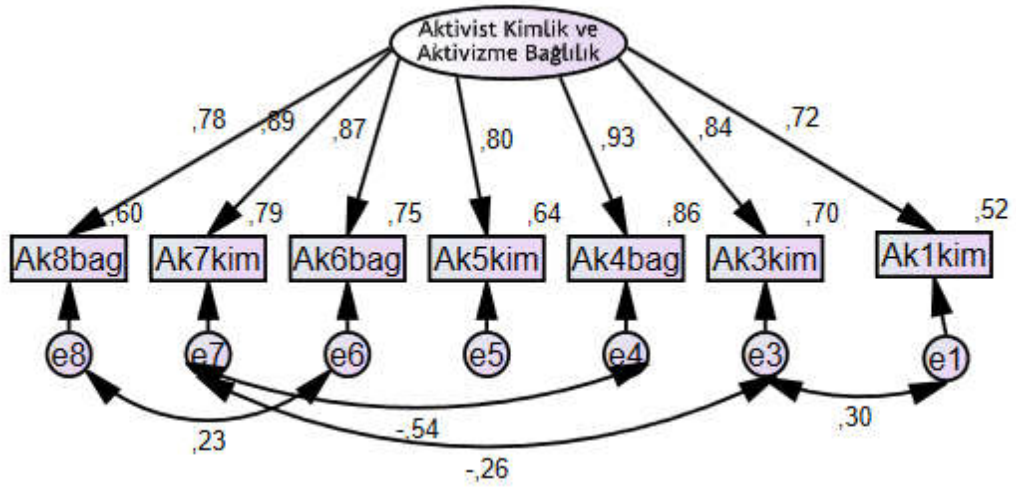
Boyutlar	Sayı	İfadeler	Cronbach's α
Metafizik	19	Bu dünyada, yaşamımızı etkileyen gerçek bir manevi alem vardır.	0,910
	20	Hiç bir şey gerçekten ölmüş değildir: Ruhanilik/maneviyat herşeyi ve herkesi besler.	
	21	İnsanlar aslında ruhani/manevi dünyadan ilham alabilirler.	
	24	Ruhlar aleminden/dünya dışı alemden mesajlar alabiliriz.	
	28	Öldüğümüzde bitmiş oluruz. Artık devam edecek bir varoluş yoktur.	
	29	Varolan şeylerin özünde ruh yoktur. Sadece madde vardır.	
	30	Dua etmenin bir kişinin kendisini iyi hissetmesinin dışında bir faydası yoktur.	
	31	Günlük yaşamın ötesinde nihai yada spritüel/manevi gerçeklik diye bir şey yoktur.	
	32	İnsanlar ruhani/manevi deneyimlerle kendilerini mutlu hissettiklerini söylediklerinde, bu sadece bir düşüncenin/fikrin gücüdür.	
	Sorumluluk Odağı	40	
41		İnsan isterse her türlü ayrımcılığa ve dezavantaja rağmen başarılı olabilir.	
42		Başarılı olmak için kararlıysan hiçbir grup seni aşağı çekemez.	
43		Gerçekten çalışmak isteyen bir kişi, isterse zorlanmadan iş bulabilir.	
44		Eğitim almak isteyen insanların önünde en azından liseyi bitirinceye kadar bir engel yoktur.	
Grupla İlişkiler	6	Ülkemin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.	0,700
	7	Komşumun ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.	
	8	Ailemin ihtiyaçları benim ihtiyaçlarımdan önce gelir.	
	9	Bir çalışan olarak, çalıştığım şirketin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.	
	10	Eğer içinde bulunduğum dini cemaatin başkanı ibadethanemizle ilgili gerekli onarımlar için bağış isterse, eğlence / sosyal yaşam için ayırmış olduğum 1 aylık maaşımı bağışladım.	
13	Diğer insanlar kendi başlarının çaresine bakmalı. Ben öncelikle kendimi düşünürüm.		
Eylemlilik	1	“Özgür/hür irade” insan doğasının bir parçasıdır.	0,650
	2	Gerçekten de “Özgür/hür iradeye” sahip kişiler kendi yaşamları için seçim yaparlar.	

	4	İnsanlar kendilerine öğretilenlerden veya dayatılan hayattan farklı yaşamaya karar verebilir.	
	12	“Özgür/hür irade” düşüncesi ütopyiktir. Öyle bir şey yoktur.	
	25	Bir öğretmen sınıfta kural koyarken öğrencilerle birlikte karar vermektten ziyade kendisi kuralları koymalıdır.	
	26	12 yaşında bir çocuğun anne babasına itiraz etmeden onların kurallarına uyması önemlidir.	
Hiyerarşi	27	Aileyle ilgili önemli kararlar, çocuklarla beraber verilmesinden ziyade anne baba tarafından verilmelidir.	0,740
	33	Evde önemli kararları anne baba ve çocuklar beraber vermelidir.	
	34	İşyerinde yöneticiler ve çalışanlar işle ilgili önemli kararları beraber vermelidir.	
Toplam			0,760

Koltko-Rivera (2000) Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nı geliştirme sürecinde ölçeğe ilişkin güvenilirlik analizini gerçekleştirmiş ve güvenilirliklerin kabul edilebilir referans aralıklarında olduğunu ifade etmiştir. Ancak ölçeğin dilimizde ilk kez kullanılacak olmasından dolayı araştırma doğrultusunda da güvenilirlik analizi gerçekleştirilmiştir. Tablo 24'de görüleceği üzere boyutlara ve ölçeğin bütününe ait iç tutarlılık katsayılarının uygun referans aralıklarında olduğu görülmektedir.

2.7.3. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğine Ait Geçerlik ve Güvenilirlik Analizleri

Araştırmada kullanılan tek boyut ve 8 ifadeden oluşan Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği'nin faktör yapıları AMOS 21.0 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Öncelikle ölçeğe ilişkin hiçbir sınırlama, değişiklik yapılmadan modifikasyon indeksi ve uyum istatistikleri incelenmiştir. Elde edilen sonuçların ölçeğin orijinali ile uyum sağlamaması sebebiyle tekrar revize edilerek madde değeri düşük olan bir ifade analiz dışı bırakılmış ve hata kovaryansları yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Şekil 12'de gösterilmektedir.

Şekil 12. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Şekil 12’de görüldüğü üzere Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği’ne ait 2. ifade olan “Aktivizme katılmaya gerçekten kararlıyım” ifadesi analiz dışı bırakılmış ve 4 adet hata kovaryansı gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin uyum iyiliği değerleri ve kabul edilen referans aralıkları ise Tablo 25’de detaylı olarak ifade edilmiştir.

Tablo 25. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Değerleri	Referans Değerleri	Araştırmaya Ait Değerler
χ^2/df	$\chi^2/df < 5$ (Hair vd., 2013)	4,20
RMSEA	RMSEA < 0,08 (Hair vd., 2013)	0,05
CFI	CFI > 0,9 (Hair vd., 2013)	0,99
GFI	GFI > 0,8 (Forza ve Flippini, 1998)	0,98
AGFI	AGFI > 0,8 (Abedi vd., 2015)	0,96
NFI	NFI > 0,8 (Forza ve Flippini, 1998)	0,99
TLI	TLI > 0,9 (Forza ve Flippini, 1998)	0,98

Tablo 25’de yer alan uyum iyiliği değerleri incelendiğinde araştırma sonucu ortaya çıkan değerlerin referans değerleri aralığında yer aldıkları görülmektedir.

Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği’ne ait güvenilirlik analizi incelendiğinde iç tutarlılık katsayısının 0,94 olduğu Tablo 26’da görülmektedir. Referans değerlerine göre iç tutarlılık değerinin bu seviyede yüksek olması ölçeğin güvenilirliğinin yüksek olduğunu ifade etmektedir.

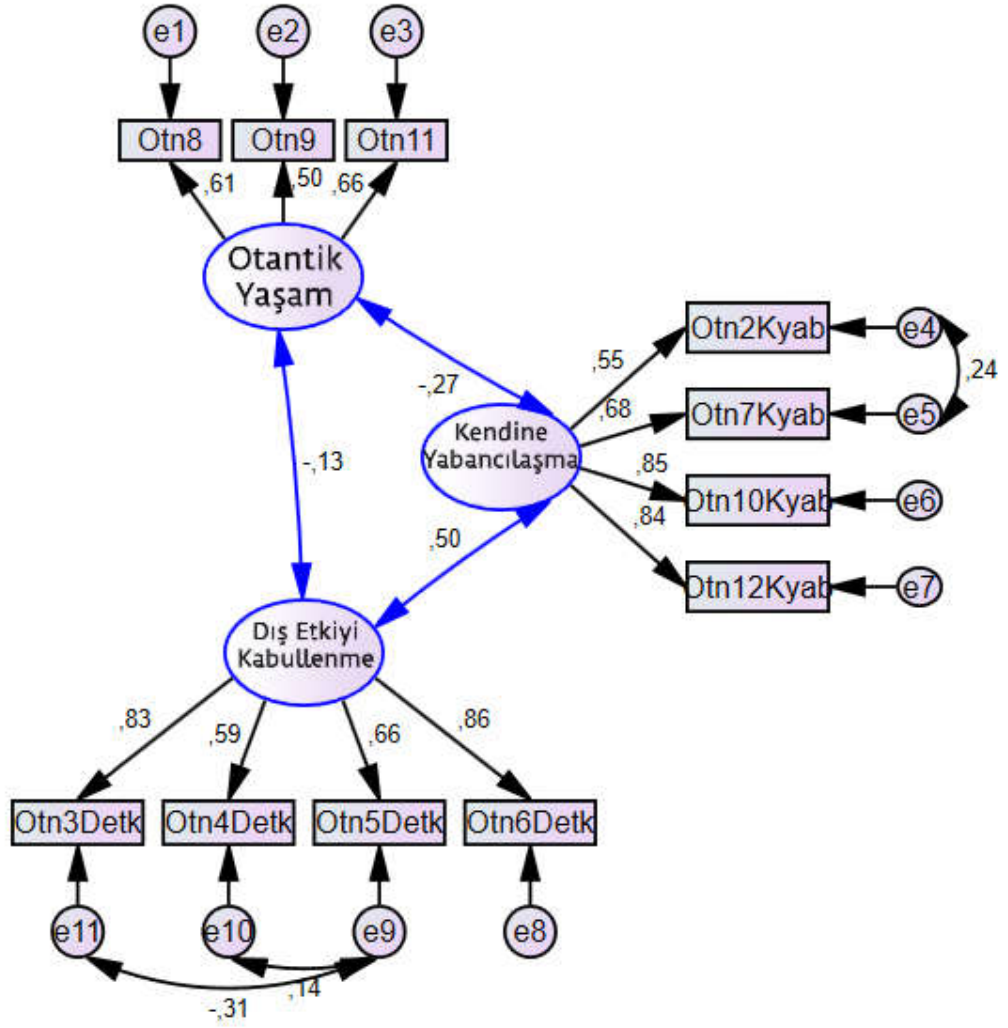
Tablo 26. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri

Sayı	İfadeler	Cronbach' α
1	Aktivist olmak benim kim olduğumun merkezindedir.	0,94
3	Kendimi aktivist olarak tanımlarım.	
4	Yoğun olsam dahi aktivizm için zaman yaratırım.	
5	Beni iyi tanıyan insanlar aktivist olarak çağırırlar.	
6	Aktivizme katılmak için zahmete katlanırım.	
7	Bir aktivist olmak benim kim olduğumun önemli bir göstergesidir.	
8	Aktivizme katılmak zorunda olduğumda gerekli zamanı ayırırım.	

Klar ve Kasser (2009) Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği'ni geliştirme sürecinde ölçeğe ilişkin güvenilirlik analizini gerçekleştirmiş ve güvenilirliklerin kabul edilebilir referans aralığında olduğunu ifade etmiştir. Ancak ölçeğin dilimizde ilk kez kullanılacak olmasından dolayı araştırma sürecinde de güvenilirlik ve faktör analizleri gerçekleştirilmiştir. Tablo 25 ve Tablo 26'da Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği'ne ait güvenilirlik ve faktör analizlerinin uygun referans aralıklarında olduğu görülmektedir.

2.7.4. Otantiklik Ölçeğine Ait Geçerlik ve Güvenilirlik Analizleri

Araştırmada kullanılan 3 boyut ve 12 ifadeden oluşan Otantiklik Ölçeği'nin faktör yapıları AMOS 21.0 programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sürecinde uyum iyiliği değerlerinin referans değerleri seviyesine gelmesi ve ölçme işleminin daha anlamlı sonuçlar vermesi amacıyla madde değeri düşük olan bir ifade analiz dışı bırakılmış ve hata kovaryansları yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Şekil 13'de gösterilmiştir.

Şekil 13. Otantiklik Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Şekil 13’de görüldüğü üzere otantiklik ölçeğinin 1. maddesi olan “Kişinin kendisi olmasının popüler olmasından daha iyi olduğunu düşünüyorum” ifadesi analiz dışı bırakılmış ve 3 adet hata kovaryansı gerçekleştirilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizine ilişkin uyum iyiliği değerleri ve kabul edilen referans aralıkları Tablo 27’de gösterilmektedir.

Tablo 27. Otantiklik Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Değerleri	Referans Değerleri	Araştırmaya Ait Değerler
χ^2/df	$\chi^2/df < 5$ (Hair vd., 2013)	5,04
RMSEA	RMSEA < 0,08 (Hair vd., 2013)	0,06
CFI	CFI > 0,9 (Hair vd., 2013)	0,96
GFI	GFI > 0,8 (Forza ve Flippini, 1998)	0,96
AGFI	AGFI > 0,8 (Abedi vd., 2015)	0,94
NFI	NFI > 0,8 (Forza ve Flippini, 1998)	0,95
TLI	TLI > 0,9 (Forza ve Flippini, 1998)	0,94

Tablo 27’de yer alan uyum iyiliği değerleri incelendiğinde doğrulayıcı faktör analizi sonucu ortaya çıkan değerlerin referans değerleri aralığında olduğu sadece χ^2/df değerinin sınırdaki olduğu görülmektedir.

Otantiklik Ölçeği’ne ait ifadeler ve güvenilirlik değerleri Tablo 28’de detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 28. Otantiklik Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri

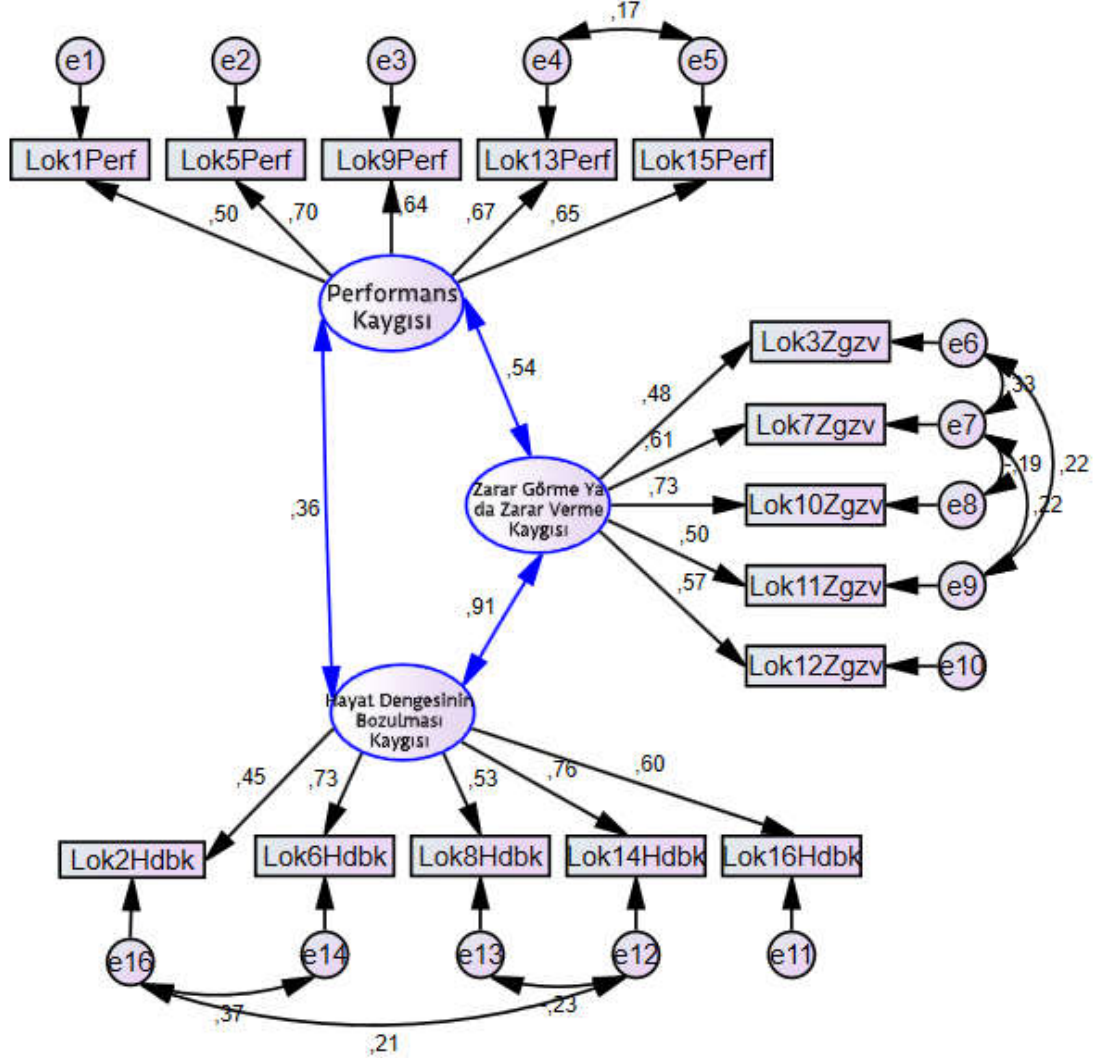
Boyutlar	Sayı	İfadeler	Cronbach’s α
Kendine Yabancılaşma	2	Gerçekten içimde ne hissettiğimi bilmiyorum.	0,82
	7	Kendimi yeteri kadar tanımadığım hissine kapılıyorum.	
	10	Kendimi gerçek benden uzak hissediyorum.	
	12	Kendime yabancılaştığımı hissediyorum.	
Dış Etkiyi Kabullenme	3	Başkalarının görüşlerinden çok fazla etkilenirim.	0,81
	4	Genellikle başkalarının bana yapmamı söyledikleri şeyleri yaparım.	
	5	Her zaman başkalarının benden beklentilerini yerine getirmem gerektiğini hissederim.	
	6	Diğer insanlar (başkaları) beni çok etkiler.	
Otantik Yaşam	8	Her zaman inandığım şeylere sadık kalırım.	0,61
	9	Birçok ortamda olduğum gibi davranırım.	
	11	Değerlerime ve inançlarıma uygun olarak yaşarım.	
Toplam			0,73

Otantiklik Ölçeği’ne ait güvenilirlik değerleri incelendiğinde iç tutarlılık katsayısının kendine yabancılaşma boyutu için 0,82, dış etkiyi kabullenme boyutu için 0,81 ve otantik yaşam boyutu için 0,61 olarak hesaplandığı görülmektedir. Ölçeğin tamamına ait iç tutarlılık katsayısının ise 0,73 olduğu ve bu değerlere göre ölçeğin güvenilir olduğu değerlendirilmektedir.

2.7.5. Lider Olma Kaygısı Ölçeğine Ait Geçerlik ve Güvenilirlik Analizleri

Lider Olma Kaygısı ölçeği 3 boyut ve 16 ifadeden oluşmaktadır. Lider Olma Kaygısı Ölçeği’nin faktör yapıları AMOS 21.0 programı aracılığıyla doğrulayıcı faktör analizi gerçekleştirilerek test edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sürecinde madde

değeri düşük olan 1 ifade analiz dışı bırakılarak ve hata kovaryansları yapılarak ölçeğin uyum iyiliği değerlerinin referans değerleri arasında yer alması sağlanmıştır. Elde edilen sonuçlar Şekil 14’de gösterilmektedir.

Şekil 14. Lider Olma Kaygısı Ölçeği Doğrulayıcı Faktör Analizi Modeli

Şekil 14’de görüldüğü üzere Lider Olma Kaygısı Ölçeği’nin 4. İfadesi olan “Kendime ayracağım zamanın azalması” ifadesi analiz dışı bırakılmış ve toplamda 7 adet hata kovaryansı gerçekleştirilmiştir. Yapılan analiz işleminin ardından doğrulayıcı faktör analizine ait uyum iyiliği değerleri ve kabul edilen referans aralıkları Tablo 29’da gösterilmektedir.

Tablo 29. Lider Olma Kaygısı Ölçeğine Ait Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Değerleri	Referans Değerleri	Araştırmaya Ait Değerler
χ^2/df	$\chi^2/df < 5$ (Hair vd., 2013)	5,00
RMSEA	RMSEA $< 0,08$ (Hair vd., 2013)	0,06
CFI	CFI $> 0,9$ (Hair vd., 2013)	0,93
GFI	GFI $> 0,8$ (Forza ve Flippini, 1998)	0,95
AGFI	AGFI $> 0,8$ (Abedi vd., 2015)	0,92
NFI	NFI $> 0,8$ (Forza ve Flippini, 1998)	0,91
TLI	TLI $> 0,9$ (Forza ve Flippini, 1998)	0,91

Tablo 29’da yer alan uyum iyiliği değerleri incelendiğinde doğrulayıcı faktör analizi sonucu ortaya çıkan değerlerin referans değerleri aralığında olduğu ve sadece χ^2/df değerinin sınırda olduğu görülmektedir.

Lider olma kaygısı ölçeğine ait güvenilirlik değerleri incelendiğinde iç tutarlılık katsayısının performans kaygısı boyutu için 0,77, zarar görmek veya zarar vermek kaygısı boyutu için 0,75 ve hayat dengesinin bozulması kaygısı boyutu için 0,76 olarak hesaplandığı görülmektedir. Ölçeğin bütününe ait iç tutarlılık katsayısının ise 0,84 olduğu ve bu değerlere göre ölçeğin güvenilirlik düzeyinin iyi seviyede olduğu değerlendirilmektedir.

Tablo 30. Lider Olma Kaygısı Ölçeğinin Güvenilirlik Değerleri

Boyutlar	Sayı	İfadeler	Cronbach’s α
Performans Kaygısı	1	Yaptığım hataların eskiye oranla daha çok dikkat çekmesi	0,77
	5	Daha fazla eleştiriye maruz kalmak	
	9	Kendimi her zaman kanıtlamak zorunda olmak	
	13	Başarısız olursam kendime güvenimin sarsılması	
	15	Başarısız olma durumunda herkese karşı mahcup olmak	
Zarar Görmek veya Zarar Vermek Kaygısı	3	Çalışanlara karşı adil olamamak	0,75
	7	Aldığım kararlar başkalarına zarar vermek	
	10	Eşimle/partnerimle sorunlar yaşamak	
	11	Acımasız ve katı bir insan olmak	
Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	12	İşten kaynaklı sağlık problemleri yaşamak	0,76
	2	Aileme yeteri kadar zaman ayıramamak	
	6	İş aile dengesini kuramamak	
	8	Arkadaşlarıma yeteri kadar zaman ayıramamak	
Toplam	14	Aileme karşı görevlerimi yerine getirememek	0,84
	16	Özel hayatımın yok olması	

Lider Olma Kaygısı Ölçeği’ne ilişkin ifadeler ve iç tutarlılık katsayıları Tablo 30’da gösterilmektedir. Tablo 30’a göre araştırma sürecinde ortaya çıkan güvenilirlik değerlerinin uygun olduğu anlaşılmaktadır.

2.7.6. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Normallik Analizi

Araştırmada kullanılan ölçeklerin normal dağılıma uyup uymadığını test etmek amacıyla normallik testi yapılmış ve Tablo 31’de gösterilmiştir. Değişkenlere ait çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1.96 ile +1.96 arasında yer alması değişkenlerin normal dağılım gösterdiğini ifade etmektedir (Can, 2017: 85).

Tablo 31. Ölçeklere Ait Normallik Analizi

Ölçek	Boyut	Aritmetik Ortalama	Standart Sapma	Çarpıklık	Basıklık
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı	Eylemlilik	5,8880	,91084	-,997	,651
	Grupla İlişkiler	3,4323	1,0473	,173	-,255
	Hiyerarşi	2,7695	1,1047	,377	-,119
	Sorumluluk Odağı	3,6569	1,2442	,356	-,207
	Metafizik	4,2206	1,4864	-,425	-,513
Otantiklik	Dış Etkiyi Kabullenme	3,0660	1,1906	,300	-,454
	Kendine Yabancılaşma	3,1955	1,4285	,493	-,371
	Otantik Yaşam	5,2249	1,0300	-,403	,093
	Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	3,4246	1,4360	,166	-,619
Lider Olma Kaygısı	Performans Kaygısı	3,1489	,86972	-,200	-,467
	Zarar Görme ya da Zarar Verme Kaygısı	3,5548	,90201	-,457	-,478
	Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	3,3780	,79871	-,449	-0,44

N=1022

Tablo 31’de yer alan çarpıklık ve basıklık değerlerinin uygun değerler aralığında yer alması ölçeklerin normal dağılıma uyduğunu ve parametrik testlerin gerçekleşmesine olanak sağladığını göstermektedir.

2.7.7. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere Ait Betimleyici İstatistikler

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle katılımcıların ölçeklerde yer alan ifadelere verdikleri yanıtlar detaylı olarak ele alınmış ve tablolar aracılığıyla gösterilmiştir. Ardından katılımcıların demografik özellikleriyle ölçekler ve ölçeklerde yer alan boyutlar arasındaki ilişkiler anlamlılık düzeylerine göre değerlendirilerek detaylı olarak ifade edilmiştir.

2.7.7.1. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracına Ait Betimleyici İstatistikler

Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı’na ait ifadeler, ortalama puanlar ve standart sapma değerleri Tablo 32’de gösterilmektedir.

Tablo 32. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı Betimleyici İstatistikleri

Maddeler	Ort.	Ss.
Metafizik		
	4,22	1,486
19. Bu dünyada, yaşamımızı etkileyen gerçek bir manevi alem vardır.	4,40	1,902
20. Hiç bir şey gerçekten ölmüş değildir. Ruhanilik/maneviyat herşeyi ve herkesi besler.	4,08	1,848
21. İnsanlar aslında ruhani/manevi dünyadan ilham alabilirler.	4,52	1,787
24. Ruhlar aleminden/dünya dışı alemden mesajlar alabiliriz.	2,82	1,820
28. Öldüğümüzde bitmiş oluruz. Artık devam edecek bir varoluş yoktur.	4,46	2,148
29. Varolan şeylerin özünde ruh yoktur. Sadece madde vardır.	4,92	1,984
30. Dua etmenin bir kişinin kendisini iyi hissetmesinin dışında bir faydası yoktur.	4,33	2,099
31. Günlük yaşamın ötesinde nihai yada spritüal/manevi gerçeklik diye bir şey yoktur.	4,75	1,976
32. İnsanlar ruhani/manevi deneyimlerle kendilerini mutlu hissettiklerini söylediklerinde, bu sadece bir düşüncenin/fikrin gücüdür.	3,71	1,886
Sorumluluk Odağı		
	3,65	1,244
40. Eğer çok çalışıp iktisatlı davranırsan, fakir olmakla ilgili hiçbir zaman kaygı duymana gerek kalmaz.	4,00	1,781
41. İnsan isterse her türlü ayrımcılığa ve dezavantaja rağmen başarılı olabilir.	2,99	1,607
42. Başarılı olmak için kararlıysan hiçbir grup seni aşağı çekemez.	3,12	1,663
43. Gerçekten çalışmak isteyen bir kişi, isterse zorlanmadan iş bulabilir.	3,67	1,774
44. Eğitim almak isteyen insanların önünde en azından liseyi bitirinceye kadar bir engel yoktur.	4,51	1,819
Grupla İlişkiler		
	3,43	1,047
6. Ülkemin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.	3,48	1,825
7. Komşumun ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.	2,74	1,555
8. Bir çalışan olarak, çalıştığım şirketin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.	4,91	1,529
9. Ailemin ihtiyaçları benim ihtiyaçlarımdan önce gelir.	3,27	1,650
10. Eğer içinde bulunduğum dini cemaatin başkanı ibadethanemizle ilgili gerekli onarımlar için bağış isterse, eğlence / sosyal yaşam için ayırmış olduğum 1 aylık maaşımı bağışlardım.	2,13	1,582
13. Diğer insanlar kendi başarılarının çaresine bakmalı. Ben öncelikle kendimi düşünürüm.	4,07	1,699
Eylemlilik		
	5,88	0,910
1. “Özgür/hür irade” insan doğasının bir parçasıdır.	6,25	1,206
2. Gerçekten de “Özgür/hür iradeye” sahip kişiler kendi yaşamları için seçim yaparlar.	5,83	1,286
4. İnsanlar kendilerine öğretilenlerden veya dayatılan hayattan farklı yaşamaya karar verebilir.	5,99	1,109
12. “Özgür/hür irade” düşüncesi ütöpiktir. Öyle bir şey yoktur.	5,48	1,565
Hiyerarşi		
	2,77	1,104
25. Bir öğretmen sınıfta kural koyarken öğrencilerle birlikte karar vermekten ziyade kendisi kuralları koymalıdır.	3,06	1,725
26. 12 yaşında bir çocuğun anne babasına itiraz etmeden onların kurallarına uyması önemlidir.	3,30	1,654
27. Aileyle ilgili önemli kararlar, çocuklarla beraber verilmesinden ziyade anne baba tarafından verilmelidir.	2,81	1,583
33. Evde önemli kararları anne baba ve çocuklar beraber vermelidir.	2,23	1,377
34. İşyerinde yöneticiler ve çalışanlar işle ilgili önemli kararları beraber vermelidir.	2,44	1,479

Tablo 32’de yer alan ifadeler incelendiğinde metafizik boyutundaki dünya görüşlerine ilişkin ifadelere verilen yanıtların ortalamasının $\bar{x}= 4,22$, sorumluluk odağı

boyutundaki dünya görüşlerinin $\bar{x}= 3,65$, grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşlerinin $\bar{x}= 3,43$, eylemlilik boyutundaki dünya görüşlerinin $\bar{x}= 5,88$ ve hiyerarşi boyutundaki dünya görüşlerinin ortalamasının $\bar{x}= 2,77$ olduğu görülmektedir. Metafizik boyutunda yer alan ifadeler arasında en yüksek puan ortalamasına 29 numaralı ifade olan ($\bar{x} = 4,92$; $ss = 1,98$) “Varolan şeylerin özünde ruh yoktur. Sadece madde vardır” olduğu, en düşük puan ortalamasına sahip ifadenin ise 24 numaralı ifade olan ($\bar{x}= 2,82$; $ss= 1,82$) “Ruhlar aleminden/ dünya dışı alemden mesajlar alabiliriz” olduğu ortaya çıkmıştır. Sorumluluk odağı boyutunda yer alan ifadeler arasında en yüksek puan ortalamasına sahip 44 numaralı ifade olan ($\bar{x}= 4,51$; $ss= 1,81$) “Eğitim almak isteyen insanların önünde en azından liseyi bitirinceye kadar bir engel yoktur” olduğu, en düşük puan ortalamasına sahip ifadenin ise 41 numaralı ifade olan ($\bar{x}= 2,99$; $ss= 1,60$) “İnsan isterse her türlü ayrımcılığa ve dezavantaja rağmen başarılı olabilir” olduğu anlaşılmaktadır. Grupla ilişkiler boyutunda yer alan ifadeler arasında en yüksek puan ortalamasına sahip 8 numaralı ifade olan ($\bar{x}= 4,91$; $ss= 1,52$) “Bir çalışan olarak, çalıştığım şirketin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir” olduğu, en düşük puan ortalamasına sahip ifadenin ise 10 numaralı ifade olan ($\bar{x}= 2,13$; $ss= 1,58$) “Eğer içinde bulunduğum dini cemaatin başkanı ibadethanemizle ilgili gerekli onarımlar için bağış isterse, eğlence / sosyal yaşam için ayırmış olduğum 1 aylık maaşımı bağışlardım” olduğu görülmektedir. Eylemlilik boyutunda yer alan ifadeler arasında en yüksek puan ortalamasına 1 numaralı ifade olan ($\bar{x}= 6,25$; $ss= 1,20$) “Özgür/hür irade” insan doğasının bir parçasıdır” olduğu, en düşük puan ortalamasına sahip ifadenin ise 12 numaralı ifade olan ($\bar{x}= 5,48$; $ss= 1,56$) “Özgür/hür irade düşüncesi ütopyiktir. Öyle bir şey yoktur.” olduğu ortaya çıkmıştır.

2.7.7.2. Otantiklik Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistikler

Otantiklik Ölçeği'ne ait ifadeler, ortalama puanlar ve standart sapma değerleri Tablo 33'de gösterilmiştir.

Tablo 33. Otantiklik Ölçeği Betimleyici İstatistikleri

Maddeler	Ort.	Ss.
Kendine Yabancılaşma		
2. Gerçekten içimde ne hissettiğimi bilmiyorum	3,72	1,784
7. Kendimi yeteri kadar tanımadığım hissine kapılıyorum	3,28	1,820
10. Kendimi gerçek benden uzak hissediyorum.	2,88	1,686
12. Kendime yabancılaştığımı hissediyorum.	2,90	1,739
Dış Etkiyi Kabullenme		
3. Başkalarının görüşlerinden çok fazla etkilenirim.	3,38	1,495
4. Genellikle başkalarının bana yapmamı söyledikleri şeyleri yaparım.	2,50	1,297

5.	Her zaman başkalarının benden beklentilerini yerine getirmem gerektiğini hissedirim.	3,22	1,635
6.	Diğer insanlar (başkaları) beni çok etkiler.	3,15	1,487
Otantik Yaşam		5,22	1,030
8.	Her zaman inandığım şeylere sadık kalırım.	4,95	1,451
9.	Birçok ortamda olduğum gibi davranırım.	5,80	1,128
11.	Değerlerime ve inançlarıma uygun olarak yaşarım.	5,13	1,372

Tablo 33’de yer alan ifadeler incelendiğinde otantik yaşam boyutuna verilen yanıtların ortalamasının $\bar{x}= 5,22$, kendine yabancılaşma boyutuna verilen yanıtların ortalamasının $\bar{x}= 3,19$, dış etkiyi kabullenme boyutuna verilen yanıtların ortalamasının ise $\bar{x}= 3,06$ olduğu görülmektedir. Ölçekte yer alan ifadeler arasında en yüksek puan ortalamasına sahip ifadenin 9 numaralı ifade olan ($\bar{x}= 5,80$; $ss= 1,03$) “Birçok alanda olduğum gibi davranırım” olduğu görülmektedir. Ölçekte yer alan ifadeler arasında en düşük puan ortalamasına sahip ifadenin ise 4 numaralı ifade olan ($\bar{x}= 2,50$; $ss= 1,29$) “Genellikle başkalarının bana yapmamı söyledikleri şeyleri yaparım” olduğu görülmektedir.

2.7.7.3. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistikler

Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği’ne ilişkin ifadeler, ortalama puanlar ve standart sapma değerleri Tablo 34’de gösterilmektedir.

Tablo 34. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği Betimleyici İstatistikleri

Maddeler	Ort.	Ss.	
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık			
1.	Aktivist olmak benim kim olduğumun merkezindedir.	3,90	1,692
3.	Kendimi aktivist olarak tanımlarım	3,52	1,640
4.	Yoğun olsam dahi aktivizm için zaman yaratırım	3,36	1,610
5.	Beni iyi tanıyan insanlar aktivist olarak çağırırlar	2,87	1,623
6.	Aktivizme katılmak için zahmete katlanırım.	3,30	1,677
7.	Bir aktivist olmak benim kim olduğumun önemli bir göstergesidir.	3,31	1,715
8.	Aktivizme katılmak zorunda olduğumda gerekli zamanı ayırırım.	3,69	1,765

Tablo 34’de yer alan ifadeler incelendiğinde ölçekte yer alan ifadelerin tümüne verilen yanıtlara ilişkin ortalamasının $\bar{x}= 3,42$, standart sapmanın ise $ss= 1,43$ olarak gerçekleştiği görülmektedir. Ölçekte yer alan ifadeler arasında en yüksek puan ortalamasına sahip ifadenin 1 numaralı ifade olan ($\bar{x}=3,90$; $ss=1,69$) “Aktivist olmak benim kim olduğumun merkezindedir” olduğu görülmektedir. Ölçekte yer alan ifadeler arasında en düşük puan ortalamasına sahip ifadenin ise 5 numaralı ifade olan ($\bar{x}= 2,87$; $ss=1,62$) “Beni iyi tanıyanlar aktivist olarak çağırırlar” olduğu görülmektedir. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği puanlaması 1 (Hiç Katılmıyorum) ile 7 (Tamamen

Katılıyorum) arasında değişen puanlamalardan oluşmaktadır. Ölçeğe verilen yanıtların ortalamasının $\bar{x}= 3,42$ olması katılımcıların kendilerini aktivist olarak tanımlamaları ve aktivizme bağlılıkları konusunda ortalama düzeyde olduklarını göstermektedir.

2.7.7.4. Lider Olma Kaygısı Ölçeğine Ait Betimleyici İstatistikler

Lider Olma Kaygısı Ölçeği'ne ait ifadeler, ortalama puanlar ve standart sapma değerleri Tablo 35'de gösterilmektedir.

Tablo 35. Lider Olma Kaygısı Ölçeği Betimleyici İstatistikleri

Maddeler	Ort.	Ss.
Performans Kaygısı		
	3,14	0,869
1. Yaptığım hataların eskiye oranla daha çok dikkat çekmesi	3,31	1,031
5. Daha fazla eleştiriye maruz kalmak	3,01	1,217
9. Kendimi her zaman kanıtlamak zorunda olmak	3,04	1,255
13. Başarısız olursam kendime güvenimin sarsılması	3,24	1,237
15. Başarısız olma durumunda herkese karşı mahcup olmak	3,14	1,232
Zarar Görmek veya Zarar Vermek Kaygısı		
	3,55	0,902
3. Çalışanlara karşı adil olamamak	3,73	1,249
7. Aldığım kararlar başkalarına zarar vermek	3,88	1,154
10. Eşimle/partnerimle sorunlar yaşamak	3,49	1,192
11. Acımasız ve katı bir insan olmak	3,16	1,427
12. İşten kaynaklı sağlık problemleri yaşamak	3,52	1,298
Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı		
	3,38	0,798
2. Aileme yeteri kadar zaman ayıramamak	3,22	1,117
6. İş aile dengesini kuramamak	3,41	1,097
8. Arkadaşlarıma yeteri kadar zaman ayıramamak	3,10	1,046
14. Aileme karşı görevlerimi yerine getirememek	3,42	1,092
16. Özel hayatımın yok olması	3,75	1,216

Tablo 35'de yer alan ifadeler incelendiğinde performans kaygısı boyutuna verilen yanıtların ortalamasının $\bar{x}= 3,14$, zarar görmek veya zarar vermek boyutuna verilen yanıtların ortalamasının $\bar{x}= 3,55$, hayat dengesinin bozulması boyutuna verilen yanıtların ortalamasının ise $\bar{x}= 3,38$ olduğu görülmektedir. Ölçekte yer alan ifadeler arasında en yüksek puan ortalamasına sahip ifadenin 7 numaralı ifade olan ($\bar{x}= 3,88$; $ss= 1,15$) "Aldığım kararlarla başkalarına zarar vermek" olduğu görülmektedir. Ölçekte yer alan ifadeler arasında en düşük puan ortalamasına sahip ifadenin ise 5 numaralı ifade olan ($\bar{x}= 3,01$; $ss= 1,21$) "Daha fazla eleştiriye maruz kalmak" olduğu görülmektedir.

2.7.8. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Farklılık Analizleri

Katılımcıların cinsiyetleri açısından araştırma sürecinde kullanılan değişkenler bazında anlamlı bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla fark analizleri gerçekleştirilmiştir. Analiz sonucunda anlamsız çıkan ilişkilere yer verilmezken, anlamlı çıkan ilişkilere ait detaylı bilgiler Tablo 36'da gösterilmektedir.

Tablo 36. Katılımcıların Cinsiyetlerine Göre Gerçekleştirilen Fark Analizlerinin Sonuçları

Ölçek	Boyut	Cinsiyet	N	Ort.	S.S.	T Testi		
						S.d	t	p
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı	Eylemlilik	Erkek	482	5,8060	0,93094	1020	-2,726	,007
		Kadın	540	5,9611	0,88699			
	Sorumluluk Odağı	Erkek	482	3,5178	1,28308	1020	-3,394	,001
		Kadın	540	3,7811	1,19610			
	Hiyerarşi	Erkek	482	3,0697	1,10930	1020	8,489	,000
		Kadın	540	2,5015	1,03012			
Otantiklik	Otantik Yaşam	Erkek	482	5,1375	1,04423	1020	-2,570	,010
Kadın		540	5,3029	1,01178				
Aktivist Kimlik ve Bağlılık	Aktivist Kimlik ve Bağlılık	Erkek	482	3,2977	1,45159	1020	-2,677	,008
		Kadın	540	3,5378	1,41379			
Lider Olma Kaygısı	Performans Kaygısı	Erkek	482	2,9189	0,83063	1020	-8,243	,000
		Kadın	540	3,3541	0,85301			
	Zarar Görmek veya Zarar Vermek Kaygısı	Erkek	482	3,4830	0,91103	1020	-2,411	,016
		Kadın	540	3,6189	0,88984			

Tablo 36’da yer alan sonuçlara göre, katılımcıların cinsiyetleri açısından Dünya Görüşleri Değerlendirme Aracı’nda yer alan eylemlilik, sorumluluk odağı ve hiyerarşi boyutları bazında farklılıklar olduğu ortaya çıkmıştır. Katılımcıların cinsiyetlerine göre eylemlilik boyutundaki dünya görüşleri incelenmiş ve istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür [$t_{(0,05 ; 1020)} = -2,726$]. Buna göre kadın katılımcıların ($\bar{x} = 5,9611$) erkek katılımcılara göre ($\bar{x} = 5,8060$) daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların cinsiyetlerine göre sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşleri incelendiğinde ise yine istatistiki olarak anlamlı bir farklılığın olduğu görülmüştür [$t_{(0,05 ; 1020)} = -3,394$]. Kadın katılımcıların ($\bar{x} = 3,7811$) erkek katılımcılara göre ($\bar{x} = 3,5178$) daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Son olarak katılımcıların cinsiyetlerine göre hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleri incelendiğinde istatistiki olarak anlamlı farklılık olduğu görülmüştür [$t_{(0,05 ; 1020)} = 8,489$]. Erkek katılımcıların ($\bar{x} = 3,0697$) kadın katılımcılara göre ($\bar{x} = 2,5015$) daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların cinsiyetleri ile dünya görüşlerinin metafizik ve grupla ilişkiler boyutları arasında anlamlı ilişkiler tespit edilmemiştir. Cinsiyet açısından dünya görüşüne sahip olma boyutlarındaki anlamlı farklılıkların olduğu analizler değerlendirildiğinde; kadınların hür irade dünya görüşünü, dışsal sorumluluk odağı dünya görüşünü ve yatay hiyerarşi dünya görüşünü benimseme düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu ifade edilebilir.

Katılımcıların otantikliklerinde cinsiyetlerine göre bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla karşılaştırma yapılmış ve katılımcıların cinsiyetleri açısından otantik yaşam boyutunda istatistiki olarak anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$t_{(0,05 ; 1020)} = -2,570$]. Katılımcıların cinsiyetleri açısından dış etkiyi kabullenme ve kendine yabancılaşma boyutlarında anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Tablo 36'da yer alan sonuçlara göre otantik yaşam boyutunda kadın katılımcıların ($\bar{x}= 5,3029$) erkek katılımcılara göre ($\bar{x}= 5,1375$) daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir.

Katılımcıların aktivist kimlik ve aktivizme bağlılıklarında cinsiyetlerine göre bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla karşılaştırma yapılmış ve katılımcıların cinsiyetleri açısından aktivist kimlik ve bağlılıklarında istatistiki olarak anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir [$t_{(0,05 ; 1020)} = -2,677$]. Buna göre kadın katılımcıların ($\bar{x}= 3,5378$) erkek katılımcılara göre ($\bar{x}= 3,2977$) daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir.

Katılımcıların lider olma kaygılarında cinsiyetlerine göre bir farklılık olup olmadığını tespit etmek amacıyla karşılaştırma yapılmış ve katılımcıların cinsiyetleri açısından performans kaygısı boyutu [$t_{(0,05 ; 1020)} = -8,243$] ve zarar görmek veya zarar vermek kaygısı [$t_{(0,05 ; 1020)} = -2,411$] boyutlarında anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir. Buna göre performans kaygısı boyutunda kadın katılımcıların ($\bar{x}= 3,3541$) erkek katılımcılara göre ($\bar{x}= 2,9189$) daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Benzer olarak zarar görme ya da zarar verme kaygısı boyutunda da kadın katılımcıların ($\bar{x}= 3,6189$) erkek katılımcılara göre ($\bar{x}= 3,4830$) daha yüksek ortalamaya sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların cinsiyetleri açısından hayat dengesinin bozulması kaygısında anlamlı bir farklılık görülmemiştir.

2.7.9. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Farklılık Analizleri

Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversitelere göre, araştırmada yer alan değişkenler bazında anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla Anova testi gerçekleştirilmiştir. Anova testinin sonuçlarına göre;

- Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversiteler açısından dünya görüşlerinin eylemlilik $F_{(6-1015)} = 7,767$, grupla ilişkiler $F_{(6-1015)} = 17,330$, sorumluluk odağı $F_{(6-1015)} = 5,206$, hiyerarşi $F_{(6-1015)} = 5,418$ ve metafizik $F_{(6-1015)} = 7,877$ boyutları bazında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür.

- Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversiteler açısından otantiklik ölçeğinin dış etkiyi kabullenme boyutu bazında anlamlı farklılıklar olduğu görülmüştür $F_{(6-1015)} = 3,153$. Kendine yabancılaşma ve otantik yaşam boyutları bazında öğrenim görülen üniversite değişkeni açısından anlamlı farklılık olmadığı görülmüştür.
- Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversiteler açısından aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeyinde anlamlı farklılıkların olduğu görülmüştür $F_{(6-1015)} = 2,781$.
- Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversiteler açısından lider olma kaygılarının boyutları bazında anlamlı farklılıkların olmadığı görülmüştür.

Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversiteler açısından araştırmada yer alan değişkenler bazında farklılıkları içeren bilgiler Tablo 37’de gösterilmektedir.

Tablo 37. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Gerçekleştirilen Fark Analizlerinin Sonuçları

Ölçek	Boyut	Varyans Kaynakları	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı	Eylemlilik	Gruplararası	37,183	6	6,197	7,767	,000
		Gruplariçi	809,864	1015	0,798		
		Toplam	847,047	1021			
	Grupla İlişkiler	Gruplararası	104,064	6	17,344	17,330	,000
		Gruplariçi	1015,838	1015	1,001		
		Toplam	1119,902	1021			
	Sorumluluk Odağı	Gruplararası	47,195	6	7,866	5,206	,000
		Gruplariçi	1533,451	1015	1,511		
		Toplam	1580,646	1021			
	Hiyerarşi	Gruplararası	38,670	6	6,445	5,418	,000
		Gruplariçi	1207,418	1015	1,190		
		Toplam	1246,088	1021			
Metafizik	Gruplararası	100,375	6	16,729	8,129	,000	
	Gruplariçi	2155,634	1015	2,124			
	Toplam	2256,010	1021				
Otantiklik Ölçeği	Dış Etkiyi Kabullenme	Gruplararası	26,483	6	4,414	3,153	,005
		Gruplariçi	1420,977	1015	1,400		
		Toplam	1447,460	1021			
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği	Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	Gruplararası	34,053	6	5,676	2,781	,011
		Gruplariçi	2071,502	1015	2,041		
		Toplam	2105,555	1021			

Gruplar arasındaki farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla post-hoc analiz tekniği aşamasına geçilmiştir. Post-hoc analizinde kullanılacak analiz tekniğine karar vermek amacıyla Levene’s testinde yer alan grup dağılım varyanslarının homojen olduğu ya da olmadığı sınanmış ardından homojenlik durumuna göre çoklu karşılaştırma analizi

sonuçlarına ulaşılmıştır. Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'na ilişkin eylemlilik, grupla ilişkiler, sorumluluk odağı ve hiyerarşı boyutları homojen olduğu için Tukey Hsd testi, metafizik boyutu ise homojen olmadığı için Tamhane testi yapılmıştır. Otantiklik ve Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık leği boyutlarının da homojen olduğu görülmüş ve Tukey Hsd testi gerçekleştirilmiştir. Çoklu karşılaştırma analizi sonuçları, araştırmada yer alan değişkenlere göre aralarında anlamlı farklılıklar olan niversiteler ve ortalama farkları Tablo 38'de gösterilmektedir.

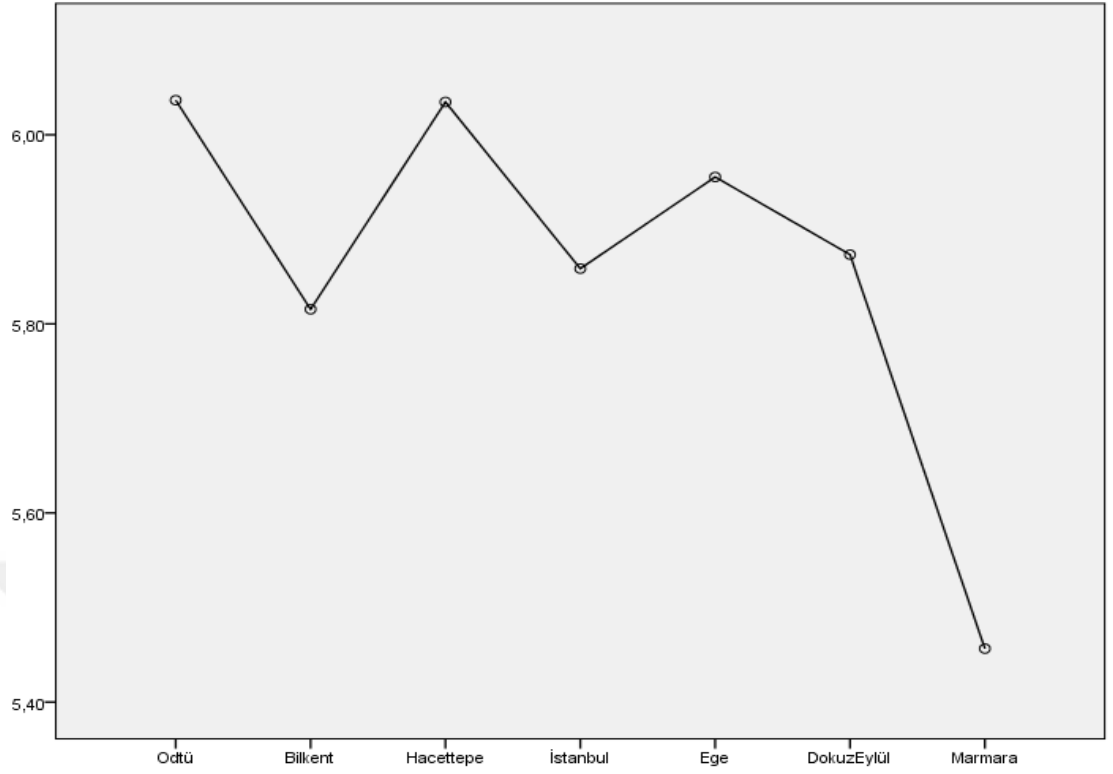

Tablo 38. Üniversitelere Göre Gerçekleşen Farklılıkların İstatistikî Bilgileri

Ölçek	Boyut	Üniversite (I)	Üniversite (J)	Ortalama Farkı (I-J)	S.S.	p.	
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı	Eylemlilik	Marmara Ü.	ODTÜ	-0,58002*	0,09769	,000	
			Bilkent İ.D. Ü.	-0,35891*	0,11548	,012	
			Hacettepe Ü.	-0,57812*	0,10391	,000	
			İstanbul Ü.	-0,40189*	0,11936	,007	
			Ege Ü.	-0,49884*	0,13317	,001	
	Grupla İlişkiler	İstanbul Ü.		ODTÜ	0,97092*	0,11037	,000
				Bilkent İ.D. Ü.	0,88746*	0,12480	,000
				Hacettepe Ü.	0,75303*	0,12201	,000
				Dokuz Eylül Ü.	0,55449*	0,15150	,005
				Marmara Ü.	0,42290*	0,12692	,016
		Ege Ü.		ODTÜ	0,62057*	0,12345	,000
				Bilkent İ.D. Ü.	0,53711*	0,13650	,002
				Hacettepe Ü.	0,40268*	0,13395	,043
				Dokuz Eylül Ü.	-0,41643*	0,13199	,027
				Marmara Ü.	-0,54802*	0,10285	,000
	Sorumluluk Odağı		Bilkent İ.D. Ü.	Marmara Ü.	-0,46456*	0,11819	,002
				İstanbul Ü.	0,57927*	0,13561	,000
				Ege Ü.	0,45714*	0,15167	,042
				İstanbul Ü.	0,63756*	0,15333	,001
				Ege Ü.	0,51544*	0,16771	,035
	Hiyerarşi	İstanbul Ü.		ODTÜ	0,49530*	0,12033	,001
				Bilkent İ.D. Ü.	0,47539*	0,13605	,009
				Hacettepe Ü.	0,53380*	0,13302	,001
				Marmara Ü.	0,40910*	0,11213	,005
Bilkent İ.D. Ü.				0,38919*	0,12886	,041	
Metafizik	İstanbul Ü.		Hacettepe Ü.	0,44760*	0,12564	,007	
			ODTÜ	0,98160*	0,15524	,000	
			Hacettepe Ü.	0,59376*	0,17260	,014	
			Dokuz Eylül Ü.	0,92168*	0,22589	,002	
			Bilkent İ.D. Ü.	-0,48066*	0,15683	,049	
Otantiklik Ölçeği	Dış Etkiyi Kabullenme	Ege Ü.	Marmara Ü.	-0,60985*	0,13253	,000	
			Bilkent İ.D. Ü.	-0,61839*	0,16144	,003	
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği	Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	Ege Ü.	İstanbul Ü.	-0,53777*	0,17046	,027	
			ODTÜ	0,53388*	0,17629	,040	
			Bilkent İ.D. Ü.	0,70910*	0,19492	,005	
			İstanbul Ü.	0,63976*	0,20581	,032	

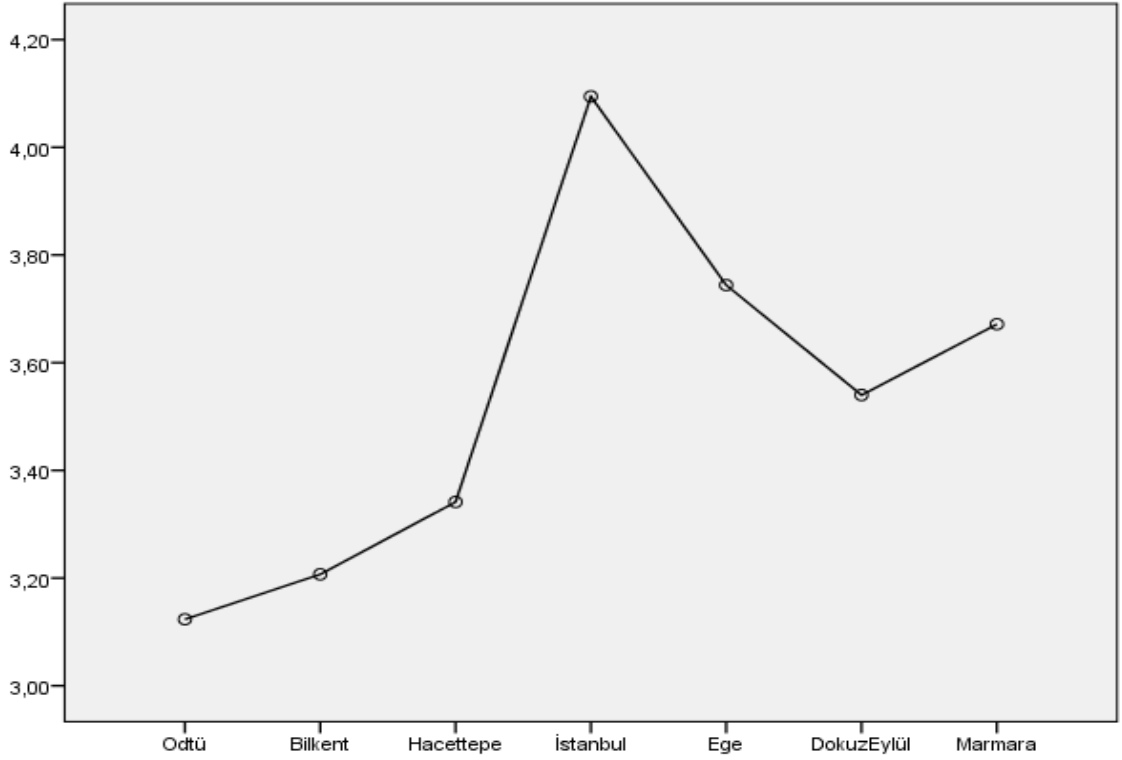
Yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları dünya görüşlerine göre değerlendirildiğinde;

Grafik 1’de görüldüğü üzere eylemlilik boyutundaki dünya görüşlerine verilen ortalama puanların en yüksek ODTÜ’de en düşük ise Marmara Üniversitesi’nde öğrenim gören katılımcılar tarafından verildiği görülmüştür.

Grafik 1. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Eylemlilik Boyutundaki Dünya Görüşleri

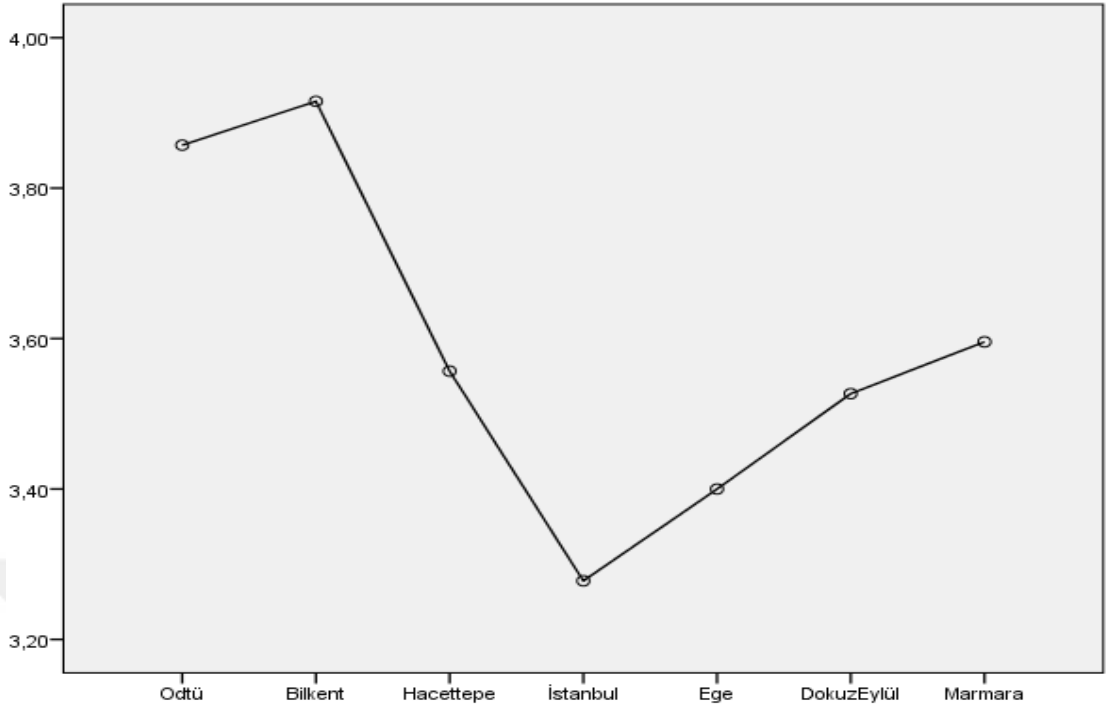
Eylemlilik boyutunda yer alan dünya görüşlerinde Marmara Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar ile ODTÜ, Bilkent, Hacettepe, İstanbul ve Ege Üniversite'lerinde öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılıkların olduğu ortaya çıkmıştır. Sonuçlara göre ODTÜ'de öğrenim gören katılımcıların en yüksek oranda hür irade dünya görüşüne sahip oldukları görülürken Marmara Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcıların en az oranda hür irade dünya görüşüne sahip oldukları görülmektedir.

Grafik 2. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Grupla İlişkiler Boyutundaki Dünya Görüşleri

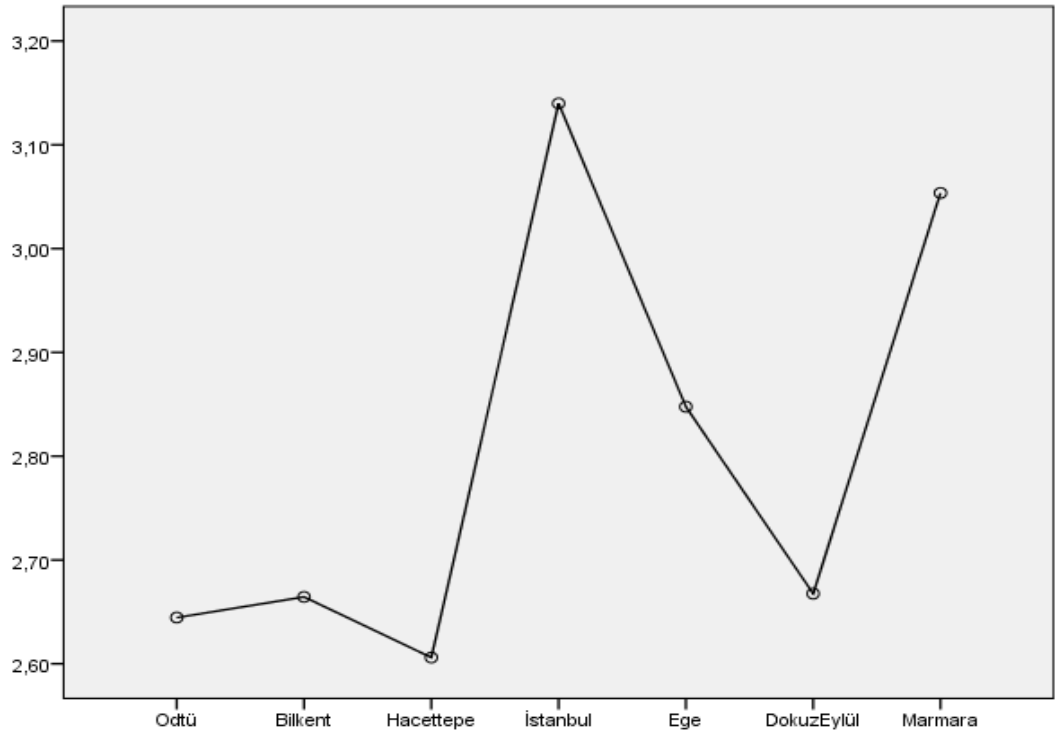
Grupla ilişkiler boyutunda yer alan dünya görüşlerinde İstanbul Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar ile ODTÜ, Bilkent, Hacettepe, Dokuz Eylül ve Marmara Üniversite'lerinde öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır. Sonuçlara göre İstanbul Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcıların en yüksek oranda toplulukçu dünya görüşüne sahip oldukları görülürken ODTÜ'de öğrenim gören katılımcıların ise en az oranda toplulukçu dünya görüşüne sahip oldukları görülmektedir. Ege Üniversite'sinde öğrenim gören katılımcıların ise ODTÜ, Bilkent ve Hacettepe Üniversite'lerinde öğrenim gören katılımcılara göre daha çok toplulukçu dünya görüşüne sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

Grafik 2'de görülen bir başka önemli bulgu sadece İstanbul Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcıların toplulukçu dünya görüşüne sahip olmalarıdır. İstanbul Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcıların ortalama puanlarının 4'ün üzerinde olması genel olarak toplulukçu dünya görüşüne sahip olmalarını ifade etmektedir. Diğer üniversitelerde öğrenim gören katılımcıların ortalama puanlarının 4'ün altında olması genel olarak bireyci dünya görüşünü benimsediklerini göstermektedir.

Grafik 3. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Sorumluluk Odağı Boyutundaki Dünya Görüşleri

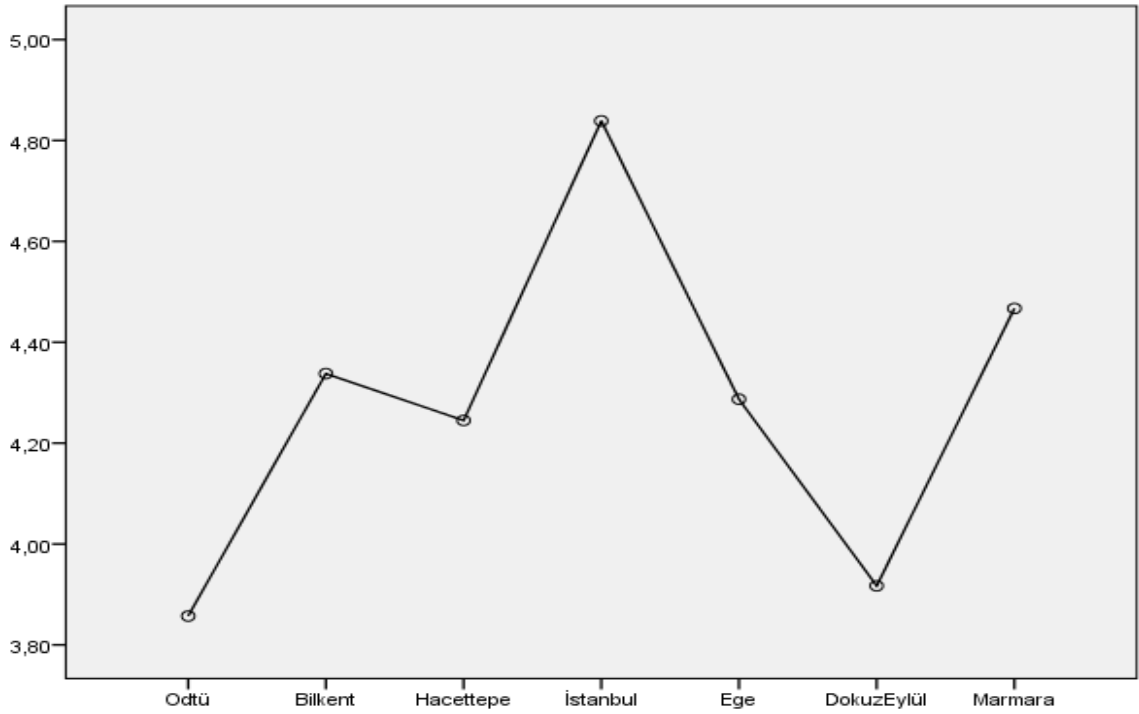
Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversitelere göre sorumluluk odağı boyutuna verdikleri ortalama puanları Grafik 3’de gösterilmektedir. Sorumluluk odağı boyutunda yer alan dünya görüşlerinde ODTÜ ve Bilkent Üniversite’leri ile İstanbul ve Ege Üniversiteleri’nde öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır. Bilkent Üniversitesi’nde öğrenim gören katılımcıların en az oranda içsel sorumluluk odağı dünya görüşüne sahip oldukları görülürken İstanbul Üniversitesi’nde öğrenim gören katılımcıların en fazla oranda içsel sorumluluk odağı dünya görüşüne sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda katılımcıların genel olarak içsel sorumluluk odağı dünya görüşünü benimsedikleri ancak ODTÜ ve Bilkent Üniversiteleri’nde öğrenim gören katılımcıların diğerlerine göre daha yüksek oranda dışsal sorumluluk odağı dünya görüşüne sahip oldukları görülmektedir.

Grafik 4. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Hiyerarşi Boyutundaki Dünya Görüşleri

Grafik 4'e bakıldığında araştırmada yer alan katılımcıların tümünün ortalama puanlarının 4'ün altında olması genel olarak hiyerarşinin olmaması gerektiğini temsil eden yatay hiyerarşi dünya görüşüne sahip olduklarını ifade etmektedir. Hiyerarşinin olması gerektiğini düşünen, dikey hiyerarşinin önemli olduğu görüşüne sahip katılımcıların ise İstanbul ve Marmara Üniversite'lerinde daha fazla oldukları anlaşılmaktadır.

Hiyerarşi boyutunda yer alan dünya görüşlerinde İstanbul ve Marmara Üniversite'lerinde öğrenim gören katılımcılar ile ODTÜ, Bilkent ve Hacettepe Üniversite'lerinde öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. İstanbul Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcıların en yüksek oranda dikey hiyerarşinin olması gerektiğini savunan dünya görüşüne sahip oldukları görülürken, Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcıların en düşük oranda dikey hiyerarşi dünya görüşüne sahip oldukları ortaya çıkmıştır.

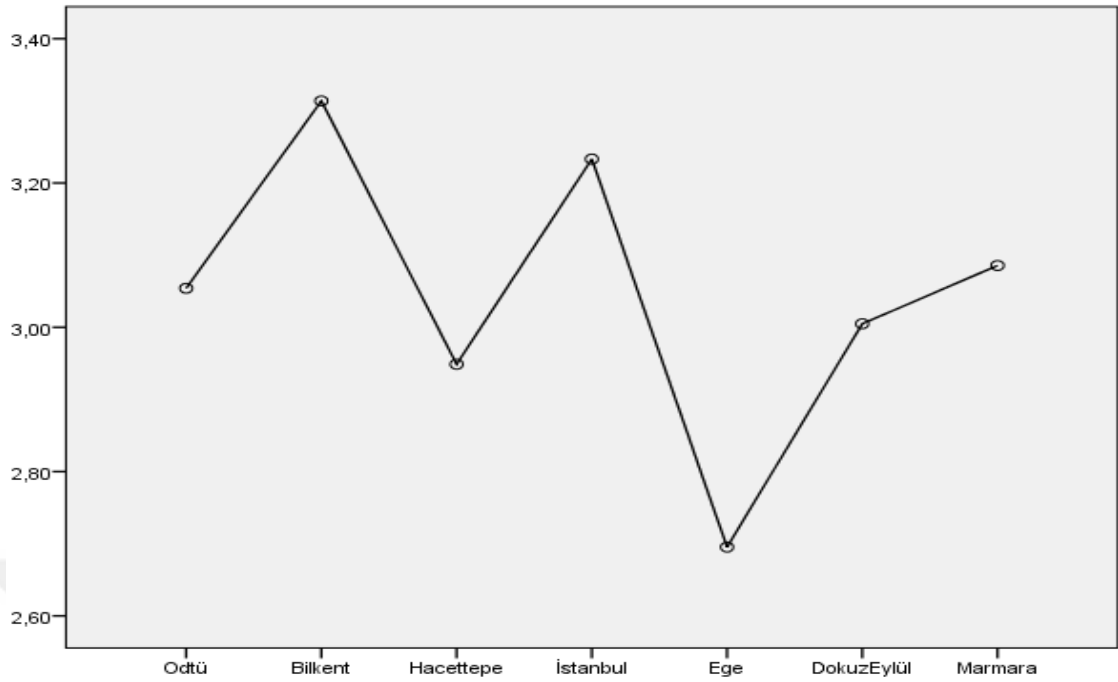

Grafik 5. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Metafizik Boyutundaki Dünya Görüşleri

Metafizik boyutundaki dünya görüşlerinde İstanbul Üniversitesi ile ODTÜ, Hacettepe ve Dokuz Eylül Üniversite'lerinde öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. ODTÜ ile Bilkent ve Marmara Üniversite'lerinde öğrenim gören katılımcılar arasında da anlamlı farklılıkların olduğu anlaşılmaktadır.

Metafizik boyutunda yer alan dünya görüşlerinde katılımcıların ortalama puanlarının 4'ün üzerinde olması genel olarak spiritüalist dünya görüşünü benimsediklerini göstermektedir. Ancak ODTÜ ve Dokuz Eylül Üniversite'sinde öğrenim gören katılımcıların ortalama puanlarının 4'ün altında olması daha çok materyalist dünya görüşüne sahip olduklarını ifade etmektedir.

Katılımcıların öğrenim gördükleri üniversiteler açısından dünya görüşleri bazında değerlendirme yapıldıktan sonra, araştırmada yer alan bir başka değişken olan Otantiklik Ölçeği'ne ilişkin değerlendirme yapılmıştır. Yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları Otantiklik Ölçeği'nde yer alan dış etkiyi kabullenme boyutuna göre değerlendirildiğinde;

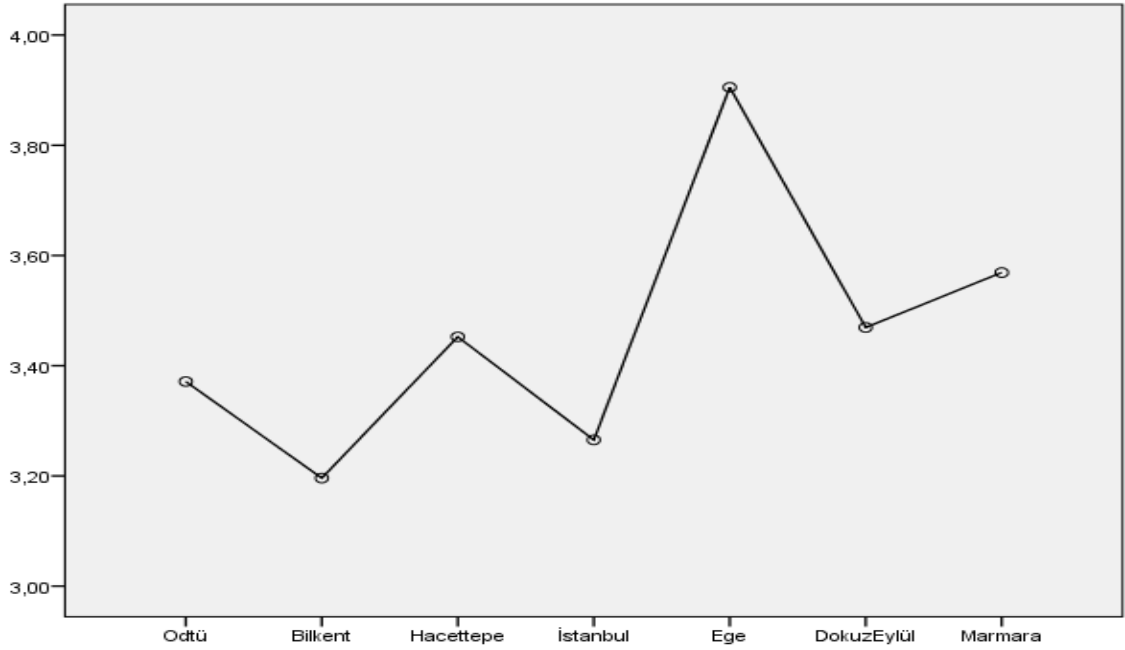

Grafik 6. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Dış Etkiyi Kabullenme Boyutu

Ege Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar ile Bilkent ve İstanbul Üniversiteleri'nde öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Bilkent ve İstanbul Üniversite'lerinde öğrenim gören katılımcıların dış etkiyi kabullenme oranlarının daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır.

Grafik 6'ya göre dış etkiyi kabullenme oranını en yüksek olan katılımcıların Bilkent ve İstanbul Üniversite'lerinde öğrenim gördükleri, dış etkiyi kabullenme oranı en az olan katılımcıların ise Ege, Dokuz Eylül ve Hacettepe Üniversite'lerinde öğrenim gördükleri anlaşılmaktadır.

Tablo 37'de yer alan diğer anlamlı farklılık, katılımcıların öğrenim gördükleri üniversiteler açısından aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık bazında olan değişimlerdir. Yapılan çoklu karşılaştırma sonuçları aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık yapısına göre değerlendirildiğinde;

Grafik 7. Katılımcıların Öğrenim Gördükleri Üniversitelere Göre Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık

Ege Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcılar ile ODTÜ, Bilkent ve İstanbul Üniversite'lerinde öğrenim gören katılımcılar arasında anlamlı farklılıkların olduğu görülmektedir. Ege Üniversitesi'nde öğrenim gören katılımcıların en yüksek oranda aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeyine sahip oldukları ortaya çıkmıştır. En düşük oranda aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeyine sahip katılımcıların ise Bilkent ve İstanbul Üniversite'lerinde öğrenim gördükleri anlaşılmaktadır.

Farklılıklara ait bilgiler Grafik 7'de gösterilmektedir. Grafik 7'de yer alan sonuçlara göre katılımcıların aktivizme katılma ve kendilerini aktivist olarak tanımlama konusunda çok istekli olmadıkları ortaya çıkmıştır.

2.7.10 Değişkenler Arası Korelasyon Analizi

Araştırmada yer alan değişkenlerin normal dağılıma uyması doğrultusunda, birbirileri ile olan ilişkilerini tanımlamak ve ilişki derecelerini ortaya koymak amacıyla bir parametrik korelasyon analiz yöntemi olan Pearson korelasyon testi gerçekleştirilmiştir. Pearson korelasyon testi sonucunda ortaya çıkan değerler pozitif ya da negatif yönde olabilmektedir. Pozitif yönde ortaya çıkan korelasyon değişkenlerin birbirine bağlı olarak artması olarak tanımlanırken, negatif yönde ortaya çıkan korelasyon ise bir değişken artarken diğer değişkenin azalması olarak yorumlanmaktadır. Korelasyon

katsayısı -1 ile +1 değeri arasında değişmekte olup mutlak değeri 1'e en çok yaklaşan korelasyon değeri o derece kuvvetli olarak ifade edilmektedir. Genel olarak kabul görülen korelasyon katsayısı derecelerine bakıldığında Tablo 39'da yer alan aralıklar doğrultusunda anlamlandırıldığı görülmektedir (Hayran ve Hayran, 2011: 311-313).

Tablo 39. Korelasyon Katsayısı Değerlendirme Aralıkları

Korelasyon Katsayısı	Anlamı
0.05-0.30	Düşük veya önemsiz korelasyon
0.30-0.40	Düşük orta derecede korelasyon
0.40-0.60	Orta derecede korelasyon
0.60-0.70	İyi derecede korelasyon
0.70-0.75	çok iyi derecede korelasyon
0.75-1.00	Mükemmel korelasyon

Araştırmannın değişkenlerini oluşturan Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı, Otantiklik, Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık ve Lider Olma Kaygısı lekleri'nin birbirileriyle olan ilişkilerini ortaya koymak amacıyla Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analize ait sonuçlar Tablo 40'da yer almaktadır.

Tablo 40. Değişkenlere Ait Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1. Metafizik Boyutundaki Dünya Görüşleri	1											
2. Sorumluluk Odağındaki Dünya Görüşleri	-,119**	1										
3. Eylemlilik Boyutundaki Dünya Görüşleri	,004	-,126**	1									
4. Grupla İlişkiler Boyutundaki Dünya Görüşleri	,391**	-,170**	,018	1								
5. Hiyerarşi Boyutundaki Dünya Görüşleri	,022	-,137**	-,225**	,126**	1							
6. Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	,030	-,032	,126**	,207**	-,074*	1						
7. Otantik Yaşam	,106**	-,168**	,185**	,122**	-,038	,152**	1					
8. Dış Etkiyi Kabullenme	,092**	,016	-,163**	,135**	,108**	,011	-,116**	1				
9. Kendine Yabancılaşma	-,039	,081**	-,148**	,024	,024	,018	-,197**	,464**	1			
10. Performans Kaygısı	,087**	,037	-,055	,109**	,006	,068*	-,005	,412**	,255**	1		
11. Zarar Görme ya da Zarar Verme Kaygısı	,153**	-,024	,084**	,213**	-,066*	,145**	,092**	,135**	,080*	,396**	1	
12. Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	,147**	-,019	,077*	,172**	-,042	,115**	,165**	,047	,070*	,248**	,618**	1

*p<.05 **p<.01

Araştırmada yer alan değişkenlerin Pearson korelasyon analizi sonuçlarına göre;

Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı'nda yer alan boyutların kendi aralarındaki korelasyonları incelendiğinde hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleriyle metafizik boyutundaki dünya görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı anlaşılmaktadır. Hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleriyle grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşleri arasında ise pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin ($r=.126$; $p<0.01$) olduğu görülmektedir. Benzer olarak hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleriyle eylemlilik boyutundaki dünya görüşleri arasında negatif yönlü anlamlı ($r=-.225$; $p<0.01$), hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleriyle sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşleri arasında negatif yönlü ve anlamlı ($r=-.137$; $p<0.01$) bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır. Grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşleriyle metafizik boyutundaki dünya görüşleri arasında pozitif yönlü ve anlamlı ($r=.391$; $p<0.01$), grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşleriyle sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşleri arasında ise negatif yönlü anlamlı ($r=-.170$; $p<0.01$) bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşleriyle eylemlilik boyutundaki dünya görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı anlaşılmaktadır. Eylemlilik boyutundaki dünya görüşleriyle metafizik boyutundaki dünya görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülürken, sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşleriyle arasında negatif yönlü ve anlamlı ($r=-.126$; $p<0.01$) bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Otantiklik Ölçeği'nin kendi boyutları arasındaki korelasyonlar incelendiğinde dış etkiyi kabullenme ($r=-.116$; $p<0.01$) ve kendine yabancılaşma ($r=-.197$; $p<0.01$) boyutlarıyla otantik yaşam boyutu arasında negatif yönlü anlamlı ilişkilerin olduğu anlaşılmaktadır. Dış etkiyi kabullenme ve kendine yabancılaşma boyutları arasında ise pozitif yönlü ve anlamlı ($r=.464$; $p<0.01$) bir ilişkinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Lider Olma Kaygısı Ölçeği'nin kendi boyutları aralarındaki korelasyonlar incelendiğinde tüm boyutların arasında pozitif ve anlamlı ilişkilerin olduğu görülmektedir. Buna göre performans kaygısı ve zarar görme ya da zarar verme kaygısı arasında ($r=.396$; $p<0.01$), performans kaygısı ile hayat dengesinin bozulması kaygısı arasında ($r=.248$; $p<0.01$) ve zarar görme ya da zarar verme kaygısı ile hayat dengesinin bozulması kaygısı arasında ($r=.618$; $p<0.01$) anlamlı ilişkilerin olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırmada yer alan 4 ölçeğin alt boyutlarının birbirileri ile olan ilişkilerine bakıldığında ve Lider Olma Kaygısı Ölçeği için değerlendirildiğinde; hayat dengesinin

bozulması kaygısı ile dış etkiyi kabullenme ve sorumluluk odağı ve hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı, zarar görme ya da zarar verme kaygısı ile sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı, performans kaygısı ile otantik yaşam, eylemlilik, hiyerarşi ve sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

Otantiklik Ölçeği'ne göre kendine yabancılaşma ile aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık, hiyerarşi, grupla ilişkiler ve metafizik boyutundaki dünya görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı görülmektedir. Dış etkiyi kabullenmenin ise aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık ve sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı anlaşılmaktadır. Benzer olarak otantik yaşam boyutu ile hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleri arasında anlamlı bir ilişkinin olmadığı ortaya çıkmıştır.

Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçeği için değerlendirildiğinde ise, sorumluluk odağı ve metafizik boyutundaki dünya görüşleriyle arasında anlamlı bir korelasyon ilişkisinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Tablo 40'da yer alan korelasyon analizi bulgularına göre, öncelikle ölçeklerin kendi boyutları arasındaki ilişkiler değerlendirilmiş ardından ölçeklerin birbirileri arasındaki anlamsız ilişkiler ele alınmıştır. Araştırmada yer alan değişkenlerin fazla olması ve korelasyon ilişkileri ifade edilirken karışıklık olmaması amacıyla sadece ölçeklerin birbirileri arasındaki anlamsız ilişkiler ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu başlıkta ifade edilmeyen ve Tablo 40'da * $p < .05$; ** $p < .01$ anlamlılık düzeyinde ifade edilen tüm değişkenlerin anlamlı bir ilişkide olduğu değerlendirilmelidir.

Araştırmanın bir sonraki başlığında değişkenler arasındaki korelasyonlar doğrultusunda regresyon analizleri gerçekleştirilerek hipotezler test edilmiştir.

2.7.11. Gözlenen Değişkenlerle Yol Analizi ve Hipotezlere İlişkin Analiz Bulguları

Bu başlıkta araştırma modelinin analiz sonuçlarına ilişkin bilgiler yer almaktadır. Bağımsız değişken ve bağımlı değişkenlerden oluşan modelde, bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkenler üzerindeki etkisini ortaya çıkartmak amacıyla gözlenen değişkenlerle yol analizi gerçekleştirilmiştir.

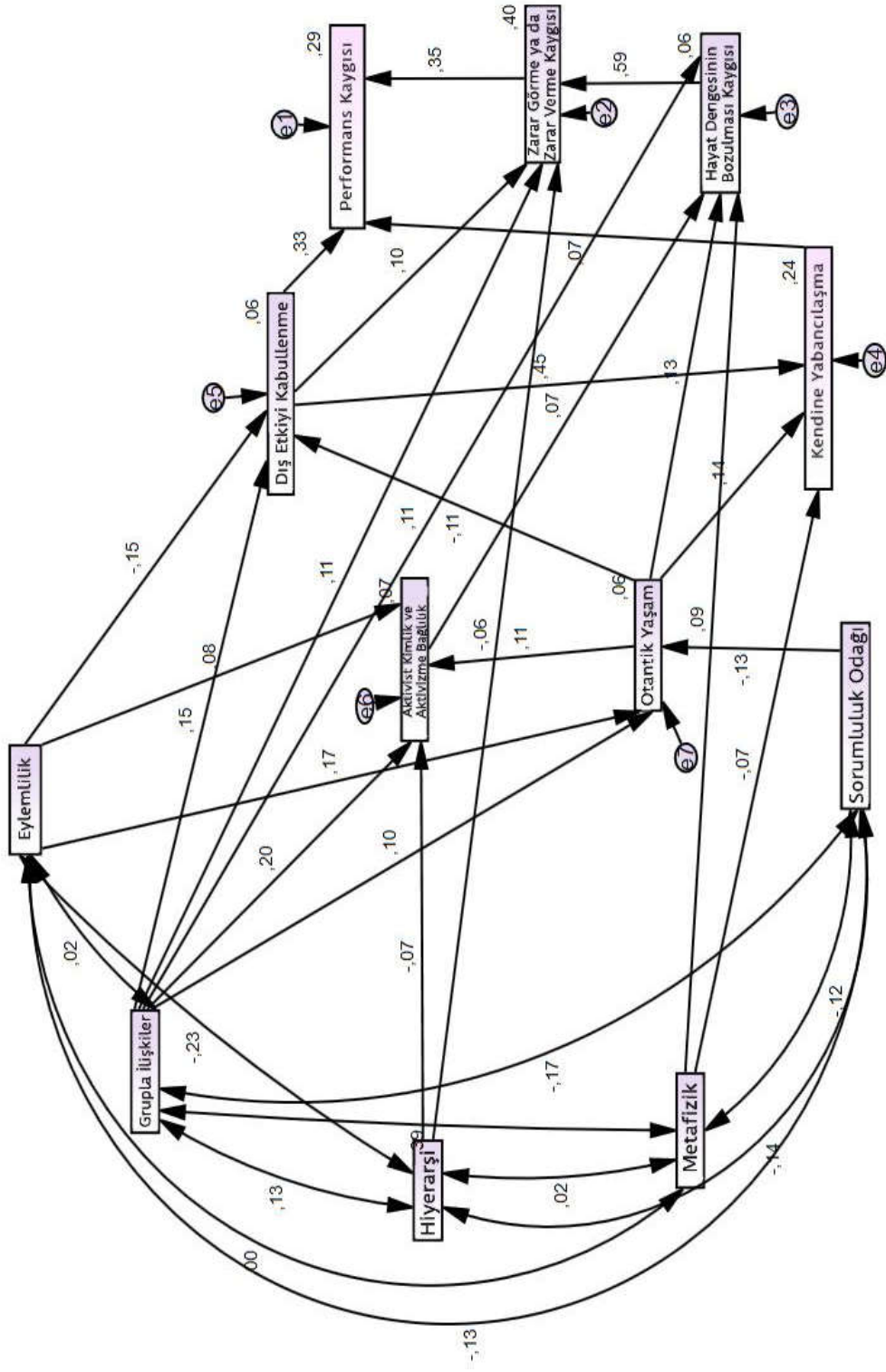
Araştırmada yer alan ölçme araçlarının fazla olması ve hipotezlere ilişkin kurulacak yapısal eşitlik modelinin araştırmayı daha karmaşık bir hale getirme olasılığından dolayı bu araştırma gözlenen değişkenlerle yol analizi gerçekleştirilerek yapılmıştır. Yol analizi geleneksel regresyon analizine benzemekle beraber aynı anda

birden fazla ilişkinin analiz edilmesine olanak sağladığı için daha üstün kabul edilmektedir (Gürbüz, 2019: 125). Birden fazla değişkenin yer aldığı modelde sadece korelasyon ve regresyon analizlerinin gerçekleştirilmesi, iki değişken arasındaki ilişkinin üçüncü bir değişkene bağlı olarak açıklanması gibi durumlar dolayısıyla yeterli olmayabilir (Karagöz, 2017: 537).

Son yıllarda yapılan araştırmalarda AMOS programı ile gerçekleştirilen yapısal eşitlik modellerinin ve gözlenen değişkenlerle yol analizlerinin daha fazla karşımıza çıktığı görülmektedir. AMOS ile gerçekleştirilen analizlerin klasik regresyon, keşfedici faktör analizi, çoklu regresyon vb. analizlere göre;

- Analiz aşamasında ölçüm hatalarını işaret edip araştırmacıyı yönlendirmesi,
- Daha gerçekçi ve güvenilir analizin yapılmasını sağlaması,
- Çoklu ilişkilerin test edilmesine olanak sağlaması,
- Birden fazla aracı ya da bağımlı değişkenin mevcut olduğu karmaşık modelleri kolaylıkla test edebilmesi,
- Kuramsal temeli olan ilişkileri doğrulamaya çalışması, kuramsal temel güçlü olmayan modellerde uygun değerler vermemesi gibi üstün özellikler taşımamasından dolayı tercih edilmektedir (Gürbüz, 2019: 18).

Bu araştırma doğrultusunda da verilerin analizi için AMOS 21.0 programıyla yol analizi gerçekleştirilmiştir. Araştırmadan elde edilen etki sonuçlarını gösteren gözlenen değişkenlerle yol analizi modeli Şekil 15’de gösterilmektedir.

Şekil 15. Araştırmanın Bulguları: Gözlenen Değişkenlerle Yol Analizi Modeli

Şekil 15’de yer alan yol analizinde araştırmada yer alan bağımsız ve bağımlı tüm değişkenler birlikte yer almaktadır. Araştırma analizinde görüldüğü üzere dünya görüşü boyutları bağımsız değişken, otantiklik, aktivist kimlik ve bağlılık ve lider olma kaygısı boyutları bağımlı değişkenlerdir. Kurulan yol analizine ilişkin uyum iyiliği değerleri Tablo 41’de gösterilmektedir.

Tablo 41. Yol Analizi Modeline Ait Uyum İyiliği Değerleri

Uyum İyiliği Değerleri	Referans Değerleri	Araştırmaya Ait Değerler
χ^2/df	$\chi^2/df < 5$ (Hair vd., 2013)	1,64
RMSEA	RMSEA $< 0,08$ (Hair vd., 2013)	0,03
CFI	CFI $> 0,9$ (Hair vd., 2013)	0,98
GFI	GFI $> 0,8$ (Forza ve Flippini, 1998)	0,99
AGFI	AGFI $> 0,8$ (Abedi vd., 2015)	0,98
NFI	NFI $> 0,8$ (Forza ve Flippini, 1998)	0,97
TLI	TLI $> 0,9$ (Forza ve Flippini, 1998)	0,97

Tablo 41’de yer alan uyum iyiliği referans değerleri ve araştırmaya ait değerler incelendiğinde, araştırma sürecinde ortaya çıkan değerlerin mükemmel uyum değerleri yakaladığı ve modelin bütün olarak doğrulandığı görülmektedir. Değerlerin yüksek uyuma sahip olması, araştırma doğrultusunda kurulan modelin teorik olarak da uygunluğunu kanıtlamaktadır.

Gerçekleştirilen yol analizine ait anlamlılık düzeyleri ve regresyon katsayıları detaylı olarak Tablo 42’de gösterilmektedir.

Tablo 42. Yol Analizi Modeline Ait Regresyon Katsayıları

		Regresyon Katsayıları (β)	Skaler Katsayılar	Kritik Değer	Anlamlılık (P)
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Otantiklik					
Grupla İlişkiler	→ Otantik Yaşam	0,095	0,030	3,138	,002
Eylemlilik	→ Otantik Yaşam	0,189	0,035	5,473	***
Sorumluluk Odağı	→ Otantik Yaşam	-0,108	0,026	-4,216	***
Eylemlilik	→ Dış Etkiyi Kabullenme	-0,190	0,040	-4,705	***
Grupla İlişkiler	→ Dış Etkiyi Kabullenme	0,171	0,035	4,908	***
Metafizik	→ Kendine Yabancılaşma	-0,063	0,026	-2,411	,016
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık					
Hiyerarşi	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	-0,091	0,041	-2,250	,024
Grupla İlişkiler	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,280	0,042	6,681	***
Eylemlilik	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,127	0,050	2,554	,011
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Lider Olma Kaygısı					
Metafizik	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,048	0,018	2,716	,007
Grupla İlişkiler	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,081	0,026	3,146	,002
Grupla İlişkiler	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,091	0,021	4,229	***
Hiyerarşi	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	-0,053	0,020	-2,653	,008
Otantiklik					
Otantik Yaşam	→ Dış Etkiyi Kabullenme	-0,124	0,036	-3,433	***
Dış Etkiyi Kabullenme	→ Kendine Yabancılaşma	0,545	0,033	16,500	***
Otantik Yaşam	→ Kendine Yabancılaşma	-0,191	0,038	-5,009	***
Otantiklik → Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık					
Otantik Yaşam	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,157	0,043	3,656	***
Otantiklik → Lider Olma Kaygısı					
Otantik Yaşam	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,102	0,024	4,267	***
Dış Etkiyi Kabullenme	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,076	0,018	4,111	***
Dış Etkiyi Kabullenme	→ Performans Kaygısı	0,242	0,022	11,038	***
Kendine Yabancılaşma	→ Performans Kaygısı	0,045	0,018	2,501	,012
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık → Lider Olma Kaygısı					
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,041	0,017	2,340	,019

Lider Olma Kaygısı

Performans Kaygısı	→	Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,333	0,026	12,979	***
Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	→	Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,669	0,028	24,167	***

***p<.001

Tablo 42’de gösterilen regresyon katsayıları incelendiğinde modelde yer alan tüm yolların anlamlı olduğu görülmektedir (p<.05; p<.01; p<.001).

Modele ait standartlaştırılmış doğrudan etkiler ise Tablo 43’de detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 43. Modele Ait Standartlaştırılmış Doğrudan Etkiler

Boyutlar		β	
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Otantiklik			
Eylemlilik	→	Dış Etkiyi Kabullenme	-0,146
Eylemlilik	→	Otantik Yaşam	0,167
Grupla İlişkiler	→	Dış Etkiyi Kabullenme	0,150
Grupla İlişkiler	→	Otantik Yaşam	0,096
Sorumluluk Odağı	→	Otantik Yaşam	-0,131
Metafizik	→	Kendine Yabancılaşma	-0,066
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık			
Eylemlilik	→	Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,080
Grupla İlişkiler	→	Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,204
Hiyerarşi	→	Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	-0,070
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Lider Olma Kaygısı			
Grupla İlişkiler	→	Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,106
Grupla İlişkiler	→	Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,106
Hiyerarşi	→	Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	-0,065
Metafizik	→	Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,090
Otantiklik → Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık			
Otantik Yaşam	→	Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,113
Otantiklik → Lider Olma Kaygısı			
Otantik Yaşam	→	Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,131
Dış Etkiyi Kabullenme	→	Performans Kaygısı	0,332
Dış Etkiyi Kabullenme	→	Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,101
Kendine Yabancılaşma	→	Performans Kaygısı	0,075
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık → Lider Olma Kaygısı			
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	→	Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,073

Tablo 43’de yer alan modele ilişkin standartlaştırılmış doğrudan etkiler bağımsız değişken olan dünya görüşleri açısından incelendiğinde;

Eylemlilik boyutundaki dünya görüşlerinin otantik yaşamı pozitif yönde ($\beta=0.17$), aktivist kimlik ve aktivizme bağlılığı pozitif yönde ($\beta=0.08$) ve dış etkiyi kabullenmeyi negatif yönde ($\beta=-0.15$) anlamlı olarak etkilediği görülmektedir. Bu doğrultuda; Özgür/hür irade dünya görüşüne sahip bireylerin otantik yaşam ve aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeylerinin de arttığı, dış etkiyi kabullenme düzeylerinin ise azaldığı görülmektedir. Etki durumları determinist dünya görüşüne sahip bireyler için değerlendirildiğinde, determinist dünya görüşünü benimseyen bireylerin otantik yaşam ve aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeylerinin azaldığı, dış etkiyi kabullenme düzeylerinin ise arttığı anlaşılmaktadır.

Sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşlerinin otantik yaşamı negatif yönde ($\beta=-0.13$) ve anlamlı olarak etkilediği ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda; dışsal sorumluluk odağı dünya görüşüne sahip bireylerin otantik yaşam düzeylerinin azaldığı görülürken, içsel sorumluluk odağı dünya görüşüne sahip bireylerin otantik yaşam düzeylerinin arttığı görülmektedir.

Hiyerarşi boyutundaki dünya görüşlerinin aktivist kimlik ve aktivizme bağlılığı negatif yönde ($\beta=-0.07$) ve anlamlı olarak, zarar görme ya da zarar verme kaygısını da negatif yönde ($\beta=-0.07$) ve anlamlı olarak etkilediği anlaşılmaktadır. Bu doğrultuda; dikey hiyerarşiyi dünya görüşü olarak benimseyen bireylerin aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeyleri ile zarar görme ya da zarar verme kaygılarının azaldığı görülmektedir. Ancak hiyerarşiyi savunmayan yatay hiyerarşi görüşüne sahip bireylerin ise aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeyleri ile zarar görme ya da zarar verme kaygılarının arttığı ifade edilebilir.

Metafizik boyutundaki dünya görüşlerinin hayat dengesinin bozulması kaygısını pozitif yönde ($\beta=0.09$) ve anlamlı olarak, kendine yabancılaşmayı negatif yönde ($\beta=-0.07$) ve anlamlı olarak etkilediği ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda; Spiritüalist dünya görüşüne sahip bireylerin hayat dengesi bozulması kaygısının arttığı görülürken, kendine yabancılaşma düzeyinin azaldığı görülmektedir. Ancak materyalist dünya görüşünü benimseyen bireylerin hayat dengesinin bozulması kaygısının azaldığı anlaşılırken, kendine yabancılaşma düzeyinin arttığı ifade edilebilir.

Grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşlerinin otantik yaşamı pozitif yönde ($\beta=0.10$), aktivist kimlik ve aktivizme bağlılığı pozitif yönde ($\beta=0.20$), hayat dengesinin bozulması kaygısını pozitif yönde ($\beta=0.11$), zarar görme ya da zarar verme kaygısını pozitif yönde ($\beta=0.11$), dış etkiyi kabullenmeyi pozitif yönde ($\beta=0.15$) ve anlamlı olarak etkilediği görülmektedir. Bu doğrultuda; toplulukçu dünya görüşüne sahip bireylerin otantik yaşam, aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık, hayat dengesinin bozulması kaygısını, zarar görme ya da zarar verme kaygısı ve dış etkiyi kabullenme düzeylerinin arttığı anlaşılmaktadır. Bireyci dünya görüşüne sahip katılımcılar açısından değerlendirdiğinde ise, otantik yaşam, aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık, hayat dengesinin bozulması kaygısı, zarar görme ya da zarar verme kaygısı ve dış etkiyi kabullenme düzeylerinin azaldığı ifade edilebilir.

Tablo 43'de yer alan modele ait standartlaştırılmış doğrudan etkiler otantik yaşam açısından incelendiğinde; Aktivist kimlik ve aktivizme bağlılığı pozitif yönde ($\beta=0.11$) ve anlamlı olarak, hayat dengesinin bozulması kaygısını da pozitif yönde ($\beta=0.11$) ve anlamlı olarak etkilediği görülmektedir. Otantik yaşamı önemseyen bireylerin aktivist kimlik ve aktivizme bağlılığı ve hayat dengesinin bozulması kaygısının arttığı ifade edilebilir.

Tablo 43'de yer alan modele ilişkin standartlaştırılmış doğrudan etkiler dış etkiyi kabullenme açısından incelendiğinde; Zarar görme ya da zarar verme kaygısını pozitif yönde ($\beta=0.10$) ve anlamlı olarak, performans kaygısını da pozitif yönde ($\beta=0.33$) ve anlamlı olarak etkilediği ortaya çıkmıştır. Dış etkiyi kabullenen bireylerin zarar görme ya da zarar verme kaygısının ve performans kaygısının da arttığı ifade edilebilir.

Tablo 43'de yer alan modele ilişkin standartlaştırılmış doğrudan etkiler kendine yabancılaşma açısından incelendiğinde; Performans kaygısını pozitif yönde ($\beta=0.08$) ve anlamlı olarak etkilediği görülmektedir. Kendine yabancılaşan bireylerin performans kaygısının arttığı anlaşılmaktadır.

Tablo 43'de yer alan modele ilişkin standartlaştırılmış doğrudan etkiler aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık açısından incelendiğinde; Hayat dengesinin bozulması kaygısını pozitif yönde ($\beta=0.07$) ve anlamlı olarak etkilediği görülmektedir. Bu etkiye göre aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeyi yüksek olan bireylerin lider olma durumlarında hayat dengelerinin bozulmasına ilişkin kaygı seviyelerinin de arttığı ifade edilebilir.

Tablo 44. Modele Ait Standartlaştırılmış Dolaylı Etkiler

Boyutlar		β
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Otantiklik		
Eylemlilik	→ Dış Etkiyi Kabullenme	-0,018
Eylemlilik	→ Kendine Yabancılaşma	-0,097
Grupla İlişkiler	→ Dış Etkiyi Kabullenme	-0,010
Grupla İlişkiler	→ Kendine Yabancılaşma	0,050
Sorumluluk Odağı	→ Dış Etkiyi Kabullenme	0,014
Sorumluluk Odağı	→ Kendine Yabancılaşma	0,024
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık		
Eylemlilik	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,019
Grupla İlişkiler	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,011
Sorumluluk Odağı	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	-0,015
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Lider Olma Kaygısı		
Eylemlilik	→ Performans Kaygısı	-0,061
Eylemlilik	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,001
Eylemlilik	→ Hayat Dengesi Bozulması Kaygısı	0,029
Grupla İlişkiler	→ Performans Kaygısı	0,119
Grupla İlişkiler	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,094
Grupla İlişkiler	→ Hayat Dengesi Bozulması Kaygısı	0,028
Hiyerarşi	→ Performans Kaygısı	-0,023
Hiyerarşi	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	-0,003
Hiyerarşi	→ Hayat Dengesi Bozulması Kaygısı	-0,005
Sorumluluk Odağı	→ Performans Kaygısı	0,003
Sorumluluk Odağı	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	-0,009
Sorumluluk Odağı	→ Hayat Dengesi Bozulması Kaygısı	-0,018
Metafizik	→ Performans Kaygısı	0,013
Metafizik	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,053
Otantiklik → Lider Olma Kaygısı		
Otantik Yaşam	→ Performans Kaygısı	-0,024
Otantik Yaşam	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,072
Otantik Yaşam	→ Hayat Dengesi Bozulması Kaygısı	0,008
Dış Etkiyi Kabullenme	→ Performans Kaygısı	0,069
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık → Lider Olma Kaygısı		
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	→ Performans Kaygısı	0,015
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,044

Araştırma modelinde yer alan değişkenlerin dolaylı etkileri detaylı olarak Tablo 44'de gösterilmektedir. Tablo 44 detaylı olarak incelendiğinde en yüksek dolaylı etkinin grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşleri tarafından gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşlerinin performans kaygısını ($\beta=0.12$) ve zarar görme ya da zarar verme kaygısını ($\beta=0.09$) pozitif yönde ve anlamlı olarak etkilediği ortaya çıkmıştır.

2.7.12 Dünya Görüşü Değerlendirme Aracının Dolaylı Etkilerini Değerlendirme

Şekil 15'de gösterilen araştırma modeline ve Tablo 44'de yer alan sonuçlara göre dünya görüşlerinin lider olma kaygısı üzerinde dolaylı etkilerinin de olduğu görülmektedir. Bundan dolayı araştırmada yer alan dünya görüşleri ve lider olma kaygısı boyutları arasındaki ilişkide otantiklik ve aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık değişkenlerinin anlamlı olarak aracılık rolünün olup olmadığını test etmek amacıyla bootstrap yöntemiyle aracılık etki analizi gerçekleştirilmiştir. Bootstrap yönteminin sobel testinden ve Baron ve Kenny (1986)'nin yönteminden daha güvenilir sonuçlar verdiği ifade edilmektedir (Gürbüz, 2019: 120).

Bootstrap tekniği ile gerçekleştirilen aracı etki analizleri neticesinde elde edilecek %95 güven aralığındaki değerlerin sıfır değerini kapsamamasının ve yüzdelik yöntem kullanılarak elde edilen alt ve üst güven aralığı değerlerinin analiz sonucunda gösterilmesinin önemli olduğu değerlendirilmektedir (Gürbüz, 2019: 118).

Gerçekleştirilen bootstrap analiz sonuçlarına göre eylemlilik, grupla ilişkiler, hiyerarşi, sorumluluk odağı ve metafizik boyutlarındaki dünya görüşlerinin lider olma kaygısı üzerindeki dolaylı etkilerinin anlamlı olup olmadığı test edilmiştir.

Eylemlilik boyutundaki dünya görüşlerinin dış etkiyi kabullenme vasıtasıyla performans kaygısına olan dolaylı etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir ($\beta=-0.061$, %95 GA [-0.089, -0.036]). Benzer olarak otantik yaşam ve aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık vasıtasıyla hayat dengesinin bozulması kaygısına olan dolaylı etkisinin anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır ($\beta=0.029$, %95 GA [0.016, 0.046]). Ancak eylemlilik boyutundaki dünya görüşlerinin zarar görme ya da zarar verme kaygısına olan dolaylı etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta=0.001$, %95 GA [-0.013, 0.015]).

Grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşlerinin dış etkiyi kabullenme vasıtasıyla performans kaygısına ($\beta=0.119$, %95 GA [0.085, 0.154]) ve zarar görme ya da zarar verme kaygısına ($\beta=0.094$, %95 GA [0.053, 0.136]) olan dolaylı etkisinin anlamlı olduğu

görülmektedir. Benzer olarak otantik yaşam ve aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık vasıtasıyla hayat dengesinin bozulması kaygısına olan dolaylı etkisinin anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır ($\beta=0.028$, %95 GA [0.012, 0.047]).

Hiyerarşi boyutundaki dünya görüşlerinin hayat dengesinin bozulması kaygısına olan dolaylı etkilerinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta=-0.005$, %95 GA [-0.032, 0.000]).

Sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşlerinin ise otantik yaşam vasıtasıyla hayat dengesinin bozulması kaygısına olan dolaylı etkisinin anlamlı olduğu ortaya çıkmıştır ($\beta=-0.018$, %95 GA [-0.032, -0.007]).

Son olarak metafizik boyutundaki dünya görüşlerinin kendine yabancılaşma vasıtasıyla performans kaygısına olan dolaylı etkisinin anlamlı olmadığı tespit edilmiştir ($\beta=0.013$, %95 GA [-0.002, 0.029]).

Dünya görüşlerine ait anlamlı olarak gerçekleşen tüm dolaylı etkiler Tablo 45’de gösterilmektedir.

Tablo 45. Dünya Görüşlerine Ait Anlamlı Dolaylı Etkiler

Dünya Görüşü	Aracı	İlişki	Dolaylı Etki	GA %95	GA %95
Eylemlilik	→ Dış Etkiyi Kabullenme	→ Performans Kaygısı	-0.061	-0.089	-0.036
Eylemlilik	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık, Otantik Yaşam	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0.029	0.016	0.046
Grupla İlişkiler	→ Dış Etkiyi Kabullenme	→ Performans Kaygısı	0.119	0.085	0.154
Grupla İlişkiler	→ Dış Etkiyi Kabullenme	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0.094	0.053	0.136
Grupla İlişkiler	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık, Otantik Yaşam	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0.028	0.012	0.047
Sorumluluk Odağı	→ Otantik Yaşam	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	-0.018	-0.032	-0.007

Araştırma modelinde gerçekleşen toplam etkiler ise Tablo 46’da detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 46. Modele Ait Standartlaştırılmış Toplam Etkiler

Boyutlar		β
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Otantiklik		
Eylemlilik	→ Dış Etkiyi Kabullenme	-0,163
Eylemlilik	→ Kendine Yabancılaşma	-0,097
Eylemlilik	→ Otantik Yaşam	0,167
Grupla İlişkiler	→ Dış Etkiyi Kabullenme	0,140
Grupla İlişkiler	→ Kendine Yabancılaşma	0,050
Grupla İlişkiler	→ Otantik Yaşam	0,096
Sorumluluk Odağı	→ Dış Etkiyi Kabullenme	0,014
Sorumluluk Odağı	→ Kendine Yabancılaşma	0,024
Sorumluluk Odağı	→ Otantik Yaşam	-0,131
Metafizik	→ Kendine Yabancılaşma	-0,066
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık		
Eylemlilik	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,099
Grupla İlişkiler	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,215
Hiyerarşi	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	-0,070
Sorumluluk Odağı	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	-0,015
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Lider Olma Kaygısı		
Eylemlilik	→ Performans Kaygısı	-0,061
Eylemlilik	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,001
Eylemlilik	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,029
Grupla İlişkiler	→ Performans Kaygısı	0,119
Grupla İlişkiler	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,200
Grupla İlişkiler	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,134
Hiyerarşi	→ Performans Kaygısı	-0,023
Hiyerarşi	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	-0,068
Hiyerarşi	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	-0,005
Sorumluluk Odağı	→ Performans Kaygısı	0,003
Sorumluluk Odağı	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	-0,009
Sorumluluk Odağı	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	-0,018
Metafizik	→ Performans Kaygısı	0,013
Metafizik	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,053
Metafizik	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,090
Otantiklik→Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık		
Otantik Yaşam	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,113

Otantiklik→ Lider Olma Kaygısı			
Otantik Yaşam	→	Performans Kaygısı	-0,024
Otantik Yaşam	→	Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,072
Otantik Yaşam	→	Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,140
Dış Etkiyi Kabullenme	→	Performans Kaygısı	0,401
Dış Etkiyi Kabullenme	→	Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,101
Kendine Yabancılaşma	→	Performans Kaygısı	0,075
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık → Lider Olma Kaygısı			
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	→	Performans Kaygısı	0,015
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	→	Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,044
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	→	Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,073

Tablo 46’da yer alan modele ilişkin standartlaştırılmış toplam etkiler bağımsız değişken olan dünya görüşleri açısından incelendiğinde;

Lider olma kaygısına en büyük etkinin grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşleri tarafından gerçekleştiği görülmektedir. Buna göre bireyci olmayan, toplulukçu dünya görüşünü benimseyen bireylerin performans kaygısı ($\beta=0.12$), zarar görme ya da zarar verme kaygısı ($\beta=0.20$) ve hayat dengesinin bozulması kaygısının ($\beta=0.13$) da arttığı ifade edilebilir.

Eylemlilik boyutundaki dünya görüşlerinin lider olma kaygısında performans kaygısını negatif yönde ($\beta=-0.06$), hayat dengesinin bozulması kaygısını ise pozitif yönde etkilediği ortaya çıkmıştır ($\beta=0.03$).

Hiyerarşi boyutundaki dünya görüşlerinin ise performans kaygısı ($\beta=-0.02$), ve zarar görme ya da zarar verme kaygısı ($\beta=-0.07$) boyutları üzerinde negatif yönde etkilerinin olduğu görülmektedir.

Sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşlerinin hayat dengesinin bozulması kaygısı üzerinde negatif yönde etkisinin olduğu ortaya çıkmıştır ($\beta=-0.18$).

Metafizik boyutundaki dünya görüşlerinin ise zarar görme ya da zarar verme kaygısı ($\beta=0.05$) ve hayat dengesinin bozulması kaygısı ($\beta=0.09$) üzerinde pozitif yönde etkisinin olduğu anlaşılmaktadır.

Toplam etkiler otantiklik değişkenleri açısından değerlendirildiğinde ise en yüksek etkinin dış etkiyi kabullenme tarafından gerçekleştiği ortaya çıkmıştır. Dış etkiyi kabullenmenin performans kaygısı ($\beta=0.40$) ve zarar görme ya da zarar verme kaygısı ($\beta=0.10$) üzerinde pozitif yönlü etkisinin olduğu görülmektedir. Benzer olarak kendine yabancılaşmanın da performans kaygısı üzerinde pozitif yönlü etkisinin olduğu

anlaşılmaktadır ($\beta=0.08$). Otantik yaşam değişkeninin ise performans kaygısına negatif yönlü ($\beta=-0.02$) bir etkisinin olduğu görülürken zarar görme ya da zarar verme ($\beta=0.07$) ve hayat dengesinin bozulması kaygısı ($\beta=0.14$) üzerinde pozitif yönlü bir etkisinin olduğu görülmektedir.

Son olarak aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık değişkeninin performans kaygısına ($\beta=0.01$), zarar görme ya da zarar verme kaygısına ($\beta=0.04$) ve hayat dengesinin bozulması kaygısına ($\beta=0.07$) pozitif yönde etkilerinin olduğu ortaya çıkmıştır.

2.7.13 Araştırma Modelinin Kadın ve Erkek Katılımcılara Göre Değerlendirilmesi

Araştırma modeli kadın ve erkek katılımcılar açısından ayrı olarak incelenmiş ve değişkenlerin birbirileri ile olan ilişkileri arasında farklılıkların meydana geldiği görülmüştür. Araştırma modeli erkek katılımcılar açısından değerlendirildiğinde bazı değişkenler arası ilişkiler anlamsızlaşmıştır:

- Eylemlilik boyutundaki dünya görüşleri ile aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık arasındaki ilişkiler,
- Metafizik boyutundaki dünya görüşleri ile hayat dengesinin bozulması kaygısı arasındaki ilişkiler,
- Metafizik boyutundaki dünya görüşleriyle kendine yabancılaşma arasındaki ilişkiler,
- Kendine yabancılaşma ile performans kaygısı arasındaki ilişkiler anlamsızlaşmıştır ($p<.05$).

Araştırma modeli sadece kadın katılımcılar açısından değerlendirildiğinde ise:

- Grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşleri ile otantik yaşam arasındaki ilişkiler,
- Hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleri ile aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık arasındaki ilişkiler,
- Aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık ile hayat dengesinin bozulması kaygısı arasındaki ilişkiler,
- Hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleri ile zarar görme ya da zarar verme kaygısı arasındaki ilişkiler anlamsızlaşmıştır ($p<.05$).

Kadın ve erkekler açısından gerçekleştirilen analiz sürecinde anlamsızlaşan ilişkiler olduğu gibi etki değerlerinin de katılımcıların cinsiyetine göre değiştiği görülmüştür. Tablo 47’de kadın ve erkek katılımcılara göre değişkenlerin birbirileri arasındaki etki değerlerine ait değişimler detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 47. Kadın ve Erkek Katılımcılara Göre Modele Ait Standartlaştırılmış Doğrudan Etkilerin Değişimi

Boyutlar		β	Erkek	Kadın
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Otantiklik				
Eylemlilik	→ Dış Etkiyi Kabullenme	-0,146	-0,113	-0,185
Eylemlilik	→ Otantik Yaşam	0,167	0,184	0,135
Grupla İlişkiler	→ Dış Etkiyi Kabullenme	0,150	0,187	0,122
Grupla İlişkiler	→ Otantik Yaşam	0,096	0,122	0,077 X
Sorumluluk Odağı	→ Otantik Yaşam	-0,131	-0,169	-0,113
Metafizik	→ Kendine Yabancılaşma	-0,066	-0,011 X	-0,128
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık				
Eylemlilik	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,080	0,066 X	0,095
Grupla İlişkiler	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,204	0,213	0,202
Hiyerarşi	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	-0,070	-0,11	0,05 X
Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı → Lider Olma Kaygısı				
Grupla İlişkiler	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,106	0,142	0,071
Grupla İlişkiler	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,106	0,144	0,093
Hiyerarşi	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	-0,065	-0,071	-0,035 X
Metafizik	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,090	0,016 X	0,149
Otantiklik → Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık				
Otantik Yaşam	→ Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	0,113	0,121	0,101
Otantiklik → Lider Olma Kaygısı				
Otantik Yaşam	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,131	0,124	0,135
Dış Etkiyi Kabullenme	→ Performans Kaygısı	0,332	0,361	0,316
Dış Etkiyi Kabullenme	→ Zarar Görme Zarar Verme Kaygısı	0,101	0,121	0,074
Kendine Yabancılaşma	→ Performans Kaygısı	0,075	0,01 X	0,146
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık → Lider Olma Kaygısı				
Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık	→ Hayat Dengesinin Bozulması Kaygısı	0,073	0,099	0,038 X

X = Modelin kadın ve erkek katılımcılara göre değerlendirilmesi sonrasında anlamsızlaşan ilişkiler

Tablo 47’de gösterilen değişimler detaylı olarak incelendiğinde;

- Eylemlilik boyutunda yer alan dünya görüşleriyle otantik yaşam arasındaki etkinin erkekler açısından daha yüksek seviyede olduğu (K, $\beta=0.14$; E, $\beta=0.18$), aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık arasındaki pozitif ve anlamlı etkinin erkek katılımcılar için anlamsızlaştığı (K: $\beta=0.10$) ve dış etkiyi kabullenme arasındaki negatif yönlü etkinin kadın katılımcılar için daha yüksek seviyede olduğu görülmektedir (K, $\beta=-0.19$; E, $\beta=-0.11$).
- Sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşleriyle otantik yaşam arasındaki etkinin erkek katılımcılar açısından daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır (K, $\beta=-0.11$; E, $\beta=-0.17$).
- Hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleriyle aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık arasındaki ve zarar görme ya da zarar verme kaygısı arasındaki etkinin kadın katılımcılar açısından anlamlı olmadığı ortaya çıkmıştır (E, $\beta=-0.11$, $\beta=-0.07$).
- Metafizik boyutundaki dünya görüşleriyle hayat dengesinin bozulması kaygısı ve kendine yabancılaşma arasındaki etkilerin erkek katılımcılar açısından anlamlı olmadığı görülmektedir (K, $\beta=0.15$; $\beta=-0.13$).
- Grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşleriyle otantik yaşam arasındaki etkinin kadın katılımcılar açısından anlamlı olmadığı (E: $\beta=0.12$), aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık arasındaki etkide erkek ve kadın katılımcılar açısından yakın etki değerlerine sahip olduğu (K, $\beta=0.20$; E, $\beta=0.21$), hayat dengesinin bozulması kaygısı (K, $\beta=0.09$; E, $\beta=0.14$), zarar görme ya da zarar verme kaygısı (K, $\beta=0.07$; E, $\beta=0.14$) ve dış etkiyi kabullenme (K, $\beta=0.12$; E, $\beta=0.19$) arasındaki ilişkilerde etkinin erkek katılımcılar açısından daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.
- Otantik yaşam ile aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık arasındaki etkide erkek katılımcılar açısından daha yüksek seviyede olduğu (K, $\beta=0.10$; E, $\beta=0.12$), hayat dengesinin bozulması kaygısı (K, $\beta=0.14$; E, $\beta=0.12$), dış etkiyi kabullenme (K, $\beta=0.12$; E, $\beta=0.10$) ve kendine yabancılaşma (K, $\beta=0.15$; E, $\beta=0.13$) arasındaki etkilerin ise kadın katılımcılar açısından daha yüksek seviyede olduğu ortaya çıkmıştır.

- Aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık ile hayat dengesinin bozulması kaygısı arasındaki etkinin kadın katılımcılar açısından anlamlı olmadığı görülmektedir (E, $\beta=0.10$).
- Kendine yabancılaşma ile performans kaygısı arasındaki etkinin erkek katılımcılar açısından anlamlı olmadığı anlaşılmaktadır (K, $\beta=0.15$).
- Dış etkiyi kabullenme ile zarar görme ya da zarar verme kaygısı (K, $\beta=0.07$; E, $\beta=0.12$) ve performans kaygısı (K, $\beta=0.32$; E, $\beta=0.36$) arasındaki ilişkilerde ise erkek katılımcılar açısından daha yüksek etkinin olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak araştırma sürecinde oluşturulan hipotezler ve gerçekleşme durumları Tablo 48’de detaylı olarak gösterilmektedir.

Tablo 48. Hipotezler ve Gerçekleşme Durumları

	✓ Hipotez kısmen kabul edilmiştir. ➤ Bireylerin sahip olduğu eylemlilik boyutundaki dünya görüşlerinin performans ve hayat dengesinin bozulması kaygısı üzerinde dolaylı ve anlamlı bir etkisi vardır. ➤ Bireylerin sahip olduğu sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşlerinin hayat dengesinin bozulması kaygısı üzerinde dolaylı ve anlamlı bir etkisi vardır. ➤ Bireylerin sahip olduğu grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşlerinin lider olma kaygısının tüm boyutları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır. ➤ Bireylerin sahip olduğu hiyerarşi boyutundaki dünya görüşlerinin zarar görme ya da zarar verme kaygısı üzerinde doğrudan ve anlamlı bir etkisi vardır. ➤ Bireylerin sahip oldukları metafizik boyutundaki dünya görüşlerinin hayat dengesinin bozulması kaygısı üzerinde doğrudan ve anlamlı bir etkisi vardır.
H₁: Bireylerin sahip olduğu dünya görüşlerinin lider olma kaygıları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır	
H₂: Bireylerin sahip olduğu dünya görüşlerinin bireylerin otantiklik düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	✓ Hipotez kısmen kabul edilmiştir. ➤ Bireylerin sahip olduğu eylemlilik boyutundaki dünya görüşlerinin otantik yaşam ve dış etkiyi kabullenme düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi vardır ➤ Bireylerin sahip olduğu sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşlerinin otantik

	yaşam düzeyi üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.
	➤ Bireylerin sahip oldukları grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşlerinin otantik yaşam ve dış etkiyi kabullenme düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.
	➤ Bireylerin sahip oldukları metafizik boyutundaki dünya görüşlerinin kendine yabancılaşma üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

	✓ Hipotez kısmen kabul edilmiştir.
H ₃ : Bireylerin sahip olduğu dünya görüşlerinin aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	➤ Bireylerin sahip olduğu eylemlilik, grupla ilişkiler ve hiyerarşi boyutlarındaki dünya görüşlerinin aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

	✓ Hipotez kısmen kabul edilmiştir.
H ₄ : Bireylerin otantiklik düzeylerinin lider olma kaygıları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	➤ Bireylerin dış etkiyi kabullenme düzeyinin performans kaygısı ve zarar görme ya da zarar verme kaygısı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.
	➤ Bireylerin kendine yabancılaşma düzeylerinin performans kaygısı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.
	➤ Bireylerin otantik yaşam düzeylerinin hayat dengesinin bozulması kaygısı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

	✓ Hipotez kısmen kabul edilmiştir.
H ₅ : Bireylerin aktivist kimlik ve bağlılık düzeylerinin lider olma kaygıları üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	➤ Bireylerin aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık düzeylerinin hayat dengesinin bozulması kaygısı üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

	✓ Hipotez kısmen kabul edilmiştir.
H ₆ : Bireylerin otantiklik düzeylerinin aktivistlik kimlik ve aktivizme bağlılık düzeyleri üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.	➤ Bireylerin otantik yaşam düzeylerinin aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık üzerinde anlamlı bir etkisi vardır.

SONUÇ

Lider olma kaygısı bireyin liderlik pozisyonuna aday olma yaklaşımında duygu durumlarını ele almasıyla liderlik literatürüne önemli katkılar sunmayı hedeflemektedir. Bireylerin liderlik pozisyonuna ilişkin kaygı duymaları ve aday olmak için istekli olmamaları etkili liderlik potansiyeline sahip bireylerin ortaya çıkmasını engelleyebilmektedir. Aycan ve Shelia (2019: 12) lider olma kaygısının azaltılabilmesi ve başa çıkılabilmesi için çalışmalar gerçekleştirirken öncelikle kişilik özellikleri gibi bireysel özelliklerle ne ölçüde ilişkili olduğuna dair araştırma yapılmasının faydalı olabileceğini ifade etmişlerdir.

Bu doğrultuda araştırmanın temel amacı bireylerin sahip oldukları kişilik özellikleri temelli dünya görüşleri, otantiklik düzeyleri ve kendilerini aktivist olarak tanımlama, aktivizme katılma gibi sahip oldukları bireysel özelliklerin lider olma kaygıları üzerine etkilerini ortaya çıkartmaktır. Araştırmada yer alan tüm değişkenler boyutlar halinde değerlendirilmiş ve analizler gerçekleştirilmiştir.

Değişkenlere Ait Sonuçlar

Araştırmanın bağımlı değişkeni olan lider olma kaygısına ilişkin genel sonuçlar değerlendirildiğinde, bireylerin liderlik pozisyonu söz konusu olduğunda en çok kaygı yaşadıkları boyutun zarar görmek ya da zarar vermek olduğu görülmektedir. Lider olma kaygısında en yüksek ortalamaya sahip ikinci boyutun hayat dengesinin bozulması kaygısı olduğu, en az ortalamaya sahip boyutun ise performans kaygısı olduğu anlaşılmaktadır. Sonuçlara göre araştırmaya katılan bireylerin lider olmaları durumunda gösterecekleri performansa ilişkin kaygılarının az olması kendilerine güvenmelerini ve bu pozisyonun gerekliliklerini performans açısından yerine getireceklerine olan inançlarını ifade etmektedir. Ancak zarar görmek ya da zarar vermek kaygısının yüksek seviyede olması katılımcıların lider olmaları durumunda diğerlerine zarar vermektен ya da kendilerinin zarar görmesinden yüksek seviyede kaygı duyduklarını göstermektedir. Hayat dengesinin bozulması kaygısının ikinci sırada yer alması ise katılımcıların aile ve iş yaşamları arasında oluşacak denge bozukluğundan orta seviyede kaygı duyduklarını anlatmaktadır. Yürekli (2015: 30) lider olma kaygısı yapısının geliştirilme sürecinin başlarında, yüksek lisans tezinde Koç Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğrencileri üzerinde bir araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre katılımcıların en yüksek hayat dengesinin bozulması kaygısına, en düşük zarar görme ya da zarar verme

kaygısına sahip oldukları görülmektedir. Bu sonuca göre liderlik pozisyonuna ilişkin kaygı yaşayan bireylerin kaygı dağılımlarının örnekleme göre değiştiği ifade edilebilir.

Lider olma kaygısı katılımcıların cinsiyetleri açısından değerlendirildiğinde kadın katılımcıların erkek katılımcılara göre lider olma kaygısının tüm boyutlarında daha yüksek kaygı puanına sahip oldukları görülmektedir. Kadın katılımcılarla ilgili elde edilen sonuçlar Aycan (2018)'in ifade ettiği araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Aycan'ın gerçekleştirdiği araştırmaya göre de ülkemizde kadınların lider olma kaygılarına ilişkin puanlarının erkeklerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadınların liderlik pozisyonlarına ilişkin kaygı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olması detaylı olarak araştırılması gereken bir sonuç olmakla beraber kadınların genel kaygı düzeylerinin daha yüksek olması (Stavosky ve Borkovec, 1987), sosyal hayatlarında erkeklere göre daha fazla sorumluluklarının olması gibi sebeplerden kaynaklandığı düşünülebilir.

Lider olma kaygısı yeni bir araştırma konusu olduğu için yapıyla ilgili gerçekleştirilen çalışmaların sayısı oldukça azdır. Lider Olma Kaygısı Ölçeği'ni geliştirme sürecinde öncelikle bireylerin lider olmaya ilişkin motivasyonlarını ifade eden lider olma motivasyonu yapısıyla lider olma kaygısı arasındaki ilişkiler incelenmiş ve iki çalışmanın farklı olduğu ifade edilmiştir. Aynı çalışmada lider olma kaygısı ile bir kişilik özelliği, bireysel farklılık değişkeni olan nevrotiklik arasındaki ilişki incelenmiş ve pozitif yönlü bir ilişkinin olduğu görülmüştür. Ayrıca bireyin geçmiş liderlik tecrübesiyle negatif bir ilişki içerisinde olduğu ifade edilmiştir (Aycan ve Shelia, 2019). Bu araştırmada lider olma kaygısının bireyin 15 yaşına kadar yaşadığı yerle, anne ve baba mesleğiyle, öğrenim gördüğü üniversite ve bölüm ile arasında bir ilişkinin olabileceği değerlendirilerek analizler gerçekleştirilmiştir. Ancak aralarında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır.

Aycan ve Shelia (2019)'ya göre lider olma kaygısı yapısının diğer katkısı da bireyin liderlik pozisyonuna kendisini aday göstermesine ilişkin verdiği ön bilgidir. Yapılan çalışmada düşük kaygı düzeyine sahip bireylerin kendilerini aday olarak gösterdiği, yüksek kaygıya sahip bireylerin ise liderlik pozisyonu için aday olmadıkları ifade edilmektedir. Lider olma kaygısının bireylerin liderlik pozisyonları için aday olduklarında önemli bir belirleyici olduğu da ifade edilmiştir. Düşük seviyede lider olma kaygısına sahip bireylerin yüksek seviyede kaygı hisseden bireylere göre diğerleri

tarafından liderlik için daha uygun olarak algılandığı değerlendirilmektedir. Araştırmaya daha detaylı bakıldığında lider olma kaygısı skor puanındaki 1 puanlık artışın bireyin kendisini aday gösterdiği bir seçimde kazanma olasılığını %72 azalttığı belirtilmiştir. Yapılan çalışmaların sonucunda lider olma kaygısı yapısının bireyin kendisini aday göstermesinde ve diğerleri tarafından uygun görülüp seçilme olasılığında lider olma motivasyonu çalışmasına göre daha etkili sonuçlar verdiği belirtilmiştir (Aycan ve Shelia, 2019).

Bu araştırmanın temel bağımsız değişkeni bireylerin sahip oldukları kişilik temelli dünya görüşleridir. Bu doğrultuda bireylerin benimsedikleri dünya görüşlerinin lider olma kaygıları üzerindeki etkilerini değerlendirmek amacıyla öncelikle bireylerin sahip olduğu dünya görüşleri 5 boyut ve 10 dünya görüşü çerçevesinde ifade edilmiştir. Araştırmaya katılan 1022 kişinin eylemlilik boyutundaki dünya görüşleri incelendiğinde 979 kişinin (%95,8) hür irade dünya görüşünü, 43 kişinin de (%4,2) determinist dünya görüşünü benimsediği görülmektedir. Sorumluluk odağı boyutundaki dünya görüşleri incelendiğinde 615 kişinin (%60,2) içsel sorumluluk odağı, 407 kişinin de (%39,8) dışsal sorumluluk odağı dünya görüşünü benimsediği ortaya çıkmıştır. Grupla ilişkiler boyutundaki dünya görüşleri incelendiğinde 713 kişinin (%69,8) bireyci dünya görüşünü, 309 kişinin de (%30,2) toplulukçu dünya görüşünü benimsediği anlaşılmaktadır. Hiyerarşi boyutundaki dünya görüşleri incelendiğinde 857 kişinin (%83,9) yatay hiyerarşi dünya görüşünü, 165 kişinin (%16,1) dikey hiyerarşi dünya görüşünü benimsediği görülmektedir. Son olarak metafizik boyutundaki dünya görüşleri incelendiğinde 387 kişinin (%37,9) materyalist dünya görüşünü, 635 kişinin (%62,1) spiritüalist dünya görüşünü benimsediği ortaya çıkmıştır. Koltko-Rivera (2004: 46)'ya göre Dünya Görüşü Değerlendirme Aracı birçok psikolojik araştırmada kullanılan öngörücü değişkenler tarafından açıklanamayan davranıştaki varyansın bir kısmını açıklamada faydalı olabilir. Ayrıca dünya görüşü değişkenlerinin bağımlı değişkenler üzerine olan etkisinde %5 seviyesinde bir değişimi açıklayabilmesinin önemli bir sonuç olduğu kabul edilmektedir.

Katılımcıların dünya görüşleri değerlendirildiğinde geleceğin liderlerinin yüksek oranda hür irade dünya görüşüne sahip oldukları ve başarılarının ya da başarısızlıkların asıl sorumlusu olarak kendilerinin olduğunu ifade eden, yüksek oranda içsel sorumluluk odağına sahip oldukları görülmektedir. Katılımcıların hiyerarşi boyutundaki dünya görüşlerine verdikleri yanıtlarda ise yüksek oranda dikey hiyerarşinin olmaması gerektiği,

kararların ortak olarak verilmesini ifade eden yatay hiyerarşi dünya görüşünü benimsedikleri ortaya çıkmıştır. Bu sonuç katılımcıların yüksek oranda yatay hiyerarşi dünya görüşüne sahip olmalarıyla hiyerarşik yapıyı desteklememelerini ve gelecekte iş hayatlarında karşılaşılabilecekleri hiyerarşik yapıda çatışma yaşayabileceklerini işaret edebilir. Bireyci ve toplulukçu dünya görüşüne verdikleri yanıtlar sonucunda araştırmaya katılanların yüksek oranda bireyci dünya görüşüne sahip oldukları görülmektedir. Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar (2019: 324) bireyci dünya görüşünün daha yoğun olarak görüldüğü kültürlerde bireylerin davranışlarının asıl sorumlusu olarak kendilerini görme eğilimlerinin toplulukçu kültürlerden daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Araştırma sonucunun da Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar'ın görüşünü destekler nitelikte olduğu, bireyci dünya görüşüne (%69,8) ve içsel dünya görüşüne sahip (%60,2) bireylerin oranlarının da benzer olduğu görülmüştür. Toplumumuzun bireyci ve toplulukçu yapıları dünya görüşü açısından değerlendirilirse de bireycilik ve toplulukçuluk değerleri isimleriyle gerçekleştirilen birçok araştırma mevcuttur. Dünya görüşlerine ilişkin bir başka bulguda, katılımcıların materyalist dünya görüşünden daha yüksek oranda spiritüalist, yaşamı anlamlandıran bir dünya görüşüne sahip olduklarını göstermektedir.

Aycan (2018) lider olma kaygısında puan skorlarının ortalama seviyede olmasının ideal olduğunu, çok yüksek ya da çok düşük kaygının istenmediğini ifade etmiştir. Araştırma sonucunda lider olma kaygısına ilişkin tüm boyutların yaklaşık olarak ortalama puanda yer alması, ne yüksek ne de düşük puan ortalamasına sahip olmaması, araştırmaya katılan bireylerin %95,8'inin hür irade dünya görüşünü benimsemesi, %69,8'inin ise bireyci dünya görüşünü benimsemesi araştırmada yer alan katılımcıların geleceğin potansiyel liderleri olduğu görüşünü desteklemektedir.

Araştırmada yer alan bir diğer değişken otantiklik yapısıdır. Araştırmada bireylerin sahip olduğu dünya görüşlerinin bireylerin otantikliği üzerine olası etkisi araştırılırken otantiklik düzeyinin lider olma kaygısı üzerine etkisi değerlendirilmiştir. Dış etkiyi kabullenme ve kendine yabancılaşma boyutları otantiklikten uzaklaşmayı ifade ederken otantik yaşam boyutu bireyin otantik, özgün olmasına ilişkin bilgiler vermektedir. Katılımcıların otantik yaşam boyutuna verdikleri puan ortalamasının ($\bar{x}=5,22$), kendine yabancılaşma ($\bar{x}=3,19$) ve dış etkiyi kabullenme ($\bar{x}=3,06$) boyutlarından daha yüksek olması katılımcıların genel olarak değerlerine ve inançlarına uygun yaşamayı tercih edip otantik olduklarını göstermektedir. Otantiklik yapısında cinsiyetlere

göre değerlendirme yapıldığında kadınların ($\bar{x}= 5,30$) erkeklerden ($\bar{x}= 5,13$) daha otantik oldukları görülmektedir. Bu sonuç diğer araştırmaların sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir (Öksüz ve Karalar, 2019; Ekşi vd., 2016).

Bireylerin benimsediği dünya görüşlerinin ve otantiklik düzeyinin bireylerin aktivizme katılma ve aktivist davranış sergileme özelliğiyle de ilişkili olduğu ve bireyin aktivist kimliğinin lider olma kaygısına etkisinin olabileceği değerlendirilerek aralarındaki etkiler incelenmiştir. Aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık değişkeniyle ilgili sonuçlar incelendiğinde katılımcıların aktivizme katılma ve kendilerini aktivist olarak tanımlama seviyelerinin ortalama bir puan aldığı görülmektedir ($\bar{x}= 3,42$). Aktivizme katılma düzeylerinin genel olarak ortalama puan alması, ülkemiz gibi belirsizlikten kaçınmanın yüksek olduğu kültürlerde aktivizm katılımlarının da yoğun görülmediği görüşüyle benzerlik göstermektedir (Sert, 2016: 22). Kadınların ise ($\bar{x}= 3,54$) erkek katılımcılara göre ($\bar{x}= 3,30$) daha yüksek bir puana sahip oldukları görülmektedir. Yapılan çeşitli çalışmalarda kadınların aktivizme katılma konusunda daha istekli oldukları değerlendirilmektedir (Mohai, 1992).

Araştırma Modeline Ait Sonuçlar

Sonuç bölümünün bu alt başlığında araştırma modelinin bağımlı değişkeni olan lider olma kaygısına ilişkin sonuçlar boyutlar halinde açıklanmıştır.

Lider olma kaygısı yapısının birinci boyutu olan performans kaygısını doğrudan açıklayan değişkenlerin otantik olmama boyutları olan dış etkiyi kabullenme ve kendine yabancılaşma olduğu görülmektedir. Bireylerin dış etkiyi kabullenme ve kendine yabancılaşma düzeyleri arttıkça lider olma kaygısına ilişkin performans kaygılarının da arttığı görülmüştür. Dış etkiyi kabullenme ve kendine yabancılaşma boyutlarının lider olma kaygısına doğrudan etkisini ifade eden çalışmalar olmamasına rağmen, bu değişkenlerin olumsuz duyguları arttırdığı bilinmektedir (İlhan ve Özdemir, 2013).

Performans kaygısını doğrudan etkileyen dış etkiyi kabullenme düzeyi yüksek olan bireylerin daha çok toplulukçu ve determinist dünya görüşünü benimseyen bireyler oldukları ortaya çıkmıştır. Bu durum bireylerin benimsediği determinist ve toplulukçu dünya görüşlerinin performans kaygısını dolaylı yoldan arttırdığı göstermektedir. Bu sonuca göre bireyin determinist dünya görüşü yerine hür iradeyi savunan ve hür iradenin varlığına inanan dünya görüşünü benimsemesi, bireyin dış etkiyi kabullenmesini azaltıp performans kaygısının da azalmasına etki edebilir.

Yapılan çeşitli araştırmalarda hür iradenin varlığına inanmayan determinist dünya görüşüne sahip bireylerin daha agresif oldukları, yaptıkları hatalardan ders almadıkları, yaptıkları yanlışlardan dolayı kendilerini suçlu hissetmedikleri, antisosyal yapıda oldukları, hile ve hırsızlık gibi doğru olmayan yaklaşımlara daha fazla yatkın oldukları ifade edilmektedir. Hür iradenin varlığına inanan bireylerin ise daha çok olumlu ve prososyal davranış gösterdikleri belirtilmiştir. Hür iradeye inanmanın geleceğe yönelik karar verme ve davranışlar sergileme üzerindeki etkisi büyüktür. Çünkü hür iradenin varlığına inanan bireyler kendi amaçları doğrultusunda geleceklerine yönelik daha akıllıca kararlar verebilir ve hür iradeye inanmak iyi oluşları üzerine pozitif bir etki gösterebilir. Hür iradenin varlığına inanmak tüm dış etkilerden ve diğer olaylardan bağımsız olmayı ifade etmektedir (Baumeister vd., 2010: 27-66). Benzer olarak hür iradeye inanmanın mutluluk ve yaşam doyumu (Li vd., 2017), düşük stres ve öz yeterlik (Baumeister ve Brewer, 2012) gibi değişkenlerle ilişki içerisinde olduğu görülmektedir.

Araştırma sonucuna göre bireyin dış etkiyi kabullenmesini azaltabilecek bir diğer değişken bireyci dünya görüşüne sahip olmaktır. Toplulukçu dünya görüşü yerine bireyci dünya görüşünü benimsemek dış etkiyi kabullenmeyi azaltıp performans kaygısının da azalmasına etki edebilir.

Markus ve Kitayama (1991)'ya göre bireyci eğilimleri yüksek olan toplumlarda özgün olmak ve bireysel amaçları gerçekleştirmek ön plandadır. Toplulukçu eğilimleri yüksek olan toplumlarda ise diğerlerinin düşünce, ihtiyaç ve duyguları bireyin davranışını yönlendirmektedir. Bu araştırma sonucunda da bireyci dünya görüşüne sahip olmanın özgünlüğü ifade eden otantik olmayı pozitif yönde etkilediği görülmektedir. Toplulukçu dünya görüşüne sahip olmanın ise özgünlükten uzaklaşmayı ifade eden dış etkiyi kabullenmeyi ve kendine yabancılaşmayı etkilediği, bu sonuçların Markus ve Kitayama'nın ifadeleriyle benzer olduğu görülmektedir.

Toplumumuzla ilgili yapılan araştırmalarda bireycilik ve toplulukçuluk kavramlarının kültürel değerler olarak ele alındığı görülmektedir. Bireyci ve toplulukçu dünya görüşleri de benzer olarak aynı değerleri, bireyin önceliğinin kendisi ya da grubunun olması doğrultusunda değerlendirmesidir. Toplumumuzla ilgili yapılan araştırmalar toplulukçu davranışın bireyci davranıştan daha fazla tercih edildiğini göstermektedir (Hofstede, 2001; Sargut, 2001). Ancak Triandis (1996) aynı ülkede yaşayan kişilerin de bireycilik ve toplulukçuluk eğilimlerinin değişiklik gösterebileceğini

ifade etmiştir. Bu noktada Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar (2019)'da bireyci özelliklere sahip kültürlerde yalnız ayrık benliğin görülmediğini, toplulukçu kültürlerde de yalnız ilişkili benliğin görülmediğini, kadın ve erkekler arasında, alt gruplar arasında bile farklılıkların görülebileceğini ifade etmişlerdir. Dolayısıyla Türkiye gibi özerkliğin, ayrıklığın ilişkililikle birlikte olduğu aile yapısına sahip kültürlerde, hem özerkliği hem de ilişkililiği kapsayan üçüncü bir benlik olarak özerk ilişkili benlik yapısının olması gerektiğini değerlendirmişlerdir. Özerk ilişkili benlik hem bireyci hem toplulukçu özelliklere sahiptir. Türkiye gibi toplulukçu kültüre sahip ülkelerde ve bu ülkelerin kentsel, eğitilmiş bölgelerinde maddi bağılıkların azaldığı ancak duygusal bağılıkların kaybolmadığı benlikler için özerk ilişkili benlik yapısı tanımlamasının uygun olacağı değerlendirilmiştir (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2019: 327-328). İlhan ile İlhan ve Özdemir (2009; 2013) son yıllarda ülkemizde bireyci değerlerde toplulukçu değerlere göre artış olduğunu ifade etmişlerdir. Benzer olarak Alparslan ve arkadaşları (2017: 148) ülkemizdeki genç kuşağın bağımsız düşünme ve özgün davranma değerlerine çok önem verdiklerini dile getirmişlerdir. Bu araştırmanın kentsel ve eğitim düzeyi yüksek alanda gerçekleştirilmesi ve bireyci dünya görüşlerinin toplulukçu dünya görüşlerine göre daha fazla olması diğer araştırmacıların görüşlerini desteklemektedir.

Performans kaygısını doğrudan etkileyen diğer değişken olan kendine yabancılaşma boyutu materyalist dünya görüşünden pozitif yönde etkilenmektedir. Dolayısıyla materyalist dünya görüşü yerine spiritüalist dünya görüşünü benimsemek bireylerin kendilerine yabancılaşma seviyelerini azaltarak performans kaygısının da dolaylı yoldan azalmasına etki edebilir.

Lider olma kaygısı yapısının ikinci boyutu olan zarar görme ya da zarar verme kaygısı doğrudan dış etkiyi kabullenme, toplulukçu ve yatay hiyerarşi dünya görüşünü benimseyen bireylerden etkilenmektedir. Toplulukçu dünya görüşünü benimseyen ve dış etkiyi kabullenen bireylerin performans kaygıları gibi zarar görme zarar verme kaygılarının da arttığı görülmüştür. Ek olarak hiyerarşinin olmaması ve kararların beraber ortak bir şekilde alınması gerekliliğine inanan yatay hiyerarşi görüşünü benimseyen bireylerin zarar görme ya da zarar verme kaygılarının arttığı ortaya çıkmıştır.

Lider olma kaygısının üçüncü boyutu olan hayat dengesinin bozulması kaygısı doğrudan aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık, otantik yaşam, toplulukçu ve spiritüalist dünya görüşü değişkenlerinden etkilenmektedir.

Toplulukçu dünya görüşünün lider olma kaygısının diğer tüm boyutlarına olduğu gibi hayat dengesinin bozulması kaygısı üzerinde de arttırıcı bir etkisi olduğu görülmektedir. Aynı zamanda toplulukçu dünya görüşüne sahip bireylerin aktivizme katılma düzeylerinin ve otantik yaşam düzeylerinin de arttığı görülmüştür. Bu sonucun Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar (2019: 327)'ın ifade ettiği gibi toplulukçu dünya görüşüne sahip bireylerin zorunlu olmadıkları, kendilerinden talep edilmeyen gönüllü davranışları gerçekleştirme gibi sosyal davranışlarda bulunabileceği değerlendirmesine uygun olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada yer alan metafizik boyutundaki dünya görüşlerinin de hayat dengesinin bozulması kaygısına etkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Bireyin sahip olduğu spiritüalist dünya görüşünün hayat dengesinin bozulması kaygısını arttırıcı bir etkide olduğu değerlendirilmektedir.

Aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık değişkeninin de hayat dengesinin bozulması kaygısını arttırdığı ortaya çıkmıştır. Hayat dengesinin bozulması kaygısı bireyin liderlik pozisyonuna geldiği durumda iş ve ailesi arasında denge kuramayacağı, ailesine, sevdiklerine ya da kendisine yeterli zamanı ayıramayacağına ilişkin kaygılarını yansıtmaktadır. Araştırmamızda yer alan aktivizm ise bireylerin diğerlerinin yararı için gönüllü hareketlere katılması temeline dayanmaktadır. Yapılan birçok araştırmada gönüllü hareketlerde bulunma davranışı olan aktivizmin iyi oluş değişkenleriyle ilişki içerisinde olduğu, pozitif davranışı desteklediği ve genel kaygı düzeyinin azalmasına etki ettiği görülmektedir (Einwohner, 2002; Klar ve Kasser, 2009; Boehnke ve Wong, 2011; Thomas ve Louis, 2013). Ancak lider olma kaygısı üzerinde olan arttırıcı etkisi araştırmanın farklı bulguları arasında yer almıştır. Aktivizme katılmanın bireylerin lider olma kaygısında hayat dengesinin bozulması kaygısını arttırarak negatif etkide bulunduğu görülmektedir. Bu durumun sebebi olarak diğerlerinin yararı için gönüllü davranışlara zaman ayıran bireylerin liderlik pozisyonuna geldiklerinde yoğun iş ve görevden dolayı aktivizme yeterli zamanı ayıramayacaklarını düşünüp kaygı yaşamalarının olduğu değerlendirilmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre otantik yaşam değişkeni de hayat dengesinin bozulması kaygısını pozitif yönde etkilemektedir. Otantik yaşam temelinde bireylerin olduğu gibi, dürüst, değerleri ve inançlarıyla uyumlu, başkasının etkisinde kalmadan yaşaması olarak tanımlanmıştır. Otantik yaşam boyutunun performans kaygısını negatif yönde etkilerken hayat dengesinin bozulması kaygısını pozitif yönde etkilemesi otantik

bireylerin lider olduğu durumda hayat dengesinin bozulacağını düşünerek kendi değer ve inançlarına uygun yaşamayacağını öngörmesi olarak değerlendirilebilir.

Aktivist kimlik ve aktivizme bağlılık ile otantik yaşam değişkenlerinin lider olma kaygısında hayat dengesinin bozulması kaygısını düşük etki seviyesinde de olsa arttırması araştırmanın farklı bulguları arasında yer almıştır. Ancak aktivizm ve otantik yaşam değişkenlerinin birçok iyi oluş değişkeniyle pozitif yönlü ilişkide olması ve iyi oluşu desteklemesi sebebiyle aktivizm ve otantikliğin azaltılmasının lider olma kaygısını da azaltacağı gibi keskin bir yorum yapmak uygun olmayabilir. Dolayısıyla hayat dengesinin bozulması kaygısını daha yüksek seviyede açıklayan değişkenler üzerinde araştırmalar yapmak faydalı olabilir.

Araştırma Modelinin Cinsiyete Göre Değerlendirilmesine Ait Sonuçlar

Araştırma sonucunda ortaya çıkan önemli bulgulardan bir tanesi de araştırma modeline ilişkin sonuçların kadın ve erkekler açısından ayrı olarak değerlendirildiğinde bazı ilişkilerin anlamsızlaşması, bazı ilişkilerin etki değerlerinin değişmesidir. Araştırma sonucuna ilişkin temel farklılıklar Tablo 47’de detaylı olarak gösterilmektedir. Kadın ve erkekler açısından değerlendirmede en önemli bulgulardan birisi lider olma kaygısında performans kaygısını ve zarar görme ya da zarar verme kaygısını diğer değişkenlere göre daha yüksek seviyede etkileyen dış etkiyi kabullenme değişkeninde olduğu görülmüştür. Dış etkiyi kabullenme değişkeni kadınlar açısından değerlendirildiğinde performans kaygısını $\beta= 0.316$ birim etkilerken, erkekler açısından performans kaygısını $\beta= 0.360$ birim etkilediği ortaya çıkmıştır. Dış etkiyi kabullenme değişkeninin zarar görme ya da zarar verme kaygısı üzerindeki etkisine bakıldığında kadınlar açısından $\beta= 0.074$ birimlik bir etkisi olduğu, erkekler açısından $\beta= 0.121$ birimlik etkisinin olduğu anlaşılmaktadır. Cinsiyete göre farklılaşan bir başka bulgu da kendine yabancılaşmanın performans kaygısı üzerine olan etkisinde gerçekleşmiştir. Kendine yabancılaşmanın performans kaygısına erkekler açısından anlamlı bir etkisinin olmadığı görülürken, kadınlar açısından $\beta= 0.146$ birimlik bir etkisinin olduğu görülmüştür.

Dış etkiyi kabullenmeyi yordayan dünya görüşleri değerlendirdiğinde ise hür irade dünya görüşlerini benimseyen kadınların dış etkiyi kabullenmelerinin $\beta= 0.185$ birim azaldığı, hür irade dünya görüşünü benimseyen erkeklerin dış etkiyi kabullenmelerinin $\beta=0.113$ birim azaldığı ortaya çıkmıştır. Dış etkiyi kabullenmeyi etkileyen bir diğer dünya görüşü ise bireyci dünya görüşüdür. Bireyci dünya görüşüne

sahip kadınların dış etkiyi kabullenme oranları $\beta=0.122$ birim azalırken bireyci dünya görüşüne sahip erkeklerin dış etkiyi kabullenme oranları $\beta= 0.187$ birim azalmaktadır. Bu sonuca göre lider olma kaygısında kadınlar için hür irade dünya görüşünün daha önemli olduğu, erkekler için bireyci dünya görüşünün daha önemli olduğu ifade edilebilir.

Genel Değerlendirme ve Öneriler

Sonuç olarak liderlik literatüründe yeni bir olgu olan lider olma kaygısı araştırmada yer alan değişkenlerle ifade edilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda ülkemizin önde gelen üniversitelerinde öğrenim gören ve geleceğin potansiyel liderleri olan katılımcıların öncelikle liderliğe ilişkin kaygı düzeyleri tespit edilmiş, lider olma durumlarında yaşayabilecekleri negatif sonuçlara ilişkin kaygılarını arttıran ya da azaltan değişkenler detaylı olarak ifade edilmiştir. Araştırma sonucunda lider olma kaygısına etkisi daha yüksek olan bireyci / toplulukçu dünya görüşleri, hür irade / determinist dünya görüşleri, dış etkiyi kabullenme ve kendine yabancılaşma değişkenleri dikkat çekmektedir.

Araştırmaya katılan bireylerin lider olmaya ilişkin kaygı seviyelerini azaltmak için dış etkiyi kabullenme ve kendine yabancılaşma seviyelerini düşürmek, bireyleri değerleriyle uygun yaşamaya yönlendirmek, otantik olmalarına katkı sağlamak faydalı olabilir. Araştırmada hür irade dünya görüşüne sahip olmanın hem dış etkiyi kabullenmeyi azalttığı hem de otantik yaşamı pozitif yönde etkileyerek lider olma kaygısına dolaylı yoldan etki ettiği görülmektedir. Benzer olarak bireyci dünya görüşüne sahip olmanın da dış etkiyi kabullenmeyi ve lider olma kaygısını azalttığı gözlemlenmiştir. Bu araştırmanın sonuçlarına benzer olarak Alper ve Sümer (2017) gerçekleştirdikleri araştırmada hür iradenin varlığına inanan bireylerin kendilerini dış etmenlerden ve başkalarının etkisinden korumayı başaran, özerk benlik yapısına sahip bireyler olduklarını ifade etmişlerdir.

Bu çalışmanın ve diğer araştırmaların sonucu bütün olarak değerlendirildiğinde bireylerin sahip olacağı hür irade ve bireyci dünya görüşleri lider olma kaygısını azaltmak, ortalama bir seviyede olmasını sağlamak için önemli bir etken olabilir. Bu sonuca göre bireylerin determinist dünya görüşünden uzak tutulmalarının önemli olduğu ve hür iradenin varlığına ilişkin inançlarının zarar görmemesi gerektiği ifade edilebilir.

Bu çalışma lider olma kaygısını dünya görüşleri ve otantiklik, aktivizm gibi bireysel farklılıklar aracılığıyla açıklamaya çalışmasından dolayı özgün niteliktedir.

Araştırma sonucunda ülkemizin önde gelen üniversite ve bölümlerinde öğrenim gören bireylerin dünya görüşlerinin tespit edilmesi, otantik ve aktivist kişiliklerinin lider olma kaygılarıyla ilişkilendirilmesi literatüre önemli katkılar sunmayı hedeflemektedir. Ek olarak bu çalışmayla Dünya Görüşleri Değerlendirme Aracı ve Aktivist Kimlik ve Aktivizme Bağlılık Ölçek'leri dilimizde ilk kez kullanılmıştır. Bireylerin karar verme süreçlerini etkileyen dünya görüşlerini tespit etmek ve birçok iyi oluş değişkeni ile pozitif ilişkisinin olduğu değerlendirilen aktivizm yapısının dilimizde yapılacak gelecek araştırmalar için uygun olabileceğinin değerlendirilmesi bu çalışmanın bir başka katkısını göstermektedir. Ancak üçüncü bir araştırmayla her iki ölçüğe ait açılımlayıcı faktör analizlerinin de gerçekleştirilerek geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının tekrar yapılması, ölçeklerin kültürümüze uygunluğu hakkında daha netleşmiş bilgiler sunabilir.

Bu çalışmanın literatüre sunacağı katkıların yanında bazı sınırlılıklarının da olduğu ifade edilebilir. Araştırma örnekleminin zaman ve maliyet gibi sebeplerden dolayı belirli üniversitelerde öğrenim gören katılımcılarla sınırlandırılması, çalışma sonuçlarının genellenebilirliğini kısıtlayabilir. Ayrıca araştırmada yer alan katılımcılar geleceğin potansiyel liderleri olarak değerlendirilseler de çoğunun henüz iş deneyiminin olmaması başka bir kısıtı ifade etmektedir. Dolayısıyla araştırmanın örgüt içerisinde, liderlik pozisyonu için daha uygun katılımcılarla yapılması lider olma kaygısı için önemli bilgiler sunabilir. Ek olarak toplanan verilerin öz bildirim dayalı olması başka bir sınırlılığı göstermektedir. Gelecekte yapılacak araştırmalarda çalışanların yöneticilerinden ya da iş arkadaşlarından veri toplanmasının daha farklı sonuçları ortaya çıkartabileceği düşünülmektedir. Araştırmanın başka bir kısıtı lider olma kaygısında hayat dengesinin bozulması kaygısını araştırmada yer alan değişkenler aracılığıyla çok net açıklayamamasıdır. Bu durumun sebebinin katılımcıların öğrenci olmaları nedeniyle iş ile aile yaşamı arasında olumlu ya da olumsuz olarak yeterli tecrübeye sahip olmamalarından kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Yapılan araştırma sonucunda otantiklikten uzaklaşmayı ifade eden bireysel farklılıkların lider olma kaygısı üzerinde etkilerinin olduğu gözlemlenmiştir. Bundan dolayı gelecek araştırmalarda bu değişkenlerin de ilişki içerisinde olduğu öz yeterlilik, öz farkındalık, yaşam tatmini, örgütsel stres, depresyon, öz saygı, psikolojik ve öznel iyi oluş, mutluluk, iyimserlik ve özgecilik değişkenleriyle lider olma kaygısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi farklı bulguların ortaya çıkmasını sağlayabilir. Ayrıca gelecek

araştırmalarda dünya görüşleri ile liderlik tarzları ve karar verme süreçleri arasındaki ilişkilere, aktivizme katılma ile kişilik özellikleri, yaşam tatmini ve psikolojik iyi oluş değişkenleri arasındaki ilişkilere ait çalışmalar yapılmasının literatüre katkı sağlayabileceği düşünmektedir.

KAYNAKLAR

- Abacı, R., & Akin, A. (2011). *Kendini sabotaj: İnsanoğlunun sınırlı doğasının bir sonucu*. Ankara, Pegem Yayınları.
- Abedi, G., Rostami, F., & Nadi, A. (2015). Analyzing the dimensions of the quality of life in hepatitis b patients using confirmatory factor analysis. *Global journal of health science*, 7(7), ss. 22-31.
- Adler, A. (1964). *Social interest: A challenge to mankind* (Vol. 108). New York: Capricorn books.
- Adler, A. (1979). *Superiority and social interest* (HL Ansbacher & RR Ansbacher, Eds.). W. W. Norton and Company, Inc.
- Akış, Y. (2014). *Soren Kierkegaard'da Kaygı Kavramı*. Ayrıntı Yayınları.
- Akin, A., & Akin, U. (2014). Examining the relationship between authenticity and self-handicapping. *Psychological reports*, 115(3), ss. 795-804.
- Alparslan, A. M., Yastıoğlu, S., & Taş, M. A. (2017). Bireysel ve Sosyal Başarı Motivasyonunu Açıklayan Temel Değerler: Bir alan araştırması. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(2), ss. 133-151.
- Alper, S., & Sümer, N. (2017). Özgür irade ve belirlenimcilik ölçeği'nin Türkçeye uyarlaması ve psikometrik özellikleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 20(39), ss. 26-35.
- Alstott, J. D. (2007). *An inquiry into worldview and its meaning for organizations* (Order No. 3277918). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Doktora Tezi. (304770350).
- Ansbacher, H. L., & Ansbacher, R. R. (1956). *The individual psychology of Alfred Adler.*, New York, et al.(Harper Colophon Books) 1956.
- Ansbacher, H. L. (1985). The significance of Alfred Adler for the concept of narcissism. *The American Journal of Psychiatry*, 142(2), ss. 203–207.
- Arıcı, S. (2019). *Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Ebeveynlerinin Otantiklik Düzeyleri ile Çocukların Yaratıcılıkları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Atak, H. (2011). Ruh sağlığı çalışmalarında yeni bir psikososyal değişken: eylemlilik. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 3(3), ss. 483-512.
- Aubin, E. D. S., & McAdams, D. P. (1995). The relations of generative concern and generative action to personality traits, satisfaction/happiness with life, and ego development. *Journal of Adult Development*, 2(2), ss. 99-112.

- Avolio, B. J., & Gardner, W. L. (2005). Authentic leadership development: Getting to the root of positive forms of leadership. *The leadership quarterly*, 16(3), ss. 315-338.
- Aycan, Z., & Shelia, S. (2019). "Leadership? No, Thanks!" A New Construct: Worries About Leadership. *European Management Review*, 16(1), ss. 21-35.
- Aycan, Z., Eskin, M., & Yavuz, S. (2007). *Hayat dengesi: İş, aile ve özel hayatı dengeleme sanatı*. Sistem Yayıncılık.
- Aycan, Z. (2018). 6.Örgütsel Davranış Kongresi. Süleyman Demirel Üniversitesi. <https://www.youtube.com/watch?v=tuU4d2VnaXg>. Erişim Tarihi: 01.01.2019
- Aydın, M. (2018). Genç yetişkinlerde mutluluğun özgünlük ve kişisel erdemler açısından incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(6), ss. 1023-1030.
- Aydoğan, D., Özbay, Y., & Büyüköztürk, Ş. (2017). Özgünlük Ölçeği'nin uyarlanması ve özgünlük ile mutluluk arasındaki ilişkide maneviyatın aracı rolü. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 5(1), ss. 38-59.
- Badura, K. L., Grijalva, E., Galvin, B. M., Owens, B. P., & Joseph, D. L. (2019). Motivation to lead: A meta-analysis and distal-proximal model of motivation and leadership. *Journal of Applied Psychology*. 105(4), ss. 331-354.
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), ss. 191-215..
- Bandura, A. (1997). *The nature and structure of self-efficacy. Self-efficacy: the exercise of control*. New York, NY: WH Freeman and Company, ss. 37-78.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of personality and social psychology*, 51(6), ss. 1173-1182.
- Barrett-Lennard, G. T. (1998). *Carl Rogers' helping system: Journey & substance*. Sage.
- Baumeister, R. F., & Scher, S. J. (1988). Self-defeating behavior patterns among normal individuals: review and analysis of common self-destructive tendencies. *Psychological bulletin*, 104(1), ss. 3-22
- Baumeister, R., Mele, A., & Vohs, K. (Eds.). (2010). *Free will and consciousness: How might they work?.* Oxford University Press.
- Baumeister, R. F., & Brewer, L. E. (2012). Believing versus disbelieving in free will: Correlates and consequences. *Social and Personality Psychology Compass*, 6(10), ss. 736-745.

- Becker, J. C., Tausch, N., & Wagner, U. (2011). Emotional consequences of collective action participation: Differentiating self-directed and outgroup-directed emotions. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(12), ss. 1587-1598.
- Boatman, J., & Wellins, R. S. (2011). *Time for a leadership revolution: Global Leadership Forecast 2011*. Pittsburgh, Pennsylvania: Development Dimensions International (DDI).
- Boehnke, K., & Wong, B. (2011). Adolescent political activism and long-term happiness: A 21-year longitudinal study on the development of micro-and macrosocial worries. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 37(3), ss. 435-447.
- Bono, J. E. (2001). *Self -determination at work: The motivational effects of transformational leaders* (Order No. 3009562). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Doktora Tezi. (251583149).
- Bou Malham, P. (2017). *Investigating the structure and functions of worldview assumptions* (Order No. 10599303). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Doktora Tezi. (1947500815).
- Bozkurt, T. (2019). *Üniversite Öğrencilerinin Otantiklik, Sosyal Bağlılık ve Belirsizliğe Tahammülsüzlük Özelliklerinin Sakin Benlik Düzeylerini Yordayıcılığı*, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Brislin, R.W., Lonner, W. J. and Thorndike, R. M. (1973). *Cross cultural research method*. New York: John Wiley and Sons.
- Brown, S. D., & Rector, C. C. (2008). *Conceptualizing and diagnosing problems in vocational decision making*. Handbook of counseling psychology, 4, ss. 392-407.
- Bryan, J. L., Baker, Z. G., & Tou, R. Y. (2017). Prevent the blue, be true to you: Authenticity buffers the negative impact of loneliness on alcohol-related problems, physical symptoms, and depressive and anxiety symptoms. *Journal of health psychology*, 22(5), ss. 605-616.
- Budak, S. (2017). *Psikoloji Sözlüğü*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları. 5. Baskı
- Cable, D. M., Gino, F., & Staats, B. R. (2013). Breaking them in or eliciting their best? Reframing socialization around newcomers' authentic self-expression. *Administrative science quarterly*, 58(1), ss. 1-36.
- Calp, Ş., & Bacanlı, H. (2016). Algılanan akademik yeterlik ve özerklik desteğinin özerk akademik motivasyon ve akademik başarıyla ilişkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(40). Ss. 300-317.
- Can, A. (2017). *Spss ile Bilimsel Araştırma Sürecinde Nicel Veri Analizi* (5th ed.). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Center, W. D. (2009). *An investigation of differences in worldview among counseling degree students at southwestern baptist theological seminary* (Order No. 3391549). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Doktora Tezi. (305053188).
- Cevizci, A. (2017). *Büyük Felsefe Sözlüğü* (1st ed.). İstanbul: Say Yayınları.
- Chamorro-Premuzic, T. (2019). *Neden Bu Kadar Yeteneksiz Erkek Lider Oluyor? (Bunun Önüne Nasıl Geçilir?)*, Orenda Kitap, İstanbul. Çeviri: M.Murtaza Özeren. (*Why do so many incompetent men become leaders*. İlk yayın Harvard Business Review, 22.).
- Chan, K. Y., & Drasgow, F. (2001). Toward a theory of individual differences and leadership: understanding the motivation to lead. *Journal of applied psychology*, 86(3), ss. 481-498.
- Chassot, S., Hampf, N., & Wüstenhagen, R. (2014). When energy policy meets free-market capitalists: The moderating influence of worldviews on risk perception and renewable energy investment decisions. *Energy Research & Social Science*, 3, ss. 143-151.
- Chudzikowski, K. (2012). Career transitions and career success in the 'new' career era. *Journal of Vocational Behavior*, 81(2), ss. 298-306.
- Cirhinlioğlu, F. G., & Ok, Ü. (2010). İnanç ya da Dünya Görüşü Biçimleri ile İntihara Yönelik Tutum, Depresyon ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkiler. *Sosyal Bilimler Dergisi/Journal of Social Sciences*, 34(1), ss. 1-8.
- Coan, R. W. (1979). *Psychologists: Personal and theoretical pathways*. Irvington Publishers.
- Coll, J. E., & Zalaquett, C. (2007). The relationship of worldviews of advisors and students and satisfaction with advising: A case of homogenous group impact. *Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice*, 9(3), ss. 273-281.
- Coll, J. E., & Draves, P. R. (2008). An examination of the relationship between optimism and worldview among university students. *College Student Journal*, 42(2), ss. 395-402.
- Compton, W. C., & Hoffman, E. (2013). *Positive psychology: The science of happiness and flourishing*. SAGE Publications.
- Conroy, D. E. (2001). Progress in the development of a multidimensional measure of fear of failure: The Performance Failure Appraisal Inventory (PFAI). *Anxiety, Stress and Coping*, 14(4), ss. 431-452.

- Conroy, D. E., Kaye, M. P., & Fifer, A. M. (2007). Cognitive links between fear of failure and perfectionism. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 25(4), ss. 237-253.
- Conroy, D. E., Willow, J. P., & Metzler, J. N. (2002). Multidimensional fear of failure measurement: The performance failure appraisal inventory. *Journal of applied sport psychology*, 14(2), ss. 76-90.
- Çelebi, P. E. (2018). *Kültürel Eğilimlerin Otantiklik ve Kendini Ayarlama Üzerindeki Etkisi: Benlik Bilinçliliğinin Aracı Rolü*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Ankara.
- Çelik, U. M. (2019). *Bireylerin Yetişkinliğe Geçiş Kriterlerine İlişkin Değerlendirmeleri İle Öznel Yetişkinlik Algısının Üretkenlik ve İyi Oluş Düzeyleri İle İlişkinin İncelenmesi*, Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Çınar, F., & Eti Aslan, F. (2017). Spiritüalizm ve hemşirelik: yoğun bakım hastalarında spiritüel bakımın önemi. *JAREN: Journal of Academic Research in Nursing*, 3(1), ss. 37-42.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (1985). The general causality orientations scale: Self-determination in personality. *Journal of research in personality*, 19(2), ss. 109-134.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological inquiry*, 11(4), ss. 227-268.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2008). Facilitating optimal motivation and psychological well-being across life's domains. *Canadian psychology/Psychologie canadienne*, 49(1), ss. 14-34.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2012). *Handbook of Theories of Social Psychology: Volume 1 Self Determination Theory*. (P. Van Lange, A. Kruglanski, & E. Higgins, Eds.)(Vol. 1).
- Demir, R., & Murat, M. (2017). Öğretmen adaylarının mutluluk, iyimserlik, yaşam anlamı ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), ss. 347-378.
- DeRue, D. S., & Ashford, S. J. (2010). Who will lead and who will follow? A social process of leadership identity construction in organizations. *Academy of management review*, 35(4), ss. 627-647.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological bulletin*, 125(2), ss. 276-302.

- Dilthey, W. (1970). *Culture and the production of world views*. In D. P. Verene (Ed.), *Man and culture* (pp. 103–132). New York: Laurel/Dell. (Reprinted from *Philosophy of existence*, trans. by W. Kluback & M. Weinbaum, 1957, New York: Twayne).
- Doğan, T., & Eryılmaz, A. (2012). Akademisyenlerde İşle İlgili Temel İhtiyaç Doyumu ve Öznel İyi Oluş. *Ege Academic Review*, 12(3), ss. 383-389.
- Duman, S. (2014). *Öğretmen Adaylarında Özgünlük ve Öz-duyarlılığın Mutluluk ile İlişkisinin İncelenmesi*, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Trabzon.
- Durna, U. (2004). Stres, A ve B tipi kişilik yapısı ve bunlar arasındaki ilişki üzerine bir araştırma. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), ss. 191-206.
- Duvall, T., & Dotson, P. (1998). Political participation and Eudaimonia in Aristotle's Politics. *History of Political Thought*, 19(1), ss. 21-34.
- Einwohner, R. L. (2002). Motivational framing and efficacy maintenance: Animal rights activists' use of four fortifying strategies. *Sociological Quarterly*, 43(4), ss. 509-526.
- Ekşi, H., Sayın, M., & Çelebi, Ç. D. (2016). Üniversite öğrencilerinin özgecilik ve otantiklik seviyeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 14(32), ss. 79-102.
- Ekşi, H., Sayın, M., & Liman, M. (2019). Otantikliğin Yaşamın Anlamı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Amaç Bilincinin Aracı Rolü. *Journal of International Social Research*, 12(65), ss. 795-803.
- Ekşioğlu, H. (2011). *İnanç veya Dünya Görüşüne Sahip Olma Tarzıyla Psikolojik İyi Olma Arasındaki İlişki*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Erarslan, Ö. (2014). *Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik Sağlamlık İle Depresif Belirtiler ve Yaşam Memnuniyeti Arasındaki İlişkide Benlik Saygısı, Pozitif Dünya Görüşü ve Umudun Aracı Rolünün İncelenmesi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Erikson, E. H. (1954). The dream specimen of psychoanalysis. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 2(1), ss. 5-56.
- Erickson, R. J. (1995). The importance of authenticity for self and society. *Symbolic interaction*, 18(2), ss. 121-144.
- Fazlıoğlu, İ. (2005). Türk Felsefe-Bilim Tarihinin Seyir Defteri. *Divan İlmi Araştırmalar Dergisi*, ss. 1-57.

- Findley, M. J., & Cooper, H. M. (1983). Locus of control and academic achievement: A literature review. *Journal of personality and social psychology*, 44(2), 419.
- Foster, M. D. (2013). *Everyday confrontation of discrimination: The well-being costs and benefits to women over time*. 5(3), ss. 135-154.
- Foster, M. D. (2014). The relationship between collective action and well-being and its moderators: Pervasiveness of discrimination and dimensions of action. *Sex roles*, 70(5-6), ss. 165-182.
- Jean Francois, E. (2010). *Motivational factors and worldview dimensions associated with perceptions of global education initiatives by U.S. college professors* (Order No. 3424382). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Doktora Tezi. (755701298).
- Forza, C., & Flippini, R. (1998). Tqm impact on quality conformance and customer satisfaction: a causal model. *international journal of production economics*, 55(1), ss. 1-20.
- Freud, S. (1926/1959). *Inhibitions, symptoms and anxiety*. In J. Strachey (Ed. and Trans.), *The standard edition of the complete psychological works of Sigmund Freud* (Vol. 20, pp. 77–175). London: Hogarth. (Original work published 1926)
- Freud, S. (1933/1964). *New introductory lectures on psycho-analysis* (J. Strachey, Trans.). New York: Norton. (Original work published 1933).
- Funk, K. (2001). What is a Worldview?
<http://web.engr.oregonstate.edu/~funkk/Personal/worldview.html> . Erişim Tarihi: 01.05.2019
- Gifford, R. (2011). The dragons of inaction: psychological barriers that limit climate change mitigation and adaptation. *American psychologist*, 66(4), ss. 290-302.
- Gilster, M. E. (2012). Comparing neighborhood- focused activism and volunteerism: psychological well- being and social connectedness. *Journal of Community Psychology*, 40(7), ss. 769-784.
- Goldman, B. M., & Kernis, M. H. (2002). The role of authenticity in healthy psychological functioning and subjective well-being. *Annals of the American Psychotherapy Association*, 5(6), ss. 18-20.
- Gül, A. (2016). *Otantiklik ve Dindarlığın Özgeciliğin Üzerindeki Rolünün İncelenmesi*, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Samsun.

- Gültekin, N., & Sığırı, Ü. (2007). Bir kültür boyutu olarak " bireycilik-ortaklaşa davranışçılık" ve örgütsel yansımaları. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 23(2). ss. 273-284
- Gürbüz, S. (2019). *Amos ile Yapısal Eşitlik Modellemesi* (1st ed.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Gürbüz, S., & Şahin, F. (2016). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri* (3rd ed.). Ankara: Seçkin Yayıncılık San. ve Tic. A.Ş.
- Hair, J. F., William, C. B., Barry, J. B., & Rolph, E. A. (2013). *Multivariate data analysis*. USA: Pearson Education Limited.
- Harter, S. (2002). *Authenticity*. In C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of positive psychology* (p. 382–394). Oxford University Press.
- Hartman, S. (1986). *Children's philosophy of life*. Malmo, Sweden: CWK Gleerup.
- Hayran, M., & Hayran, M. (2011). *Sağlık Araştırmaları İçin Temel İstatistik* (1st ed.). Ankara: Omega Araştırma Organizasyon Eğitim Danışmanlık Ltd. Şti.
- Heidegger, M. (1962). *Being and time*. New York, NY: Harper Row.
- Hodges, H. A. (1969). *Wilhelm Dilthey: An Introduction*. New York: Howard Fertig.
- Hofstede, G. (1980). *Culture and organizations*. *International Studies of Management & Organization*, 10(4), ss. 15-41.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. Sage publications.
- Horney, K. (1951). *Neurosis and human growth*. London: Routledge.
- Horton, R. (1993). *Judaeo-Christian spectacles: Boon or bane to the study of African religions? In (R. Horton, ed.) Patterns of thought in Africa and the West* (pp.161-193). Cambridge: Cambridge University Press.
- Hunter, S. T., Tate, B. W., Dzieweczynski, J. L., & Bedell-Avers, K. E. (2011). Leaders make mistakes: A multilevel consideration of why. *The Leadership Quarterly*, 22(2), ss. 239-258.
- Ibarra, H. (2015). *The authenticity paradox*. *Harvard Business Review*, 93(1/2), ss. 53-59.
- Ibrahim, F. A. (1991). Contribution of cultural worldview to generic counseling and development. *Journal of Counseling & Development*, 70(1), ss. 13-19.

- Ibrahim, F. A. (1999). Transcultural counseling: Existential worldview theory and cultural identity. In J. McFadden (Ed.), *Transcultural counseling* (p. 23–57). American Counseling Association.
- Ibrahim, F.A., & Kahn, H. (1984). *Scale to Assess World View*. Unpublished document, Storrs, CT.
- İlhan, T., & Özdemir, Y. (2013). Otantiklik Ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(40), ss. 142-153.
- İlhan, T. (2009). *Üniversite öğrencilerinin benlik uyumu modeli: yaşam amaçları, temel psikolojik ihtiyaçlar ve öznel iyi oluş*. Ankara, Gazi Üniversitesi, Doktora Tezi. Ankara.
- İmamoğlu, E. O., Günaydın, G., & Selçuk, E. (2011). Özgün Benliğin Yordayıcıları Olarak Kendileşme ve İlişkililik: Cinsiyetin ve Kültürel Yönelimlerin Ötesinde. *Türk Psikoloji Dergisi*, 26(67), ss. 27-43.
- Jackaway, R., & Teevan, R. (1976). Fear of failure and fear of success. *Sex Roles*, 2(3), ss. 283-293.
- Jones, E. E., & Berglas, S. (1978). Control of attributions about the self through self-handicapping strategies: The appeal of alcohol and the role of underachievement. *Personality and social psychology bulletin*, 4(2), ss. 200-206.
- Jung, C. G. (1954). *Psychotherapy and a philosophy of life*. In R. F. C. Hull (Trans.), *The collected works of C. G. Jung* (Vol. 16, pp. 76–83). New York: Princeton University Press. (Original work published 1942).
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1993). *İnsan Aile Kültürü*. Ankara: Remzi Kitabevi.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2019). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi: Kültürel Psikoloji*. Koç Üniversitesi Yayını, 5.Baskı.
- Kağıtçıbaşı, Ç., & Çemalcılar, Z. (2019). *Dünden bugüne insan ve insanlar: Sosyal psikolojiye giriş*. Evrim. 22.Baskı.
- Kalin, İ. (2010). Dünya görüşü, varlık tasavvuru ve düzen fikri: Medeniyet kavramına giriş. *Dîvân: Disiplinlerarası Çalışmalar Dergisi*, (29), ss. 1-61
- Karagöz, Y. (2017). *SPSS ve AMOS uygulamalı nitel-nicel-karma bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği*. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.
- Kasser, T. (1996). Aspirations and Well- Being in a Prison Setting 1. *Journal of Applied Social Psychology*, 26(15), ss. 1367-1377.

- Kasser, T. (2005). *Personal aspirations, the good life and the law*. *Deakin L. Rev.*, 10(1), ss. 33-48.
- Kearney, M. (1984). *World View*. Chandler & Sharp Publishers. Inc., Novato, CA..
- Kelly, G. A. (1955). *The psychology of personal constructs*. New York: Norton.
- Kernis, M. H., & Goldman, B. M. (2005). *From thought and experience to behavior and interpersonal relationships: A multicomponent conceptualization of authenticity. On building, defending, and regulating the self*.
- Kernis, M. H., & Goldman, B. M. (2006). A multicomponent conceptualization of authenticity: Theory and research. *Advances in experimental social psychology*, 38, ss. 283-357.
- Kierkegaard, S. (1941). *The sickness unto death*. Princeton, N.J: Princeton University Press.
- Kifer, Y., Heller, D., Perunovic, W. Q. E., & Galinsky, A. D. (2013). The good life of the powerful: The experience of power and authenticity enhances subjective well-being. *Psychological science*, 24(3), ss. 280-288.
- Klar, M., & Kasser, T. (2009). Some benefits of being an activist: Measuring activism and its role in psychological well-being. *Political Psychology*, 30(5), ss. 755-777.
- Kluckhohn, C. (1951). *Values and value-orientations in the theory of action: An exploration in definition and classification. Toward a general theory of action*. Harvard University Press.
- Kluckhohn, F. R. (1950). Dominant and substitute profiles of cultural orientations: Their significance for the analysis of social stratification. *Social Forces*, 28, ss. 376-393.
- Kluckhohn, F. R., & Strodtbeck, F. L. (1961). *Variations in value orientations*. Row, Peterson.
- Kobya, M. (2016). Sosyolojide ve Kelam İlminde Determinizm-İradecilik Dikotomisi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 4(7), ss. 1-22.
- Koçel, T. (2015). *İşletme Yöneticiliği* (16th ed.). İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Koltko-Rivera, M. E. (2000). *The worldview assessment instrument (WAI): The development and preliminary validation of an instrument to assess world view components relevant to counseling and psychotherapy* (Order No. 9968433). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Doktora Tezi. (304631234).

- Koltko-Rivera, M. E. (2004). The psychology of worldviews. *Review of general psychology*, 8(1), ss. 3-58.
- Kowal, J., & Fortier, M. S. (1999). Motivational determinants of flow: Contributions from self-determination theory. *The journal of social psychology*, 139(3), ss. 355-368.
- Köknel, Ö. (2014). *Kaygıdan Korkuya* (1st ed.). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lazarus, R. S. (1991). Cognition and motivation in emotion. *American psychologist*, 46(4), ss. 352-367.
- Leak, G. K., & Leak, K. C. (2006). Adlerian Social Interest and Positive Psychology: A Conceptual and Empirical Integration. *Journal of Individual Psychology*, 62(3), 207-223.
- Lewis, T. M. (2010). *The influence of authenticity and emotional intelligence on the relationship between self-monitoring and leadership effectiveness*. Alliant International University, Los Angeles.
- Li, C., Wang, S., Zhao, Y., Kong, F., & Li, J. (2017). The freedom to pursue happiness: Belief in free will predicts life satisfaction and positive affect among Chinese adolescents. *Frontiers in psychology*, 7, 2027. (<https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fpsyg.2016.02027/full>)
- Lipman-Blumen, J. (2010). *Toxic leadership: a conceptual framework*. In Handbook of Top Management Teams (pp. 214-220). Palgrave Macmillan, London.
- Lopez, F. G., & Rice, K. G. (2006). Preliminary development and validation of a measure of relationship authenticity. *Journal of Counseling Psychology*, 53(3), ss. 362-371.
- Lovejoy, C. M., & Durik, A. M. (2010). Self-handicapping: The interplay between self-set and assigned achievement goals. *Motivation and Emotion*, 34(3), ss. 242-252.
- Lovinger, R. J. (1984). *Working with religious issues in therapy*. Jason Aronson.
- Markus, H. R., & Kitayama, S. (1991). Culture and the self: Implications for cognition, emotion, and motivation. *Psychological review*, 98(2), ss. 224-253.
- Maslow, A. (1968). *Motivation and personality* (3rd ed.). New York: Harper.
- Maslow, A. H. (1970). New introduction: Religions, values, and peak-experiences. *Journal of Transpersonal Psychology*, 2(2), ss. 83-90.
- Maslow, A.H. (1971). Theory Z. In A. H. Maslow, The farther reaches of human nature (pp. 280– 295). New York: Viking. Reprinted from *Journal of Transpersonal Psychology*, 1969, 1(2), ss. 31–47.

- McConnell, C. R. (2003). Accepting leadership responsibility: Preparing yourself to lead honestly, humanely, and effectively. *The health care manager*, 22(4), ss. 361-374.
- McGregor, H. A., & Elliot, A. J. (2005). The shame of failure: Examining the link between fear of failure and shame. *Personality and social psychology bulletin*, 31(2), ss. 218-231.
- Meier, S., & Stutzer, A. (2008). Is volunteering rewarding in itself?. *Economica*, 75(297), ss. 39-59.
- Menchik, P. L., & Weisbrod, B. A. (1987). Volunteer labor supply. *Journal of Public Economics*, 32(2), ss. 159-183.
- Menon, N., & Akhilesh, K. B. (1994). Functionally dependent stress among managers. *Journal of Managerial Psychology*, 9(3), ss. 13-22.
- Miller, S. G., Jr. (2012). *Differences in emotional adaptation according to worldview type* (Order No. 3526758). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Doktora Tezi. (1080971379).
- Mohai, P. (1992). "Men, Women, and the Environment: An Examination of the Gender Gap in Environmental Concern and Activism." *Society and Natural Resources* 5(1), ss. 1-19.
- Mulgan, R. (1990). Aristotle and the value of political participation. *Political Theory*, 18(2), ss. 195-215.
- Muna, F. A., & Mansour, N. (2009). Balancing work and personal life: The leader as acrobat. *Journal of Management Development*, 28(2), ss. 121-133.
- Murray, C. (2012). *An investigation of worldview relationship and counseling outcome among counseling degree students and their counselees at southwestern baptist theological seminary* (Order No. 3535547). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Doktora Tezi. (1286752115).
- Myers, L.J. (1984). The psychology of knowledge: The importance of world view. *New England Journal of Black Studies*, 4, ss. 1-12.
- Nasir, B. M., Yusof, Y., Yusoff, K., Omar, A. H., Don, A. G., Abdullah, B., ... & Baharuddin, A. S. (2016). Worldview and Behavioural Study of Sports from the Islamic Perspective among Sports Officials in Malaysia. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 7(1), ss. 555-561.
- Naugle, D. (1986). *Worldview: Definitions, History, and Importance of a Concept.* Dallas, Texas, USA.

- Naugle, D. K. (1998). *A history and theory of the concept of 'weltanschauung' (worldview)* (Order No. 9921887). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Doktora Tezi. (304493554).
- Naugle, D., & Nussbaum, C. (1993). *Wilhelm dilthey's doctrine of world views and its relationship to hermeneutics*. Philosophy, ss. 1-23. (https://www3.dbu.edu/Naugle/pdf/wilhelm_dilthey.pdf).
- Nicholas, D. R., & Gobble, D. C. (1991). World views, systems theory, and health promotion. *American Journal of Health Promotion*, 6(1), ss. 30-54.
- Nietzsche, F. (1956). *The birth of tragedy*. In F. Nietzsche, *The birth of tragedy and the genealogy of morals* (pp.1–146). Garden City, NY: Anchor. (Original work published 1872).
- Niles, F. S. (1998). Individualism-collectivism revisited. *Cross-cultural research*, 32(4), ss. 315-341.
- Nilsson, A. (2007). *Worldview: Personal ideology, values and beliefs concerning metaphysics, epistemology, human nature and morality*. Yüksek Lisans Tezi.
- North, M. A. (2017). *An examination of the relationships among trait authenticity, authentic leadership, and value judgment* (Order No. 10682577). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Doktora Tezi. (1973161113).
- Northouse, P. G. (2016). Leadership: Theory and practice. In *The Journal of Academic Librarianship* (Vol. 24). SAGE Publications.
- Ok, Ü. (2009). Dini şemalar ölçeğinden inanç veya dünya görüşü şemaları ölçeğine. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 33(2), ss. 149-155.
- Overton, W. F. (1991). Historical and Contemporary Perspectives on Developmental Visions of Aesthetics, *the Environment & Development: The Legacy of Joachim F. Wohlwill*, ss. 263-311.
- Ow, R. (1991). Implications of worldviews for social work education. *Asia Pacific Journal of Social Work and Development*, 1(1), ss. 48-58.
- Oyserman, D., Coon, H. M., & Kemmelmeier, M. (2002). Rethinking individualism and collectivism: evaluation of theoretical assumptions and meta-analyses. *Psychological bulletin*, 128(1), ss. 3-72.
- Öksüz, Y., & Karalar M. (2019), Üniversite Öğrencilerinin Huzur ve Otantiklik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(3), ss. 321-336.
- Pepper, S. (1942/1970). *World hypotheses*. Berkeley, CA: University of California Press.

- Ramkissoon, H. R., & Smith, L. D. G. (2014). The relationship between environmental worldviews, emotions and personal efficacy in climate change. *International Journal of Arts & Sciences*, 7(1), ss. 93-109.
- Reddy, I. J. (2010). *The relationship between job satisfaction, worldviews and demographic variables in mental health professionals* (Order No. 3404867). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Doktora Tezi. (520397641).
- Roberts, L. M. (2005). Changing faces: Professional image construction in diverse organizational settings. *Academy of management review*, 30(4), ss. 685-711.
- Robinson, J. (2008), Turning Around Employee Turnover, *Gallup Management Journal*, (May 8) (available at <http://gmj.gallup.com/content/106912/turning-around-your-turnover-problem.aspx#1/>).
- Rogers, C. R. (1951). *Client-centered therapy: Its current practice, implications and theory*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rogers, C. R. (1959). *A theory of therapy, personality, and interpersonal relationships: As developed in the client-centered framework* (Vol. 3, pp. 184-256). New York: McGraw-Hill.
- Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton-Mifflin
- Rogers, C. R. (1963). *The actualizing tendency in relation to " motives" and to consciousness*: In M. Jones (Ed.). Nebraska symposium on motivation.
- Rogers, C. R. (1965). The concept of the fully functioning person. *Pastoral Psychology*, 16(3), ss. 21-33.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: Free Press.
- Royce, J.R. (1964). *The encapsulated man*. Princeton, NJ: Van Nostrand. Samaan.
- Royce, J. R., & Mos, L. P. (1980). *Manual: Psycho-Epistemological Profile. Alberta, Ontario: University of Alberta*. Center for Advanced Study in Theoretical Psychology.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual review of psychology*, 52(1), ss. 141-166.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2017). *Self-determination theory: Basic psychological needs in motivation, development, and wellness*. Guilford Press

- Sağlam, A. (2012). *Çalışanların ve yöneticilerin sosyal istenirlik ve özgünlük düzeylerinin karşılaştırılması*, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Saka, N., Gati, I., & Kelly, K. R. (2008). Emotional and personality-related aspects of career-decision-making difficulties. *Journal of Career Assessment*, 16(4), ss. 403-424.
- Sandsmark, S. (1998/2000). *Is world view neutral education possible and desirable?: A christian response to liberal arguments* (Order No. 10087857). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Doktora Tezi. (2119942130).
- Sanlı, F. (2019). *Belediye çalışanlarında özgünlük, olumlu veya olumsuz duygu durum ve tükenmişlik durumunun değerlendirilmesi*. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Şanlı, A. G., & Koç, B. (2019). Her Özgeci Birey Özgeci Davranır Mı? Otantiklik ve Dindarlığın Özgecilik Üzerindeki Rolü. *Middle Black Sea Journal of Communication Studies*, 4(2), ss. 104-114.
- Sargut, S. (2001). *Kültürler arası farklılaşma ve yönetim*. Ankara: Verso Yayıncılık.
- Sarıçalı, M. (2014). *Psikolojik danışman adaylarının kendini engelleme algularının özgünlük düzeyleri ve aldıkları süpervizyon açısından incelenmesi*, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir.
- Sarıçalı, M. (2018). *Üniversite Öğrencilerinde Olumlu Mizah Kullanımı İle Özgünlük İlişkisinde Bilişsel Esnekliğin ve Psikolojik Kırılganlığın Aracılığı: Karma Desen Araştırma*. Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Eskişehir.
- Saruhan, Ş. C., & Özdemirci, A. (2016). *Bilim, felsefe ve metodoloji*. İstanbul: Beta. 4.Baskı.
- Satici, S. A., Kayis, A. R., & Akin, A. (2013). Predictive role of authenticity on psychological vulnerability in Turkish university students. *Psychological Reports*, 112(2), ss. 519-528.
- Seçer, B., & Çınar, E. (2011). Bireycilik ve yeni kariyer yönelimleri. *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 18(2), ss. 49-62.
- Sert, N. (2016). *Aktivizm: Toplumsal Değişimin Yeni Yüzü*. Sakarya: Değişim Yayınları.
- Sheldon, K. M., Ryan, R. M., Rawsthorne, L. J., & Ilardi, B. (1997). Trait self and true self: Cross-role variation in the Big-Five personality traits and its relations with psychological authenticity and subjective well-being. *Journal of personality and social psychology*, 73(6), ss. 1380-1393

- Sire, J. W. (2004). *Naming the elephant: Worldview as a concept*. Downer's Grove, IL: InterVarsity Press.
- Smith, P. B., & Schwartz, S. (1997). *Values*. In J. W. Berry, M. H. Segall, & C. Kagitcibasi (Eds.), *Handbook of cross-cultural psychology*: Vol. 3, 77-118. Needham: Allyn & Bacon.
- Snyder, C. R., & Lopez, S. J. (Eds.). (2002). *Handbook of positive psychology*. Oxford University Press.
- Snyder, C. R., & Smith, T. W. (1982). Symptoms as self-handicapping strategies: The virtues of old wine in a new bottle. U: G. Weary i HL Mirels (Ur.). *Integrations of Clinical and Social Psychology*, ss. 104-127.
- Sönmez, V., & Alacapınar, F. G. (2016). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık
- Stavosky, J. M., & Borkovec, T. D. (1987). The Phenomenon of Worry: Theory, Research, Treatment and Its Implications for Women. *Women & Therapy*, 6(3), ss. 77-95.
- Strauss, S. L. (2005). *The linguistics, neurology, and politics of phonics: silent "E" speaks out*. Routledge.
- Sue, D. W. (1978). World views and counseling. *The Personnel and Guidance Journal*, 56(8), ss. 458-462.
- Sue, D. W., & Sue, D. (1999). *Counseling the culturally different: Theory and practice*. John Wiley & Sons Inc.
- Şeriati, A. (2016). *Dünya Görüşü ve İdeoloji* (3rd ed.). Ankara: Fecr Yayınları 159.
- Tangör, B. B., & Curun, F. (2016). Psikolojik İyi Oluşun Yordayıcıları Olarak Bireysel Farklılıklar: Özgünlük, Benlik Saygısı ve Sürekli Kaygı. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 1-13.
- Theran, S. A. (2010). Authenticity with authority figures and peers: Girls' friendships, self-esteem, and depressive symptomatology. *Journal of Social and Personal Relationships*, 27(4), ss. 519-534.
- Thomas, E. F., & Louis, W. R. (2013). Doing democracy: The social psychological mobilization and consequences of collective action. *Social Issues and Policy Review*, 7(1), ss. 173-200.
- Tokat, L. (2006). Dünya görüşü-din ilişkisi. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 5(9), ss. 41-63.

- Toor, S. U. R., & Ofori, G. (2009). Authenticity and its influence on psychological well-being and contingent self-esteem of leaders in Singapore construction sector. *Construction Management and Economics*, 27(3), ss. 299-313.
- Topaloğlu, A. (2003). *Materyalizm*. TDV İslam Ansiklopedisi, C.28.
- Torres, N. (2014). *Most people don't want to be managers*. Harvard Business Review.
- Tosun, A. (2015). *Kendini ve Ötekini Tanıma Bağlamında Din Öğretiminde Dünya Görüşü Modeli*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi. Ankara.
- Trevifio, J. G. (1996). Worldview and change in cross-cultural counseling. *The Counseling Psychologist*, 24(2), ss. 198-215.
- Triandis, H. C. (1996). The psychological measurement of cultural syndromes. *American psychologist*, 51(4), ss. 407-415.
- Triandis, H. C., Chen, X. P., & Chan, D. K. S. (1998). Scenarios for the measurement of collectivism and individualism. *Journal of cross-cultural psychology*, 29(2), ss. 275-289.
- Tubbs, N. (1997). *Contradiction of enlightenment: Hegel and the broken middle*. Aldershot: Ashgate, 1997
- Urdan, T., & Midgley, C. (2001). Academic self-handicapping: What we know, what more there is to learn. *Educational Psychology Review*, 13(2), ss. 115-138.
- Uygur, N. (1963). *Dünya Görüşü*. İstanbul: Elif yayınları.
- Van den Bosch, R., & Taris, T. W. (2014). Authenticity at work: Development and validation of an individual authenticity measure at work. *Journal of Happiness Studies*, 15(1), ss. 1-18.
- Van der Kooij, J. C., de Ruyter, D. J., & Miedema, S. (2013). "Worldview": The meaning of the concept and the impact on religious education. *Religious Education*, 108(2), ss. 210-228.
- Van Opstal, M., & Hugé, J. (2013). Knowledge for sustainable development: a worldviews perspective. *Environment, Development and sustainability*, 15(3), ss. 687-709.
- Vestergren, S., Drury, J., & Chiriac, E. H. (2017). The biographical consequences of protest and activism: A systematic review and a new typology. *Social Movement Studies*, 16(2), ss. 203-221.

- Vidal, C. (2007). *An enduring philosophical agenda. Worldview construction as a philosophical method. Virtues of Old Wine in a New Bottle* (1st ed.). Oxford University Press.
- Vroom, H. M. (2006). *A spectrum of worldviews: An introduction to philosophy of religion in a pluralistic world* (Vol. 29). Rodopi.
- Wang, Y. N. (2016). Balanced authenticity predicts optimal well-being: Theoretical conceptualization and empirical development of the authenticity in relationships scale. *Personality and Individual Differences*, 94, ss. 316-323.
- White, N. (2011). *An examination of dispositional authenticity* (Order No. 3444878). Available from ProQuest Dissertations & Theses Global. Doktora Tezi. (859569166).
- White, N. J., & Tracey, T. J. (2011). An examination of career indecision and application to dispositional authenticity. *Journal of Vocational Behavior*, 78(2), ss. 219-224.
- Wolman, B. B. (1973). *Concerning psychology and the philosophy of science*. In B. B. Wolman, *Handbook of general psychology*. Prentice Hall
- Wood, A. M., Linley, P. A., Maltby, J., Baliousis, M., & Joseph, S. (2008). The authentic personality: A theoretical and empirical conceptualization and the development of the Authenticity Scale. *Journal of Counseling Psychology*, 55(3), ss. 385-399.
- Yalom, I. D. (1980). *Existential psychotherapy*. New York: Basic Books.
- Yavaşoğlu, E. (2019). *Evli bireylerin mutluluk düzeyleri ile özgünlük ve değerler arasındaki yordayıcı ilişkiler*, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yöntem, M. K., & İlhan, T. (2013). Benlik Kurguları ve Otantikliğin Özgecilik Üzerindeki Yordayıcı Gücünün İncelenmesi. *Electronic turkish studies*, 8(8), ss. 2291-2302.
- Yürekli, Ö. (2015). *Fear of leadership: Conceptualization, implicit and explicit measures / Lider olma korkusu: Kavramsallaştırma, gizil ve doğrudan ölçümleme araçlarının geliştirilmesi*. Koç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

İnternet Erişimi:

<https://sozluk.gov.tr/> 05.01.2019

<https://courses.lumenlearning.com/boundless-psychology/chapter/theories-of-emotion/>
05.01.2019

https://hbrturkiye.com/blog/is-aile-dengesini-kuramayanlara-s:60_01.01.2020

<https://www.bm-institute.com/haber/c-level-yoneticiler-hangi-universiteden.html>
01.12.2018

https://toptalent.co/c-level-pozisyonlar-nelerdir-c-level-yoneticiler-kimlerdir_01.06.2020

EKLER

EK-1 Pilot Çalışma Anket Formu (Araştırma 1)

1)Cinsiyet	a)Erkek	b) Kadın			
2) a) Bölümünüz / b) Sınıfınız	a).....	b).....			
3)Anne Mesleği	a)Kamu Çalışanı	b) Özel Sektör	c)Girişimci	d) Ev hanımı	e)Diğer.....
4)Baba Mesleği	a)Kamu Çalışanı	b) Özel Sektör	c)Girişimci	d) Diğer.....	
5)Büyüdüğünüz Yer (15 yaşına kadar)	a) İl	b) İlçe	c) Köy	d) Diğer.....	

Değerli katılımcılar, Çalıştığımız / çalışacağımız kurumda bir liderlik pozisyonu için adaylığımızın söz konusu olduğunu düşünün. Liderlik pozisyonuna gelerseniz aşağıdakileri yaşama olasılığınız sizi ne oranda kaygılandırdı? Çok Düşük Oranda Kaygılandırdı ← → Çok Yüksek Oranda Kaygılandırdı	Çok Düşük Oranda Kaygılandırdı	Düşük Oranda Kaygılandırdı	Biraz Kaygılandırdı	Büyük Oranda Kaygılandırdı	Çok Yüksek Oranda Kaygılandırdı
Yaptığım hataların eskiye oranla daha çok dikkat çekmesi					
Aileme yeteri kadar zaman ayıramamak					
Çalışanlara karşı adil olamamak					
Kendime ayıracağım zamanın azalması (örneğin hobilerime)					
Daha fazla eleştiriye maruz kalmak					
İş aile dengesini kuramamak					
Aldığım kararla başkalarına zarar vermek					
Arkadaşlarıma yeteri kadar zaman ayıramamak					
Kendimi her zaman kanıtlamak zorunda olmak					
Eşimle/partnerimle sorunlar yaşamak					
Acımasız ve katı bir insan olmak					
İşten kaynaklı sağlık problemleri yaşamak					
Başarısız olursam kendime güvenimin sarsılması					
Aileme karşı görevlerimi yerine getirememek					
Başarısız olma durumunda herkese karşı mahcup olmak					
Özel hayatımın yok olması					

Değerli katılımcılar, Bu bir tutum anketidir. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Lütfen sizin için en doğru seçeneği işaretleyiniz. *Eğer maddeyi anlamadıysanız yanına lütfen ?? ekleyiniz *Eğer maddeyle ilgili kararsızlık yaşıyorsanız lütfen yanına kararsızım yazınız. Bu seçeneği mümkün olduğunca az kullanınız. Kesinlikle Katılmıyorum ← → Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Küsmen Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum	Küsmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
İnsanlar ne kadar başarılı olmak istese de bazı sosyal gruplar insanları engelleyebilir.							
Ülkemin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.							
Bu dünyada, yaşamımızı etkileyen gerçek bir manevi alem vardır.							
Eğer çok çalışıp iktisatlı davranırsan, fakir olmakla ilgili hiçbir zaman kaygı duymana gerek kalmaz.							
“Özgür/hür irade” insan doğasının bir parçasıdır.							
Komşumun ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.							
Bir öğretmen sınıfta kural koyarken öğrencilerle birlikte karar vermekten ziyade kendisi kuralları koymalıdır.							
Önyargı bir çok insanın iş sahibi olmasını engeller.							
Tercihlerimizin tamamen bize ait olduğunu düşünmek bir yanılgıdır.							

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Diğer insanlar kendi başlarının çaresine bakmalı. Ben öncelikle kendimi düşünürüm.							
Bir kişinin karakteri düzeltilemez, dönüştürülemez veya değiştirilemez.							
Öldüğümüzde bitmiş oluruz. Artık devam edecek bir varoluş yoktur.							
İnsanlar özgür/hür iradeye inanır. Çünkü ona inanmaları öğretilmiştir.							
Kişisel amaçlarım içinde bulunduğum okul, iş veya toplum grubunun amaçlarından daha önemlidir.							
Evde önemli kararları anne baba ve çocuklar beraber vermelidir.							
Varolan şeylerin özünde ruh yoktur. Sadece madde vardır.							
İnsan isterse her türlü ayrımcılığa ve dezavantaja rağmen başarılı olabilir.							
Ailemin ihtiyaçları benim ihtiyaçlarımdan önce gelir.							
Genel olarak iyi olan bir çocuğu bir çok kötü arkadaşı dahi olsa değiştiremez.							
Hiç bir şey gerçekten ölmüş değildir: Ruhanilik/maneviyat herşeyi ve herkesi besler.							
Yoksul insanlar bu durumda olmalarından dolayı haklı olarak toplumu suçlayabilirler.							
Gerçekten de "Özgür/hür iradeye" sahip kişiler kendi yaşamları için seçim yaparlar.							
İşyerinde yöneticiler ve çalışanlar işle ilgili önemli kararları beraber vermelidir.							
İnsanlar aslında ruhani/manevi dünyadan ilham alabilirler.							
Yoksul insanların uyuşturucu kullanmasının sebebi toplumun onları umutsuzlaştırmasıdır.							
Bir şirkette kişinin bulunduğu departmanın toplam performansına katkıda bulunmak, sadece bir kişinin kariyerine katkıda bulunmaktan daha iyidir.							
Yoksul insanlar içinde buldukları konumdan dolayı haklı olarak zengin insanları suçlayabilirler.							
Dua etmenin bir kişinin kendisini iyi hissetmesinin dışında bir faydası yoktur.							
İşsizlik sadece bazı insanların çalışmak istememesinden kaynaklıdır.							
Kişi, zor olsa da çok eski alışkanlıklarını değiştirebilir.							
Kişisel olarak yapmak istediklerim, kendimi ait hissettiğim ruhani/manevi topluluk liderinin yapmamı istediklerinin önüne geçer.							
Kişiyi işkence yapılırsa da beyni de yıkarsa temel karakteri tamamen değişmez.							
Yoksul insanlar kendilerini iyileştirmek istemedikleri için uyuşturucu kullanırlar.							
İnsanlar bilgisayarlar gibidir. Gerçek seçimlerinin dışında otomatik programlama ile kontrol edilirler.							
Herhangi biri veya herhangi bir şeyden ziyade öncelikle kendime bağlıyım.							
12 yaşında bir çocuğun anne babasına itiraz etmeden onların kurallarına uyması önemlidir.							
Günlük yaşamın ötesinde nihai yada spirüel/manevi gerçeklik diye bir şey yoktur.							
"Özgür/hür irade" düşüncesi ütopyiktir. Öyle bir şey yoktur.							
Bir çalışan olarak çalıştığım şirketin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.							
Aileyle ilgili önemli kararları çocuklarla beraber verilmesinden ziyade anne baba tarafından verilmelidir.							
Bazı insanlar geleceği tahmin edebilme ya da sevgileri ile geleceğe dair doğru kararlar verme gibi ruhani güçlere sahiptir.							
Eğer içinde bulunduğum dini cemaatin başkanı ibadethanemizle ilgili gerekli onarımlar için bağış isterse, eğlence / sosyal yaşam için ayırmış olduğum 1 aylık maaşımı bağışladım.							
Nazik ve iyimser bir kişi, rehine olsa, nice zorluk veya tehdit içeren deneyimler yaşasa bile sonrasında yine nazik ve iyimser olarak yaşamına devam edebilir.							

	Kesinlikle Katılmıyorum	←	→	Kesinlikle Katılıyorum
İnsanlar ruhani/manevi deneyimlerle kendilerini mutlu hissettiklerini söylediklerinde, bu sadece bir düşüncenin/fikrin gücüdür.				
Şirket politikalarında yapılan bir değişiklik, çalışkan bir kişiyi bile işsiz ve yoksul bırakabilir.				
Başarılı olmak için kararlıysan hiçbir grup seni aşağı çekemez.				
Ruhlar aleminden mesajlar alabiliriz.				
Gerçekten çalışmak isteyen bir kişi, isterse zorlanmadan iş bulabilir.				
İnsanlar kendilerine öğretilenlerden veya dayatılan hayattan farklı yaşamaya karar verebilir.				
Kendi özgürlüğüm aile ilişkilerimden bile daha değerlidir.				
Eğitim almak isteyen insanların önünde en azından liseyi bitirinceye kadar bir engel yoktur.				
Yerel toplum kuruluşlarında ücretsiz olarak hizmet etmektense kendi projelerim üzerinde çalışmayı tercih ederim.				

Değerli katılımcılar, Aktivizmin tanımı: Aşağıdaki soruları daha rahat anlayabilmeniz için lütfen aşağıda yer alan aktivizm tanımını okuyunuz. "Aktivizmin amacı sosyal ya da politik olayları savunmaktır (çevreyi koruma, insan hakları, dünya doktorluğu, savaşları önlemek vb.) .Aktivizmin anlamı çok değişken olabilir. Örneğin talep etmek gibi kurumsallaşmış eylemler olarak ya da sivil itaatsizlik gibi uygun olmayan örnekler gibi.." Kesinlikle Katılmıyorum ← → Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Aktivist olmak benim kim olduğumun merkezindedir.						
Aktivizme katılmaya gerçekten kararlıyım.						
Kendimi aktivist olarak tanımlarım.						
Yoğun olsam dahi aktivizm için zaman yaratırım.						
Beni iyi tanıyan insanlar aktivist olarak çağırırlar.						
Aktivizme katılmak için zahmete katlanırım.						
Bir aktivist olmak benim kim olduğumun önemli bir göstergesidir.						
Aktivizme katılmak zorunda olduğumda gerekli zamanı ayırım.						

Değerli katılımcılar, Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuduktan kendinizi 1 ile 7 arasında derecelendirin. 1- Beni hiç tanımlamıyor, 7- Beni tamamen tanımlıyor.	HİÇ	ORTA DÜZEYDE					TAMAMEN
Kişinin kendisi olmasının popüler olmasından daha iyi olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
Gerçekten içimde ne hissettiğimi bilmiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
Başkalarının görüşlerinden çok fazla etkilenirim.	1	2	3	4	5	6	7
Genellikle başkalarının bana yapmamı söyledikleri şeyleri yaparım.	1	2	3	4	5	6	7
Her zaman başkalarının benden beklentilerini yerine getirmem gerektiğini hissederim.	1	2	3	4	5	6	7
Diğer insanlar (başkaları) beni çok etkiler.	1	2	3	4	5	6	7
Kendimi yeteri kadar tanımadığım hissine kapılıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
Her zaman inandığım şeylere sadık kalırım.	1	2	3	4	5	6	7
Birçok ortamda olduğum gibi davranırım.	1	2	3	4	5	6	7
Kendimi gerçek benden uzak hissediyorum.	1	2	3	4	5	6	7
Değerlerime ve inançlarıma uygun olarak yaşarım.	1	2	3	4	5	6	7
Kendime yabancılaştığımı hissediyorum.	1	2	3	4	5	6	7

EK-2 Asıl Çalışma Anket Formu (Araştırma 2)

1)Cinsiyet	a)Erkek		b) Kadın	
2) a) Bölümünüz / b) Sınıfınız	a).....		b).....	
3)Anne Mesleği	a)Kamu Çalışanı	b) Özel Sektör	c)Girişimci	d) Ev hanımı e)Diğer.....
4)Baba Mesleği	a)Kamu Çalışanı	b) Özel Sektör	c)Girişimci	d) Diğer.....
5)Büyüdüğünüz Yer (15 yaşına kadar)	a) İl	b) İlçe	c) Köy	d) Diğer.....

Değerli katılımcılar, Çalıştığınız / çalışacağınız kurumda bir liderlik pozisyonu için adaylığınızın söz konusu olduğunu düşünün. Liderlik pozisyonuna gelerseniz aşağıdakileri yaşama olasılığınız sizi ne oranda kaygılandırır? Çok Düşük Oranda Kaygılandırır ← → Çok Büyük Oranda Kaygılandırır	Çok Düşük Oranda Kaygılandırır	Düşük Oranda Kaygılandırır	Biraz Kaygılandırır	Büyük Oranda Kaygılandırır	Çok Büyük Oranda Kaygılandırır
Yaptığım hataların eskiye oranla daha çok dikkat çekmesi					
Aileme yeteri kadar zaman ayıramamak					
Çalışanlara karşı adil olamamak					
Kendime ayıracağım zamanın azalması (örneğin hobilerime)					
Daha fazla eleştiriye maruz kalmak					
İş aile dengesini kuramamak					
Aldığım kararla başkalarına zarar vermek					
Arkadaşlarıma yeteri kadar zaman ayıramamak					
Kendimi her zaman kanıtlamak zorunda olmak					
Eşimle/partnerimle sorunlar yaşamak					
Acımasız ve katı bir insan olmak					
İşten kaynaklı sağlık problemleri yaşamak					
Başarısız olursam kendime güvenimin sarsılması					
Aileme karşı görevlerimi yerine getirememek					
Başarısız olma durumunda herkese karşı mahcup olmak					
Özel hayatının yok olması					

Değerli katılımcılar, Bu bir tutum anketidir. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Lütfen sizin için en doğru seçeneği işaretleyiniz. *Eğer maddeyi anlamadıysanız yanına lütfen ?? ekleyiniz *Eğer maddeyle ilgili kararsızlık yaşıyorsanız lütfen yanına kararsızım yazınız. Bu seçeneği mümkün olduğunca az kullanınız. Kesinlikle Katılmıyorum ← → Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
“Özgür/hür irade” insan doğasının bir parçasıdır.							
Gerçekten de “Özgür/hür iradeye” sahip kişiler kendi yaşamları için seçim yaparlar.							
Kişi, zor olsa da çok eski alışkanlıklarını değiştirebilir.							
İnsanlar kendilerine öğretilenlerden veya dayatılan hayattan farklı yaşamaya karar verebilir.							
Tercihlerimiz tamamen bize aittir. Başkalarının etkisi yoktur.							
Ülkemin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.							
Komşumun ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.							
Ailemin ihtiyaçları benim ihtiyaçlarımdan önce gelir.							
Bir çalışan olarak, çalıştığım şirketin ihtiyaçları kendi ihtiyaçlarımdan önce gelir.							

Kesinlikle Katılmıyorum ← → Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Eğer içinde bulunduğum dini cemaatin başkanı ibadethanemizle ilgili gerekli onarımlar için bağış isterse, eğlence / sosyal yaşam için ayırmış olduğum 1 aylık maaşımı bağışlardım.							
İnsanlar tıpkı bilgisayarlar gibidir. Gerçek seçimleri yerine programlama ile kontrol edilirler.							
“Özgür/hür irade” düşüncesi ütöpiktir. Öyle bir şey yoktur.							
Diğer insanlar kendi başlarının çaresine bakmalı. Ben öncelikle kendimi düşünürüm.							
Kişisel amaçlarım içinde bulunduğum okul, iş veya toplum grubunun amaçlarından daha önemlidir.							
Kişisel olarak yapmak istediklerim, kendimi ait hissettiğim ruhani/manevi topluluk liderinin yapmamı istediklerinin önüne geçer.							
Herhangi biri veya herhangi bir şeyden ziyade öncelikle kendime bağlıyım.							
Kendi özgürlüğüm aile ilişkilerimden bile daha değerlidir.							
Yerel toplum kuruluşlarında ücretsiz olarak hizmet etmektense kendi projelerim üzerinde çalışmayı tercih ederim.							
Bu dünyada, yaşamımızı etkileyen gerçek bir manevi alem vardır.							
Hiç bir şey gerçekten ölmüş değildir. Ruhanilik/maneviyat herşeyi ve herkesi besler.							
İnsanlar aslında ruhani/manevi dünyadan ilham alabilirler.							
Bazı özel insanlar geleceği daha fazla tahmin edebilir.							
Bazı özel insanlar sezgileri güçlü olduğu için geleceğe yönelik doğru kararlar verirler.							
Ruhlar aleminden/dünya dışı alemden mesajlar alabiliriz.							
Bir öğretmen sınıfta kural koyarken öğrencilerle birlikte karar vermektense ziyade kendisi kuralları koymalıdır.							
12 yaşında bir çocuğun anne babasına itiraz etmeden onların kurallarına uyması önemlidir.							
Aileyle ilgili önemli kararlar, çocuklarla beraber verilmesinden ziyade anne baba tarafından verilmelidir.							
Öldüğümüzde bitmiş oluruz. Artık devam edecek bir varoluş yoktur.							
Varolan şeylerin özünde ruh yoktur. Sadece madde vardır.							
Dua etmenin bir kişinin kendisini iyi hissetmesinin dışında bir faydası yoktur.							
Günlük yaşamın ötesinde nihai yada spritüel/manevi gerçeklik diye bir şey yoktur.							

Değerli katılımcılar. Aktivizmin tanımı: Aşağıdaki soruları daha rahat anlayabilmeniz için lütfen aşağıda yer alan aktivizm tanımını okuyunuz. “Aktivizmin amacı sosyal ya da politik olayları savunmaktır (çevreyi koruma, insan hakları, dünya doktorluğu, savaşları önlemek vb.) ..Aktivizmin anlamı çok değişken olabilir. Örneğin talep etmek gibi kurumsallaşmış eylemler olarak ya da sivil itaatsizlik gibi uygun olmayan örnekler gibi..” Kesinlikle Katılmıyorum ← → Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Aktivist olmak benim kim olduğumun merkezindedir.							
Aktivizme katılmaya gerçekten kararlıyım.							
Kendimi aktivist olarak tanımlarım.							
Lütfen arka sayfaya geçiniz...							

Kesinlikle Katılmıyorum ← → Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yoğun olsam dahi aktivizm için zaman yaratırım.							
Beni iyi tanıyan insanlar aktivist olarak çağırırlar.							
Aktivizme katılmak için zahmete katlanırım.							
Bir aktivist olmak benim kim olduğumun önemli bir göstergesidir.							
Aktivizme katılmak zorunda olduğumda gerekli zamanı ayırırım.							

İnsanlar ruhani/manevi deneyimlerle kendilerini mutlu hissettiklerini söylediklerinde, bu sadece bir düşüncenin/fikrin gücüdür.							
Evde önemli kararları anne baba ve çocuklar beraber vermelidir.							
İşlerinde yöneticiler ve çalışanlar işle ilgili önemli kararları beraber vermelidir.							

Değerli katılımcılar, Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuduktan kendinizi 1 ile 7 arasında derecelendirin. 1- Beni hiç tanımlamıyor, 7- Beni tamamen tanımlıyor.	HİÇ ORTA DÜZEYDE TAMAMEN						
	1	2	3	4	5	6	7
Kişinin kendisi olmasının popüler olmasından daha iyi olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
Gerçekten içimde ne hissettiğimi bilmiyorum.	1	2	3	4	5	6	7
Başkalarının görüşlerinden çok fazla etkilenirim.	1	2	3	4	5	6	7
Genellikle başkalarının bana yapmamı söyledikleri şeyleri yaparım.	1	2	3	4	5	6	7
Her zaman başkalarının benden beklentilerini yerine getirmem gerektiğini hissedirim.	1	2	3	4	5	6	7
Diğer insanlar (başkaları) beni çok etkiler.	1	2	3	4	5	6	7
Kendimi yeteri kadar tanımadığımı hissine kapılıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
Her zaman inandığım şeylere sadık kalırım.	1	2	3	4	5	6	7
Birçok ortamda olduğum gibi davranırım.	1	2	3	4	5	6	7
Kendimi gerçek benden uzak hissediyorum.	1	2	3	4	5	6	7
Değerlerime ve inançlarıma uygun olarak yaşarım.	1	2	3	4	5	6	7
Kendime yabancılaştığımı hissediyorum.	1	2	3	4	5	6	7

Değerli katılımcılar, Bu bir tutum anketidir. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Lütfen sizin için en doğru seçeneği işaretleyiniz. *Eğer maddeyi anlamadıysanız yanına lütfen ?? ekleyiniz *Eğer maddeyle ilgili kararsızlık yaşıyorsanız lütfen yanına kararsızım yazınız. Bu seçeneği mümkün olduğunca az kullanınız. Kesinlikle Katılmıyorum ←→ Kesinlikle Katılıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum	Kısmen Katılıyorum	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Yoksul insanların uyuşturucu kullanmasının sebebi toplumun onları umutsuzlaştırmasıdır.							
Yoksul insanlar içinde buldukları konumdan dolayı haklı olarak zengin insanları suçlayabilirler.							
Bir kişinin karakteri değiştirilebilir, dönüştürülebilir veya düzeltilebilir.							
Genel olarak iyi olan bir çocuk, bir çok kötü arkadaşına sahip olursa değişebilir.							
Eğer çok çalışıp iktisatlı davranırsan, fakir olmakla ilgili hiçbir zaman kaygı duymana gerek kalmaz.							
İnsan isterse her türlü ayrımcılığa ve dezavantaja rağmen başarılı olabilir.							
Başarılı olmak için kararlaysan hiçbir grup seni aşağı çekemez.							
Gerçekten çalışmak isteyen bir kişi, isterse zorlanmadan iş bulabilir.							
Eğitim almak isteyen insanların önünde en azından liseyi bitirinceye kadar bir engel yoktur.							
Kişiyi işkence yapılsa da beyni de yıkansa temel karakteri tamamen değişmez.							
Nazik ve iyimser bir kişi, rehine olsa, nice zorluk veya tehdit içeren deneyimler yaşasa bile sonrasında yine nazik ve iyimser olarak yaşamına devam edebilir.							

EK 3 İZİN BELGESİ

Tarih: 25.03.2019
Sayı : E.46350

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
Öğrenci İşleri Birimi

Sayı :93389805-300-E.
Konu :Hayri CENGİZ'in Anket İzni
Hakkında

DAĞITIM YERLERİNE

Enstitümüz İşletme Anabilim Dalı doktora programı öğrencisi Hayri CENGİZ'in "Lider Olma Kaygısında Dünya Görüşlerinin, Aktivistliğinin ve Otantikliğinin Rolü" adlı tez konusu ile ilgili Üniversitenize bağlı ekli listede belirtilen Fakültelerinizdeki lisans bölümü 3. ve 4. sınıf öğrencilerine anket çalışması yapılabilmesi için adı geçen öğrenciye gerekli iznin verilmesi hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Doç. Dr. Muharrem GÜRKAYNAK
Enstitü Müdürü

Ek

- 1 - Anabilim Dalı Kurul Karar Sureti ve Liste (2 Sayfa)
- 2 - Anket Formu (3 Sayfa)

DAĞITIMLAR:

- Gereği
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi
- Rektörlüğüne(İktisadi Ve İdari Bilimler
- Fakültesi Dekanlığı)
- Orta Doğu Teknik Üniversitesi
- Rektörlüğüne(Mühendislik Fakültesi
- Dekanlığı)
- Boğaziçi Üniversitesi Rektörlüğüne(İktisadi
- Ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığı)
- Boğaziçi Üniversitesi
- Rektörlüğüne(Mühendislik Fakültesi
- Dekanlığı)
- İstanbul Teknik Üniversitesi
- Rektörlüğüne(İşletme Fakültesi Dekanlığı)
- İstanbul Teknik Üniversitesi
- Rektörlüğüne(Makina Fakültesi Dekanlığı)

Doğrulama Linki :<https://ebys.sdu.edu.tr/EvrakDogrula.html?5407E33F>
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tel No:(246) 211-3202 Faks No:(246) 237-0060
E-Posta:sosyalbilimler@sdu.edu.tr İnternet Adresi:<http://sosyalbilimler.sdu.edu.tr/>

Bilgi İçin:Hasan TEMURÇİN
Bilgisayar İşletmeni
Tel No:3218

Bu evrak 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Tarih: 25.03.2019
Sayı : E.46350

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
Öğrenci İşleri Birimi

- * İstanbul Teknik Üniversitesi
Rektörlüğüne(Elektrik-Elektronik Fakültesi
Dekanlığı)
- * İstanbul Teknik Üniversitesi
Rektörlüğüne(İnşaat Fakültesi Dekanlığı)
- * İstanbul Teknik Üniversitesi
Rektörlüğüne(Bilgisayar Ve Bilişim Fakültesi
Dekanlığı)
- * Marmara Üniversitesi Rektörlüğüne(İktisat
Fakültesi Dekanlığı)
- * Marmara Üniversitesi
Rektörlüğüne(Mühendislik Fakültesi
Dekanlığı)
- * İstanbul Üniversitesi Rektörlüğüne(İşletme
Fakültesi Dekanlığı)
- * İstanbul Üniversitesi
Rektörlüğüne(Mühendislik Fakültesi
Dekanlığı)
- * Hacettepe Üniversitesi Rektörlüğüne(İktisadi
İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığı)
- * Hacettepe Üniversitesi
Rektörlüğüne(Mühendislik Fakültesi
Dekanlığı)
- * İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
Rektörlüğüne(İşletme Fakültesi Dekanlığı)
- * İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi
Rektörlüğüne(Mühendislik Fakültesi
Dekanlığı)
- * Yıldız Teknik Üniversitesi
Rektörlüğüne(İktisadi Ve İdari Bilimler
Fakültesi Dekanlığı)
- * Yıldız Teknik Üniversitesi
Rektörlüğüne(İnşaat Fakültesi Dekanlığı)
- * Yıldız Teknik Üniversitesi
Rektörlüğüne(Elektrik-Elektronik Fakültesi
Dekanlığı)
- * Yıldız Teknik Üniversitesi
Rektörlüğüne(Makine Fakültesi Dekanlığı)
- * Koç Üniversitesi Rektörlüğüne(İktisadi Ve
İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığı)
- * Koç Üniversitesi Rektörlüğüne(Mühendislik
Fakültesi Dekanlığı)
- * Ankara Üniversitesi
Rektörlüğüne(Mühendislik Fakültesi
Dekanlığı)
- * Ankara Üniversitesi Rektörlüğüne(Siyasal

Doğrulama Linki :<https://ebys.sdu.edu.tr/EvrakDogrula.html?5407E33F>

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tel No:(246) 211-3202 Faks No:(246) 237-0060

E-Posta:sosyalbilimler@sdu.edu.tr İnternet Adresi:<http://sosyalbilimler.sdu.edu.tr/>

Bilgi İçin:Hasan TEMURÇİN

Bilgisayar İşletmeni

Tel No:3218

Bu evrak 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Tarih: 25.03.2019
Sayı : E.46350

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü
Öğrenci İşleri Birimi

- 1 Bilgiler Fakültesi Dekanlığı)
- 2 Dokuz Eylül Üniversitesi
- 3 Rektörlüğüne(İktisadi İdari Bilimler Fakültesi
- 4 Dekanlığı)
- 5 Dokuz Eylül Üniversitesi
- 6 Rektörlüğüne(Mühendislik Fakültesi
- 7 Dekanlığı)
- 8 Galatasaray Üniversitesi Rektörlüğüne(İktisadi
- 9 Ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığı)
- 10 Galatasaray Üniversitesi
- 11 Rektörlüğüne(Mühendislik Ve Teknoloji
- 12 Fakültesi Dekanlığı)
- 13 Sabancı Üniversitesi
- 14 Rektörlüğüne(Mühendislik Ve Doğa Bilimleri
- 15 Fakültesi Dekanlığı)
- 16 Ege Üniversitesi Rektörlüğüne(Mühendislik
- 17 Fakültesi Dekanlığı)
- 18 Ege Üniversitesi Rektörlüğüne(İktisadi Ve
- 19 İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığı)
- 20 Gazi Üniversitesi Rektörlüğüne(Mühendislik
- 21 Fakültesi Dekanlığı)
- 22 Gazi Üniversitesi Rektörlüğüne(Teknoloji
- 23 Fakültesi Dekanlığı)
- 24 İstanbul Bilgi Üniversitesi
- 25 Rektörlüğüne(İşletme Fakültesi Dekanlığı)
- 26 İstanbul Bilgi Üniversitesi
- 27 Rektörlüğüne(Mühendislik Ve Doğa Bilimleri
- 28 Fakültesi Dekanlığı)
- 29 Bahçeşehir Üniversitesi
- 30 Rektörlüğüne(Mühendislik Ve Doğa Bilimleri
- 31 Fakültesi Dekanlığı)
- 32 Bahçeşehir Üniversitesi Rektörlüğüne(İktisadi,
- 33 İdari Ve Sosyal Bilimler Fakültesi Dekanlığı)
- 34 Anadolu Üniversitesi Rektörlüğüne(İktisadi
- 35 Ve İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığı)
- 36 İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
- 37 Rektörlüğüne(İktisadi Ve İdari Bilimler
- 38 Fakültesi Dekanlığı)
- 39 İzmir Katip Çelebi Üniversitesi
- 40 Rektörlüğüne(Mühendislik-Mimarlık
- 41 Fakültesi Dekanlığı)
- 42 Yaşar Üniversitesi Rektörlüğüne(Mühendislik
- 43 Fakültesi Dekanlığı)
- 44 Yaşar Üniversitesi Rektörlüğüne(İktisadi Ve
- 45 İdari Bilimler Fakültesi Dekanlığı)
- 46 Gazi Üniversitesi Rektörlüğüne(İktisadi Ve

Doğrulama Linki :<https://ebys.sdu.edu.tr/EvrakDogrula.html?5407E33F>
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tel No:(246) 211-3202 Faks No:(246) 237-0060
E-Posta:sosyalbilimler@sdu.edu.tr İnternet Adresi:<http://sosyalbilimler.sdu.edu.tr/>

Bilgi İçin:Hasan TEMURÇİN
Bilgisayar İşletmeni
Tel No:3218

Bu evrak 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5. maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

S.D.Ü
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İşletme Anabilim Dalı Kurulu Kararı

Toplantı Tarihi	Toplantı Sayısı	Karar Sayısı
21.03.2019	171	1

1- Anabilim Dalımız Doktora Programı öğrencisi Hayri CENGİZ'in Anket Çalışması Hk.

İşletme Anabilim Dalı 1440201544 numaralı Doktora Programı öğrencisi Hayri CENGİZ'in Prof. Dr. İlker Hüseyin ÇARIKÇI'nın danışmanlığında yapmakta olduğu "Lider Olma Kaygısında Dünya Görüşlerinin, Aktivistliğinin ve Otantikliğinin Rolü" konulu tez çalışması kapsamında hazırlanmış olduğu ekteki anketini ekli listedeki illerde bulunan tüm üniversite ve fakültelerdeki lisans bölümü 3. ve 4. Sınıf öğrencilerine uygulayabilmesi için gerekli olan izinlerin alınması hususunda; Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne teklifte bulunulmasına;

Mevcutun oy birliği ile karar verilmiştir.

İMZA
Prof. Dr. Mustafa Zihni TUNCA
İşletme Bölüm Başkanı

İMZA
Prof. Dr. İsmail BEKCI
Muhasebe Finansman ABD.Bşk.

İMZA
Doç. Dr. Meltem KARAATLI
Sayısal Yöntemler ABD.Bşk.

İMZA
Prof. Dr. İlker H. ÇARIKÇI
Yönetim Organizasyon. ABD.Bşk.

İMZA
Doç. Dr. Meltem KARAATLI
Ticaret Hukuku ABD.Bşk.

İMZA
Prof. Dr. Nuri ÖMÜRBEK
Kooperatifçilik ABD.Bşk.

İMZA
Prof. Dr. Nuri ÖMÜRBEK
Üretim Yönetimi ve Pazarlama ABD.Bşk.

İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Tahsin AKÇAKANAT
Bölüm Başkan Yardımcısı

İMZA
Doç. Dr. Meltem KARAATLI
Bölüm Başkan Yardımcısı

İMZA
Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Sami ÖZTÜRK
Bölüm Başkan Yardımcısı (Tevdiren)

21.03.2019

Ashı Gibidir.
Prof. Dr. Mustafa Zihni TUNCA
İşletme Anabilim Dalı Başkanı ✓

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı ve Soyadı : Hayri CENGİZ
Doğum Yeri ve Yılı :
Medeni Hali :

Eğitim Durumu

- 1.Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi, (2010).
- 2.Yüksek Lisans Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, (2014).
3. Doktora Öğrenimi : Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.

Yabancı Dil Düzeyi

İngilizce : İyi Seviye.

İş Deneyimi

1. Er-Bakır Elektrolitik Bakır Mamülleri A.Ş., Tedarik ve Lojistik Müdürlüğü, Satınalma Uzmanı (2012-2014).
2. Franchising Gıda Sektörü, İşletme Yöneticisi (2014-2017).
3. Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme, Araştırma Görevlisi (2017-Devam ediyor).